

Buletinul

Comisiei istorice a României

Vol. 3.

Cu 2 portrete în zincografie

București

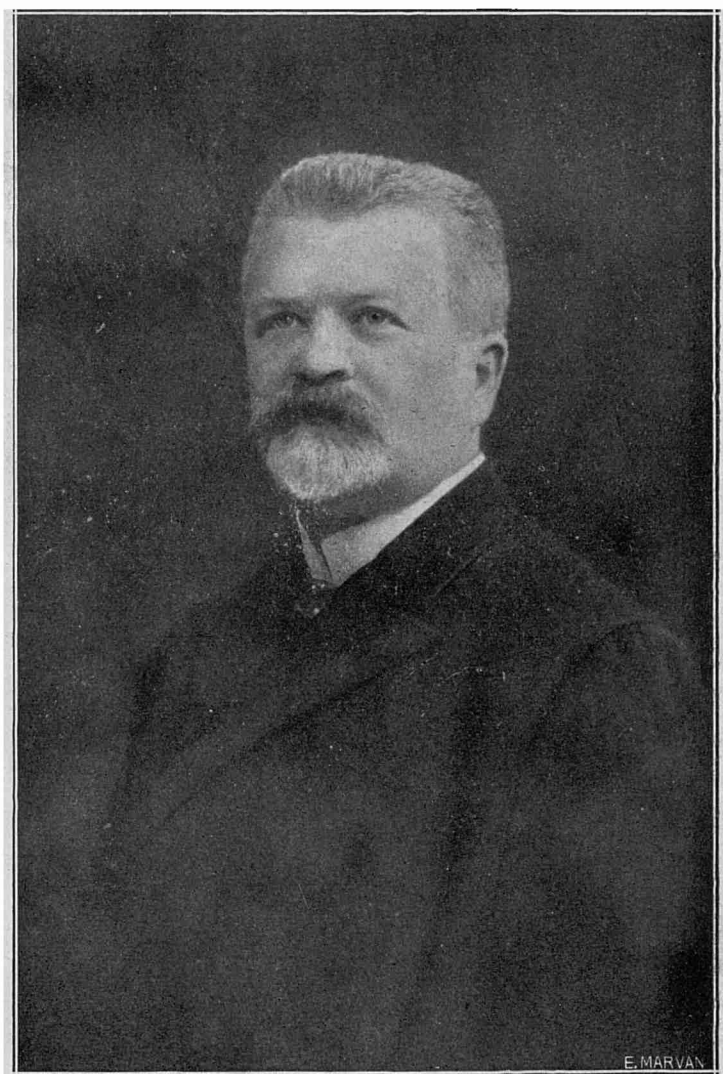
Institutul de Arte Grafice „Mercur”, Str. N. Bălcescu No. 14

1924

Buletinul apare prin îngrijirea
Președintelui Comisiei

C U P R I N S U L

	Pag.
N. Iorga , <i>Două cuvinte de pomenire : I. Bogdan și D. Onciul</i> . . .	I XII
N. Iorga , <i>Condica de hirotonii a Mitropoliei Moldovei</i> (publicată după original)	1—42
Const. C. Giurescu , <i>Legiuirea lui Carageà</i> (un anteproiect necunoscut).	43—74
N. Iorga , <i>Documente, mai ales argeșene, ale Eforiei Spitalelor Civile</i> , partea I	75 111
P. P. Panaitescu , <i>Un manuscript necunoscut al Efimeridelor lui Constantin Caragea Banul</i>	113—171

I. Bogdan

25 Iulie 1864—1919 Iunie

I. BOGDAN

Sînt ani de zile de cînd n'a apărut nicio publicație a acestei Comisii.

Ea împărtășește reaua soartă a întregii literaturi științifice, pe care a oprit-o în loc, chiar atunci cînd forțele producătoare au supraviețuit și s'au păstrat spornice, după teribilele încercări prin care am trecut, scumpetea neînchipuită și, adaug, neîngăduită a tiparului.

Astăzi, din economiile noastre de mai mulți ani, abia putem scoate acest buletin.

Cea dintîiu pagină a lui trebuie să vorbească de acela căruia Comisia-i datorește ființa ei și care, supt directa-i supraveghere, mai mult decît atîta: prin răbdătoarea-i participare la fiecare pas, pînă la controlul textelor pe manuscriptele originale, i-a dat viață și i-a asigurat desvoltarea.

I. Bogdan, care a fost, ceea ce nu se știe în de ajuns — cum a dovedit-o cumintea lui conducere a «Convorbirilor Literare» și atâtea rapoarte de premii la Academia Română, — un om de un gust ales, un înțelegător de literatură și care a scris studii de istorie care se așează printre cele mai frumoase ale epocii sale în toate țerile, a început totuși și a rămas în fundul sufletului

său, în ceiace rîvna lui avea mai aprins și răbdarea lui mai stăruitor, un filolog.

După o solidă cercetare a recenteii activități școlare germane pe la 1890, el s'a pregătit, — tipărind în «Archiv für slavische Philologie» o cronică bulgărească inedită—, pentru acea ediție a «Cronicelor moldovenești înaintea de Ureche» care a dat o altă bază istoriografiei noastre în ce privește principatul lui Ștefan-cel-Mare. O carte făcută cu o nesfârșită iubire, cu o atenție migăloasă, îmbrăcată în cea mai clară din forme. Niciodată până atunci nu se presintase un izvor cu atâta respect față de el însuși, cu atâta grijă față de cetitorii cărora nu li se lăsa nimic neexplicat. Comentarii de tot felul, pe larg desfășurate, pregăteau textele Croniceii putnene, ale Croniceii moldo-polone, ale compilațiilor în legătură cu ele, precum și ale scrierilor ornate după moda bizantină ale lui Macarie și Eftimie. Note îmbielșugate lămuriau toate punctele atinse. Acei puțini cari erau în măsură să judece această operă se găseau în fața unei ediții fără păreche până atunci în activitatea noastră științifică.

De atunci încă profesorul de slavistică la Universitatea din București era preocupat de căutarea altor sorginți ale trecutului nostru, în singura țară care ni-a lăsat anale în slavonește.

Descoperirea, așa de fericită, a letopisețului lui Alexandru-cel-Bun și al familiei sale a dat prilejul publicării «Cronicelor inedite», în care și-a luat loc și o altă versiune a «Croniceii moldo-polone», și opera în prosă a lui Miron Costin.

Rămînea continuarea vechiului letopiseț, către sfîrșitul secolului al XVI-lea, de către altfel necunoscutul călugăr Azarie. «Analele Academiei Române» au primit acest text, tot atît de perfect editat, cu care se mîntuie activitatea analistică a școlii slavone.

I. Bogdan avea în vedere acum o ediție paralelă a întregii vechi istoriografii slavone a Moldovei, care ar fi fost de cel mai mare ajutor și pe care, fiindcă e nevoie de dînsa, o va lua cîndva un altul asupra-și, dar, fie și cu aceleași cunoștinți, poate fără acel tact și acel simț de armonie, fără acea pasiune pentru frumuseță în orice amănunt al redacțiunii și al tiparului chiar, care formă una din cele mai prețioase însușiri ale lui.

A fi condus pînă la Petru Șchiopul firul tors slavonește al analiștilor noștri, aceasta trebuia să inspire cuiva îndrăgit de ediții minuțios stabilite și elegant înfățișate dorința de a face același lucru și pentru scriitorii în românește ai lucrurilor noastre. Era atîta de făcut în acest domeniu, încît, cu felul său de a lucra, i s'a părut că nu-l va putea duce la capăt niciodată. Atunci a recurs la acest instrument de lucrare colectivă care e Comisia Istorică a României.

Să fi avut la îndemână mai multe forțe pregătite, dispunând, în mai bune împrejurări materiale, de mai mult timp liber, el ar fi urmat seria cronologică a acestor capitole de istorie. În condițiile date, a trebuit să primească fiecare din puținele bunăvoinți care erau și competențe, cu ceia ce aduceau.

Aflînd în C. Giurescu un temperament asămănător cu al său — și de aici strînsa, durabila prietenie care a legat pe profesor de elev, — i-a încredințat o nouă ediție a lui Grigore Ureche, prelucrătorul vechilor însemnări slavone. Aceasta, de și d. Popovici dăduse cu note franceze o încercare recentă de a stabili un text care se îngreue de pe urma interpolărilor lui Simion Dascălul, singurul din prelucrători care poate fi ținut în samă. Apăsând poate cu prea multă putere asupra misiunii îndeplinite de acest «profesor» al școlii din Moldova, a cărui parte stă în

adausuri ce se pot deosebi ușor de textul naiv și ușor, cuminte și simplu al Vornicului lui Vasile Lupu, tânărul istoric, care părea a-și fi închinat viața cercetărilor de cronici, la care adause mai târziu numai, studiul adâncit al instituțiilor, dădu o basă românească sigură cercetărilor asupra istoriei moldovenești pînă la același sfîrșit al veacului al XVI-lea.

Miron Costin se prezenta pe urmă, cu continuarea lui Ureche și cu capitolele sale despre originile românești. Cea d'întîiu scriere a lui n'apucă s'o vadă Bogdan în forma românească, de care dă o idee imperfectă ediția greoaie și necritică a lui V. A. Urechiă, dar, înfățișându-i-se de d. Barwinski traducerea latină făcută de însuși autorul, traducere pe care o observasem însumi în Biblioteca Czartoryski din Cracovia, el îi făcu un loc în colecția sa. Iar cartea despre începuturile neamului găsi tot în Giurescu un atent și ingenios editor. Același prezintă «izvodul» lui Vasile Damian și al lui Tudose Dubău.

Din istoriografia secolului al XVII-lea nu mai rămânea nimic decît cronicile muntene, studiate din nou de Giurescu : vremea lor n'a venit încă. Al XVIII-lea se deschidea cu importanta operă a lui Dimitrie Cantemir și cu compilații grele de pregătit. Din această epocă s'a luat după hasardul textelor prezentate. Astfel a ieșit câte ceva dintr'un domeniu care așteaptă încă multă muncă. Nespusa «acribie» a d-lui D. Russo a revelat texte grecești necunoscute, cum e Cronica Ghiculeștilor, compilația lui Mustea a fost supusă la noi critice de Giurescu, care ajunsese, în alte studii, la încheierea că se atribuie lui Nicolae Costin întîiu, apoi — este presumpție și pentru aceasta — lui Ienachi Kogălniceanu povestiri care nu sînt ale lor. De la Munteni am dat Ziarul campaniei din Moreia. O ediție a lui Neculce se prepara, era

aproape gata, supt îngrijirea, d-lui Iulian Marinescu, și mult timp s'a văzut, în Biblioteca Academiei, Bogdan însuși ostenindu-se asupra manuscrisului autograf, astăzi din nenorocire la Moscova, al celui mai simpatic cronicar.

Încă pe cînd se afla la studii în străinătate, interesul lui I. Bogdan se îndreptase însă și asupra documentelor care, după ce Hasdeu încheiase «Archiva Istorică», nu ni mai veniau decît prin străini chemați în ajutor de Academia Română pentru colecția Hurmuzaki. În «Analele» acestei instituții se tipăriră astfel într'o formă impecabilă tratate și învoieli necunoscute din secolul al XV-lea. Narațiunile despre Vlad Țepeș dădură materia unui întreg volum de texte și comentarii. Scoaterea la iveală a documentelor slavone de la Brașov îl îndemnă pe Bogdan să publice în urma neconținutei zăboviri a ediției anunțate de descoperitor, Gr. G. Tocilescu, întâiu o traducere îngrijită a întregii colecții, apoi o tipărire a textului slavon chiar, cu versiunea revăzută, operă care, din nenorocire, se opri la întâiul volum. Deosebi fură date apoi cele cîteva acte de la Sibiu și de la Bistrița. Tot odată, în colecția Hurmuzaki, Bogdan îngrijia scoaterea la lumină a actelor polone privitoare la trecutul nostru. Gîndul unui codice diplomatic slavon îi venise în minte încă de atunci, și un articol în aceleași «Convorbiri literare» arăta că el adunase ceiace trebuia pentru partea anterioară lui Ștefan-cel-Mare. La 1904, cu prilejul comemorării lui Ștefan, Bogdan căpătă, după dorința sa, o însărcinare din partea lui Haret de a tipări documentele marelui Domn. După cea mai plină de strădanie din cercetări el dădu peste câțiva ani o ediție a cărli bogăție, precisiune și varietate de comentarii o fac fără păreche în toată literatura editării de texte slave. Gîndul lui mergea, probabil, și mai departe, la

o alegere a documentelor slavone celor mai importante și pentru epoce mai noi.

Inscripțiile-i atrăseseră de o potrivă atenția. Intr'o lucrare specială, apărută în «Analele Academiei Române» el publică din nou și interpretează pe acelea de la Cetatea-Albă. Planul său era să se înceapă cât mai curînd un «Corpus inscriptionum slavo-romanicarum» care n'a fost măcar început, trebuind să se mulțumească și filologul cu ceia ce au dat pentru istorici Melhisedec și autorul acestor pagini.

Educația sa de filolog îl făcu să dorească a cuprinde între volumele «Comisiei», a căror înfățișare dovedește până în cel mai mic amănunt gustul lui ales, vechi texte de limbă. Pentru dânsul pregăti deci d. Candrea o nouă ediție a Psaltirii lui Coresi. Poate că această importantă publicație, deși corespundea planului tras dela început, nu se înfățișă în primul rînd.

Pentru lucrările mai mărunte, pentru grupe de documente, pentru acte răzlețe, pentru analise izolate se dădu, de aceeași «Comisie» Buletinul, din care al treilea volum iese fără ca întemeietorul lui să-l vadă, și în condiții care poate n'ar fi mulțumit nesfîrșita lui grijă de tot ce-i trecea supt ochi.

Nimic însă din ce privește viața noastră națională în evul mediu nu rămânea în afară de cercul larg al visiunii lui. Aprecierile pe care le face asupra artei în vechile Evanghelii dela Humor și Voroneț nu arată numai cunoștinți archeologice. Nu se poate studia mai amănunțit o instituție decît cum a făcut-o el în cercetările asupra cnejilor și voevozilor, iar ce sintesă deplină și clară putea el să deie asupra unui vast domeniu, aceasta o arată frumoasele-i conferințe despre cultura slavonă la Români.

El nu merita, de sigur, nici multele suferinți morale și nici îngrozitorul chin fizic în

care și-a petrecut ultimul timp dintr'o viață cu mult prea curând isprăvită. Opera lui armonioasă, de o așa de liniștită desvoltare, părea că-l măneste pentru adânci bătrânețe încunjurate de câtă fericire poate gusta pe pământ omul de bine. Soarta a vrut altfel și, fără a ne închina hotărîrilor ei, trebuie să-i primim hotărîrile. Ele nu ating însă ceia ce dintr'un suflet frumos s'a veșnicit în scris și s'a păstrat în sufletele recunoscătoare ale semenilor.

DIMITRIE ONCIUL
26 Octobre 1856—1923 Mart 20

D. ONCIUL

Un doliu mai recent al «Comisiei istorice a României» e acela pe care-l cășunează moartea, la o vârstă cînd încă puterile de muncă sînt depline, a lui D. Onciul.

Activitatea științifică a acestui ales fiu al Bucovinei, pe care o soartă prielnică l-a adus de la Școala secundară din Cernăuți, unde-și irosise puterile, la catedra de istorie a Românilor de la Universitatea din București, unde a creat o întreagă școală de cercetări exacte în domeniul istoriei, a fost de o absolută consecvență, în hotărîrea pe care cu hotărîre de fier de la început și le-a tras.

Prin anii 1880 se discuta chestia permanenței Românilor pe malul stîng al Dunării. Inteligența lui Roesler, pasiunea lui Hunfálvy, pocăința altuia, care la început susținuse autohtonismul nostru, fuseseră provocări la adresa unui popor pe care-l credeau că nu e în măsură să răspundă. Trecură vremea cînd, în același domeniu aproape, la atacul unui Eder, unui Engel, răspundeau imediat și un Șincai și un Clain și un Petru Maior. Meritul cel mare al lui A. D. Xenopol, largă minte de cugetare filosofică, a fost acela că și-a întrebuițat toată logica și toată verva pentru a

opune teoriei menite a ne desbrăca de drepturi istorice asupra pământului ce ocupăm un sistem de gândire cu totul impresionant, în care întră atâtea observații fine și drepte.

Pentru a birui însă oameni distinși, crescuți la aspra disciplină a școlii austriace, trebuia cineva care să-i stăpânească toate mijloacele, să-i poseadă toate armele. Tânărul fiu de preot din Straja a procedat deci prin analize critice pentru a răspunde la analiza critică aruncată în fața noastră. Și e păcat că frumoasa-i lucrare, până atunci fără păreche în literatura noastră, nu numai că n'a fost redată și într'o limbă de întrebuințare științifică mai largă, dar nici măcar n'a fost culeasă din paginile «Convorbirilor Literare» într'un volum.

Intors acasă, între grijile școlii, el dădu alte studii asupra începutului vieții românești alcătuite în Principate. Și pe acestea trebuie să le caute cineva în numere vechi de revistă. Pare că era o fatalitate la dînsul că produsul stors cu o infinită răbdare textelor supuse celor mai îndărătnice analize formale să rămâie în afară, nu numai de o mai largă cunoștință a publicului, dar și de întrebuințarea ușoară a specialiștilor.

Numai întâmplării că i s'a cerut a vorbi la Ateneul Român despre fundarea Domniilor românești i s'au datorit acele fundamentale conferințe pe care le-a publicat supt titlu de «Originile Principatelor», înzestrându-le cu un îmbielșugat comentariu care e de fapt o colecție de studii speciale.

Din cursul său care, cu o singură incursiune în domeniul celei mai recente istorii, se opria la veacul al XVI-lea, el a desfăcut numai, pentru altă publicare în revista, căreia până la sfârșit i-a rămas credincios, cercetarea asupra titlurilor lui Mircea-cel-Bătrân.

Trebuia un puternic îndemn din afară pentru ca specialistul totdeauna nemulțămît cu opera lui să se hotărască a da ceva din lucrările-i inedite, din acele lecții pe care totuși ascultătorii, pregătiți în cel mai metodic din seminarii, le răpiră, ca să zic așa, pentru a le răspândi în caiete centigrafiate de care, din discreție, ne sfiam să ne atingem noi cei cari lucrăm pe același teren. Astfel numai nevoii de a se da o călăuză istorică visitorului Expoziției de la 1906 i se datorește resumatul său de Istorie a Românilor, așa de exact în margini așa de restrînse. Nu voi spune în ce împrejurare a fost el adus a lupta pentru drepturile noastre asupra Dobrogii și a releva meritele noastre culturale prin cuvântările academice despre Mircea-cel-Bătrân și Mihail Kogălniceanu.

N'a tipărit decît rare ori texte: plăcerea lui era să străbată adînc în cuprinsul lor pentru a scoate concluzii adesea uimitoare prin ingeniositatea lor.

În ultimii ani el ar fi dorit să i se publice de Academia pe care o presida în clipa morții sale, cu toată boala extrem de dureroasă căreia nu voi să i se închine pînă în ultima zi, relațiile noastre cu Ungaria. Vechea fatalitate îl prigoni și aici. El se stînsese fără să fi văzut publicată cea dintăia pagină din ceia ce trebuia să fie o mare și folositoare carte.

E o datorie a societății românești ca din opera lui inedită cît mai mult să fie adus la cunoștința generală, și cît mai răpede.

N. IORGA

Materialele pe care le înfățișez personal se explică prin ele însele.

În ce privește *Condica Mitropoliei din Iași*, un hasard fericit poate fi acela care m'a făcut să o copiez, acum aproape zece ani, căci originalul a fost trimis, poate că să nu mai apară niciodată, în Rusia.

N'am întrebuințat direct acest important izvor în «*Istoria Bisericii românești*», dar acolo se pot afla toate lămuririle cu care n'am voit să îngreuiez ediția de față, al cărui text am căutat să-l dau cât mai exact cu puțință.

Actele Eforiei Spitalelor Civile pot fi considerate ca întâia culegere mai bogată de documente argeșene. Un Ținut extrem de interesant ca veche viață populară, ca datini și ca graiu, va putea fi de acum cunoscut mai bine prin această contribuție documentară.

N. I.

CONDICA DE HIROTONII
A
MITROPOLIEI MOLDOVEI

PUBLICATĂ DUPĂ ORIGINAL

DE

N. IORGA

I.

Prea Înnălțate Doamne,

Vârsta s'au învechit, vârtute au slăbită, a mai chevernisi Scaopulă puțină n'au rămasă: prea cine dară Dumnedzău a lumină prea Măriia Ta, cu sfatulă dumnealoră boeriloră, pă Măriia Ta dină pă-mănteni Mitropolită, că așe amă cunoscută a fi și dreptă și de lauda Mării Tale și de folosulă a toată țara, și blagoslovenie lui Dumnedzău și a Smereanii Noastre să fie asupra Mării Tale.

Lt. 7259, Oc. 27.

Nichiforă, Mitropolită Moldaviei.

† Μέγα οὕτως τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ λίαν ἀναγκαιότατον τοῖς τῷ χριστιανικῷ ὀνόματι σεμνυνομένοις, ἐπειδὴ μὲ τὴν ἀρχιερωσύνην ἐκτελοῦνται πάντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια, μὲ αὐτὴν ποτιζόμενοι οἱ χριστιανοὶ τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ τῆς χριστιανωσύνης νεύματα, τῆς ψυχικῆς σωτηρίας ἀξιοῦντα, καὶ κληρονόμοι Θεοῦ ἀποκαθίστανται. Διὰ τοῦτο οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας παραγγέλλουσι τὸ νὰ μὴν ἀπομένη καμμία ἐπαρχία χωρὶς ποιμένα πνευματικὸν ἥτοι ἀρχιερέα. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἡ ἀγιωτάτη Μητρόπολις αὕτη Μολδοβλαχίας ἔμεινε χειρεῦσασα καὶ ἐστερημένη τοῦ γνησίου προστάτου καὶ πνευματικοῦ ποιμένος καὶ ἀρχιερέως, ὡσὰν ὁποῦ ὁ ἐν αὐτῇ προαρχερατεύων κύριος Νικηφόρος ἔκαμε παρὰ τῆς ἐπαρχίας ταύτης οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως, καθὼς ἀντικρὺ φαίνεται ἐν τῷ παρόντι ἰδίῳ κώδικι προσκολλημένη (*sic*) καὶ αὐθεντικῇ σφραγίδι ἐσφραγισμένη ἢ ἐθελούσιος ἰδιοχείρως ὑπογεγραμμένη αὐτοῦ παραίτησις, διὰ τοῦτο ὁ ὑψηλότατος, εὐσεβέστατος καὶ χριστιανικώτατος ἡμῶν ἀυθέντης καὶ ἡγεμὼν πάσης Μολδοβλαχίας, κύριος, κύριος Ἰωάννης Κωνσταντῖνος Μιχαῆλ Ρακοβίτζας Βοεβόδας, θεῖῳ ζήλω κινούμενος, καὶ θέλωντας νὰ φυλλάττωνται ἀπαρασάλευτοι

οί τῆς Ἐκκλησίας ὄροι καὶ κανόνες, ἐσυνάθροισε τοὺς ἐν τῇ αὐθεντικῇ τζάρρα ταύτῃ θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους τοὺς ὑποκειμένους τῷ θρόνῳ τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως ταύτης, δούς ἐπιταγὴν καὶ ἀδειαν καὶ [τοῖς] ἐνδοξοτάτοις ἄρχουσι τῆς Ὑψηλότητος αὐτοῦ, ὁμοῦ καὶ μετὰ τῶν πανοσιωτάτων καθηγουμένων τῶν ἐνταῦθα ἱερῶν καὶ σεβασμίων μοναστηρίων καὶ τοῦ λοιποῦ ἐκκλησιαστικοῦ καταλόγου εἰς τὸ νὰ γένῃ ἐκλογὴ κανονικὴ καὶ νὰ εὐρεθῇ πρόσωπον ἄξιον καὶ τίμιον νὰ ἀναδεχθῇ τὸν θρόνον τοῦτον τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Μολδοβλαχίας. Καὶ δὴ, τριῶν ἀρχιερατικῶν προσώπων προβληθέντων, προεκρίθη ἄξιος καὶ ἀρμόδιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ραδαουτζίου κύριος Ἰάκωβος, ὡς εὐλαβῆς καὶ θεοσεβῆς καὶ τίμιος καὶ ἱεροπρεπής, ὅστις καὶ ἐμαρτυρήθη τοιοῦτος πρὸς τὸ θεοσεβὲς ὕψος τοῦ ὑψηλοτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ παρὰ τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου πρῶην Μολδοβλαχίας κυρίου Νικηφόρου, καὶ οὕτως ἐνεχορίσθη ὁ ρηθεις κύριος Ἰάκωβος καὶ ἔλαβε διὰ χειρὸς τῆς εὐγενείας τοῦ ὕψους αὐτοῦ τὴν ποιμαντορικὴν ῥάβδον τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως ταύτης, ἀποκατασταθεὶς διὰ κοινῆς ἐκλογῆς, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν καὶ κανονικὴν διάταξιν καὶ μὲ ψήφους μεταθέσεως νομικῆς μετατεθεὶς Μητροπολίτης γνήσιος καὶ νόμιμος καὶ κανονικὸς τῆς ἐπαρχίας καὶ Μητροπόλεως ταύτης Μολδοβλαχίας. Ὅθεν καὶ κατεσιρῶθη τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Μολδοβλαχίας, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ρψν΄τω, ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ιγ΄της.

Mare este cu adevărată stepena arhierii și foarte trebuincoasă celorū ce să laudă cu numele creștinescu, de vreme că prinū arhierie să săvârșăscu toate tainele bisearicești, cu ačasta adăpându-să creștinii de dumnezăeștile și svintele izvoară a creștinătății, mântuirii sufletești să învrednicescū și moștenetorii lui Dumnezăū să făcū. Pentru ačasta dumnezăeștile și svintele canoane a Bisearecii poruncescu ca să nu rămăe ničo eparhie fără de păstoriū duhovnicescu, adecă fără de arhierēū. De vreme darū și prē-sfânta Mitropolie ačasta a Moldovii aū rămasū văduvindū și lipsită de acelu adevăratū alū ei purtătorū de grije și duhovnicescu păstoriū și arhierēū, făcândū paretisisū de eparhie ačasta arhierelū č-aū fostū mai înainte întru dānsa chirū Nichiforū, de a sa voe și nesilitū, precumū să arată denū prijmă întru ačastă sv[ă]ntă condică scrisă și cu pecete domniască pecetluită acē de voe și cu

a sa mână iscălită a Sv[il]nții Sale paretisîșu,—pentru ačasta prè-înnălțatulū, prè-blogocestivulū și prè-creștinesculū nostru Domnu și stăpănitoriū a toată Moldavie Io Costandinū Mihailū Cehanū Racoviță Voevoda, denū dumnezăiasca răvnă fiindū pornitū și vrândū să să păzască neclătite hotarāle și canoanele Biseareciū, aū adunatū pre de Dumnezăū iubitorii episcopī ce sintu într'a-častā domniască țară, fiindū supuși Scaunulū prè-svintei Mitropolii aceștie, dāndū poroncā și slobozānie și prè-cinstițiilor boeri a Mării Sale, depreună și cu prè-cuvioșii egumeni acestorū de aice svinte și cinstite mănăstiri și celuelantu bisearicescu cinū, ca să să facā alegere canonicāscā și să să gāsascā obrazu vrednicū și cinstitū să priimascā Scaunulū acesta a prè-svintei Mitropolii a Moldaviei. Și darū, trei obrazā vlădicești socotindu-sā, s'aū alesū vrednicū și iscusitū de Dumnezăū prè-iubitoriulū episcopulū Radauțulū chirū Iacovū, ca unū cucernicū, blagocestivū și cinstitū și cu svințire încuviințat, carele și s'aū doveditū a fi într'acestū chipū cătrā blagocestiva înnălțime a prè-înnălțatulū nostru Domnū și de cătrā preasvințitulū și de Dumnezăū dāruitulū chirū Nichiforū č-aū fostū Mitropolitū Moldovii, și așea s'aū învrednicitū mai susū pomenitulū chirū Iacovū, de aū luatū prinū luminata mână a blāndeții înnălțimii Mării Sale păstoreculū toiagū a prè-svintei Mitropolii aceștie, făcāndu-sā preinū alegere de opște, după bisearicesculū așezāmāntu și canonicāasca orānduialā, și cu hotărăre leguitē mutări s'aū pusū Mitropolitū adevāratū și legiuitū și canonicescu eparhieī și Mitropoliei aceștie a Moldaviei. Pentru care și s'aū scrisū pomenire ačasta întrū ačastā sv[il]ntā condicā a prè-svintei Mitropolii a Moldaviei. Anulū dela Hs. 1750, luna lui Noem. 13.

Inochentie, [e]piscop romanschii.

Ierotheū, episcopū Huși.

II.

† Τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Ῥαδαουτζίου ἀπροστατεύτου διαμενούσης, ἄτε τοῦ ἐν αὐτῇ προαρχιερεύοντος κυρίου Ἰακώβου προβιβασθέντος λόγω μεταθέσεως εἰς τὸν Θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Μολδοβλαχίας, ἡμεῖς, οἱ ἐνταῦθα παρευρεθέντες συνάδελφοι ἀρχιερεῖς, γνώμη καὶ ἐπιταγῇ, προτροπῇ τε καὶ ἀδείᾳ τοῦ ὑψηλοτάτου, εὐσεβεστάτου καὶ χριστιανικωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας, κυρίου, κυρίου Ἰωάννου Κωνσταντίνου Μιχαῆλ Ῥακοβίτζα Βοεβόδα συνεισελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ αὐθεντικῷ ναῷ τῆς παναγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος ἐν τῇ αὐθεντικῇ

κούρη καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλόμενοι εἰς εὐρεσιν καὶ ἐκλογὴν τιμίου καὶ ἀξίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν πνευματικὴν προστασίαν τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐπισκοπῆς ταύτης, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανοσιώτατον καθηγούμενον τοῦ ἐν τῇ Πούτνᾳ ἱεροῦ καὶ σεβασμίου μοναστηρίου ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Δοσίθεον, δεύτερον δὲ τὸν ἱερομόναχον κὺρ Λάζαρον καί, τρίτον, τὸν ἱερομόναχον κὺρ Γεδεών. Ὅθεν καὶ κατεστρώθη τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Μολδοβλαχίας, ἐν ἔτει ρψν´-τω, ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ, ἰν-κτιῶνος ιγ´της

Prè-sv[ă]nta episcopie a Rădăuțului rămăindă fără arhiereu, de vreme că arhiereul ă-a fostă mai înainte întru dănsa, chiru Iacovă, s'ău înnălțatū după socotiala mutării în Scaunulū prè-svintei Mitropolii a Moldaviei, noi, cariî ne aflămū aice denpreună frați arhierei, prinū voe și poronca și îndemnare și slobozanie a prè-înnălțatului, prè-bлагоceștivului și prè-creștinescului nostru Domnu și stăpănitoriū a toată Moldavie, Io Costandinū Mihailū Cehanū Racoviță Voevoda, adunându-ne întru prè-svânta bisearică domniască a prè-svintei și de o ființă Troiță în Curte domniască și hotărări canonicești puindū înainte spre aflare și alegere cinstitului și vrednicului obrazū ce iaste să priimască duhovničasca ocărmuire a eparhieî și a episcopii aceștie, întâi darū amū pusū pre prè-cuviosulū egumenū a svintei și cinstitei mănăstiri a Putniî, întru ie[ro]monahî chiru Dosothei și alū doile pre ier[o]monahulū chiru Lazorū și alū treile pre ier[o]monahulū chiru Ghedeoanū. Și s'ău scrisū numele lorū întru această svântă condică a prè-svintei Mitropolii a Moldaviei.

Anulū dela Hristosū 1750, Noem., indictionū 13.
Iacovă, Mitropolitū Moldavii.

Inochentie, [e]piscopū romanschii.
Ierotheū episcopū Huși.

III.

† Smeritulū Ierothei, cu mila lui Dumnedzău episcopū Hușului.
† Căutândū și socotindū să pociū cunoaște ce este omulū și altū n'amū socotitū, nici amū cunoscutū fără cătū prafū și cenușe, și amū întreatū și de Eclesiastulū, și tot acia socotială mi-ău adeveritū. Dreptū acăsta amū socotitū să nu moriū, ce să înviedzū, și amū socotitū să mă ducū la pocăianie. Fiindū cuprinsu de siă-băciune și de neputință, amū închinatū omoforulū prea-sfântului pristolū și paterița întru mănule prè-luminatului Domnu Noi Cos-

tandinu Mihailu Cehanu Racovite Voevoda, cu mila lui Dumnedzau Domnu tarai Moldaviei, cu sfire si blagoslovenie Sfinții Sale parintelui chiru Iacovu Mitropolitului si a totu sfințitului soboru si cu voia a totu blagorodnicului Sinatu alu Mării Sale Domnului, si mila lui Dumnedzau sa fie cu toti, si ma rogū atotu narodulu creștinescu pravoslavnicu sa ma erte, si Dumnedzau sa-i erte pre toti, aminu.

Ierotheu, episcopu Hușiloru.

Vltu 7260, Maı 10 ¹.

Pre-svanta episcopie a Hușiloru ramaindu fara de arhiereu, de vreme ca arhiereulu c-au fostu intru dansa, chiru Ierotheu, denu pricina batranețiloru si pentru ca trupasca a sa boala, au facutu paretisusu eparhii sale de a sa voe si nesilitu, precumu sa arata denu prijma intru acasta svanta condica scrisa si cu pecete domniasca pecetluita acea de voe si cu a sa mana iscalita a Svinții Sale paretisusu, noi carii ne aflam aice denpreuna frați arhierei, prinu voe si poronca si indemnare si slobozanie a pre-innaltațulu, pre-bлагоceativulu si pre-creștinesculu; nostru Domnu si stapanitoru a toata Moldavia, Io Costandinu Mihailu Cehanu Racovita Voevoda, adunandu-ne intru pre-svanta besearica domniasca a pre-svinței si de o fiintă Troița in Curte domniasca si hotarari canonicești puindu innainte spre aflare si alegire cinstitulu si vredniculu obrazu ce iaste sa priimasca duhovnicasca ocarmuire a eparhii si a episcopii aceștie, intai daru amu pusu pre pre-cuviosulu intru er[o]monah chiru Inochentie, dicheulu svinței si cinstitei episcopii Radauțiloru, si, alu doile, pre ier[o]monahulu chiru Orestu (*fusese alt nume*), si, alu treile, pre ier[o]monahulu chiru Ghedeoanu, si s'au scrisu numele loru intru acasta svanta condica a pre-svinței Mitropolii a Moldovii.

Νικόδημος, Μητροπολίτης Σαρδέων, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ῥομάνου Ἰωαννικίου.

Γεράσιμος...πρώην Ἀδριανουπόλεως (;) ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ῥαδαουτζίου ².

IV.

Pre-svanta Mitropolie Savastias ramaindu fara de arhiereu, de vreme ca arhiereulu ce-au fostu mai innainte intru dansa, chiru —, au rapasatu si catre Domnulu au mersu, noi, carii in eparhie Moldovei ne aflamu frați arhierei, prinu voe si indemnare pre-svințitulu stapanulu nostru Patriiarhulu Tarigradulu chiriu chiriu Paisiu, dupa ce scrisa carte si iscalita ce sa chiamo ecdoșisu

1. Si in Melchisedec, *Chronica Hușilor*, I, p. 224.

2. Si in Melchisedec, *Chronica Hușilor*, I, p. 226.

patrierșască č-au trimisü Presvințiaa Sa cătră noi și cu voe și știre a prè-înnălțatului, prè-blogocestivului și prè-creștinescului nostru Domnū, Io Constandinū Mihailū Cehanū Racoviță Voevoda, adunându-ne întru prè-svânta besearică a svintei Mitropolii, unde să prăznueste Întimpinare Domnului nostru Isus Hristos și hotărări canonicești puindü înnainte spre aflare și alegire cinstitului și vrednicului obrazu ce iaste să priimască duhovničasca ocărnuire a eparhii aceștie, întâi darü amü pusü pe prè-cuviosulü întru ier[ο]monahî chirü Gherasimü egumenü a svintii mănăstiri Golăi și alü doile pre Dositheü și alü treile pre Procopii, și s'au scrisü numele lorü întru ačastă svântă condică a prè-svintei Mitropolii a Moldovei, vlt. dela Hristosü 1752, Sept. 15.

Iacovü Mitropolitü Moldavii.

Ὁ Χούσης Παΐσιος.

Ἁ ἠρώην Ἀδριανουπόλεως Γεράσιμος.

Ὁ Σαρδέων Νικόδημος.

Prè-sfânta Mitropolie Sinadonü rămăindü fără de arhiereü, de vreamă că arhiereulü č-au fostu mai nainte întru dănsa, chirü — au răpăosatü și cătră Domnulü au mersu, noi carii, etc. (ca precedentă, dar Domnul e Matei Ghica Voevod și Patriarhul Chiril; lângă «ocărnuire» lipsește «duhovniceasca»), întâi darü amü pusü pre prè-cuviosul întru ieromonahî chirü Ioanichie iegumenü a sfintii mănăstiri Dančulü și alü doilea pre — și al treilea pre — și s'au scrisü numele lorü întru ačastă svântă condică a prea-svintii Mitropolii a Moldovii, vltü dela Hr. 1754, Fev. 26.

V.

† Οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι διακελεύονται καὶ διαρρήδην ἀποφαίνονται μὴ μένειν ἐπαρχίαν τινὰ ἐπὶ πολὺ ἀπροστάτευτον καὶ ἀποίμαντον καὶ ἐν στερήσει πνευματικῆς ἐπισκέψεως καὶ ἀρχιερατικῆς διοικήσεως, ἵνα μὴ τὸ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ χριστεπώνυμον πλήρωμα, μένον ἔστερημένον ἀρχιερατικῆς προστασίας ἐπὶ πολὺ, ὑπὸ τινος ἐναντίας προσβολῆς τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν εἰς τινὰ ψυχικὸν κίνδυνον ἐξολισθήσῃ, διὰ τοῖς (;) τοῦτο καὶ οἱ κατὰ χώραν εὐσεβῶς προϊστάμενοι φροντίδα οὐ τὴν τυχοῦσαν καταβάλλουσιν ἐπὶ τῷ μὴ διαμένειν τὰς ὑπ' αὐτῶν διοικουμένας ὀρθοδόξους ἐπαρχίας ἔστερημένας πνευματικῆς ἐπισκέψεως, καὶ ἐνορῶντες τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα ὁπόσον μέγα καὶ ἀναγκαιότατον ἐστὶ τοῖς τῷ χριστιανικῷ πολιτεύματι σεμνυνομένοις, ἅτε δι' αὐτοῦ πάντων τῶν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας θείων μυστηρίων ἐκτελουμένων καὶ πάντων

τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν κληρονόμων Θεοῦ ἀποδεικνυμένων, ἀποκαθιστᾶσιν γνήσιον προστάτην καὶ πνευματικὸν ποιμένα καὶ ἀρχιερέα εἰς τὴν φθάσασαν χηρεῦσαι ὀρθόδοξον ἐπαρχίαν συνωδᾶ (sic) τοῖς θείοις νόμοις ἐργαζόμενοι. Ἐπειδὴ τοιγυθιῶν ἤδη καὶ ἡ ἀγιοτάτη Μητρόπολις αὕτη Μολδοβλαχίας ἔμεινε χηρεύουσα καὶ ἐστερημένη ἀρχιερατικῆς προστασίας καὶ πνευματικῆς ἐπισκέψεως, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρ Ἰακώβου παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβιάστως ποιησαμένου, καθὼς ἀντικρὺ φαίνεται ἐσφραγισμένη ἡ ἰδιοθελῆς αὐτοῦ παραίτησις αὕτη, διὰ τοῦτο ὁ εὐσεβέστατος καὶ χριστιανικώτατος ἡμῶν Αὐθέντης καὶ ἡγεμὼν πάσης Μολδοβλαχίας, κύριος, κύριος Ἰωάννης Θεοδώρου Βοεβόδας, ὡς ὀπαδὸς καὶ φύλαξ ἀκριβῆς τῶν ἱερῶν νόμων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων καὶ ἐνταλμάτων καὶ ὡς θεόθεν ἤδη λαχὼν καὶ διέπων τὰς αὐθεντικὰς ἡγίας τῆς θεοφρουρήτου τζάρας ταύτης, φροντίδα αὐτὴν τυχοῦσα, κατεβάλλετο ἐπὶ τῷ μὴ μένειν τὴν ἀγιοτάτην ταύτην Μητρόπολιν ἐπὶ πολὺ ἀπροστάτευτον καὶ ἀποίμαντον καὶ ἐστερημένην ἀρχιερατικῆς διοικήσεως καὶ πνευματικῆς προστασίας, καί, συναγαγὼν πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν ἀγιοτάτην ταύτην Μητρόπολιν διατελοῦντας θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐτοῦ Ὑψηλότητα εὐγενεστάτους ἄρχοντας, ὀσιωτάτους καθηγουμένους τῶν ἐνταῦθα ἱερῶν καὶ σεβασμίων μοναστηριῶν καὶ λοιποὺς ἅπαντας ἔκαμε τῆς ἱερᾶς Κυρίου καταλόγου καὶ τοῦ λαϊκοῦ συστήματος, δέδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν ἐπὶ τῷ προβάλεσθαι ψήφους κανονικὰς καὶ ἐκλέξαι πρόσωπον ἄξιον καὶ ἀρμόδιον τοῦ ἀναδεχθῆναι τὴν ποιμαντικὴν προστασίαν καὶ ἀρχιερατικὴν διοίκησιν τῆς θεοσώστου ταύτης τζάρας. Καὶ δὴ, τριῶν ἀρχιερατικῶν προσώπων παρ' αὐτῶν προβληθέντων, προετιμήθη καὶ προεξελέγη τῶν ἄλλων ἄξιος καὶ ἀρμόδιος ὁ πανιερώτατος Μητροπολίτης πρῶην Θεσσαλονίκης, κύριος Γαβριήλ, ὡς εὐλαβῆς καὶ θεοσεβῆς, τίμιος τε καὶ ἱεροπρεπῆς καὶ κόσμιος, τάτε θεῖα καὶ ἐκκλησιαστικὰ καλῶς ἐξησχημένος καὶ ἐνάρετον πολιτείαν ἔχει μεμαρτυρημένος, καθὰ ἐφάνη καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ πολιτευσάμενος, καὶ τοιοῦτος μαρτυρηθεὶς ὑπὸ τε πάντων αὐτῶν πρὸς τὸ θεοσεβεῖς αὐτοῦ Ὑψος καὶ ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου πρῶην Μολδοβλαχίας κυρ Ἰακώβου, προσεκλήθη ὑπὸ πάντων, καὶ ἔλαβε μὲν διὰ τῆς ἐκλάμπρου δεξιᾶς τοῦ Ὑψους αὐτοῦ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον τῆς ἀγιοτάτης ταύτης Μητροπόλεως, ἀποκα-

τέσση δὲ καὶ διὰ κοινῆς ἐκλογῆς καὶ κανονικῆς μεταθέσεως κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν γνήσιος καὶ νόμιμος καὶ κανονικὸς ἀρχιερεὺς καὶ Μητροπολίτης αὐτῆς. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ διηγετικὴν τὴν ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐκκλησιαστικὸν ὑπόμνημα καὶ κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγιωτάτης ταύτης Μητροπόλεως Μολοδβλαχίας. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψξ'-τω, κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον.

† Sfintele și duhovniceștile pravile hotărâscu și aiavea arată ca să nu rămăe vre o eparhie cu îndelungă necăutare a păstorii și lipsită de paza cea duhovnicească și ocărmuirea arhierască, ca nu cumva turma lui Hristos cu îndelungata necărmuire ai acei eparhii și nepurtarea de grijă arhierască să rămăe stinghirită de împotrivicile înboldituri a vrăjmașiloru celoru nevăzuți și lunecată spre cumpăna primejdii cei sufletești. Pentru aceeaia daru și oblăduitorii cei credincioși de pretutindenea nu cu puțină purtare de grijă să osărduescu ca să nu rămăe pravoslavnicele eparhii ce sântu suptu ocărmuirea loru stingherite și lipsite de duhovniceasca căutare și oblăduire, cării, văzându cătu iaste de mare și trebuinčiosu darulū alū arhierii cătră acei ce să laudă cu numele creștinescū, că prinū darulū arhierescū să săvărșescū toate tainile ceale dumnezeęști a sfintei Bisărici ai lui Hristos și a tuturorū creștinilorū celorū credinčoși și celorū ce sântu vădiți moștenitori lui Dumnezeu, până-și așază purtători de grijă și adevăratū păstoriu duhovnicescu și arhierēu la pravoslavnica eparhie ce arū fi ajunsū a rămănea vaduvindū, urmându asămene după dumnezeęștile pravile. Deci, de vremea că și acastă sfântă Mitropolie a Moldovlahiei aū rămasū vaduvindū de arhierască căutare și duhovniceasca ocărmuire de arhierēu ei chirū Iacovū, după paretisisū ce aū făcutū nesilitū și de a sa bună vrerea și voia lui, după cumū să vede aicea, în ceaia față pecetluită, acăsta cu alū lui bună vrerea alū lui paretisisū și prē-credinčosulū și iubitoriulū de Hs. alū nostru Domnu și eghemonū a toată Moldovlahiia chiriosū chiriosū Ioanisū Theodoru Voevodas, ca unū următoriu și foarte păzitoriu a sfintelorū praveli și a canoanelorū și poroncilorū celorū bisearicești, care, de la Dumnezău fiindū rānduitū și cu domneasca otcărmuire ai acești de Dumnezău păzite țări, nu puțină silință aū pusū ca să nu rămăe acastă sfântă Mitropolie cu îndelungata nepurtare de grijă, cu nepăstorie și lipsită de păstoria arhierască și de ocărmuirea duhovničască. Și așa, adunându pre toți iubitorii de Dumnezău episcopi ce să află suptu acastă sfântă Mitropolie și împreună cu dānșii și pre toți veliții și cinstitii boeri ai Innāltimei Mării Sale și pe prē-cuvioșii egumeni ce are la sfintele mănăstiri și cu toțu clirosulū bisearicescu și mirenescū, datu-se-aū lorū voe ca după canoane să facă psifosu, adică alegire, și să

aleagă obrazū vrednicū, cinstitū și trebuinčosū ca să priimească ačastă purtare de grijă și ocărnuire arhierescă a aceștii de Dumnezeu păzite țări, și darū, trei obrază arhierestii de cinste socotiți și arătați fiindū, s'aū alesū vrednicū și mai iscusitū prea-sfințitulū Mitropolitū proinū Thesalonichisū, chiriosū Gavriilū, ca unū cucernicū, cinstitū și cu sfințirea încuviințatū și foarte împodobitū și bine învățatū ceale dumnezeestii și biseariceștii, după cumū s'aū arătatū și la acea de mai înaintea eparhie a lui, Thesalonichisū; pre carele întru acest chip toți mărturisindu-lū cătră blagocestiva Înălțimea Mării Sale și de cătră prea-sfințitulū chirū Iacovū ce aū fostū Mitropolitū Moldovlahiei, s'aū alesū de toți, și așa s'aū învrednicitū de aū luatū prinū luminată mână a Înălțimeii Măriei Sale păstoresculū toiağū a preasfintei Mitropolii aceștii, făcându-să alegere de obștie după bisearicesculū așazământū și canoneasca orânduială și hotărâre leguita metathesisū, adecă mutare, și s'aū pusū Mitropolitū adevăratū și legiuitū alū eparhieii aceștii. Ce darū spre acea de a pururea adevărea s'aū facutū și s'aū scrisū pomenirea ačastă biseričescă întru ačastă sfantă condică a prea sfintei Mitropoliei aceștii a Moldovlahiei. 1760, ecū (*sic*) luna lui Aprilie.

Ioanichie, episcopū romanschii.

Dositheū, episcopū Radauțului.

Inochentie, episcopū Hușului.

VI.

† Τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σεβαστείας πρὸ πολλῶν ἡδὴ χρόνων ἐν στερήσει ἀρχιερέως γνησίου μινάσης, διὰ τὸ ὑστερηθῆναι κρίμασιν οἷς οἶδε μόνος Θεός, λογικοῦ ποιμνίου, οὗ δέον ἔκρινεν ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία βυθῶ λήθης περιπεσεῖν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἀλλὰ σεμνόνειν καὶ κατακοσμεῖν αὐτὴν δι' ἀρχιερέως σεμνοπρεποῦς καὶ τιμίου, φέροντος τὴν ἐπωνυμίαν αὐτῆς, ὡς καὶ ἐσέμνηνε διὰ τὸν πρὸς Κύριον ἀποδημήσαντος Σεβαστείας κὺρ Γερασίμου, οὔτινος μετὰ τὴν ἀποβίωσιν ὁ παναγιώτατος καὶ σεβασμιώτατος ἡμῶν Αὐθέντης καὶ δεσπότης ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, κύριος, κύριος Ἰωάννικιος καὶ ἡ πρὸς τὴν αὐτοῦ Παναγιότητα θεία καὶ ἱερὰ τῶν ἀγίων ἀρχιερέων ὁμῆγυρις διὰ πατριαρχικῆς αὐτοῦ ἐκδόσεως ἐσφραγισμένης ἀντικρὺ τοῦ ὑπομνήματος τούτου, δέδωκεν ἄδειαν τῷ παναγιωτάτῳ καὶ θεοπροβλήτῳ Μητροπολίτῃ ἀγίῳ Μολδοβλαχίας κυρίῳ κυρίῳ Γαβριήλ καὶ τοῖς ἐνταῦθα ἐν Μολδαβίᾳ ἐνδημοῦσιν ἀγίοις ἀρχιερέουσιν προοιβάσαι εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν ἀξίαν τὸν ὀσιότατον τῶν ἱερομονάχων κὺρ Ανανίαν ε-

πὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἀγιοτάτης ταύτης Μητροπόλεως, διὰ κανονικῶν ψήφων κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑποτύπωσιν γενομένων ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου ἐν τῇ ἀγιοτάτῃ Μητροπόλει Μολδοβλαχίας, ὑποτιθέντος ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συμψηφίσμασι πρῶτον μὲν τοῦ διαληφθέντος πανοσιωτάτου ἐν ιερομονάχοις κὺρ Ἀνανίου, δεύτερον δὲ τοῦ ὀσιωτάτου ιερομονάχου κὺρ Δωροθέου καὶ τρίτον τοῦ ὀσιωτάτου ιερομονάχου κὺρ Ματθαίου, ὧν τριῶν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθησαν ἐν τῷδε τῷ ιερῷ κώδικι τῆς ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Μολδοβλαχίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ρψξγ´-τω, κατὰ μῆνα Μάϊον.

† Ὁ Συνάδων Ἰωαννίκιος.

† Ὁ πρῶην Πάφου Διονύσιος.

VII.

Prea-sfânta episcopie a Romanului rămăindă fără de arhieru, de vreamă că arhieruul ă-au fostu întru dănsa chiru Ioanichie s'au săvârșitu întru Domnulă, noi, cari ne aflămă aicea denpreună frați arhieru prină voia, îndemnarea și slobozenia a blagocestivului, iubitoriului de Hs. Domnului nostru și stăpănitoru a toată Moldavii Ioană Grigorie Ioană Calimahă Vvoda, adunându-ne în bisearica preasfintei Mitropolii, unde să cinstească și să prăznuiască hramu Strateniia Domnului nostru Isus Hristos și hotăriri canonicesti puindă innainte, spre aflarea și aleagerea cinstitului și vreadniculu obrazu ce iaste să priimească duhovnicasca ocărnuire a eparhie și a episcopiei aceștia, întâi daru amă pusu pe precuviosulu întru ieromonași chiru Leonu protosinghelulu sfintei Mitropolii și alu doilea pre ieromonahulu Antonie egumenulu de Moldoviță și alu treilea pre ieromonahulu Veniaminu proegumenulu de Solca. Și s'au scrisu numele loru întru această sfântă condică a prea-sfintei Mitropolii a Moldaviei.

Anulu de la Hristos 1769, Fev. 2 dn.

Εὐρίπ[που]..., Χαριτουπόλεως Σωφρόνιος ¹.

Inochentie, episcopu Hușului.

VIII.

Preas-fânta episcopie a Hușului rămăindă fără de arhieru, de vreamă ce arhieruulu ă-au fostu întru dănsa chiru Inochentie s'au săvârșitu întru Domnulă, noi, cari ne aflămă aicea dinpreună frați

¹. Și la Melchisedec, *Cronica Romanului*, II, pp. 95-6.

arhieriei, prină voia, îndemnarea și slobozenia iubitor[u]lui de Hristos Domnului nostru și stăpănitoru a toată Moldavia, Io Alexandru Costandinu Voevoda, adunându-ne în bisearca preasfintei Mitropolii, unde să cinsteaște și să prăznuiește hramul sfântul mare mucenic și purtătoru de biruință Gheorghii și hotărări canonicesti puindă înainte, spre aflarea și aleagerea cinstitului și vreadniculu obrazu ce iaste să priimască duhovnicasca ocărmuire a eparhiei și a episcopiei aceștia, întâi daru am pusă pe prea-cuviosul între ieromonahă chiru Iacovă, dicheulă sfintei Mitropolii a Moldaviei, și ală doilea pe ieromonahulă Macarii, egumenulă sfintei mănăstiri Slatina, și ală triile pe ieromonahulă Iorestă, dicheulă sfintei episcopii Hușului, și s'au scrisă numele loră întru această sfântă condică a preasfintei Mitropolii a Moldaviei, anulă de la Hristos 1782, Dechemvrie 9.

Leonă, episcopu romanschii.

(I)nochentie (?), episcopu Huș.

IX.

Preasfânta episcopie a Romanului rămăindă fără de arhieru, de vreme că arhierulă č-au fostă întru dănsa, chiru Leonă, s'au suită la Scaonulă sfintei Mitropolii a Moldaviei, noi, cariă ne aflămă aicea dinpreună frați arhieriei, prină voia, îndemnarea și slobozenia iubitor[iu]lui de Hs. Domnului nostru și stăpănitoru a toată Moldavia Io Alexandru Ioană Mavrocordată Vvoda, adunându-ne înă bisearca sfinților arhanghelă Mihailă și Cavriilă, la mănăstirea Danculă, și hotărări canonicesti puindă înainte spre aflarea și aleagerea cinstitului și vreadniculu obrazu ce iaste să priimască duhovnicasca ocărmuire a eparhiei și a episcopiei aceștia, întâi daru amă pusă pe prea-cuviosul arhimandrită chiru Iacovă și igumenă sfintei mănăstiri Barnovschii și ală doilea pe prea-cuviosul arhimandrită chiru Venedictă, igumenulă sfintei mănăstiri Rășca, și ală treilea pe ieromonahulă Iorestă, dicheiă sfintei episcopii Hușului. Și s'au scrisă numele loră întru această sfântă condică a preasfintei Mitropolii a Moldaviei, înă anulă de la Hs. 1786, Mart. 1.

... 'Ο 'Αδριπάλ. Σωφρολόγιος].

Iacov, episcopu Hușului.

X.

Arzulă ce s'au scrisă cătră preaputernica Înparăție pentru aleagerea la Mitropoliia Moldaviei a preasf. Mitropolitulu Leonă č-au fostă episcopu Romanulu.

Noi, preaplecați și credinčoși robii boeri și toți căți ne

aflămă lăcuindă în pământul Moldovei, cu acestă smeritū har-zuhalū în chipū de magzarū, înștiințămū la pragulū prē-înnălțatului Scaunū alū prea-puternicei Înpărății, de unde să răvarsă izvoarele tuturorū milelorū și pe care Atolūiitorulū să-lū întărească întru toată strălucirea și să-lū păzască neclăitū înū veci, că, întâmplându-să acumū de curându moarte arhierelui nostru chirū Gavriilū acestuia, după vechiulū și nestrămutatū obiceiū al pământului nostru toți cu unū glasū amū rugatū pe Domnu nostru ca să aleagă și să așeze Mitropolitū alū nostru pe episcopulū Romanului, fiindū omū înțeleptū, vrednicū de evlavie, în vârstă, cunoscutū în pământulū nostru de atăta anī și ispititū la cuvioasă petrecere a vieții sale, la care după ferbinți rugăcunile noastre și după obiceiurile pământului nostru care dinū începutū s'au urmatū și s'au păzitū, ca să să aleagă de Domnulū țerii și să se așeze Mitropolitū acela pe care pământulū l-arū voi și l-arū cere, priimindū Măria Sa aastă alū noastră rugăcune ca unū vechiū obicei și pronomionū alū pământului nostru, aū așezat prinū alegere pe acesta Mitropolitū alū nostru, trimețindu-să de cătră Măria Sa înștiințare și la Patriarhulū de alegere și așezare ce s'au făcutū după alū pământului obștească cerire și rugăcune, ca să fie cunoscutū și la Patrierșie după lege și după veachiulū obiceiū cea după pravilă cuvincoase alegere și așezare acestui nou arhierē alū nostru. Acumū Domnulū nostru ne-aū arătatū că Patriarșia n'au vrutū să-lū cunoască de legiuit arhierē alū nostru, fiindcă până a nu veni răspunsulū Patriarhului s'au așezatū și s'au făcutū Mitropolitū alū țării, și prin arzuhalū aū arătatū pricina ačasta la prea-înnălțatulū pragū alū Înpărăteștii Măririi, neștiindū obiceiulū pământului nostru. Noi știmū că dinū veachiū și dinū începutū, de cândū iaste țara noastră suptū umbra prea-puterniciei Înpărății și dinū vremea strămoșilorū noștri rânduiala și obiceiulū pământului iaste acesta: alegere și așezare arhierelui nostru să face de cătră Domnū după rugăcunea și cerirea pământului. Pentru ačasta darū, cândū să întâmplă moarte Mitropolitului, alegândū pământulū unū obrazū cinstitū și cuviosū, roagă pe Domnulū să-lū protimisască ca pre unulū alesū dintre alții de cătră obștie și Domnū după obșteasca cerire și rugăcune a pământului ilū așază Mitropolitū, și, făcândū înștiințare Patriarhului de alegere și așezare, atuncea să trimitē de acolo carte patrierșască spre arătare alegerii ceī după pravilă a numirii și așezerii noului Mitropolitū ce s'au făcutū de Domnulū țării, și niciodată aicea în pământulū nostru, la atăția Mitropoliți ce s'au făcutū, după cumū știmū și amū apucatū de la părinții și strămoși noștri, nu s'au întăplatū ca să să aștepte voe de la Patriarhulū ca să poată Domnulū și pământulū a alege și așeza Mitropolitū, ce, după ce să făcē și să așeza, să da de știre Patriarhului, fără de cătū la așezarea Mitropolitului Gavriilū, c-au muritū, fiindū-că să afla Mitropolitū The-salonicului, aū fostū trebuință de a scrie fratile său, Domnulū de

atuncea, cum și elu însușu, la Patriiarhulū, că au făcutū paretisisū eparhiia č-au avutū și să facă Patriiarhulū pe altulū, cerșindū și elū voe ca să să facă Mitropolitū Moldaviei, făcândū asupra lui Gavriilū paretisisū Iacov Mitropolitulū de atuncea alū țării. Însă ačasta de acumū nu are asămănare cu acea de atuncea, fiindcă după moarte Mitropolitulū, Domnulū, cu obșteasca cerire și rugăčune alū pământului, după preveleghiile țerii și celū vechiū alū pământului obiceiū aū așezat Mitropolitū pe acesta ce pământulū l-aū cerșutū dreptū legiuitū arhierē alū său, după cumū asăminea s'aū urmatū și la alți Mitropoliți ai Moldaviei ce s'aū făcutū înaintea acestui č-aū muritū: Gheorghie, Antonie, Iacovū și alții de mai înaintea, și Patriiarhulū, înștiințindu-să de Domnulū țării cine s'aū alesū și s'aū așezatū, trimetea carte spre arătare alegerii și a așezării cei după pravilă ce s'aū făcutū alū noului Mitropolitū, iarū nu să arate că nu iaste după pravele făcutū și legiuitū Mitropolitulū nostru ce s'aū alesū și s'aū așezatū prinū alegerea Domnului nostru cu obșteasca cerire și rugăčune, după vechiulū obiceiū alū pământului, numai pentru că nu s'aū cerșutū întâi voe de la Patriiarhulū și apoi să să facă așezare,—cerire cu totulū înpoțriva obiceiului pământului nostru. Iarū la Gavriilū, de s'aū și întâmplatū, pricina iaste, după cumū s'aū pomenitū, pentru că s'aū aflatū Mitropolitū alū Thesalonicului și elū era datorū ca să o facă. Deci prinū ferbinte rugăčunea noastră ne rugămū și cădemū la mila prea-puterniciei Împărăției și fericiții întru pomenire strămoșii Împărăției Tale, dinū nesăvârșita cătră noi milostivire, ocrotindu-ne supt umbra prea-puternicului și nebiruitului aco-perământū și purtării de grijă, ne-aū miluitū să ne adăpămū în toată îndestularea cu mileli sale, păzându-să preveleghiile și obiceiurile pământului nostru, cu care aū miluitū țara ačasta, miluindu-ne după toate aceste și cu Domnie înnalțatū Domnului nostru de acumū, pentru care nu sântemū vrednici să mulțămimū prea-puternicului nostru Împăratū, pentru mila ačasta č-aū făcutū și să face în pământul nostru, prinū povățuirea cea plină de înțălepčune a Mării Sale, prinū buna leguire și prinū cea cu dreptate rânduială ce păzeaste la toate spre ocrotire și buna stare a săracii aceștii raeli. Asăminea darū și acumū ne rugămū fierbinte și cădemū la mila prea-puterniciei Împărăției ca niște credinčoașe raeli și supuși robi a prē-puterniciei Porții și la acestū vechiū obiceiū alū pământului nostru, după care s'aū făcutū și acumū alegire și așezare cea după vechiulū obiceiū a Mitropolitului țării, de cătră Domnulū nostru, și avemū musaadē și merhametū să să păzască și acestū obiceiū ca o veche preveleghie a pământului și să nu fimū supărați la ale Bisericii noastre, care de atăța ani la atătea așezeri a Mitropoliților de mai înaintea s'aū păzitū, învrednicindu-ne și la ačasta milii și milostivirii prē-puterniciei Împărăției, precumū și la toate celelalte preveleghii și obiceiuri a

pământului nostru de-a pururea, prin mila cea nemărgenită ce să răvarse asupra noastră ne-amă învrednicitū să dobăndimă apărare și musaadē și să ne înbunătățimă cu mila și inaetulu celū de-a purure nesăvârșitū, folosindu-ne, pe lângă altele, și cu aceste bunătăți și faceri de bine a păzirii cei neclătite preveleghiilor și obiceiurilor celor vechi a pământului nostru cu care, fiindcă prea-puternica Înparătje ne miluește ca să avemă de a pururea pronomiile pământului nostru nemicșurate și nesmintite, cădemă și ne rugămă ca și la ačasta să rămănemă nesupărați.

1786, Mart. 25.

Fermanulū înparătescū ce aū venitū răspunsū.

Creaștetulū eghemonilorū a neamului creștinescū, Scherletzadea Alexandru Voevoda iproc. Ajungându ačastă înnaltă înparătiască poronca știutū să-ți fie că, înū trecute zile înștiințându-să Patriiarhulū Țarigradulū pentru moartea lui Gavriilū Mitropolitū Moldv. și că în loculū lui s'aū rânduitū prinū aleagere Mitropolitū pe episcopulū Romanulū Leonū, numitulū Patriarhū împreună cu soborulū arhierilorū ce să află în Țarigradū, aū datū tacirū la înparătesculū meū pragū, arătându pe largū că a să face și a să orāndui Mitropolitū Moldovii cu acestū chipū, fără a nu să aleage de cătră Patriarhū și de cătră soborū, fiindcă iaste cu totulū înpotrivă, atātū a vechiului obiceiū, cătu și a dogmelorū sale, s'aū rugatū ca să să desfacă psifosulū și așazarea ačasta a numitulū Mitropolitū. Decī, cercetāndu-să caidurile, atātū a beratului ce iaste datū în mână Patriarhului, cātū și a suruturilorū Țării Moldovei și a Țării Muntenestei, s'aū fostū trimisū înnaltă înparătiască poroncă cătră tine, Domnulū Moldovei, ca să nu dai voe la urmări ca acestea înpotrivitoare suruturilorū și călcătoare dogmelorū, ci, urmāndū vechiului obiceiū, să fii cu luare aminte a nu să întâmpla la ačastă pricină vre o înpotrivire. Acumū darū, aģungāndū la înparătiasca mea Poartă scrisorile tale, împreună și cu magzarū dispre partea păminteanilorū, întru care fiindcă arāți că, după moartea numitulū Mitropolitū, viindū înnaintea ta toți boerii, micī și mari, ai pământului și rugāndu-să cu unū glasū ca să să păzască în nestrāmutare vechiulū pămintescū obiceiū la ačasta și să să rānduiască prinū aleagere Mitropolitū Moldovii episcopulū Romanului, ca unū înțeleptū aģunsū la vrăstă și de atātea ani ispititū vreadnicū, după a lorū obștească cearere ai făcutū Mitropolitū pe numitulū episcopū, înștiințindū după obiceiū și la Patriarhie, arătāndū și ačasta: că la aseamenea obiceiuri vechi a bisericestilorū pricinī o obștiască a locului cearere și rugāminte a să pune în lucrare și a să păzi iaste datoriiia fieștecāruia locū și că Mitropolitū Moldovii nu este obiceiū să să aliagă și să să rānduiască de cătră Patriarhū după cumū cielalți arhierē, ci Domnulū după vremi, după ce așază prinū alegire Mitropolitū pe acela care loculū ilū va ceare, atuncea după acea

aleagere și așazăre, suptu chipu de înștiințare, scrie cătră Patriarhū, și după acea înștiințare obiĉnuită să trimite și cartea Patriarhului, iarū nu să aștepte răspunsū de la Patriarhū și pe urmă să facă Mitropolitū. Și, fiindcă arăți prinū numitele tale scrisori că, aducându înnaintea ta și de alū doilea pre toți boerii pământului și cercetându cu amăruntulū pricina, ȑau arătatū că cu aseamene pricinuirī niciodatā nu s'au întāmplatū o cearere ca ācasta de la Patriarhie, și, de vreme ce te rogī să nu să asculte o aseamene greșitā înștiințare a Patriarhului, pentru că atārnā spre a să face stricare vechiului obiceiū ce să urmiazā dintru începutū, ca să să pāzascā numitulū pāmintescū vechiū obiceiū nestrāmutatū, osābitū arātāndū-ne și capicheaiali[le] tale prinū tacrirulū lorū că, māi nainte de optū zile, ȑi s'au trimisū și obiĉnuita carte a Patriarhului, și nu s'au urmatū cea mai micā ĩnpotrivicā urmare la vechiulū obiceiū, toate aceste trecāndu-sā la caidulū ceī māi dinnainte date ĩnpārātești poronci spre înștiințarea ta, iatā ȑi să trimite ācāstā ĩnnaltā ĩnpārātiascā poroncā. ĩncredințindu-te darū, după cum māi susū să aratā, că toate noimile, atātū a scrisorilorū tale, cātū și a magazarului și tacrirului capicheaialelorū s'au trecutū la caidulū ceī māi nainte trimisā ĩnnaltā poroncā, veī urmā după vechiulū obiceiū ce să pāzește, fārā a nu să supāra ĩntru nimicū numitulū Mitropolitū, arātāndū și la ācāstā pricinā credința și ĩnțelepĉunea ce nādājduește ĩnpārāȑia Mea de la tine la toate altele.

Dinū ȑarigradulū celū de Dumnezeū pāzitū.

Anulū othomanescū 1200, luna la sfārșitulū lui Gemazielū-Ahārū.

XI.

Prea-sfānta episcopie a Romanului rāmāindū fārā de arhierēū, de vreme că arhierēulū ĉ-au fostū ĩntru dānsa, chirū Iacovū, s'au sāvārșitū ĩntru Domnulū, noi, cariī ne aflāmū aicea dinpreunā frați arhierēi, prinū voia, ĩndemnarea și slobozenia a blagocestivului, iubitoriulū de Hs. Domnulū nostru Alexandru Ioanū Ipsilantū Voevoda, adunāndu-ne ĩn bisearca prea-sfintēi Mitropolii unde să cinsteāste și să prāznuiaște hramulū sfāntului marelui mucenicū și purtātorū de biruințā Gheorghie și hotārāri canonicești puindū ĩnnainte spre aflarea și aleagirea cinstitulū și vrednicului obrazū ce iaste să priimascā duhovnicāscā ocārmuire a eparhieī și a episcopiei aceștia, ĩntāi darū amū pusū pe prea-cuviosulū ĩntre ieromonași chirū Antonii, proigumenū sfintēi mānāstiri Putniī, și alū doilea pe ieromonahū Varlamū, proigumenū mānst. Agapieī, și alū treilea pe ieromonahulū Macarie, egumenulū mānst. Slatinei, și s'au scrisū numele lorū ĩntru ācāstā sfāntā condicā a prea-sfintēi Mitropolii a Moldaviei.

ĩnū anulū dela Hs. 1787, Iulii 19.

Ἐρακλείας Γρηγόριος.

Iacovū, episcopū Hușului.

XII.

La anul 17[88-9] mutându-să de la ceste vremelnice fericitulă întru pomenire chiră Leonă Mitropolită la ceale veačnice, în vremea de războaie, fiindă întru ačastă patrie armele Împărăției Rosiei și ocărmuitoriū oștilorū marile feltmarșalū graf Petru Ivanovič Romanțovū, aū rămasū sfânta Mitropolie întru văduvie, apoi, viindū prea-strălucitulū cneazū Grigorie Alexandrovič Potemchinū cîrmuitoriū oștilorū, aū adusū cu sine pe preasfințitulū arhiepiscopū alū Poltaviei chirū Amvrosie, pe carele l-aū pusū exarhū aceștii sfinte Mitropolii, carile, avândū pe lângă sine pe prea-cuviosulū arhimandritū chirū Gavriilū (dinū niamulū său Moldovanū), l-aū herotonisit prinū împărătesculū ucazū cu blagoslovenie sfințitulū Sinodū episcopū Achermanulū, iarū la 1792, după închierea păcii între Împărății, rânduindu-să Domnū țării de cătră Împărăția othomaničască pe Mărie Sa Alexandru Moruzū Voevodū, mai susū numitulū arhiepiscopū fără știrea Domnului țării și fără obștiască alegirea aū suitū la Scaonulū Mitropoliei pe mai susū numitulū episcopū chirū Gavriilū. Decī într'acesta anū mai după ducerea oștilorū roșăști dintr'acestū pământū sfânta și mare Besearică a Țarigradulū, catherisindu-lū, aū scrisū cătră Mărie Sa și cătră arhieriei pământului ca să aleagă legiuit arhierie și Mitropolitū, și prinū alegerea de opște aū mulatū pe Preasfinție Sa chirio chir Iacovū de la episcopie Hușului la acestū Scaonū alū Mitropoliei, pentru carele și ecdosisū patrieșască aū venitū.

XIII.

Cu mila lui Dumnezeu Iacov Arhiepiscopū și Mitropolitū Moldaviei.

Cea mai presusū de începătură și mai presusū de lumină și mai preasusū de ființă și mai presusū de toată zidirea fără de asămănare prea-înalță fire, ceia ce nedespărțitū să înparte după ipostasuri și întru fețe să laudă și să unește fără de amestecare după nimea ființii, când după cea negrăită și firească a Ei bunătate aū scosū toată zidirea dintru neființă la ființă să vede cum că aū ziditū adecă gândirea, podoaba cea înțelegătoare a îngerilor, precumū zice celū după numirea bogosloviei Grigorie că înțiiū gîndește și gîndirea faptă aū fostū, iar ceialalți cu cuvîntulū, precum zice psalmistulū David că cu cuvîntulū Domnului ceririle s'aū întărit, numai pre omū, pomulū cel cerescū, cuprinderea firii ceaii nevăzute și văzute, adunarea împreună a tuturor puterilor celor dinū lumē, după care și mică lume să numește, prin sfat și oarecum prinū socoteală negrăită ilū săvârșaste, pentru că zice: să facem om după chipulū nostru și după asă-

mănare, trupul cu mînile zidindu-lă, precum s'au zisă, țărna luîndă dină pămăută aă zidit pre omă, iar cu suflarea puindă întru dînsulă suflet cuvîntător, pentru că aă suflat într'însulă duhă de viață, precum iaste scrisă, dreptă aceaia iaste și măi înnalt decîtă toate zidirile ceale înă parte, ca celă ce iaste cuprinzătoră înpreună a tuturor și să osebește de cătră toate, ca celă ci sângur are celă după chipulă lui Dumnezeu și după asămănare, ci și purtării de grijă ceaă foarte multe și necontinite iaste bine înpărtinită de cătră aăastă în trei luminători Dumnezăire, fi-rește fiindă sămănată întru dânsulă, și din afară cu poruncă iaste păzit și cu legă povățuit și ca cel ce iaste minunea cea mare a însușă ziditorulă Dumnezeu și Domnulă nostru Iisus Hristos, celă ci s'au făcută în chipă de om și chipulă robulă aă purtat, s'au mântuit aăastă cinstită jivină, omulă, prină însăș rânduiala cea întrupată a omulă și Dumnezeu Iisus și cu altele multe pricinuind mântuirea lui celă întru adevăr Mântuitor al tuturor și mai înainte decătă toți, însă chipă covârșitor aă metaherisit cu adevărată fapta preuții spre mântuirea lui și spre pazea cea de acolă înnainte și spre petrecirea vieții aceaă duhovnicești, pentru care și după rânduiala lui Melhisedecă făcându-să arhieră omulă și Dumnezeu Iisus cu prea-curat trupulă său și cu cinstitulă sânge, zidirea cea cuvântătoare, ci are nădejdea eiă cătră taina rânduieii, cu primirea o aă îndestulat cele ce hrănesc duhovnicește și întrupează înpreună cu însuși Hs. pre cei ci să înpărtășăscă cu credință neîndoită, ca niște mădulări cu capulă. Pentru aceaia și zice: aăastă faceți întru pomenirea mea, printr'acestă cuvântă arătându noaă trebuința cea neapărată a preuției. Decă și noi prin vrerea cea dumnezăiască, după înă urmă primirea unulă altuia, bine înpărtinindu-ne acestui dară și fiind purtătoră de arhierasca cărmă a Mitropoliei Moldaviei, folosința cea de cătră dânsa tuturor creștinilor, pre cătă ne iaste înă puțință, ne silim a o deșărta, luândă aminte înprejur cu privighere ca să nu fie nici-una dină eparhiile ce sântă suptă Scaonulă Mitropoliei noastre întru lipsirea darulă celui duhovnicesc și neînpartășită folosinții acestuia. Dreptă aceaia și sfânta Episcopie a Hușului rămăindă întru lipsa apărătorulă eiă, celui adevărat arhieră, fiindă-că noi înșine ce am episcopită întru dînsa, prină alegirea și cerirea de obște a părții bisericesti și politicești, cu înpreună-voința și primirea a prea-înnălțat Domnulă nostru Alexandru Costantină Moruz Vvd., ne-amă suit la Scaonulă sfintei Mitropolii a Moldaviei, și fiindă neapărată trebuință ca fără zăbavă să se așeze la aăastă eparhie altă episcopă și păstor duhovnicesc spre mântuitoare ocărmuire și purtarea de grijă a cuvântăreții turme ceii dintru dânsa, cercat-amă dar și am aflat pe prea-cinstitulă între ieromonași cutare (*sic*) igumenulă monastirii Sfântulă Spiridonă, vrednic de toată știința și plecat întru viața călugărească, cuviosă, smerită, înpodobită cu blăndețe și cu alte fapte bune, temător de

Dumnezeu și ispitit întru vrednicia sa, pre carele l-am chemat către rânduiala arhieriei și după pravilă cu sorți s'au ales de arhieriei carii s'au aflat la noi, Sfinția Sa chir Nicodim Sinodon, Sfinția Sa chir Grigorie Ierapoleos și iubitorul de Dumnezeu episcopu a sfintei episcopii Romanului chir Antonie, ai noștri în Hs. iubiți frați și împreună-slujitori, cu împreună-plecarea și primirea a prea-blogocestivului și luminatului nostru Domn Alexandru Constantin Moruz Voevoda, pe numit ieromonah chir [Veniamin] cu darul și puterea și stăpânirea a prea-sfântului și de viață făcătorului Duh l-am hirotonit episcopu la Sfânta Episcopie a Hușului în biserica Curții gospodă a Sfântului Spiridon. Pentru aceia datorii iaste acestu de Dumnezeu iubitor episcopu chir [Veniamin], alu nostru în Hs. frate și împreună-slujitori ca să meargă la acea sfântă episcopie a Hușului, carea i s'au încredințat de la Dumnezeu, să ocârmuiască sufletele pravoslavnicilor ce să află întru a sa eparhie și să săvârșască toate câte să cuvină arhieriei neapărat, să judece și să cerceteze a dooa oară toate pricinile bisericesti, celeți, cântăreți și purtători de sfeșnice să însămneze, ipodiatoni și diaconi să hirotoniască și să sue și la rânduiala preoției cei vrednici duhovnicești părinți să așeze prin a sale cărți de duhovnicie, monași și monahii să facă, chipu mare și chipu micu, dumnezești biserici să sfințască și să învețe pre pravoslavnicul norod părintește tot lucrul ce iaste de suflet folositoriu și mântuitor, nu numai prin învățăturile ceale din rostul gurii, ci mai vârtos prin povătuirile și pildile ceale bune ale vieții sale, toate tuturor făcându-să după dumnezeescul Apostolu, ca pre toți sau pre cei mai mulți să-i dobândească și să-i înfățișeze fără prihană înaintea lui Hs. la zioa cea înfricoșată a judecării, să stăpânească toate afierosirile aceștii sfinte episcopii și să poarte grijă pentru starea și adăogirea lor, asemenea să stăpânească și să adune toate veniturile ei ceale drepte după obicei și toate cealealte să se săvârșască câte să cuvină arhieriei, precum s'au zis, și orice va lega să fie legat, și orice va dezlega să fie dezlegat după pravilă, certându și afurisându pre cei vinovați și înprotivnici, iar pre cei plecați și pocăiți să-i erte și să-i blagoslovească. Datori sântu dreptu aceia și toți cei ce să află în eparhia ačasta preuți și diaconi și de obște parte bisericescă și mirenească, și tot norodul pravoslavnic lăcutor eparhiei aceștii, ca să-i dea toată cinstea și buna cucernicie și primirea, și să-lu asculte și să i să supue, nearătându nicio împotrivire către Frăția Sa, dându cu supunere Frăției Sale și toate ceale ce să cuvină venituri bisericesti și dreptăți întregi după obiceiul eparhiei, și plecându-i-să întru toate, precum și el Smereniei Noastre, și să se pomenească numele Frăției Sale celu canonicu la toate sfintele leturghii și slujbe bisericesti după pravilă. Dec pentru mai mare credință datu-s'au acestu iubitoriu de Dumnezeu episcopu chir [Veniamin], fratele nostru și întocma-slujitoriu, ačastă praxisu cu a

noastră iscălitură iscălită și cu pecetia Sfintei Mitropolii pecetluită Lc. pč. (*sic*). Mitr. Moldav. Iacovū Mitropolitū Moldaviei (copie).

XIV.

† Prea-sfânta episcopie a Hușului rămăind fără de arhiereū, de vreamē că arhiereulū č-aū fostū întru dānsa, chirū Iacovū, s'au suitū la Scaonulū Sfintei Mitropolii a Moldaviei, noi, carii ne aflām aicea împreună toți arhieriei, prinū voia, îndemnarea și slobozeniia iubitoriulū de Hs. Domnului nostru și stăpānitorū a toată Moldavia lo Alexandru Costandinū Muruzū Vvoda, adunāndu-ne în bisearica prea-sfintei Mitropolii, unde să cinsteaște și să prāznuiāște hramulū sfāntului marelui mucenic și purtātorū de biruință Gheorghie, și hotārāri canonicești puindū înnaintē spre aflarea și aleagerea cinstitulū și vraadniculū obrazū ce iaste să priimascā duhovničasca ocārmuire a eparhieii și a episcopiei aceștia, întâi darū amū pusū pe prea-cuviosulū între ieromonași chirū Veniaminū, igumenulū mânăstirii Sfāntului Spiridonū, alū doilea pe ieromonahulū Athanasii, igumenu mânăstirei Bogdana, și alū triilea pe ieromonahulū Ioasafū, proigumenulū de mânăstirea Neamțului. Și s'au scrisū numele lorū întru acastă sfāntā condicā a prea-sfintei Mitropolii Moldaviei. 1792, lunii 26.

Νικόδημος Συναδων.

Ὁ Ἱεραπόλεως Γρηγόριος.

Antonie, episcopū romanschii.

XV.

La anulū 1796 Maiū, plinindū opștiasca datorie fericitulū întru pomenire Antonie, episcopulū Romanului, și rămāindū acastă eparhie întru văduvie, cu blagoslovenie prea-sfințitulū Mitropolitū alū țării, chirio chirū Iacovū, prinū alegirea de opște și prinū buna voință a iubitoriulū de Hs. și bunū credinčosulū Domnului nostru Mārie Sa Alexandru Calimahū Vvod s'au mutatū episcopulū Hușului chirū Veniaminū la acastă sfāntā episcopie întru acestasū anū, înū zioa întâi a lui Iunie.

XVI.

Prea-svānta episcopie a Hușului rămāindū fără de arhiereū, de vreamē că arhiereulū ce aū fostū întru dānsa, chirū Veniaminū, s'au mutatū la Scaonulū svintei episcopii a Romanului, noi, carii ne aflāmū aicea dinūpreună frați arhieriei, prinū voe, în-

demnarea și slobozanie iubitorului de Hs. Domnului nostru și stăpănitorii a toată Moldavie, Io Alexandru Ioană Calimahă Vvoda, adunându-ne în bisărica prea-svintei Mitropolii, unde să cinstește și să prăznuște hramul svântului marelui mucenic și purtătoriu de biruință Gheorghie, și hotărâre canonică puidă înaintea spre aflarea și alegirea cinstului și vrednicului obrază ce iaste să priimască duhovniciasca ocărnuire a eparhie și a episcopii aceștiia, întâi dară amă pusă pe prea-cuviosul între ieromonași chiră Gherasimă, dicheul svintei Mitropolii a Moldavii, și ală doile pe prea-cuviosul arhimandrită chiră Chirilă, igumenul svintei mănăstiri Rășca, și ală triile pe Cuvioșia Sa chiră Gherasimă, igumenul svintei mănăstiri Precista otă Romană, și s'au scrisă numele loră întru această svântă condică a prea-svintei Mitropolii a Moldavii. 1796, Iunii 2.

† Σαοδέων Νεκτάριος. † Ἱεραπόλεως Γρηγόριος.

Veniamină, episcopă romanschii.

XVII.

Prea-sfânta Mitropolie Sardeonă rămăindă fără de arhieră, de vreme că arhierulă ce mai înaintea aă fostă într'ansa, chiră —, aă răpoosată și aă mersă cătră Domnulă, iară noi, acești ce ne aflăm aicea frați arhieră dină eparhia Moldavii, prină voe și îndemnarea prè-sfintitului nostru stăpînă Patriarhă a Țarigradului, chiră chiră —, după patriarșască a Preasfinții Sale cartea scrisă și iscălită ce să numește ecodosisă dină —, ce aă trimisă cătră noi aicea și asemene iarăși prină știre și cu voe și a prè-înnălțatului, prè-blogocestivului și prè-creștinului nostru Domnu, Mării Sale Alexandru Costandină Muruză Voevodă, adunându-ne aicea înă sfânta biserică a sfintei și dumnezeesti Mitropolii a Moldavii, unde să prăznuște hramulă sfântulă și marele mucenică și purtătoriu de biruință Gheorghie, și puidă înaintea canonică hotărâri spre aflare și alegere cinstului și vrednicului obrază ce este să priimască ocărnuire a mai sus numitei eparhie Sardeonă, întâi amă pusă pe prè-cuviosulă întru ieromonahă igumenă a sfintei mănăstiri a Sfântului ierarhă Spiridonă, chiră Nectarie, și ală doile pe Prè-Cuvioșie Sa —, și ală treilea pe Prè-Cuvioșia Sa —, a căroră și numele s'au trecută într'astă sfântă condică a prè-sfintei și dumnezeesti Mitropolii aceștiia a Moldaviei, la anulă 1792.

XVIII.

La anulă 1803, Mart. 9, săvîrșindă datorie vieții aceștiia fericitulă întru pomenire Iacovă Mitropolit, în zilele prea-blogocestivului și bunului Domnă Alexandru Moruză Vvodă, întru a doa

Domnie a Măriei Sale și rămâindă Sfânta Mitropolie, fără de legiuit arhieru, cu sfatul de obște, prină bunavoință a Înălțimeii Sale și cu patrierșasca blagoslovenie și ecdosisă s'au alesă smeritulă Veniamin, și s'au mutat de la Scaunulă Episcopiei Romanului la ală aceștii sfinte Mitropolii, în luna lui Mart, în 19 zile, și în loculă său s'au mutat, iarăși prin alegirea de obște, pe chiră Gherasim, de la eparhia sfintei Episcopii Hușului la sfânta Episcopie a Romanului, precum să vādă și într'astă sfântă condică a aceștii sfinte Mitropolii trecute.

Noi, Alexandru Constandin, Muruzi Vvoda, cu mila lui Dumnezeu Domnă țării Moldaviei.

Cetindu-să anaforauă această înaintea Domniei Mele, întră care văzându-să pe larg părerea iubitoriului de Dumnezeu, Sfinției Sale episcopul Hușului, și a tuturor dumiilor sale boerilor țării, adică a să sui la păstoreculă Scaună a sfintei Mitropoliei pe iubitoriul de Dumnezeu episcopul Romanului chir Veniamin, a căru de mai înainte bune urmări și pitrecire, atât la episcopia Hușului, și până acum la Episcopia Romanului, fiind și însuși Domniei Mele știute, amă lăudată alegerea această și cu toată bunavoință hotărăm ca să-l sue la Scaunul Sfintei Mitropolii, dintăiu întărindu-să anaforauă această și cu al noastră domnească iscălitură și pecete.

Noi Alexandru Const. Muruzi Vvod (locul pecetii).
Proct. Velu Logft. 1803, Mar. 18.

XIX.

Prea Înălțate Doamne,

După luminată poronca Înălțimeii Tale ce prină luminată țadulă s'au dată cătră noi, cuprinzătoare pentru sloboda alegere a unui vrednic ipochimenă pentru Scaunulă Mitropoliei, de vreme ce Prè-Sfinția Sa chir Iacovă Mitropolitulă se-au mutată cătră Domnul, adunându-ne cu toții, partea bisericească și politicească, și cu cè mai mare luare aminte făcând sfat obștesc și socotind vrednicie ipochimenilor și vechiul obicei ce s'au păzitu în toată vremea, cu toții de obște găsimă cu cale și alecimă a să sui la acest Scaun pe unul acel dintă dină episcopii pământului, adecă episcopul de la episcopia Romanului. Și, fiindcă ipochimenul ce să află acum la această episcopie, iubitoriul de Dumnezeu chir Veniamin, nu numai că nu are nicio pricină a să opri de la această, precum altă dată s'au și întâmplat a să aduce la Scaunul Mitropoliei pe episcopul Hușului, ce mai alesă fără vre o îndoire în tot chipulă să socotește că lăudată vrednicie a

să afla ocărmuitoři acesteı păstorie, cu de obște mulțămire facimũ alecirea aceasta și prinũ plecata noastră anaforã arătãmũ Înñãlțimeı Tale, lãsãnd toatã întãrirea alegireı noastre la prea-înnãltã îñtãlepciune Înñãlțimeı Tale. 1803, Mart. 18.

A Înñãlțimeı Tale smeriți rugãtori
Gherasim episcopũ Hușului.

Nicolai Roset Logft., Const. Balșu Vel. Logft., Iordachi Cant. Logft., Dăpasti Logft., Mihaï Sturza Vel Logft., Ioanũ Razu Logft., Costachi Ghica Hat., Theodorũ Balșu Vel Vorc., Greceanu Logft., Iordachi Balșu Vist., Vasile Costachi Vel Vorc., Costandin Balșu Vel Vorc., Costandin Pãladi Vel Vorc., Nicolai Balș Vorc., Alexandru Ianculeũ Vorc., Dumitru Ralet Vorc., Manolachi Demachi Vel Vornic, Lupul Balș Vel Vornic, Sandu Sturza Vist., Grigori Sturza Vist., Raducanu Roset Hat., Dimitri Sturza Post., Iordachi Roset Vist., Aleco Balș Agã, Iordachi Catargiu Spat., Costachi Sturza Vel. Vor. zaprozi.

Καλλίνικος, ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑποκείμενοι τῇ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει Μολδαβίας καὶ λοιποὶ οἱ ἐν Ἰασίῳ διατρίβοντες ἀρχιερεῖς, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ταύτῃ Μητροπόλει Μολδαβίας ἀρχιερατικῶς προϊστάμενος κύρ Ἰάκωβος πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μετέστη μονὰς καὶ ἐναπελείφθη ἡ ἀγιωτάτη αὕτη Μητρόπολις χηρεύουσα, ὄθεν κατ' ἔκλαμπρον αὐθεντικὴν παραγγελίαν δοθεῖσαν τοῖς ἐντοπίοις ἄρχουσι καὶ τῷ αὐτόθι εὐαγεῖ κλήρῳ παρὰ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας μεγαλοπρεπεστάτου υἱοῦ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἡμῖν ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου κυρίου κυρίου Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου Κωνσταντίνου Μουρούζη Βοεβόδα ἐξελέγη ὡς δοκιμώτερος καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀξιώτερος κατὰ τὸ τοπικὸν ἀρχαῖον ἔθος εἰς τὸ νὰ ἀναδεχθῆ τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ ποιμαντικὴν ράβδον τῆς ἀγιωτάτης ταύτης Μητροπόλεως καὶ ἀποκατασταθῆ Μητροπολίτης Μολδαβίας ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ῥωμάνου κύρ Βενιαμίν¹, διὰ τοῦτο κανονικῶς ἐπικυροῦμεν τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν ὡς γενομένην κατ' ἔκλαμπρον αὐθεντικὴν ἐπίκλη-

¹. Fusese în alb.

σιν καὶ ἀπόφασιν καὶ διὰ τῆς παρούσης ἐν εἶδει ἐπιστολῆς πατριαρχικῆς ἡμῶν καὶ συνοδικῆς ἐκδόσεως παρεχόμεθα ὑμῖν τοῖς συναδέλφοις ἀρχιερεῦσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἄδειαν, ἀνατιθέμενοι ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγιωτάτης αὐτόθι Μητροπόλεως τῇ συναίνεσει καὶ τῆς θεοφρουρήτου αὐτοῦ Ὑψηλότητος ποιήσετε τὰς κανονικὰς ψήφους, προτιμῶντες ἐν τοῖς κανονικοῖς συμψηφίσμασι τὸν ρηθέντα θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Ρωμάνου κὺρ Βενιαμὶν καί, καταγράψαντες ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως, τὸ ἱερὸν ὑπόμνημα, ἐκτελέσητε κανονικῶς τὴν μετάθεσιν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, ἀποκαθιστῶντες τὴν αὐτοῦ θεοφιλίαν Μητροπολίτην Μολδαβίας γνήσιον, νόμιμον καὶ κανονικόν. Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ὑμῶν. αὐγ' τῷ, Μαρτίου κδ' -τη.

† Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

(Urmează iscăliturile Mitropoliților)

XX.

Prea-sfânta episcopie Hușului rămăindă fără de arhieru, de vreme că arhieru ce a fostă într'ansa, chiru Gherasimu, s'au mutatū la scaunulū a sfintei episcopii a Romanului, noi, cari ne aflăm aicea împreună frați arhieru, prinū voie, îndemnare și slobozenie a iubitoriului de Hs. Domnului nostru și stăpănitoriū a toată Moldavie Alexandru Costandin Muruzū Voevodū adunându-ne înū biserica a preasfintei Mitropolii, unde să cinstește și să prăznueste hramulū sf. marele mucenic și purtătoriū de biruință Gheorghie, și puindū înainte hotărâri canonicești spre aflare și alegerea cinstului și vrednicului obrazū ce este să priimască duhovnicasca ocărmiure a eparhie și a episcopiei aceștia, întâi darū amū pusū pe prè-cuviosulū întru ieromonași chirū Meletie dinū sfânta Mitropolie, alū doile pe — și alū treilea pe —. Și s'au scrisū numele lorū întru această sfântă condică a prè-sfintei Mitropolii a Moldavii; 1803, Mart. 27.

† Σαρδέων Νεκτάριος. † Ἱεραπόλεως Γρηγόριος.

Gherasim episcopu Rom.

XXI.

Prea-sfânta Mitropolie Apamias rămăindă fără arhieru, de vremea că arhieru ce mai înainte a fostă într'ansa, chiru — sau —, iarū noi, acești ce ne aflămū frați arhieru aicea, în eparhia Moldovei, prinū voia și îndemnare a Preasfințitului

nostru stăpânū arhiepiscopū a Țarigradului și a toată lumea Patriarhū chiriu chirū Calinicū, după patriiarșască a Preasfinții Sale scrisă și iscălită sinodičască carte ce să numește ecdoșisū, dinū anulū 1804, Avgustū 25, ce aū trimisū cătră noi aicea, precumū asemenea iarășū prinū știrea și voia și a prea-înnălțatului, prea-bla-gocestivului și prea-creștinului nostru Domn, Mării Sale Alixandru Costandinū Muruzū Vvodū, adunându-ne aicea înū sfânta biserică a sfintei și dumnezeestiī Mitropolii a Moldaviei, unde să cinsteste și să prăznueste hramulū a sfântului marelui mucenicū și purtatoriū de biruință Gheorghie și puindū înnaintea canoniceștile hotărări spre aflarea și alegerea a cinstitū și vrednicū obrazū de la acestū sfântū și mare darū ce este să priimască ocărnuirea a mai susū numitei eparhieī Apamiasū, amū pusū pe prea-cuviosulū întru ieromonahī didascalulū chirū Paisie și alū doile pe arhimandritulū Meletie și alū treile pe Constandie ieromonahū de la Făstăci, a căroră și numele s'aū trecutū într'ăcastă sfântă condică a prea-sfintei acesteī Mitropolii a Moldaviei.

† Σαρδέων Νεκτάριος. Συνάδων... Ὁ Ἱεραπόλεως Γρηγόριος.

XXII.

Ἱερεμίας, ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως καὶ Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑποκείμενοι τῇ ἀγιοτάτῃ Μητροπόλει Μολδαβίας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ καὶ ἐντιμότατοι κληρικοὶ, εὐσεβέστατοι ἱερεῖς καὶ ὁσιώτατοι ἱερομόναχοι, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχῇ, εὐλογία καὶ συγχώρησις. Ἐπειδὴ ἡ ἀγιοτάτη αὕτη Μητρόπολις Μολδαβίας διέμεινε πρὸς καιρὸν ἐν στερήσει τοῦ γνησίου καὶ νομίμου προστάτου αὐτῆς καὶ κυριάρχου ἱερωτάτου Μητροπολίτου Μολδαβίας ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πλαγηνῶν, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κτθ Βενιαμίν, ἅτε δι᾽ ὑποχωρήσαντος καὶ οικειοθελῶς, εἰ καὶ μὴ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀλλὰ γε τῆς ἐπαρχίας παραιτηθέντος λόγοις οἰκονομίας εὐπαραδέκτου, διὰ τὰ μεσολαβήσαντα δυσχερῆ, καὶ πρὸς πάντας γνωστὰ αἴτια, ἤδη δέ, ὡς ἔ-

γνωμεν ἀπὸ πανεκλάμπρου αὐθεντικοῦ γραμματος τοῦ ἀρίστου διέποντος τὰ αὐτόθι εὐσεβεστάτου καὶ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος πάσης Μολδοβλαχίας, μεγαλοπρεπεστάτου υἱοῦ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῖν λίαν ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου κυρίου κυρίου Ἰωάννου Σκαρλάτου Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη Βοεβόδα, τῶν ἐπιπροσθιούτων ἐκείνων ἐκ μέσου ἀρθέντων, ἐγένετο κοινὴ ἀπάντων ἡμῶν ἔνθερος αἴτησις πρὸς τὴν μεγαλοπρεπεστάτην αὐτοῦ Ὑψηλότητα καὶ ἡγεμονικὴ τοῦ Ὑψους του ἀξίωσις πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τῷ ἀναλαβεῖν αὐθις τὴν ἐκείνου Ἱερότητα καὶ ἀναδέξασθαι τὴν ἀγιωτάτην ταύτην Μητροπόλιν πρὸς καταρτισμὸν τοῦ ἐν αὐτῇ διατελοῦντος χριστεπωνύμου πληρώματος, ἔνθεν (sic) συνοδικῶς ἐπικρίναντες τὴν ἀξιοπρεπεστάτην ταύτην καὶ νόμιμον ἐκλογήν, γράφοντες διὰ τῆς παρουσίας ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐκδόσεως προτρεπόμεθα τὴν τε θεοφιλίαν ἡμῶν μετὰ παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, τῆς εὐγενοῦς χορείας καὶ τοῦ λοιποῦ χριστεπωνύμου λαοῦ, ὅπως, συνελθόντες ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως, ἀναγνώρισητε κυριάρχην αὐτῆς καὶ γνήσιον ἀπάντων ὑμῶν ἀρχιερέα καὶ προστάτην πνευματικόν, ὡς καὶ τὸ πρῶτον, τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα, ἐπιτελοῦντες τὰ συνήθη κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑποτύπωσιν καὶ καταγράφοντες τὸ ἱερὸν ὑπόμνημα τῆς ἀνακλήσεως καὶ αἰσίας αὐθις ἀποκαταστάσεως τῆς αὐτοῦ Ἱερότητος ἐν τῷ κώδικι τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως, ὃν τρόπον καὶ ἡ Ἐκκλησία γνωρίζει αὐθις τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα Μητροπολίτην Μολδαβίας καὶ ἔχει αὐτὸν γνήσιον καὶ ἐπίλεκτον μέλος. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἀπεστάλη πρὸς ἡμᾶς ἐν εἵδει ἐπιστολῆς καὶ ἡ παροῦσα ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ἐκδοσις. ρωιβ'-τω, Δεκεμβρίου ις'-τη.

Tălmăcire. Ieremie, cu mila lui Dumnezeu arhiepiscopu Țarigradului Nouluî Râmă și alu lumii Patriarhă.

Iubitoriloru de Dumnezeu episcopii ce vă aflați suptu sfânta Mitropolie a Moldaviei, întru Duhulă Sfântu iubiți frați și înpreunăslujitorii și prea-cinstiți clerici, cucernici preoți și prea-cuvioși ieromonahi, prea de bunu niamu boeri și toți ceialaltii blagosloviți creștini de toată starea și triapta, fiî ai Smereniei Noastre întru Duhulă Sfântu iubiți și doriți, haru fie voao și pace de la Dumnezeu, iară de la noi molitvră, blagoslovenie și ertare. Fiindă-că această sfânta Mitropolie a Moldaviei au rămasu pe o vreme de celu adevăratu și legiuitu alu ei folositoriu și chiriarhă prea-sfințitulă Mitropolită alu Moldaviei, prea cinstitulă și erarhulă plaiuriloru, întru Duhulă Sfântu iubitulă și doritulă nostru frate și

împreună-slujitoru chiru Veniaminu, carele s'au fostu trasu de o parte si de buna voe, de si nu de arhierie, daru de eparhie, lepădându-să pentru grele pricină, cunoscute de toti, ce au statutu la mijlocu, iară acumu, precumu amu cunoscutu dinu prea-luminată scrisoarea domniască a prea-bлагоcestivulu și prea înălțatulu Domnu și stăpănituru a toată Moldavie, carele ocărmuește prea alesu țara aceia, prea-încuviințatulu nostru în Hristosu Dumnezeu fiiu foarte iubită și doritū, chiriu cflirū Ioanū Scarlatū Alexandru Calimahū Voevodū, rădicându-să dinu mijlocu acele băntuiale, s'au făcutu de obște de noi toti fierbințe cerere cătră încuviințată Înălțimea Sa și pofțire domniască a Înălțimeī Sale cătră noi ca să ia iarăși Preaosfinție Sa și să priimască această sfântă Mitropolie spre săvârșirea plinirii ceī cu numele lui Hs. numită, care să află suptū a Preasfințieī Sale povățuire, pentru această soborn ceaște giudecându această vrednică de încuviințare și legiuită alegere, scriindū prinū acestū alū nostru bisearecescū ecdoșisū, îndemnându și pe Iubirea Voastră de Dumnezeu ca împreună cu totū cinstiitū cliosū, cu a de bunulu niamū adunare și cu celalantū cu numele lui Hs. numitū norodū, adunându-vă în sfânta bisearică a sfinteī a[cești]a Mitropolii, să cunoașteți de iznoavă chiriarhū alū ei și adevăratū alū [vo]stru tuturorū arhierē și folositorū sufletescū pe Preaosfinție Sa (*rupt*) cumū și mai înainte, săvârșindū cele obiçnuite după rânduiala bisericească și scriindū sfințita ținere de minte a chemării de alū doilea și a iarăși așăzării ceī de toti pofțită a Preaosfințieī Sale înū condica acei sfinte Mitropolii, precumu și Bisearica cunoaște iarăși pe Preaosfinție Sa Mitropolitū Moldavieī și-l are alū ei adevăratū și alesū mădularū, că spre aceasta s'au trimisū cătră voi în chipū de scrisoare și acestū alū nostru bisearicescū ecdoșisū, 1812, Dechem. 16.

Patriiarhulū Țarigraduluī și în Hs. frate și rugătorū.

XXIII.

Inochentie arhimandritū și igumenū mănăstireī Sfântulu Nicolae dinu Botoșani, ce să numește și Păpăuții, adiverezū prinū această de însumi iscălită scrisoare că, fiindū miluitū cu pomenita mănăstire de cătră prea-fericitulū Patriiarhū alū de Dumnezău păzitei cetăți Antiohieī, unde mi-amū pusū și metaniia, hotărâscū pentru toată viața a fi și a mă socoti mădulariū neruptū și nedezbinatū alū acești sfinte Patriiarhiī fără a pute vre odată suptū orice cuvântū a cere de la pământulū Moldavieī ca să fiū chivernisitū și miluitū cu vre o mănăstire saū, și mai multū a zice, la vre o întâmplare de schimbări episcopilorū loculuī, să potū cuvânta măcarū a mă provivasī episcopu înū pământulū Moldavieī și darū

spre opștească știința acesteia de însumi večnică făcută hotărâre, dau și înscrisă ačasta de bună voe a mea hotărâre, întru care voiă rămânē până la cē mai de pre urmă a mea răsufare.

1819, Octomvre 6.

Inochentie arhimandritū adeverezū.

XXIV.

După alegerea prea fericitului Patriiarhū a dumnezeieștii cetăți Antiohie, chirio chirū Serafimū, pentru priimirea prea-înnaltei și sfinteie trepte a arhieriei cu titlulū Mitropoliei Iliupoleosū (care eparhie denū înū vechime este suptū acestū patrierșăscū Scaunū) asupra prea-cuviosului arhimandritū și igumenū alū mânăstirii Păpăuții, chirū Inochentie, la care mânăstire să prăznuește hramulū sfântului marelui ierarhū și făcătoriului de minuni Nicolae, metohū aflându-să acestui pomenitū patrierșăscū Scaunū, care metohū și până acumū totū de arhierie s'aū ocărmuitū, prinū scrisoarea Preafericirii Sale dinū 27 a trecutei lunē Iulie dintr'acestū următoriu anū 1819 cătră Preaosfințitulū Mitropolitū alū Moldaviei chirio chirū Veniaminū și după sinodičasca cartea cu iscălitura Preaosfântului și a toată lumea Patriiarhū chirio chirio Grigorie, totū dinū acestū anū, luna Avg. 18, iarășū cătră Preaosfințitulū Mitropolitū cu blagoslovenie de a hirotonisi pe mai susū numitulū arhimandritū arhierieū cu titlu pomenitū mai susū, precumū asăminea iarășū prinū știrea și voe a prea-înnălțatului și prea-blagocestivului nostru Domnū Mării Sale Mihailū Grigoriu Suțulū Voevodū adunându-ne noi, frații arhieriei, înū bisearica sfinteie Mitropolii Moldavie la paraclisū, unde să prăznuește hramulū tuturorū Sfinților, și după canoničasca hotărîre amū chieimatū pe fratele chirū Inochentie arhimandritulū ca pe unū cinstitū și vrednicū obrazū de acestū sfântū și mare darū ce are a priimi suptū numele mai susū pomeniteie eparhieie Iliupoleosū, căruia i s'aū trecutū numele într'ačastă sfântă condică a sfinteie Mitropolii Moldaviei.

1819, Fvr. 24.

Σαργέων Νεκτάριος.

Gherasim episcopū romanschi.

Meletie episcopū hușschii... (cuvânt neînțeles).

XXV.

Preasfințitul Mitropolitū Sardeon chirū Nectarie, proestosulū mânăstireie Sfântului Spiridonū de aicea, dinū orașulū lași, întru care monastire să află și șpitalulū paatriei, ajungându la vârstă de slăbiciune și întru nepulință de boală, de a sa bună voe aū alesū și aū cerutū cătră prea-înnălțatulū nostru Domnu a să

așaza în loculul său preostosul pomenitei monastiri pe Preacuvioșia Sa arhimandritul chiru Varlaam, care lucru, dupre a sa cerire, s'au și săvârșit, apoi totu Preasfinția Sa, mai în urmă, făcându cerire cătră prea-înnălțatul nostru Domnu Ioan Sandulu Sturza Vvd. ca să scrie Preasfințitulu a toată lumea Patriarhu chiriu chir Hrisanth spre a să slobozi și ecdosisu patriarhicescu pentru a să provivasi pomenitul arh. Varlaam și Mitropolitu pe numele Mitropoliei Sardeon, dupre cerere au venit și acestu ecdosisu dinu curgătoriu anu 1826, Fevr. 16, cătră Preasfințitulu Mitropolitu alu Moldaviei chiriu Veniaminu spre a săvârși și hirotonisirea pomenitulu de titularnicu arhiereu Sardeon.

Dreptu aceia adunându-ne noi, frații arhierei, în besărica sfintei Mitropolii Moldaviei dupre obicei, am făcutu chemare fratelui arhimandrit Varlaam ca unu cinstit și vrednicu obrazu de acestu sfântu și mare daru, ce are a priimi suptu numele mai susu pomenitei Mitropolii Sardeon, căruia i s'au trecut numele într'astă sfântă condică a sfintei Mitropolii.

1826, Mart.

Gherasim, episcopu romanschii. Meletie episcopu Hușului.

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ εὐχέτης.

† Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τοῖς ὑποκειμένοις τῇ ἀγιωτάτῃ Μητροπόλει Μολδαβίας, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς, καὶ τοῖς ἐντιμοτάτοις κληρικοῖς, εὐλαβεστάτοις ἱερεῦσι καὶ ὀσιωτάτοις ἱερομονάχοις, εὐγενεστάτοις ἄρχουσι καὶ λοιποῖς ἀπαξάπασι εὐλογημένοις χριστιανοῖς ἐκάστης τάξεως καὶ βαθμοῦ, τέκνοις ἐν Κυρίῳ ἀγαπητοῖς καὶ περιποθήτοις τῆς ἡμῶν Μακαριότητος, εὐχeticῶς.

Χρῦσανθος, ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερῶτατε Μητροπολίτα Μολδαβίας, ὑπέριτε καὶ ἔξαρχε πλαγηνῶν, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ὑμῶν Μετροίτητος, κύριε Βενιαμίν, χάρις εἴη τῇ φίλῃ ἡμῖν αὐτῆς Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Τοὺς ἀξίους καὶ βίον ἀμεμπτον ἐπιδεικνυμένους εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα φιλῶ τῷ ὀνόματι προβιβάζεσθαι ἔθος ἀρχαῖον τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἐπεκράτησεν, οὐχ ἀπλῶς μέντοι καὶ ἀπολύτως, ἀλλ' ἢ ἐπὶ διοικήσει οἰκων εὐαγῶν ἢ ἀναπληρώσει πνευματικῆς ἐπισκέψεως ἐπὶ λαῶ χριστοτύμῳ. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν προσηνέχθη ἤδη καὶ ἡμῖν εὐσεβεστάτη πανέκλαμπρος ἡγεμονικὴ ἀξίωσις περὶ τοῦ ὀσιωτάτου ἀρχι-

μανδρίτου κύρ Βαρλαάμ ὄπως, ἐγκριθεὶς διαδεχθῆ τὸ ἀρχιερατικὸν ἐπάγγελμα τε καὶ ὄνομα τοῦ γέροντος αὐτοῦ, ἱερωτάτου Μηροπολίτου Σάρδεων, ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν πνεύματι ἀδελφοῦ, κύρ Νεκταρίου, τοῦ ἐφ' ἱκανοὺς χρόνους διατελέσαντος ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ Ἁγίου Σπυριδωνος, ἥδη δὲ παραιτησαμένου οικειοθελῶς, καὶ τὸν ἡσύχιον βίον ἐλομένου, πληροφορηθέντος περὶ τῆς ἀξιότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπικουμούσης (*sic*) παιδείας καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἐσπεύσαμεν, τῷ ἀρχαίῳ ἔθει στοιχοῦντες, καὶ δῆ, ἀνατιθέμενοι τὴν ἐνέργειαν τῆς κανονικῆς ἐκτελέσεως πρὸς τὴν φίλην ἡμῶν Ἱερότητα, τὸν νόμιμον κατὰ τόπον ἀρχιερέα προτρεπομένη ὄπως, παραλαβοῦσα δὴ τῶν αὐτόθι συναδέλφων ἀγίων ἀρχιερέων, ἐπιτελέσῃ μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως κανονικὰς ψήφους καὶ προτάξῃ ἐν αὐταῖς τὸ ὄνομα τοῦ διαληφθέντος ὁσιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κύρ Βαρλαάμ, τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἔχουσα τοὺς αὐτοὺς συλλειτουργοὺς καὶ διαπραξάμενος τὴν θεῖαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, χειροτονήσῃ τὸν αὐτὸν ἀρχιερέα, προχειριζομένη Μηροπολίτην ψιλῶ τῷ ὀνόματι τῆς πάλαι ποτε διαλαμψάσης ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σάρδεων, τῇ ἐπικλήσει καὶ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ὄπως, διαδεξάμενος ὄλοσχερῶς τὰ τῆς μονῆς, διεξάγῃ μετὰ ζήλου καθὰ καὶ ὁ προκατόχος αὐτοῦ, καὶ διευθύνη πρὸς τὸ συμφέρον τε καὶ θεάρεστον σὺν τῇ ἀπαραβάτῳ φυλακῇ τῶν ἐν αὐτῷ τιθεμένων ὄρων καὶ διατάξεων. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐγένετο ἐν εἰδει ἐπιστολῆς καὶ ἡ παρούσα πατριαρχικὴ ἡμῶν ἔκδοσις καὶ ἀπεστάλη τῇ αὐτῆς Ἱερότητι.

ρωκς', Φεβρουαρίου 15'-τη.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

† Τῷ ἱερωτάτῳ Μηροπολίτῃ Μολδαβίας καὶ ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ πλαγηνῶν, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ καὶ περιποθῆτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μετροιότητος, κύρ Βενιαμίν.

XXVI.

Noi, Ioanŭ Sandulŭ Sturza Vvdŭ, cu mila lui Dumnezeŭ Domnŭ fărăi Moldaviei.

Înfățișindu-ni-să anaforaoa ačasta a Preasfințitului Mitropolitŭ alŭ țarei și a dumilorŭ sale boerilorŭ și pătrunzindu-ne de cunoștința ei, găsimŭ de cuvîintă și de toată lauda, atătŭ soco-

tința mutării iubitorului de Dumnezeu episcopu chiru Meletie de la Huși la văduvita episcopie a Romanului, câtu și alegerea noului episcopu pentru episcopia Hușului a Cuvioșiei Sale ieromonahului Sofronie, dinu părinții călugări a monastirei Niamțului, pe încredințarea dată de Preaosfinția Sa părintele Mitropolitulu chirio chir Veniaminū de areți, de destoinicia pomenitulu ieromonahū, spre însărcinarea și păstoria acesti eparhii a Hușului. Dreptu aceia și unindu-ne cu ačasta plăcută socotință, hotărîmū atātū mutarea Theofiliei Sale episcopulu de Huși la Romanū, câtū și hirotonia și rânduirea Cuvioșiei Sale ieromonahului Sofronie la episcopia Hușului, spre care să și întărește anaforoa ačasta cu însuși a noastră iscălitură și pecete.

Noi Ioanū Sturza Vvd. ^{Locul} 1826.
^{peceții}

V. Logftū proct.

Prea-înnălțate Doamne,

După luminata domniască țidulă dinu 26 a următoarei lunī înū pricina văduvitei episcopii a Romanului ni-amū adunat la Sfânta Mitropolie și, socotindū mai întâi de cuviință chemarea iubitorulu de Dumnezeu episcopū alū Hușului, chir Meletie, la văduvita episcopie a Romanulu pe lângă altele mai cu înadinsū pentru înfătoșata iconomičasca sa petrecere la episcopia ce aū fostū, care cea mai cu dinadinsulū o cere acumū nevoia acestielalte episcopii, a Romanulu, după povara datoriei înū care să află dinu întâmplări și peristasurile trecute, s'aū și făcutū ačastă chemare prin Preasfinția Sa părintele Mitropolitulu, întru care unindu-să și priimindū Theofilia Sa chir Meletie întru fāgada sārguinței plăței și a răfuirei a toată datoria la care iaste supusă ačastă episcopie, prinū cele mai iconomicoasă și osārdnice chipuri a Theofiliei Sale, cu câtū s'a putē mai fāră prelungire, urmiază cu întărirea Înălțimei Voastre mutarea sa la episcopia Romanulu, amū întratu apoi și înū cealaltă socotință și alegere de trebuitoriulū noū episcopū a eparhiei Hușului, și, în totū feliolū chibzuindū, ni-amū mărginit după încunjurarea lucrulu, a să aduce din părinții călugări ai monastirei Neamțulu pentru ačastă însărcinare și păstorie, pe care Preaosfinția Sa arhipăstoriulū ilū va socoti enaretosū și destoinicū învrednicirei acestia, și, așa socotindū și alegândū Preaosfinția Sa pe Sfinția Sa ieromonahulū Sofronie, întru toată încredințarea, potrivire și a destoinicie priimirei loculu mutatulu episcopū de Huși la Romanū, ni-am unit și noi în socotința Preaosfinției Sale întru a să rândui episcopū de Huși pe pomenitulū mai susū ieromonahulū Sofronie. De care și facemū cunoscutū prin ačastă a noastră plecată anaforă, spre a Înălțimei Voastre hotărire și întărire.

A Înălțimii Voastre

1826, Iunie 1.

cătră Dumnezeu smerit rugătoriū
Veniaminū Mitr. Moldaviei

Plecate Slugă,

Vasili Roseț, Vel Logft., Costandinu Catargiulu Logft., Andronachi Doniciu Logft., Iordachi Catargiulu Vist., Neculai Dimachi Vornic, Vasili Miclescu Velu Vorc., Petrachi Sturza Vist., Alecu Calimahu Vorc., Costandinu Catargiu Vornicu, Dimitrie Plaghinò Vorc.

Prinu voia, îndemnarea și slobozeniia iubitoriulu de Hs. Domnulu nostru Ioanu Sandulu Sturza Vvdù, cu blagosloveniia Preasfințitulu Mitropolitu a toată Moldaviia, chiru chir Veniaminu, și cu sfatulu a tuturor aleșilor de bunu niamu boeri patrioți, de vreme că eu, smeritulu episcopu alu Hușulu, Meletie, amù fostu chemat și mutat la sfânta episcopiia Romanulu, văduvindù de păstoriulu ei, fericitulu întru pomenire episcopu Gherasim. și, dupre urmare, asămenea prinu voia, îndemnarea și slobozaniia Înălțimeî Sale și a Preasfințieî Sale și asămenea cu sfatulu și a tuturor aleșilor de bunu niamu boeri patrioți, s'au hotărîtu chemarea și rânduirea de altu arhieru în locul mieu la sfânta episcopiia Hușulu, dreptu aceia smeritulu eu, episcopulu Romanulu Meletie, înpreună cu cealalti frați arhieru, asemenea cu voia, îndemnarea Înălțimeî Sale, cu blagosloveniia Preasfințieî Sale și cu totu sfatulu boerilor patrioți, adunându-ne în paraclisulu sfinteî Mitropolieî, unde să cinstește și să prăznuiește hramulu Tuturorù Sfințilorù și și hotărîri canonicești puindù înnainte spre aflarea și alegerea cinstitulu și vredniculu obrazu ce iaste să preimască duhovničasca ocârmuire a eparhieî și episcopieî aceștia, aù pusù pe cuviosulu între iromonahi chir Sofronie Miclesculu, și s'au scrisu numele lui întru açasta sfântă condică a Preasfinteî Mitropolii a Moldavii. 1826, Iunie.

Meletie episcopu Romanulu. Inochentie Iliupoleos. Varlaam Sardeonu.

XXVI.

La anulù 1822, în vremea turburărilor ce au întâmpinatù pământulu acesta alu Moldavieî, lipsindù cei mai întâiu dinu patrioți, pentru groaza întâmplării, și eu aflându-mă în svânta episcopie a Romanulu, unde eram slujitoriu ieromonahu, năvălindù oștile împărătești înu pământu, și aflându-mă pre mine înu episcopie, lipsindù părintele episcopulu la ape, m'au silitu ca să priimescù hirotonia arhierască pentru episcopiia Romanulu, și așa cu grăbire m'au și trimisù peste Dunărea la Tirnovù, unde fără știrea preasfințitulu Patriarhu amù fostu hirotonisit arhieru de trei părinți arhieru pe numele episcopieî Romanulu; apoi, viindù la episcopie, am stătut prea puțină vreme și, pe urmă,

amă fostă lipsit, fiind legiuitul episcopu în Scaunul său, și amă fostă oprit și de svințita lucrare a arhieriei că un peste canoane hirotonisit. Deci mai în urmă, după ale mele rugăminți ce amă făcută cătră prea înălțatul Domn și cătră preasfințitul Mitropolit Moldavii a mijloci la preasfințitul Patriarh și împreună la preasfântul sobor al Bisericii Răsăritului slobozire a lucrării arhieresti, Biserica, îndelung socotind, a iconomisit și a făcută pogorământă a slobozi mie această voe prin preasfințitul Mitropolit, însă suptă nume numai de Meletie arhieru. Pentru aceea dară eu de la sinemi amă hotărîtă pentru toată viața mea a fi și a mă socoti strein de pământeni, fără a putea vrea-odată, suptă orice cuvânt, a cere la pământeni, la vrea-odată, suptă orice schimbări, vrea-o episcopie a locului și nici a cuvânta mașar. Deci, spre obșteasca știință a aceștii de însumă făcută večnică hotărîre, daă această înscrisă, întru care făgăduescă că voi rămână până la cea de pre urmă a mea răsufare, liniștit și mulțumit, pentru mila ce s'au arătat cătră mine.

1826, Noemvrie 1.

Meletie arhieru.

Meletie Stavropoleos episcopu.

XXVII.

Luândă noi în băgare de samă nedumerirea norodului în deosăbirea lui proin Roman, chir Meletie, și acestui de acumă canonică episcop chir Meletie, că poate naște pricină de turbare între ei și între cuvântătoarea turmă a episcopiei aceia, amă făcut-o cunoscută Înălțimei Sale această ca să scrie Înălțimea Sa preasfințitului Patriarh chirio chirio Agathanghel și, Înălțimea Sa Domnul Ioan Sturza Vvd. scriind. ne-au trimisă Preasfinția Sa alăturata ecdoșis patriahicască, după a căriia cuprindere s'au trecută numele pomenitului mai sus în această sfințită condică de ipomnima, și s'au încredințat și de cătră noi.

La anul 1827, Iunii 2 zile.

Θεόκλητος Εὐχαϊτῶν ὑποφαίνεται.

† Veniamin Mitropolit Moldaviei.

† Varlaam Sardeon.

Ἀγαθάγγελος, ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

† Ἱερῶτατε Μητροπολίτα Μολδαβίας, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πλαγηνῶν, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετροίτητος, κὺθ Βενιαμίν,

χάρις εἴη τῇ φίλῃ ἡμῖν αὐτῆς Ἱερότητος καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Ἀγκαλιὰ καί, προλαβόντως, μετὰ τὴν θείῳ ἐλέει ἀποκατάστασιν ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἔχοντες νύξιν ἀπὸ γραμμάτων αὐτόθεν προαπεσταλμένων, ἀπεκρινάμεθα περὶ τοῦ αὐτόθι θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου πρώην Ῥωμάνου κὺρ Μελετίου ἵνα ἔχη δηλαδὴ τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἥς ἔλαχεν ἀρχιερωσύνης διὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν πρόσπτωσιν αὐτοῦ, ἀπομεμακρυνόμενος μέντοι τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης Ῥωμάνου καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀρχιερατικῆς καὶ κυριαρχικῆς προστασίας, ὡς ἐχούσης τὸν ἥδη κανονικῶς ἀρχιερατεύοντα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔναγχος προσεκομίσθη ἡμῖν ὑψηλὴ ἀξίωσις διὰ πανεκλάμπρου γράμματος τοῦ ὑψηλοτάτου Αὐθέντου, υἱοῦ ἡμῖν ἐν πνεύματι περισπουδάστου, διαλαμβάνοντος ὅτι, μὲ τὸ νὰ ἔφθασεν ὁ ρηθεὶς νὰ εἶναι ἐγνωσμένος αὐτόθι, κατὰ τόπον, διὰ τῆς ὀνομασίας Ῥωμάνου, ἔνθα καὶ ἡ ἐπαρχία, καί, διὰ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἄγνοιαν τῆς διαφορᾶς τοῦ πρώην καὶ νῦν, ἤμπορεῖ τὸ ταυτώνυμον τῶν δύο ἀρχιερέων νὰ γίνεται αἰτία συγχύσεως μεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ἐκείνῃ λογικοῦ ποιμνίου, διὰ τοῦτο, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐκ τῆς ταύτονυμίας σκανδάλου, γράφοντες κατ' ἀξίωσιν τῆς μεγαλοπρεπεστάτης αὐτοῦ Ὑψηλότητος προτρεπόμεθα τῇ φίλῃ ἡμῖν αὐτῶν Ἱερότητι, διὰ τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐκδόσεως, ὅπως, προβαλομένη ψήφους κανονικᾶς, ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως τῆς, ὁμοῦ μετὰ δύο ἢ τριῶν ἀρχιερατικῶν αὐτόθι προσώπων, δι' ὑπομνήματος ἱεροῦ καταγεγραφομένου, καὶ προτιμήσασα ἐν αὐταῖς τὸν διαληφθέντα πρώην Ῥωμάνου κὺρ Μελέτιον, ποιήσῃ τὴν μετάθεσιν καὶ μετωνυμίαν αὐτοῦ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Σταυροπόλεως, ἵνα γνωρίζεται οὕτω καὶ λέγηται τοῦ λοιποῦ ἐπὶ ψηλῇ μόνη προσηγορᾷ τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης Σταυροπόλεως, ἔχων μόνον τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἀρχιεροσύνης αὐτοῦ, ἐκτελῶν δὲ διὰ τῆς κυριαρχικῆς ἀδείας τὰ ἀρχιερατικὰ ὑπουργήματα, ὡς νενόμισται. Ἐπὶ τούτῳ μὲν ἐστάλη τῇ αὐτοῦ Ἱερότητι καὶ ἡ παροῦσα ἐν εἴδει ἐπιστολῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐκδοσις. αὐκῆ'-τω, Δεκεμβρίου 1.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

† Τῷ ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Μολδαβίας, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάοχῳ πλαγηνῶν, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ καὶ περιποθῆ-
τω ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν Μετροιότητος, κὺρ Βενι-
αμίν.

XXVIII.

După trebuința ce a urmărit aici în cathedra politiceî Eși de arhierieî titularnicî, fiindu lipsă de arhierieî spre întâmpinarea sufleteștilorū datorîi a pravoslavnicilorū oștenî, Înaltu Preasfințituluî stăpănu și Mitropolitu a toată Moldavie chirio chiru Veniamin, avându bunăvoință a alege la triapta titularnicieî arhierieî pe Precuvioșie Sa arhimandritulu chiru Athanasie, eclisiarhulu sfinteî Mitropolîi, prinu arătarea și cerirea înscrisu ce a făcutu pentru această trebuință și persoană Înaltu Preasfinție Sa la doao a trecuteî lunî Avst. a următoriuî anu 1832 cătră preasfântulu și a toată lumea Patriarhū chirio chirio Constandie, găsindū de cuviință această cerere, a binevoit a trimite cătră Înalt Preasfinție Sa sinodicescū și patriiarhicescū iscălitu ecdosisū totu înu acestu anu și lună Avst. 20, cu blagoslovenie de a hirotonisi pe numitulū arhimandritu arhiereu cu titlulu episcopieî Sevastias. Decî, adunându-ne noi frații arhierieî în bisearica Sfântulu uî Marelui Mucenicu Gheorghe dinu sfânta Mitropolie, după canonicasca hotărre, amū chiebatu pe fratele chiru Athanasie arhimandritu ca pre unu cinstitu și vrednicu obrazu de acestu sfântu și mare dar, ce are a priimi' suptu numile mai susu pomeniteî eparhiî Sevastias, căruia i s'aū trecutū numile în această sfântă condică a Preasfinteî Mitropolîi.

1832, Săpt. 3.

Filaretu Apamiasu. Meletie Stavropoleosu.

XXIX.

Dupre alegire a preasfințituluî și a toată lumea Patriarhū chirio chirio Constandie pentru priimirea prea-înalteî și sfintetrepse a arhierieî cu titlu de episcopu Sardeonu asupra prea-cu viosulu arhimandritu și igumenu a sfinteî monastiri a Sfântulu, ierarhū Spiridonu, chir Meletie, și dupre sinodicescā carte a Prea, sfinții Sale ce sā numește ecdosisu, dinu anulū 1833, Septem. 20 cătră Preasfințitul Mitropolit al Moldavieî, chirio chirio Veniaminu adunându-ne noi frații arhierieî în biserica Sfântulu Marelui Mucenicu Gheorghie dinu sfânta Mitropolie, dupre canonicasca hotărre amū chiebatu pre fratele chir Meletie arhimandrit ca pre unu cinstitu și vrednicu obrazu de acestu sfântu și mare dar ce are a priimi suptu numele mai sus numiteî eparhiî Sardeonu, căruia i s'aū trecutū numele în această sfântă condică a preasfinteî Mitropolîi.

1833, Ianuarie 20 zile.

Meletie Stavropoleos,

Macarie Sevastias.

XXX.

După demisia din 18 Ianuar 1842 a lui Veniamin:

† Εὐσεβέστατε, ὑψηλότατε καὶ ἐκλαμπρότατε Αὐθέντα καὶ ἡγεμόν (sic) πάσης Μολδοβλαχίας, μεγαλοπρεπέστατε καὶ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῖν λίαν ἀγαπητὲ καὶ περισπούδαστε, κύριε, κύριε Ἰωάννη Μιχαήλ Γρηγορίου Στούρζα Βοεβόδα, τὴν μεγαλοπρεπεστάτην αὐτῆς ὑψηλότητα ψυχῆς ἐκ πάσης εὐχόμενοι καὶ πατρικῶς ἀσπαζόμενοι, ὑπερίδιστα προσαγορευόμεν.

Μὴν σχεδὸν ὀλόκληρα συμπληροῦται, ἐξ ὅτου ἡ Ἐκκλησία διεύθυνε πρὸς τὴν πανέκλαμπρον αὐτῆς Ὑψηλότητα σπουδαίας παρατηρήσεις, δι' ἃς καθίσταται ἀπαραίτητος ἡ ἀντικατάστασις γνησίου ἀρχιερέως εἰς τὴν πρὸ τοσοῦτου ἤδη καιροῦ χηρεύουσαν ἀγιωτάτην Μητρόπολιν τῆς Μολδαβίας, καὶ οὔτε παρὰ τοῦ θεοφρουρήτου Ὑψους τῆς, οὔτε διὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου πενθεροῦ τῆς ἐλάβομεν μέχρι τοῦδε πληροφορίαν τινὰ περὶ τῶν διαθέσεων τοῦ Ὑψους τῆς πρὸς τὴν ἀπαιτούμενην διενέργειαν τοῦ οὐριώδους τούτου ἀντικειμένου.

Ἡ ἀναβολὴ αὕτη τῆς αὐθεντικῆς ἀπαιτήσεως τῆς, ὕστερον ἀπὸ τοσαύτας ἐπανειλημμένας ἐπεξηγήσεις, γενομένας οὐ μόνον παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἀοιδήμου ἡμῶν προκατόχου, κατὰ συνοδικὴν γνώμην προαχθέντος, εἰς τὸ νὰ ἀπαιτήσῃ ταχεῖαν τοῦ διαδόχου τὴν ἐκλογὴν, ἐμβάλλει ἡμᾶς εἰς διαφόρους ὑπονοίας, καὶ διεγείρει τὴν ὀφελειτικὴν ἡμῶν πρόνοιαν εἰς τὸ νὰ ἐνηχήσωμεν καὶ αὐθις ἐπαναληπτικῶς εἰς τὰς αὐθεντικὰς ἀκοάς τῆς τὰς ἀρμοδίους ἡμῶν προτροπὰς καὶ διὰ τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς νὰ συστήσωμεν εἰς τὴν εὐσεβῆ αὐτῆς ἡγεμονικὴν πρόνοιαν τὴν ταχύτεραν, ὅσον τὸ δυνατόν, ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθήκοντος, καθότι ἄλλως οὐ μόνον ἡ χριστιανικὴ αὐτῆς συνείδησις ἐπιβαρύνεται, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία αἰσθάνεται δικαίως ἐκ τούτου δυσμερέσκειαν: τὰ ὅποια διὰ νὰ προβάλῃ ἐγκαίρως τὸ θεοφρουρητὸν Ὑψος τῆς, ἀπαιτεῖται νὰ κατανοήσῃ καλῶς καὶ καθαρῶς νὰ διερμηνεύσῃ πρὸς οὓς δεῖ αὐτόσε ὅτι, ἐὰν ἡ ἀναβολὴ αὕτη τῆς ἐκλογῆς προέρχεται ἀπὸ ἐλπίδα τινὰ ἐπανακάμψεως τοῦ κὺρ Βενιαμίν, ἡ ἰδέα αὕτη ὑπάρχει διόλου ἔκπτωτος, καθότι ὁ γέρον ἐκεῖνος, καθ' ἣν ἐποιήσατο ἔγγραφον προᾶξιν παραιτήσεως

διαπεμφθεῖσαν ἐπισήμως ἐνταῦθα διὰ τοῦ θεοφρουρήτου Ὑψους τῆς καὶ σωζομένην ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀρχεῖοις, ἀποβαλὼν οἰκειοθελῶς τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος τὴν χάριν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐγένετο ὅλως ἐκπλωτος τῆς ἀρχιερατικῆς τύπου, καὶ κανόνας οὐδὲ ἱερουργίαν δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ ἐκτελέσῃ, περιορισμένος εἰς ἀπλοῦν μοναχικὸν χαρακτήρα, κατὰ τὰς φρικτὰς ἐκθέσεις τῆς ἐν τῇ παραιτήσει ἐξομολογήσεώς του. Ταῦτα διακοινώσασα ἢ θεοφρουρήτος αὐτῆς ἀντικατάστασις, τὴν ὁποῖαν περιμένομεν ταχέως νὰ πληροφορηθῶμεν ἀπὸ αὐθεντικῆς ἐπιστολῆς τῆς, δηλωτικῆς ἅμα καὶ τῆς εὐκταίης ἡμῖν ἀγαθῆς ὑγείας, ἣς τὰ πανέκλαμπρα ἔτη εἶεν θεόθεν ὅτι πλεῖστα καὶ πανευκλεέστατα καὶ πανευδαιμονέστατα.

Τῆς θεοσυντηρήτου αὐτῆς Ὑψηλότητος διάπειρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανός.

* * *

27 Ianuar. 1844. Ordin domnesc «Presfinției Sale chirio chir Meletie, episcop eparhieî Romanului» pentru chemarea adunării de alegere conform Regulamentului Organic.

Anaforaua alegerii în persoana lui Meletie. Sus: «Să întărește de Mitropolit a aceștii de Dumnezeu păzite țări pe Presfințitulă chirio chir Meletie, și acestă actu sa va depune la arhiva sfinteî Mitropolii în 2 Fevr. 1844.» 3 Februar. Diploma lui Meletie: «Dreptă aceea, pe temeiul articolui 11 dină capul a IX-le a Organicescului Reglement, întărim pe Presfinție Voastră înă Scaunulă Mitropoliei Țărei și în driturile duhovnicești al acestui de mare cuviință arhipăstorescă locă, rămăindu-ne încredere că Presfinție Voastră prină o sânguință potrivită înnaltei voastre chemări veți ține duhovnicasca cărmă ce vă este încredințată întocmai după soborniceștile canoane a sfinteî noastre Biserici».

3 Februar 1844. Ordin domnesc pentru alegere. Raport către Domn: «Să întărește de episcopu ală eparhieî Romanului pe prēcuviosulă arhimandrită Veniamină Rosetă, și acestu actu să va depune la arhiva Sfinteî Mitropolii, înă 5 Fevr. 1844».

8 Februar 1844. Alegerea, de arhieriei Meletie Stavropoleos și Macarie Sevastias, a lui «arhimandritulă Veniamină, egumenulă mănăstirii Doljeștii», «alesulă și de opștiasca ecstraordinare adunare» la Scaunul de Roman.

19 Maiu 1845. Meletie Stavropoleos și ὁ Χαριουπόλεως (?) Ἄνθιμος, pentru a se alege la Scaunul Apamias «fratele chir Mardarie arhimandrit», cu voie de la Patriarh, după cerere de la Mitropolit, din 9 April.

23 Maiu 1845. «Sofronie episcopu Huşului», «Meletie Stavropoleos», Mardarie Apamias, despre alegerea la eparhia Diocleas a lui Irinarh arhimandritul, după cererea Mitropolitului către Patriarh, din 9 April.

26 Maiu 1845. Meletie Stavropoleos, ὁ Χαριουπόλεως Ἀνθιμος și «Mardarie Apamias», pentru alegerea protosinghelului Nectarie, după cerere din aceeași zi, ca episcop Tripoleos.

10 Iunie 1847. Meletie Stavropoleos, Μελέτιος Σαρδέων, Mardarie Apamias, pentru alegerea ca arhieru Sinadon a arhimandritului Chesarie, eclesiarhul Mitropoliei.

21 Iunie 1847. Meletie Stavropoleos, Μελέτιος Σαρδέων, «Chesarie Sinadon», pentru alegerea la Edesa a lui Iustin protosinghelul.

22 April 1848. «Meletie Stavropoleos», «Chesarie Sinadon», «Iustin Edesis», pentru alegerea la Tripolis a arhimandritului Ghenadie.

10 Februar 1851. Anaforă pentru alegerea la Huși a arhimandritului Meletie.

11 Februar 1851. Întărirea solemnă pentru Sofronie.

12 Februar 1851. «Meletie Stavropoleos» și Μελέτιος Σαρδέων, pentru alegerea în locul Mitropolitului Sofronie la Huși a «arhimandritului Meletie», egumenul mnt. Slatina».

20 Februar 1851. Anaforă și întărire pentru Sofronie. «Să întărește de Metropolit a țării Moldavii pe presfințitul chirio chir Sofronie, și acestu actă să va depune la arhiva Sfintei Mitropolii. Noī Ghica Vvd., 10 Fevr. 1851.»

10 Mart 1851. Patriarhul Antim către Meletie de Stavropoliis, Meletie de Sardes, Mardarie de Apamea, Chesarie de Sinai, Iustin de Edesa, Ghenadie de Tripoli, pentru sfințirea lui Sofronie. Φροντίζοντες ἀκολουθῶς ἵνα σταλῆ.

14 Maiu 1851. Galați. Cerere pentru Iosif Râșcanul. De douăzeci de ani acolo, «aū făcut multe lucruri în biserică cu a sa cheltuială».

12 Novembre 1851. Patriarhul către Mitropolitul Sofronie, pentru Iosif Râșcanul.

14 Decembre 1851. Patriarhul pentru această numire.

21 Decembre 1851. «Chesarie episcopu Sinadon», «Ghenadie episcopu Tripoleos», ținând samă de «jalobile obștii țargului Galațu, ce aū dat una Înalt Preosfințitului stăpân și alta prè-înnălțatului Domnū, cu cerere de a li se hirotonisi arhieru pe Preacuvioșie Sa arhimandritul chir Iosif Râșcanu, egumenul monastirei Mavromolū» (12 Novembre, aprobarea Patriarhieii), îl hirotonisesc pentru diocesa «Efhaitonū» la Iași, în Mitropolie.

31 Decembre 1851. «Chesarie Sinadon» și «Ghenadie Tripoleos», pentru numirea arhimandritului Filaret Sardeon ca episcop Stavropoleos.

13 Ianuar 1852. Chesarie și Ghenadie, pentru numirea arhimandritului Nectarie Hermeziu la Stavropolis; Patriarhul aprobă la 12 Decembre.

17 Ianuar 1855. Patriarhul, pentru acesta și pentru numirea lui Marchian (Folescu) la Hariupolis.

1-iu Februar 1855. «Meletie episcopū Hușuluï», «Chesarie episcopū Sinadonū», pentru alegerea arhimandritului Calinic Miclescu la Stavropolis.

12 Februar 1855. «Meletie episcopū Hușuluï», «Calinicū episcopū Hariupoleos», pentru Marchian.

22 Decembre 1861. Patriarhul către al Sinaii. Murind Mardarie de Apamea, Atanasie de Sevastia, Irinarh de Dioclea, Ghenadie de Tripolis, se cere a se pune Iosif Bobulescu la Sevastia.— Admis.

22 Decembre 1861. Patriarhul, pentru Dionisie Ρωμανὸς la Traianupolis.

22 Decembre 1861 (1862?). Patriarhul pentru Melchisedec Ștefănescu la Tripolis.

22 Decembre 1861. Patriarhul către locotenent (răspuns la 28 Novembre), despre moartea arhierilor de Apamea, Mardarie, de Sevastia, Atanasie, de Dioclea, Irinarh, de Tripoli, Ghenadie. Face pe Isaia Vicol de Dioclea.

Ianuar 1862. «Boala și vrâsta răpind mare parte din arhierii care făcea podoaba clerului nostru român, ne vedem astăzi sămțind nevoia acestuia de multă cuviință și însămnat oîiîu, pentru că tot odată au trecut anii la mijloc de când nu s'au făcut din ierarhimandriți țării vre unul la această triaptă» (multe iscălituri).

20 Ianuar 1862. «Episcopulū Efhaitonū» și Filaret Scriban țin samă de «trebuința ce au urmat aicea, în capitalia prințipatului, de arhierē titularnicū, fiindū lipsă de arhierē spre întimpinarea sufleteștilor datorii a pravoslavnicilor creștini». Chesarie Sinadon face pe arhimandritul Iosif Bobulescu la Sevastia.

22 Ianuar 1862. Același, pentru Neofit Scriban la Edesa.

27 Ianuar 1862. «Filaret Stavropoleos» și «Iosif Sevastias Bobulescu», pentru Isaia arhimandritul la Dioclea.

3 Februar 1862. «Dionisie arhimandrit» arată că Mițropolitul «României» îi dă voie a veni la Iași pentru hirotonisire (cererea către el în litere latine).

3 Mart 1862. «F., episcopū Efhaitonū» și Filaret Stavropoleos, pentru așezarea lui Neofit la Edesa.

29 Decembre 1862. «Filaret Stavropoleos Scriban» și «Isaie Dioclias Vicol», pentru așezarea lui Melchisedec.

4 Iulie 1865. «Vladimir Irinupoleos» și «Isaia Dioclias Vicolū». «Preasfânta Mitropolie a Moldaviei și Sucevei prin demisionarea Înalt Preasfințitului Mitropolit Sofronie Miclesco (acum răposat) rămâind fără de arhierescă căutare și duhovnicească ocârmuire, prea-înălțatul și de Hristos iubitorul Domnul nostru Alexandru

Ioane I-iu Cuza, în dorința Sa creștină, nevoind a lăsa aceasta de Dumnezeu păzită țară fără de întâiul ei păstoriu, conformându-se legilor în vigoare a țerii, aș ales mai vrednic, mai cinstit în viață și ispitit în cele ale Bisericii lui Hristos pe preasfințitul episcop Ilariopoleos Calinic Miclesco și prin domneasca diplomă cu n-ro — l-aș întărit de arhiepiscop și Mitropolit Moldovei și Sucevei, primind Înalt Preașfinția Sa păstorescul toiag din luminata mână a M. S. și așa, în 4 a lunii curente, conform așezământului bisericesc, de către subscrișii, împreună cu întregul cler, asistat de mulțimea poporului, s'aș și făcut cu toată cinstea și buna cuviință suire pe înaltul Scaun al preasfintei Mitropolii a Înaltului nostru părinte și stăpân Calinic Miclesco. Pentru care spre cea de a pururea adevărire și știință s'aș scris serbarea aceasta bisericească în această sfântă condică a prea-sfintei Mitropolii. Anul 1865, Iuliu 4 zile».

10 Iulie 1865. «Sft. Mitropolit Moldaviei» arată că așa s'a făcut pentru Roman cu Atanasie. «Și prin carte cu n-o — s'aș întărit și din partea acestei preasfinte Mitropolii pe Frăția Sa în această sfântă dregătorie.»

Iulie 1865. Același pentru Melchisedec la Dunărea-de-jos.

10 Iulie 1865. Același, pentru Iosif Georgian, superiorul mănăstirii Păpăuții, ca episcop la Huși.

5 Octombrie 1874. Patriarhul pentru Calinic Dima la Sf. Spiridon, cu titlul Sardeon.

21 Decembre 1874. Vladimir și Bobulescu, pentru acesta.

CONSTANTIN C. GIURESCU

Legiuirea lui Caragea

Un anteproiect necunoscut

LEGIUIREA LUI CARAGEA

UN ANTEPROIECT NECUNOSCUȚ

În 1816, Octombrie 2, în al cincilea an de domnie, Caragea dă un pitac logofătului pricinilor străine Atanasie Hristopol și clucerului Nestor, «boeri cu știință și cu praxis la ale pravielor»¹ prin care le spune: «Știută vă este dumneavoastră râvna ce avem Domnia Mea și trebuința ce este de a se întocmi aici, în pamântul domneștei noastre țări o pravilă cuprinzătoare desăvârșit de toate pricinile câte privesc la chinonia norodului, ca nici judecătorii să nu cerce discolie la hotăririle ce au a face, nici ipotesiarii să nu cerce năpăstuire la dreptul lor din vreo întunecare sau nedeslușire a pravielor». De aceea, «măcar că dumneata vel logofete al străinelor pricini precum și dumneata biv vel clucere Nistore ați făcut înscris câte o întocmire de pravilă, care s'au văzut și de noi» totuși, pentru desăvârșirea lucrului «poruncim dumneavoastră ca... luând și pe dumnealui stolnicul Constantin și pe dumnealui stolnicul Ioniță Bălăceanul să începeți a vă... aduna cu toții... și a chibzui oricâte veți socoti că sunt trebuincioase și destoinice spre a aduce această nouă întocmire întru întregime și bună fînță»². Cu alte cuvinte, Domnul cere comisiunii boierilor ca pe baza celor două «întocmiri» să alcătuiască un text de legi definitiv. În acest scop, ei vor putea să adauge sau să suprimă cele ce vor găsi de cuviință și să consulte și alte pravile. Comisiunea înființată astfel își începe lucrările și în scurt timp înaintează Domnului legiuirea ieșită din discuțiunile ei. Caragea, care dorea ca opera ce-i va purta numele să fie cât mai perfectă, dă un alt pitac la 15 Februarie 1817, prin care hotărăște ca Mitropolitul, Episcopii și boerii veliți și mazili să se adune la curte, în fiecare săp-

Alcatuirea legiurii.

¹ Așa sunt numiți în pitacul din 15 Februarie 1817 publicat de V. A. Urechia, Justiția sub Ioan Caragea în Anal. Ac. Rom. Mem. Sect. Ist. seria II, t. XX (1899), p. 406 și retipărit de același, Istoria Românilor t. X, București 1900, p. 587-588. Citez după aceasta din urmă.

² V. A. Urechia, Ist. Rom. X, p. 587.

tamână de două ori, spre a cerceta și ei ca nu cumva «să fi rămas ceva nepomenit într'această pravilnicească condică». Membrii adunării vor completa legiuirea, adăogând, cum spune Domnul, tot ce vor găsi «lipsa și de trebuință». Toate acestea să se facă «fară de întârziere»¹.

Cercetarea pravilei și completarea ei cu diferite adaose de către Mitropolit, Episcopi și boieri ține însă timp destul de îndelungat, mai bine de un an. La 9 Iunie 1818, adunarea înaintază o anaforă Domnului prin care îl înștiințează că a citit cu luare aminte pravila ce s'a alcătuit și a văzut că ea e «o deslășire a pravilelor împărătești ce se obișnuesc aci în pământul nostru și a vechilor și a canonicitelor obiceiuri ale pământului, nefiind împotrivoare celor vechi urmate până acuma». De aceia îl și roagă să dea poruncă să se tipărească². Domnul încuviințează, prin pitacul din 22 ale aceleiași luni, hotărînd totdeodată ca împreună cu legiuirea să se tipărească și anaforaua boierilor³.

Legiuirea s'a tipărit în grecește la Viena⁴, în românește la București⁵ și s'a promulgat de Domn la 9 August 1818, urmând ca să se aplice cu începere de la 1 Septembrie al aceluiași an. Manuscrisele originale, unul grecesc și altul românesc, s'au dat în păstrare la Mitropolie⁶.

¹ V. A. Urechia, o. c., p. 588-9.

² Idem, p. 591-2 și Dem. D. Stoenescu, Legiuirea Caragea, Craiova, 1905 p. 14-15.

³ V. A. Urechia, Ist. Rom. X. p. 591-2.

⁴ Cu următorul titlu: Νομοθεσία τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου Αὐθέντου καὶ Ἡγεμόνος πάσης Οὐγγροβλαχίας κυρίου κυρίου Ἰωάννου Γεωργίου Καρατζᾶ Βοεβόδα. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ἰωάν. Βαρδ. Τζβεκίου 1818. Citez după această ediție.

⁵ Cu următorul titlu: Legiuire a prea înălțatului și prea pravoslavnicului domn și oblăduitoriu a toată Ūgrovlahia Io Ioan Gheorghie Caragea Vv. cu toată cheltueala dumnealor Constandin Caracaș, dohtor și dumnealui Rădnicanul Clinceanul biv vel stolnic și dumnealui Dumitrache Topliceanul biv vel sluger tipărită în privileghiata tipografie a dumnealor ot cișmeaoa răposatului întru fericire domn Mavrogheni din București 1818. Cf. V. A. Urechia, Ist. Rom. p. 450-1 și acelaș, Justiția sub Ioan Caragea p. 110-1; v. și p. 409 nota 1.

A doua ediție e din 1838, a serdarului Simeon Marcovici, tipărită în tipografia lui I. Eliad. În 1845 acelaș Simeon Marcovici, devenit clucer, scoate o nouă ediție a legiuirii, tipărind-o în tipografia privilegiată a curței. În 1854, clucerul K. N. Brăiloiu publică și el legiuirea în Legiuirile civile ale Țării-Românești. Urmează apoi ediția din 1862 a lui Ioan M. Bujoreanu, cea din 1865 tot de Clucerul K. N. Brăiloiu și aceia din 1873 a aceluiaș Bujoreanu. În ultimul timp legiuirea a fost editată de Dem. D. Stoenescu, Legiuirea Caragea, Craiova 1905 și de Ion Palade, Codul Caragea reproduc după manuscrisul original românesc, București 1907.

⁶ Dela Mitropolie au trecut în Biblioteca Academiei Române, sub numerele 2322 și 2323; actualmente sunt la Moscova, fiind transportate acolo în timpul războiului. A ramas la Academie un ms No. 1710 care cuprinde textul românesc al legiuirii lui Caragea. Pe prima pagină se află următoarea însemnare: Pravila Marii Sale Domnului Ioan Vodă Caragea, prescrisă de cel mai jos iscălit, la leat... (rupt) Nicolae logofăt.

În pitacul din 2 Octomvrie 1816 se spune, după cum am văzut, că atât Atanasie Hristopol cât și clucerul Nestor alcătuiseră fiecare *câte o întocmire de pravilă*, care au servit ca punct de plecare în alcătuirea legiuirei. Despre profetul lui Nestor n'avem alte știri¹. Cu privire la acela al lui Atanasie Hristopol găsim însă date interesante în scrierea: 'Ελληνικά ἀρχαιολογήματα τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κυρίου Ἀθανασίου Χριστοπούλου dată la lumină în 1853, la Atena, de prietenul și admiratorul lui Hristopol, Nicolaos Koritzas². Acesta dă ca introducere a scrierii o lungă biografie a lui Hristopol, în care se cuprind și amănunte privitoare la istoria Țării Românești sub Caragea.

Înnainte însă de a arăta rolul pe care l'a jucat Hristopol la alcătuirea legiuirei lui Caragea, cred că e necesar să dau — servindu-mă de scrierea amintită, nefolosită până acum de istoriografia românească — câteva date asupra vieții acestui fruntaș al poeziei elene care a avut strânse legături cu țările noastre³.

Atanasie Hristopol s'a născut în Castoria (Macedonia) în anul 1772. Tatăl său, preotul Ioan, fugind din cauza Turcilor, a venit la București, luând cu sine pe cei doi copii ai săi, Atanasie și Chiriac. Atanasie, arătând de mic trageră de inimă pentru învățătură, a fost dat la școala grecească din București, unde profesia elenistul Neofit Cavsocalivit. După terminarea acestei școli, a trecut la Universitatea din Buda, unde a învățat medicina, limba latină și filosofia. Mergând apoi la vestita Universitate din Padova, a urmat cursurile de medicină și științe ajutătoare: fizică, chimie, botanică. Pe lângă acestea, a studiat și dreptul pentru care părea să aibă mai multă aplecare decât pentru medicină. După ce și-a desăvârșit cultura în cele două Universități, Hristopol se întoarce la București. Aci, spre norocul lui, intră în legătură cu profesorul Lambrou Fotiade, care, entusiasmat de cunoștințele profunde ale tânărului, îl recomandă lui Alexandru Moruzi ca educator și profesor al fiilor acestuia. Alegerea lui Fotiade s'a dovedit din cele mai fericite. Moruzi prețui în deosebi pe Hristopol și atunci când căpătă domnia în Moldova, îl numi judecător la unul din cele dintâi tribunale ale Iașilor, după ce îl făcuse mai întâi căminar⁴.

Note
biografice
despre
Hristopol.

¹ Vezi Andrei Rădulescu, Logofătul Nestor, Buc. 1910, p. 11-13 (extras din Revista critică de drept, legislație și jurisprudență Anul I 1910 No. 1). Același articol retipărit în Doi praviliști români, Craiova 1923.

² Un exemplar în biblioteca d-lui D. Russo, profesor de bizantinologie la Universitatea din București, care a binevoit a mi-l pune la dispoziție. Ca Nicolaos Koritzas e editorul scrierii 'Ελληνικά ἀρχαιολογήματα rezultă dintr'o însemnare lipită pe verso primei file a exemplarului profesorului Russo.

³ Pentru influența lui Hristopol asupra lui Paris Momuleanu și Heliade Rădulescu vezi N. Iorga, Istoria literaturii românești în veacul al XIX, vol. I Buc. 1907, p. 42-3, 66. cf. și p. 34-5.

⁴ 'Ελληνικά ἀρχαιολογήματα p. δ' : τὸν κατέστησε δικαστὴν εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα τοῦ Ἰασιῶν δικαστηρίου, ἀφοῦ πρῶτον διαμῆσ τὸν ἐτίμησε μὲ τοῦ Καμυνάρη τὸν βαθμῶν.

În timpul domniei lui Moruzi în Moldova (1802—1806) și la cererea Domnului, Hristopol scrisese în greaca populară cunoscută ca dramă «Ahile», care s'a reprezentat de mai multe ori, atât la Iași cât și la București, în timpul domniei lui Caragea¹. Când Moruzi părăsi scaunul Moldovei, Hristopol plecă și el, urmând pe protectorul său la Constantinopol. Acolo, având la dispoziție biblioteca fostului Domn, își continuă lecturile din scriitorii clasici și moderni și alcătui multe din poeziile sale lirice care i-au atras numele de Νέος Ἀνακρέων. Tot în acest timp, alcătui el o scriere asupra versificării poeziilor clasice eleni, precum și o alta — rezultată din discuțiile filosofice cu prietenul său Ștefan Dunca, profesor la școala domnească din București — despre vid. Pe lângă acestea, a mai scris și o gramatică a limbii grecești populare pe care Hristopol o numește eolodorică și începuse să alcatuiască și un dicționar al limbii vorbite având ca model, în așezarea cuvintelor după rădăcini, Tezaurul limbii grecești al lui Henri Estienne, renumitul lexicograf francez. Dicționarul însă a trebuit să fie întrerupt, după ce ajunsese la litera η, prin catastrofa ce se abate în 1812 asupra casei Moruzeștilor². Silit să se despartă de protectorul său, Hristopol primește invitația lui Vodă Caragea care îl cheamă la București. Acesta, ca și Moruzi, prețuind calitățile deosebite și cunoștințele profunde ale învățatului și poetului grec, îl numește judecător la unul din tribunalele boerilor veliți. Așa ne spune scrierea citată³. Documentar, constatăm pe Hristopol la 30 Noemvrie 1812 ca «logofăt al străinelor pricinii», dregătorie înființată atunci de Caragea pentru a judeca pricinile dintre supușii străini sau sudiți și raiele, sau ale sudiților între ei⁴. În acest post rămâne Hristopol până în 1817, când e înlocuit cu Petrache Retorides care cedează și el locul în August 1818 lui Ștefan Nestor⁵.

¹ Idem, p. δ'-ε'.

² Dimitrie și Panaiotache Moruzi sunt decapitați supt învinuirea de trădare; Alexandru, fratele lor, fostul domn al Moldovei și Țărei-Românești și protectorul lui Hristopol, e trimis la galere. Vezi N. Iorga, Acte și Fragmente cu privire la istoria Românilor, vol. II 1896, p. 490; același, Alte lămuriri despre veacul al XVIII-lea după izvoare apusene. Luarea Basarabiei și Moruzeștii, în Anal. Ac. Rom. Mem. Sect. Ist. t. XXXIII (1911), p. 171-185.

³ p. ις': δὲν ἀργησε... νὰ διορίση τὸν Χριστόπουλον ὡς δικαστὴν εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ δικαστήρια τῶν Βελίμδων.

⁴ Vezi porunca dată de domn ispravnicilor prin care îi încunoștiințează de înființarea noului post unde a orânduit pe *credinciosul boer... biv vel căminar Atanasie Hristopolo* la V. A. Urechia, Ist. Rom., p. 470 nota 2.

⁵ Ibidem. — Restul biografiei lui Hristopol, nefiind în legătură directă cu cele ce urmărim în lucrarea de față, să se vadă în Ἑλληνικά ἀρχαιολογίματα; cf. și Νεοελληνική φιλολογία. Βιογραφία τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων Ἑλλήνων (1453—1821), σύγγραμμα Κωνσταντίνου Ν. Σάβα, Atena 1868, p. 716-717.

Ca judecător supt Moruzi și Caragea, Hristopol avusese prilejul să cunoască cât de defectuos era mersul justiției la noi din cauza lipsei unui text de legi care să fie aplicat în mod constant și exclusiv. Caragea însuși observase aceasta și o și spune într'un hrisov din 1817. El afirmă anume că în Țara-Românească se foloseau «trei tocmiri de pravile»: obiceiurile pământului, condica țării, adică legiuirea lui Alexandru Ipsilante și pravilele «Romanilor» adică cele bizantine¹. Judecătorii recurgeau când la unele, când la altele, așa încât nu arareori pentru acelaș proces se dădeau două hotărâri contrarii².

Spre a curma această stare de lucruri, Caragea hotărăște să alcătuiască un text de legi care avea să fie folosit în mod exclusiv de atunci înainte. În acest scop, el se adresează, cum era și firesc, celor doi boieri care erau mai indicați prin cunoștințele lor juridice: logofătului Atanasie Hristopol și clucerului Nestor. Aceștia, după cum am văzut mai înainte (p. 47), alcătuesc fiecare câte un proiect de pravilă. Faptul ne este confirmat, pentru Atanasie Hristopol, de biografia amintită, în care se spune că Domnul, pentru a sfârși odată cu neînțelegerile și anomaliiile ce existau în judecarea pricinilor, a însărcinat pe Hristopol, priceput în ale legilor și bun cunoscător al țării, să alcătuiască o legiuire potrivită pentru Țara-Românească. Acesta a alcătuit-o în timp de doi ani, o operă desăvârșită pentru epoca sa. Biografia adaogă apoi³:

Ἑλληνικά
ἱστοριο-
λόγηματα,
despre
proectul lui
Hristopol.

¹ V. A. Urechia, Ist. Rom., p. 470, unde e însă o greșeală de lectură au desăvârșit în loc de nedesăvârșit ; cf. Dem. D. Stoescu, o. c. p. 22.

² Ἑλληνικά ἀρχαιολογήματα p. ιη'.

³ Idem, p. κδ' : μή φανταζόμενος ὅτ' οἱ ἔγκριτοι καὶ περιόβλεπτοι τοῦ τόπου... δύνανται νὰ κάμουν ἀντίδρασιν κατὰ τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος των, δὲν ὑπέβαλεν εἰς διαφιλονείκησιν τὴν ὑποδοχὴν τῆς νομοθεσίας του κατὰ τὴν ἀκμάζουσαν καὶ ἰσχυρὰν τῆς ἡγεμονίας του ἐποχὴν,... ἀλλὰ μόλις περὶ τὰ τέλη τῆς δυναστείας του, ὅταν αἱ ραδιουργίαι τῶν ἀντιπάλων του εἶχαν ἀρχίσει νὰ κορυφώνωνται, καὶ ἡ πρώτη τῆς ἐξουσίας του ἀκμὴ καὶ δύναμις ἦταν πλέον περὶ τὰς δυσμάς της. Τοῦτο παρατηρῶντας ὅσ' εἶχαν τότε τῆς γνωμοδοσίας τὸ δικαίωμα, ἀπέρριψαν τὰ οὐσιωδέστερα τῆς νομοθεσίας του, ὅσα δηλ. τοὺς ἐφάνηκαν δημοτικώτερα παρὰ προνομιώτερα, ἀποδεχόμενοι μόνον ὅσα δὲν εἶδιαν νύξιν καμμίαν δημοτικῶν δικαίων καὶ δὲν ἀπέβλεπαν καθόλου, μήτ' ἀμέσως, μήτ' ἐμμέσως ποσῶς ἀριστοκρατικῶν προνομίου ἐλάττωσιν. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων χρησίμων, ὀλόκληρον τὸ ἀποβλέπον κεφάλαιον τὸ δημοτικὸν δίκαιον καὶ συμφέρον καὶ τὴν ἀνακούφισιν τῶν καταθλιβομένων δὲν ἔγινε διόλου παραδεκτόν.

p. λβ' :... Ἀλλὰ τὴν ἰδιοτέλειαν αὐτὴν ὀλίγων προνομιούχων οἰκογενειῶν, μήτε ὁ συντάκτης, μήτε ὁ νομοθέτης δὲν ἠθέλησαν παντάπασιν νὰ φανοῦν ἀδιάφοροι καὶ ἀνάληγτοι εἰς τὰς εὐχὰς καὶ τὰ συμφέροντα ὅλης τῆς κοινότητος ἄλλ' ὁ μὲν εὐεργετικὸς ἡγεμὼν ἀνεξικακάντας τῶν ὀλίγων τὴν ἀβελτηρίαν, καὶ συμπαθῶντας τοῦ πλήθους τ' ἀδιάκοπα καὶ

«Neînchipuindu-și că aleșii și fruntașii țării (citește: marii boieri) ar putea să se împotrivescă fericirii plănuite țării lor, nu a supus discuției legiuirea sa în timpul cel înfloritor, când era tare în domnie, ci abia spre sfârșitul ei, când intrigile adversarilor ajunseseră la culme și când strălucirea și puterea inițială a domniei erau în declin. Observând aceasta, toți câți aveau dreptul să-și dea părerea, au respins părțile esențiale ale legiuirii adică toate câte li se păreau a fi mai mult spre folosul poporului și nu al privilegiatilor, primind numai ceea ce nu părea prea democratic și nu aducea, nici direct, nici indirect, o știrbire a privilegiilor lor aristocratice. Pentru aceste motive, nu s'a primit, pe lângă multe alte dispozițiuni folositoare, întreg capitolul referitor la drepturile și interesele poporului și la ușurarea celor împilați.

...Dar față de acest egoism al puținelor familii privilegiate, nici alcătuitorul, nici legiuitorul nu au vrut de loc să rămâie indiferenți și reci la dorințele și interesele întregii obști, ci binefăcătorul Domn, îngăduitor fiind față de lipsa de inteligență a celor puțini (boierilor) și compătimitind suferințele îndelungate și insuportabile ale mulțimei, a însărcinat în cele din urmă pe acelaș redactor (adică Hristopol) să aducă o îndreptare operei sale știrbite. Hristopol și el, nevoind să se lase mai pre jos în ceiaș privește indulgența și lărgimea de vederi ca generosul său stăpân, a reluat lucrul și i-a dat forma și volumul de azi, mic dar cuprinzător și potrivit pentru nevoile de atunci ale țării. Atâta am crezut de cuviință să relevez în ceea ce privește soarta, necunoscută publicului, a legiurii muntene a vestitului Caragea, alcătuită de și mai vestitul Atanasie Hristopol».

Rezultă din cele de mai sus că proiectul de legiuire al lui Hristopol era redactat în sens mai favorabil păturei țărănești, dându-i anumite drepturi și atingând privilegiile clasei boierești. Acest fapt a provocat împotrivirea reprezentanților numitei clase care au refuzat să primească unele părți din legiuire, în special capitolul despre drepturile clasei de jos, silind astfel pe Hristopol să-și refacă opera. Care anume au fost modificările aduse proiectului lui Hristopol și în ce măsură au schimbat ele caracterul inițial al lui, sunt întrebări, al căror răspuns e condiționat de

δυσανόσχετα παθήματα, διέταξε τελευταίων τὸν ἴδιον συντάκτην νὰ ἐπιφέρει τῆς θρασύσεως τοῦ ἔργου τοῦ θεραπειᾶν. Ὁ δὲ Χριστόπουλος καὶ αὐτὸς μὴν ἀνεχόμενος νὰ δειχθῆ κατώτερος κατὰ τὴν ἀνεξικακίαν καὶ γενναιότητα τοῦ γενναίου ἡγεμόνος, ἀνέλαβε πάλε τὸ ἔργον ἀπαρχῆς κ' ἔδοξε πάλε εἰς αὐτὸ τὸ παρόν του σχῆμα καὶ μικρὸν μέγεθος, ἀλλὰ περιεκτικὸν καὶ πλήρες ὡς πρὸς τὰς τότε ἀνάγκας τοῦ τόπου. Καὶ τόσα διὰ τὴν ἀγνωστικὴν εἰς τοὺς πολλοὺς περιπέτειαν τῆς Βλαχικῆς νομοθεσίας τοῦ ἀοιδίμου ἀθρόνου Καρατζᾶ συνταγμένην ἀπὸ ὄν ἀοιδιμώτερον Ἀθανάσιον Χριστοπούλον.

descoperirea proiectului însuși. Cert e însă că au fost discuțiuni și că textul prim al legiurii lui Caragea, prezentat ca proiect, a suferit modificări, unele importante chiar, până să ajungă la forma actuală. Aceasta reese clar, după cum am văzut mai sus, din vorbele biografului și prietenului lui Hristopol, Nicolaos Koritzas.

* * *

În sprijinul celor relatate de Koritzas vine o nouă dovadă, anume un manuscris grecesc¹ care cuprinde o redacție necunoscută a legiurii lui Caragea, deosebită de redacția oficială. Manuscrisul e un volum în 8°, legat în piele, având la început 5 file nenumerotate. Pe primele 3 se află tabla de materii. Urmează apoi 192 file numerotate dela 1—202, printr'o greșeală a copistului care a sărit la paginare dela 119 la 130. Ele cuprind textul legiurii. La urmă, mai multe file albe. Pe dosul scoarței din față e însemnarea: «Cette (*sic*) livre appartient à mademoiselle Rhalou Barkanesco».

O redacție manuscrisă necunoscută a legiurii.

Deosebiri formale mai însemnate sunt: schimbarea ordinii în care vin articolele², contopirea mai multor articole sau chiar capitole într'unul singur³, precum și operațiunea inversă⁴, înlocuirea unor cuvinte prin sinonime⁵ și o redactare în general,

Deosebiri formale față de legiuirea oficială.

¹. În biblioteca profesorului Mihail Seulescu dela Universitatea din București, prin a cărui bunăvoință am putut cerceta acest manuscris.

². Iată câteva exemple din multele ce se pot aduce (dau în traducere românească titlul capitolelor din ms): La Partea III, cap. 1 *Despre învoieli*, art. 7 și 13 din ms. (f. 27v.) sunt respectiv articolele 3 și 4 din textul publicat (p. 24); în acelaș capitol art. 6-23 (f. 28-29) au fost mutate în text la Partea VI cap. 2 *Despre dovezi*, art. 9-16 (p. 121-2). Deasemenea în cap. 2 *Despre vânzare* (f. 32-45 v.) și 14 *Despre devălmășie* (f. 84v-86) ordinea articolelor e schimbată față de articolele respective din text (p. 26-35 și 53-4).

³. Partea III, cap. 2 *Despre vânzare și cumpărare*, și 3 *Despre mezat*, din ms. (f. 32-47v) au format un singur capitol 2, *Despre vânzare* în text (p. 26-35). Capitolele 17 *Despre nuntă* și 18 *Despre zestre și exoprică*, din ms. (f. 95-105), au format unul singur în text, anume cap. 16 *Despre nuntă, zestre și exoprică* (p. 60-67).

Partea VI, cap. 2 *Despre dovezi* 3, *Despre cărți*, 4 *Despre martori*, 5 *Despre jurământ*, 6 *Despre carte de blestem*, din ms. (f. 188—198) formează în text un singur capitol *Despre dovezi*, cu 6 paragrafe, cuprinzând în plus față de ms. și paragraful *Despre caznă* (p. 120—127) etc.

⁴. Partea III cap. 5 *Despre închiriere și tocneli de slujbe*, din ms. (f. 49-57) a fost divizat în două capitole în text: cap. 4 *Despre închiriere* (p. 36—38) și cap. 7 *Despre tocneli de slujbe* (p. 42—44).

Partea VI, cap. 7 *Despre judecători, judecată, hotărâre și apel*, din ms. (f. 198v—202) a fost divizat în două capitole în text: cap. 3 *Despre judecători, judecată și hotărâre* (p. 128-130) și cap. 4 *Despre apel* (p. 131-132) etc.

⁵. Titlul cap. 16 din ms. Περί Ἀρχαίωνων (f. 94) a fost înlocuit în text prin sinonimul său Περί Μνηστειας (p. 59). Deasemenea titlul cap. 10 din ms. Περί καμπίου (f. 70) a fost înlocuit în text prin sinonimul său Περί πολιτζών (p. 47). Tot așa Περί ἀφορισμοῦ, titlul cap. 6 din Partea VI a ms. (f. 193) a fost înlocuit prin Περί πολιτζών (p. 127).

mai dezvoltată decât a textului publicat. Această redactare mai dezvoltată constă uneori în articole explicative, alteori în definițiuni și exemplificări, socotite apoi de prisos în textul publicat care nu cuprinde decât strictul necesar¹.

Unele cuvinte din ms. de origine românească, au fost înlocuite în textul publicat prin sinonimele lor grecești. Astfel termenii κλάγια, clăie (f. 63); ποροῦμι, porumb, (f. 63) στίτζιν, stânjén (f. 20v) au fost înlocuiți prin φημονία (p. 41) ἀραποσίτι (p. 42) οργυιά (p. 19). Alți termeni, de aceeași origine ca κρούτζα, cruce (f. 10 v.) πραζίνα, prăjină (f. 61), πομμέτο, pomet (f. 62 v.) au fost suprimați în textul publicat.

¹ Iată câteva exemple :

Ms.	Textul publicat
<p>Partea III, capitolul 19: Περὶ συμβιασμοῦ, art. 5 f. 106.</p> <p>Ὅποιος μὲ τὸν ἀληθινὸν κύριον τῆς διαφορᾶς ἢ μὲ τὸν παραστάτην τοῦ δὲν συμβιβάζεται, δὲν λογίζεται πῶς συμβιβάζεται, ἤγουν ὅποιος μὲ τὸν ἀντιδιαφερόμενον τοῦ ἢ μὲ τὸν διορισμένον πληρεξούσιον τοῦ ἀντιδιαφερομένου τοῦ δὲν συμβιβάζεται, δὲν λογίζεται πῶς συμβιβάζεται.</p> <p>Cap. 20: Περὶ αἵρετοκρισίας, art. 18, f. 110:</p> <p>Ὅταν οἱ αἵρετοὶ κριταὶ πάρισα τόσοι διαφωνοῦν, ὅσοι συμφωνοῦν εἰς τὴν ἀπόφασιν, τότε οἱ ἴδιοι νὰ διαλέγουν ἓνα τρίτον ἐπικριτὴν τους, χωρὶς τῶν κρινομένων τὴν ἐρώτησιν ἢ τὴν θέλησιν, ἐπειδὴ οἱ κρινόμενοι δίδοντάς τους ἅπαξ τὴν ἐξουσίαν νὰ τοὺς κρίνουν λογίζεται ὅτι τοὺς ἔδωκαν ἐθουσίαν νὰ εὕρουν τὸ δίκαιον καὶ μὲ ὅ,τι τρόπον καὶ πρόσωπον ἠμπορέσουν.</p> <p>Cap. 24: Περὶ παρακαταθήκης, art. 1, f. 134:</p> <p>Παρακαταθέτω λέγομεν τὸ δίδω πρᾶγμα εἰς κανένα, διὰ νὰ τὸ φυλάξῃ παρακαταθήκην, τὴν παρακαταθέσιν τοῦ πράγματος, παρακαταθέτην, ἐκεῖνον ὁποῦ παρακαταθέτει φυλακτὴν ἐκεῖνον ὁποῦ φυλάττει.</p>	<p>Art. 5, pag. 68:</p> <p>Ὅποιος μὲ τὸν ἀληθινὸν κύριον τῆς διαφορᾶς ἢ μὲ τὸν παραστάτην τοῦ δὲν συμβιβάζεται, δὲν λογίζεται ὅτι συμβιβάζεται.</p> <p>Art. 15, pag. 70:</p> <p>Ὅταν οἱ αἵρετοὶ κριταὶ τόσοι διαφωνοῦν ὅσοι συμφωνοῦν εἰς τὴν ἀπόφασιν, τότε οἱ ἴδιοι νὰ ἐκλέγουν ἓνα ἴδιον ἐπικριτὴν τους χωρὶς τῶν κρινομένων τὴν ἐρώτησιν ἢ τὴν θέλησιν.</p> <p>Art. 1, p. 81:</p> <p>Ὅταν ἓνας δίδῃ τὸν ἄλλον πρᾶγμα του νὰ τὸ φυλάξῃ, τότε τοῦτο παρακαταθήκην ὀνομάζομεν.</p>

Deosebiri de fond, care fac importanța manuscrisului, constau din anumite adaosuri și lipsuri față de textul publicat. Voi arăta aci pe cele mai însemnate.

Deosebiri de fond față de legiuirea oficială,

În primul rând ms. conține un număr de capitole care au fost suprimate cu totul în textul publicat al legiurii. Ele sunt:

1. Capitolul 1 din Partea I: Περὶ Αὐθέντου καὶ αὐθεντικῶν δικαίων. *Despre Domn și drepturile domnești* (f. 1—3) în care se arată care sunt drepturile sau prerogativele precum și veniturile domnești. Primele opt articole ale acestui capitol — pe care-l reproduc împreună cu alte părți din ms. în anexe, dând și traducerea lor — se găsesc însă aproape la fel la Dionisie Fotino *Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας*, vol. III, Viena 1819, p. 411-412, formând capitolul 8, cu titlul: Περὶ ιδιότητος τῶν τῆς Βλαχίας ἡγεμόνων ἢ Αὐθεντικῶν δικαιωμάτων, *Despre prerogativele Domnilor Țării-Românești sau drepturile domnești*. Explicația ce pare mai probabilă a acestei coincidențe e că Fotino va fi avut un manuscris asemănător cu al nostru, cuprinzând proiectul de legiuire al lui Caragea, din care a luat cele 8 articole și le-a introdus în scrierea sa.

2. Capitolul 6 din Partea III: Περὶ πανδοχῆς, *Despre găzduirea în han* (f. 57 v—59) în care se arată îndatoririle hangiiilor față de călătorii ce primesc (Anexa 6).

3. Capitolul 2 din Partea IV: Περὶ ἀρραβωνικῆς χάριτος *Despre darul de logodnă* (f. 141 v — 142 v). Întrucât dispozițiile privitoare la darurile de logodnă sunt identice cu cele referitoare la darurile dinaintea nunții, de aceea acest capitol din ms. a fost suprimat în textul publicat unde a rămas numai capitolul *Despre darurile dinaintea nunții* (p. 86-7).

4. Capitolul 1 din Partea V: Περὶ ἀνταρσίας, *Despre răzvrătire* (f. 167-167 v), în care se dă definiția răzvrătitului și se spune că pedepsirea lui e lăsată la bunul plac al Domnului. (Anexa 8).

5. Capitolul 9 din Partea V: Περὶ δολομετρῶν, *Despre cei*

Cap. 24, art. 12, f. 135 v :

“Ὅταν τὸ παρακαταθεμένον πρᾶγμα ζητηθῆ ἀπὸ τὸν παρακαταθέτην, χρεωστῆ νὰ τὸ δίδῃ ὁ φυλακτῆς καθὼς τὸ παρέλαβε.

”Ἄν ἦναι δὲ τὸ πρᾶγμα κάρπιμον¹, χρεωστῆ καὶ τοὺς καρπούς του ἐκτὸς μόνον ἂν τὸ ἐναντίον συμφωνηθῆ.

¹ ”Ἄν ἦναι λ.χ. πρόβατα, πρέπει νὰ δίδῃ καὶ τὸ μαλί τους καὶ τ. λ.

Art. 11, p. 82 :

“Ὅταν τὸ παρακαταθεμένον πρᾶγμα ζητηθῆ ἀπὸ τὸν παρακαταθέτην, χρεωστῆ νὰ τὸ δίδῃ ὁ φυλακτῆς καθὼς τὸ παρέλαβεν.

”Ἄν ἦναι δὲ τὸ πρᾶγμα κάρπιμον χρεωστῆ καὶ τοὺς καρπούς του ἐκτὸς μόνον ἂν τὸ ἐναντίον συμφωνηθῆ.

ce măsoară strâmb (f. 175 v). Aci se da, ca și la capitolul precedent, definiția celor ce măsoară strâmb și pedeapsa ce li se cuvine. (Anexa 10).

În afară însă de aceste cinci capitole s'au mai suprimat în textul publicat și anume articole sau părți de articole din alte capitole ale manuscrisului. Aceste suprimări sunt foarte numeroase, ele având loc aproape la fiecare capitol. Indic aici numai pe cele care am crezut că prezintă importanță din punct de vedere istoric sau juridic.

1. La cap. 8 din Partea I: Περὶ ἐλευθέρων, *Despre liberi* (f. 8 v—10 v) s'au suprimat articolele 4—11 din ms. Ele cuprind împărțirea celor liberi în diferite categorii: boieri, boiernași, neamuri, mazili, ruptași și birnici, arătând cine intră în aceste categorii, impozitele plătite de fiecare, precum și scutiunile de care se bucură. Adaog observarea că e prima dată când o astfel de împărțire a locuitorilor în diferite categorii sociale-fiscale s'a încercat să se introducă într'o legiuire românească, consacrandu-se astfel prin lege diferitele scutiri legate de această împărțire. De sigur, aceste articole intraseră în anteproiect prin stăruința marilor boieri cari doreau să-și vadă asigurate printr'un text de lege privilegiile de care se bucurau. (Anexa 2).

2. La cap. 3 din Partea III: Περὶ ὑπερθεματισμοῦ, *Despre mezat* (f. 46-47 v), s'au suprimat în textul tipărit articolele 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10 din ms. Din acestea, mai important e articolul 8, prin care se prevede că la vânzarea prin mezat, trebuie să se facă cunoscut prețul obținut mai întâi celor cu drept de protimisis și numai dacă aceștia refuză să cumpere, atunci se poate adjuceca asupra altora. În text dimpotrivă, se prevede, prin articolul 48¹, că la vânzarea prin mezat nu există drept de protimisis. O modificare deci esențială de fond. (Anexa 4).

3. La capitolul 8 din Partea III: Περὶ κλάκκας, *Despre clacă* (f. 61—64), s'au suprimat în text articolele 2, 6, 7, 8, 14, 17. Prin articolele 2, 6, 8 din ms. se prevedea: Proprietarul e dator să dea clăcașului, întâi, loc pentru casă, al doilea, lemne pentru foc, al treilea, loc pentru arătură (ὄργωμα) cât lucrează în două zile și al patrulea, un alt loc tot așa de mare pentru cositul fânului. (art. 2). În caz când proprietarul nu are de unde să dea loc de coasă și lemne de foc, atunci se vor scădea pentru fiecare din aceste îndatoriri câte trei zile de muncă din cele douăsprezece pe care e dator clăcașul să le dea anual proprietarului (art. 6 și 8). Prin articolul 14 se prevedea: clăcașul să nu dea dijmă din pometul lui. Prin articolul 17 se hotărau următoarele: Când proprietarul nu vinde vin sau rachiu pe moșia lui, liber e clăcașul să vândă

¹. Εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν ὑπερθεματισμῶν προτίμησις δὲν δίδεται· ἀλλὰ ὅποιος τὸ πλεόν ὑπερθεματίσῃ ἐκεῖνος καὶ ἀγοράζει (p. 35).

Capitolul
despre clacă
în redacția
manuscrisă.

el, cu învoirea proprietarului și dând acestuia câte un groș și o măsură de vin de fiecare bute. Toate aceste articole — dintre care cele cu numerele 6, 8 și 14 sunt vădit în favoarea clăcașilor — au fost suprimate în textul publicat al legiuirei unde s'au adăugat însă, în schimb, patru articole noi, anume 3, 4, 11 și 12. Prin articolul 3 se prevede că dacă vre-un proprietar va atrage pe moșia sa prin vicleșug pe clăcașii altuia, tocmindu-se cu ei să-i lucreze mai puțin de 12 zile, atunci acel proprietar să piarză privilegiul clăcii și să plătească celuilalt daunele pricinuite. E deci o măsură de asigurare pentru stăpânii clăcașilor. Prin articolul 4, clăcașul e obligat ca, în afară de cele douăsprezece zile de muncă pe an, să are proprietarului o zi primăvara sau toamna și să-i dea și un car de lemne la Crăciun, cărându-le la moșie sau în alt loc, a cărui depărtare să nu treacă însă de șase ceasuri. Articolele 11 și 12 țin locul articolului 17 din ms., care fusese suprimat. Ele interzic clăcașului de a vinde vin, rachiou sau a deschide bacănie până nu se va învoi cu proprietarul. Prin articolul 17 am văzut că se preciza ce anume dătește clăcașul proprietarului în aceste cazuri; prin articolele 11 și 12, înlocuindu-se obligațiile precise prin simpla învoială, rezultă că schimbarea s'a făcut tot în favoarea proprietarului. (Anexa 7).

Alte articole sau părți de articole mai importante din ms, suprimate în textul publicat, sunt următoarele:

Capitolul 4 din Partea V: *Περὶ κλεπτῶν*, *Despre hoți* (f. 171 v). La articolul 7 din ms., prin care se arăta că hoțul de lucruri domnești sau publice să se pedepsească ca și hoțul de lucruri sfinte, *sau cum va dori Domnul*, s'a suprimat în textul publicat (p. 108 art. 6) partea subliniată. (Anexa 9).

Capitolul 9 din Partea I: *Περὶ σκλάβων*, *Despre robi* (f. 11 v). S'a suprimat începutul articolului 3 din ms., prin care se spunea că *Domnul e stăpân și pe viața Țiganilor*. (Anexa 3). — Suprimările efectuate la aceste două capitole din urmă sunt o restrângere a drepturilor Domnului, restrângere care arată, după toate probabilitățile, o intervenție a marilor boieri.

Capitolul 5 din Partea VI: *Περὶ ὄρκου*, *Despre jurământ* (f. 195 v—197 v). S'a suprimat art. 10 din ms. prin care se arată că prestarea jurământului trebuie să se faca cu pîtac dela judecător, în biserica Mitropoliei, dacă pricina se judecă la București, în biserica Episcopiei, la Craiova, Argeș și Buzău și în bisericile de reședință din celelalte județe. (Anexa 11).

Capitolul 6 din Partea VI: *Περὶ ἀφουρισμοῦ*, *Despre afurisanie* (f. 198). S'a suprimat articolul 3 din ms. prin care se prevedea că afurisania să se ceară cu pîtacul judecătorului dela Mitropolit sau Episcopi și aceștia, la rândul lor, să dea cărți de afurisanie pentru procesul ce trebuie judecat (Anexa 12).

Capitolul 7 din Partea VI: *Περὶ κριτῶν, κρίσεως, ἀποφάσεως καὶ ἐκκλήτων*, *Despre judecători, judecată, hotărîre și apeluri*

(f. 198 v). S'a suprimat articolul 2 prin care se hotăra ca judecătorul să nu primească dela înpricinași nimic în afară de puțină mâncare și băutură. Cel ce o va face și va fi descoperit, să fie destituit și dezonorat de către domnie (Anexa 13).

În afară de acestea, după cum am spus mai sus, s'au făcut suprimări de articole sau părți de articole aproape la toate capitolele. Neavând însă o importanță deosebită, mă mărginesc să menționez numai faptul, fără a mai lungi lista citatelor.

Am văzut în cele precedente ce anume are în plus manuscrisul față de textul publicat al legiuirii. Iată acum și adaosele, mult mai puține, ale textului față de manuscris:

Capitolul 7 din Partea V: Περὶ συκοφάντων, *Despre prepui-tori sau pârători* (p. 110) lipsește în întregime din ms.

Capitolul 2 din Partea VI: Περὶ ἀποδείξεων, *Despre dovezi*. Lipsește în ms. paragraful 5 Βάσανον Cazna (p. 127).

Capitolul 6 din Partea III: Περὶ κλάκκας, *Despre clacă* (p. 39—42). Lipsesc în ms. articolele 3, 4, 11, 12 despre care a fost vorba mai sus (p. 54-5).

În afară de acestea constatăm în textul publicat și anume adaose care precizează, cum era de așteptat, unele dispozițiuni enunțate în mod vag în redacțiunea manuscrisului. Iată câteva exemple:

La capitolul Περὶ πραγμάτων γειτονείας, *Despre vecinătatea lucrurilor*, se prevede în ms., că cine va muta semnul de hotar să fie pedepsit *foarte aspru*¹. În text se arată care anume va fi pedeapsa: să plătească păgubașului vecin atât cât prețuiește locul pe care și l-a însușit prin strămutarea semnelui².

La capitolul Περὶ σκλάβων, *Despre robi* se spune, în manuscris, că cine va ține cu știință țigan sau țigancă străină e dator să-l întoarcă proprietarului adevărat, plătindu-i și tot câștigul pe care ar fi putut să-l aibă acesta dela țiganul lui, precum și pagubele ce a suferit din lipsa de stăpânire³. În textul publicat se precizează ce anume sumă are să plătească proprietarului: 40 de taleri anual pentru țiganul meșter, 20 pentru cel fără meșteșug, 30 pentru țigancă meșteră, 15 pentru cea fără meșteșug⁴. Se precizează de asemenea în text ce anume pedeapsă să se dea falșilor frauduloși⁵ și plastografilor⁶, în timp ce în manuscris nu se arată aceasta⁷.

¹ Partea II, cap. 4, art. 1, f. 20: *να παιδεύεται αὐστηρότατα.*

² p. 18, art. 1.

³ Partea I, cap. 9, art. 5, f. 12: "Οποῖος οἰκειοποιηθῆ ἕξενον κατζίβελον ἢ κατζίβελαν νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ τὸν κύριόν τους μὲ τὰ ὅσα κέρδη ὁ κύριός τους ἠμποροῦσε νὰ ἔχῃ ἀπὸ τούτους καὶ μὲ ταῖς ζημίας ὅσας διὰ τούτους πάθῃ.

⁴ p. 13 art. 7.

⁵ p. 108 art. 2.

⁶ p. 109 art. 2.

⁷ Vezi respectiv f. 172 art. 2 și f. 173 4 art. 2.

Față de femei și fete, manuscrisul are dispoziții mai favorabile decât textul publicat. Așa de exemplu, la capitolul Περὶ κληρονομίας, *Despre moștenire*, se spune în ms. (f. 147 art. 13) că dacă părintele decedat are fii și fiice neînzestrate, atunci moștenesc cu toții deopotrivă. În textul publicat s'a introdus o schimbare importantă în defavoarea fetelor și anume că în acest caz, moștenesc numai feciorii iar pe fetele neînzestrate sunt datori ei să le înzestreze și să le căsătorească (p. 90 art. 17 γ).

La capitolul Περὶ ποικισυμφώνων καὶ ἑξωπροίκων, *Despre contractele de căsătorie și parafernale*, se prevede prin articolele 6 și 7 că tatăl, sau în lipsă fratele, e dator să dea zestre fetei și dacă face dificultăți, poate fi silit la aceasta prin judecată, de către rude (f. 98-98 v). În text s'a suprimat partea subliniată care era o asigurare, e drept, mai mult teoretică decât practică, dată fetii. (p. 62, art. 12). Prin articolul 23 din același capitol al manuscrisului, se prevede că mobilele neînsuflețite date de zestre trebuiesc toate prețuite (f. 101), în timp ce în text se spune că se pot da și neprețuite (p. 64 art. 26). Iarăși o asigurare pentru averea femeii, asigurare suprimată în text. În caz de despărțire provizorie, art. 36 din ms. dă dreptul femeii să-și ia zestrea sau să ceară asigurarea ei (f. 102 v), în timp ce textul publicat admite numai ultima formă, aceia a asigurării. (p. 65, art. 38). Dacă femeia înecredințează averea sa parafernala bărbatului, atunci, potrivit art. 47 din ms., ea va lua iscălitură dela acesta ¹ (f. 104 v). În text s'a suprimat cu totul acest articol

La capitolul 23 din Partea III: Περὶ ἐπιτροπῆς, *Despre epitropie*, prin art. 36, se spune că dacă mama epitropă a copiilor orfani de tată se căsătorește a doua oară până a nu-și fi dat socoteala epitropiei și dacă se constată apoi lipsă în averea orfanilor, răspunzător este bărbatul cel de-al doilea, (f. 132 v) ². În textul publicat e făcută răspunzătoare și ea, pe lângă soț (p. 80 art. 35). Așa dar dispoziția din ms. e mai favorabilă femeii decât în textul publicat.

În sfârșit, la capitolul 3 din Partea IV: Περὶ προγαμιαίων δώρων, *Despre darurile dinaintea nunții*, se hotărăște prin articolul 4 că dacă bărbatul făgăduiește dar înaintea nunții, fără să spuie anume ce și cât, să se considere acest dar egal cu a șasea parte din zestrea soției (f. 143-143 v) ³. În textul publicat se spune că într'un atare caz, bărbatul nu e dator cu nimic (p. 86 art. 3).

¹... νὰ πέρνη ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ὑπόγραμμο.

²... τὴν βλάβην ὁ ἄνδρας νὰ τὴν ἐνεχεται.

³. Ἐν ταχὺν προγαμιαίων δώρων καὶ δὲν ὀνομασθῆ τί, καὶ πόσον, τότε νὰ λογίζεται εἰς ἄσπρα τόσα, ὅσον εἶναι καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ἐκτημορίου τῆς προίκας· εἰδὲ καὶ προίκα δὲν ἔχη ἡ γυναῖκα, νὰ μὴ χρεωστῆται.

Redacția
manuscrisă
mai
favorabilă
celor săraci,
datornici și
păriți.

Legiuirea manuscrisă e mai favorabilă decât cea oficială nu numai față de fete și femei cărora le acordă, într'un anumit caz, drepturi egale la moștenire și le garantează mai bine zestrea. Aceiași atitudine de protecțiune, de apărare observăm și față de cei lipsiți, datornici și acuzați. Am văzut cum era redactat capitolul despre clacă, cuprinzând anumite dispoziții favorabile clăcașului și restrictive pentru proprietari. O dispoziție favorabilă deasemenea locuitorilor de pe o moșie (clăcașilor) este aceea de la cap. 5 Partea III din ms: *Περὶ μισθώσεως καὶ μισθοτεύσεως*, *Despre darea și luarea în arendă*. Prin articolul 4 se prevede că la arendările de moșii se vor protimisî locuitorii moșiei înaintea oricărui altuia; ei se vor prezenta pentru aceasta din Martie până la sfârșitul lui Aprilie (f. 49 v). În textul publicat s'a suprimat această măsură dreaptă față de cei ce lucrau pământul (Anexa 5).

În ce privește pe datornici, legiuirea manuscrisă acordă prin art. 25 al cap. *Περὶ δανείσματος*, *Despre împrumut*, în caz de neplată, o a doua păsuire de patru luni peste cea acordată de judecată (f. 67-67 v) ¹. În textul publicat ea e suprimată (p. 44-47).

La cap. *Περὶ διαφόρου*, *Despre dobândă*, articolul 3 hotărăște că nu se poate plăti dobândă la dobândă ² (f. 74 v) pe când în textul publicat s'a introdus dispoziția că se poate face dobânda capete și atunci se plătește dobândă și la acele capete (p. 48 art. 3). Prin articolul 5 al aceluiaș capitol se prevede că moștenitorii nu vor plăti timp de un an dobândă pentru datoria celui răposat (f. 74 v) ³. În textul publicat, intervalul în care nu curg dobânzile e numai până la numirea moștenitorului (p. 48 art. 5).

Față de cei ce zălogesc sau pun amanet pentru o datorie oarecare, legiuirea manuscrisă e de asemenea mai indulgentă. Astfel la cap. 12 din Partea III: *Περὶ ἐνεχυριάσεως*, *Despre zălogire*, se acordă, prin articolul 17, celui ce a pus zălog și un al doilea termen de patru luni, pe lângă cel dat de judecată, spre a-și putea plăti datoria (f. 78) ⁴. În textul publicat s'a suprimat acest al doilea termen. Apoi, prin articolul 25 se hotăra că atunci când datoria nu se poate acoperi din zălogul lăsat și mai sunt și alți împrumutatori, cel ce a împrumutat cu zălog, să se mulțumească

¹... Καὶ μετὰ δεύτερην ἄλλην τόσην διορίαν...(i. e. τετράμηνον διορίαν).

² Κανένας νὰ μὴ πληρώνῃ τοῦ διαφόρου διάφορον.

³ Οἱ κληρονόμοι ἕνα χρόνον νὰ μὴ πληρώνουν διάφορον διὰ τὸ χρέος τοῦ ἀποθαμένου.

⁴ Ἐν μετὰ τὴν ἀπὸ τὸν δανειστήν, ἢ ἀπὸ τὴν κρίσιν τετράμηνον διορίαν ὁ χρεώστης δὲν πληρώσῃ, τότε μετὰ δεύτερην ἄλλην τόσην διορίαν νὰ πολῆται διὰ τῆς κρίσεως τὸ ἐνέχυρον εἰς τὸν δημόσιον ὑπερθεματισμόν, νὰ πληρώνῃται.

numai cu el (f. 80-80 v) ¹. În textul publicat însă, diferența datoriei neacoperite prin zălog, se adaugă la datoria față de împrumutătorii simpli (fără zălog) (p. 51, art. 18). Așa dar textul ia partea creditorului față de debitor, în timp ce în ms. se favoriza cel de al doilea.

Față de cei chemați în judecată, ca și față de datornici, ms. cuprinde unele dispoziții diferite de acelea ale textului publicat. Menționez pe aceia privitoare la numărul martorilor. Când el nu e hotărât de lege, atunci ms. îl fixează la 3 (f. 129 v) ², pe când textul consideră ca suficienți numai 2 (p. 124 art. 36). Ms. ia deci partea pârâtului cerând mai mulți martori decât textul.

Când însă vinovăția cuiva a fost stabilită, atunci, în genere, pedepsele prevăzute în ms. sunt mai aspre decât cele ale textului publicat. Astfel pentru gazda de tâlhari se prevede și pedeapsa cu moartea (f. 170, art. 5) ³ în timp ce textul are numai pedeapsa cu ocna pe cinci ani (p. 107, art. 5). Hoțul e condamnat, pe lângă altele, să plătească valoarea îndoia a lucrului ce a furat (f. 170 v-171 art. 2 și 5) ⁴, pe când în text se cere numai valoarea obișnuită (p. 107 art. 2). Pentru plastografii de iscălitură, pecete sau acte domnești e prevăzută pe lângă ocna și exil, în unele cazuri, și moartea (f. 173-173 v art. 2) ⁵; textul are numai pedeapsa tăierii mâinii sau ocna pe cinci ani (p. 109 art. 2). De asemenea pedepsele prevăzute celor ce jură strâmb, chiamă pe nedrept în judecată și adulterilor sunt mai aspre în manuscris ⁶ decât în text ⁷.

Pedepse
mai grele
în redacția
manuscrisă.

Acestea sunt, pe scurt, deosebiri: mai însemnate între redacția manuscrisului și aceia publicate a legiuirii lui Caragea. Recapitulând, se observă că legiuirea din manuscris cuprinde anumite dispozițiuni favorabile păturei de jos, țărănești. Aceste dispozițiuni sunt privitoare la dreptul ce-l au țărani de a lua cu arendă moșia pe care trăesc înaintea oricărui altuia, la scutirea

Rezultatele
comparării
celor două
redacțiuni
ale legiuirii.

¹ "Όταν δὲ καὶ ἄλλοι δανεισταὶ ἦναι, τότε ὁ ἐνεχυρωτῆς δανειστῆς νὰ ἐξοφλῆται μὲ τὸ ἐνέχυρον μόνον.

² "Όπου ὁ ἀριθμὸς ἀπὸ τοὺς νόμους δὲν διορίζεται ἐκεῖ τρεῖς ζητοῦνται μάρτυρες.

³ "Όσοι λησταποδέκται ἐλέγχονται, νὰ ἐξετάζωνται καὶ εἰ μὲν κατ' ἀνάγκην φόβου τοὺς ληστὰς τοὺς ἐδέχθησαν καὶ τοὺς ἀπεσκέπαζαν νὰ συγχωροῦνται· εἰδὲ μὴ, νὰ θανατώνωνται καὶ αὐτοὶ ὡς συμπράκτορες, ἢ ἔτ, ὀλιγότερον: εἰς τὴν ὄκναν νὰ καταδικάζωνται.

⁴...νὰ πληρώνη διπλᾶ τὸ κλεμμένον.

⁵...ἂν ἢ ἀπὸ τὴν πλαστογραφίαν βλάβη εἶναι μεγαλωτέρη, εἰς θάνατον.

⁶ Vezi f. 197v art. 11 ; f. 199—200 art. 10 al. 2 ; f. 177v 178 art 1 și 5.

⁷ Vezi p. 127 art. 53 ; p. 129 art. 8 ; p. 113 art. 3 și p. 66 art. 42—43. În schimb la falsificatorii de bani, textul e mai sever : prevede pedeapsa cu moartea (p. 111 art. 2) în timp ce ms. are pedeapsa corporală și ocna sau exil (f. 175 art. 2).

de 6 zile de muncă, dacă proprietarul nu le dă lemne de foc și loc de coasă și la scutirea de dijma pentru pometul lor. De asemenea lipsește în manuscris obligația de a ara proprietarului o zi toamna sau primăvara și de a aduce un car de lemne la Crăciun. Datornicilor, manuscrisul le acordă o nouă păsuire pentru a-și plăti datoria. Fetele neînregistrate îi dau drept egal la moștenire, iar femeile i se garantează mai bine zestrea. În privința drepturilor sau prerogativelor domnești, observăm că s'au suprimat în redacția publicată unele articole și părți de articole din ms., care aratau aceste drepturi¹.

Cine e autorul redacției manuscrise?
 Se pune acum întrebarea: Cine e autorul proiectului de legiuire cuprins în manuscrisul analizat mai sus? Se pot face trei ipoteze:

1. Manuscrisul cuprinde o copie după proiectul delegiure al lui Atanasie Hristopol. Un indiciu în favoarea acestei ipoteze e pasajul din biografia cuprinsă în «*Ελληνικά αρχαιολογήματα*» în care se spune că Hristopol redactase proiectul său de legiuire în sens mai favorabil păturii de jos, deci în mod asemănător, pentru unele articole, cu redacția manuscrisului nostru. Un argument însă hotărâtor, care să confirme această ipoteză, nu avem.

2. Manuscrisul e o copie după proiectul de legiuire al clucerului Nestor. Despre acest proiect însă noi nu avem nici o altă știre în afară de pitacul din 2 Octomvre 1816, prin care se atestă existența lui. Nu știm nimic asupra felului în care era redactat, anume dacă favoriza pe boieri — cum pare mai probabil, dat fiind că și Nestor făcea parte dintre ei — sau dacă cuprindea cumva și unele dispoziții favorabile păturei de jos. Așa fiind lucrurile, nu putem aduce, în stadiul actual al chestiunii, vreo dovadă că manuscrisul cuprinde proiectul lui Nestor.

3. Manuscrisul e o copie după o redacție intermediară între proiectele celor doi juriști și redacția definitivă din 1818, poate o copie după proiectul de legiuire întocmit de comisia celor patru boieri, instituită de Domn la 2 Octomvre 1816, din care făceau parte Hristopol și Nestor.

Această ultimă ipoteza mi se pare cea mai probabilă. Comisiunea, pe baza celor două anteproiecte prezentate, ale lui Hristopol și Nestor, a redactat un nou anteproiect, acela care se găsește în manuscrisul cercetat mai sus. În acest nou anteproiect se află, după cum am văzut, și dispozițiuni favorabile țăranilor,

¹ Vezi mai înainte p. 55 și anexele 1, 3, 9; cf. și cap. 9 art. 8 din ms (f. 13) în care se spune că dacă un țigan rob ia o femeie slobodă sau viceversa, cu știrea stăpânului și se descoperă faptul, atunci acest stăpân să viardă dreptul asupra lor, iar ei să devie *țigani domnești*. Această dispoziție a fost modificată în textul publicat al legiuierei (p. 14 art. 10) în sensul că ei devin, într'un atare caz, liberi.

luate probabil din anteproiectul lui Hristopol și dispozițiuni favorabile păturii boierești reproducând, tot probabil, pe acelea ale lui Nestor. Însă nici acest anteproiect redactat de cei patru boieri n'a fost găsit satisfăcător. Membrii marei adunări a boierilor, instituită de Domn la 15 Fevruarie 1817, i-a adus și lui modificări, suprimând unele dispozițiuni și adăogând altele. În chipul acesta, după discuțiuni îndelungate și concesiuni reciproce, s'a ajuns la redacția definitivă, tipărită atât în grecește cât și în românește, în 1818.

A N E X E.

1.

Partea I, Capitolul 1 (f. 1—3).

**Περὶ Αὐθέντου
καὶ αὐθεντικῶν Δικαίων ¹.**

Εἰς τὸ μοναρχικὸν τῆς Βλαχίας πολίτευμα πρότιστον πρόσωπον εἶναι ὁ αὐθέντης τοῦ ὁποίου ταῖς ιδιότητις αὐθεντικὰ δίκαια ὀνομάζομεν.

Εἶναι δὲ αὐτά.

1. Νὰ νομοθετῇ δηλαδὴ νὰ θέτῃ νόμους νέους, νὰ ἀκυρώσῃ τοὺς παλαιοὺς ἀρχήστους, νὰ διορθώσῃ τοὺς ἐπιδεικτικούς διορθώσεως προσθέτωντας, ἢ ἀφαιρῶντας, νὰ ἐξῆνη τοὺς σκοτεινοὺς καὶ ἀμφιβόλους.

2. Νὰ ἦναι κριτῆς ἀνώτατος δηλαδὴ ὅλαις ἢ ἀποφασεῖς ὅλων τῶν κριτηρίων εἰς τὸ Διβάρι τοῦ ἦγουν εἰς τὸ κριτήριόν του ἐσγάτως νὰ ὑπευθύνωνται καὶ ἡ ἀποφασεῖς τοῦ κριτηρίου νὰ ἦναι νόμος ἀνεύθυνος εἰς ἄλλο κριτήριο του τέστι νὰ μὴ ὑπόκηται εἰς ἄλλον κριτὴν νὰ τὴν ἀνακοίνη.

3. Νὰ κανονίσῃ ταῖς παιδεῖαις ταῖς ὅσαις οἱ νόμοι σιωποῦν καὶ νὰ ἐπιτείνῃ ἢ νὰ με-

**Despre Domn și drepturile
domnești.**

În regimul monarhic al Țării-Românești, cel dintâiu dintre obraze este Domnul ale cărui prerogative le numim drepturi domnești.

Ele sunt:

1. Să legifereze, adică să întocmească legi noi, să abroge pe cele vechi cari nu mai sunt în uz, să îndrepte pe cele susceptibile de îndreptare, adăogând sau suprimând, să interpreteze pe cele obscure și echivoce.

2. Să fie judecător suprem, adică toate hotărârile tuturor tribunalelor să se supună divanului lui, în ultimă instanță și hotărîrea lui să fie fără apel, adică să nu să se supuie la judecata unui alt judecător.

3. Să hotărască pedepsele despre care legile tac și să mărească sau să micșoreze pe a-

¹ Reproduc întocmai textul manuscrisului, fără nici o schimbare ortografică.

τριάζη ταῖς ὕσαις οἱ νόμοι θεσπίζουσι καθὼς τὸ κάλεσ' ἢ χροεῖα ἢ τὰ δίδη τοὺς πταίστας ἀμνηστῖαν.

4. Νὰ ἦναι μόνος κύριος τῆς ἐξωρίας καὶ ὄκνας τῶν ὑπευθύνων, ἢ γουν μὲ μόνον τὸ θέσπισμά του τὰ ἐξωρίζονται ἢ τὰ στέλλονται εἰς τὴν ὄκναν.

5. Νὰ ἦναι μόνος κύριος τοῦ θανάτου τῶν ὑπευθύνων, ἢ γουν μὲ τὸ θέσπισμά του τὰ θανατόντωνται.

6. Νὰ ψηφίζη καὶ τὰ ἐπικυρώνη τὸν Μητροπολίτην τοῖς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἡγουμένους τῶν μοναστηρίων ὅλων τῆς Βλαχίας, τὰ χειροτονῆ τοὺς ἀγοντας, τὰ διορίζη κοινὰς εἰς ὅλα τὰ κριτήρια.

7. Νὰ χαρίζη προνόμια, δηλαδὴ εὐγένειες, ἀσυδοσίαις, ἐλέη, σκουτελνίκους, κατζίβελους, καὶ τ. λ.

8. Νὰ φορολογῆ καὶ τὰ δεκατίζη, τὰ πένη δηλαδὴ φόρον, τὴν λεγομένην δάξδιαν καὶ ἀποδεκάτωσιν τὴν περιλαμβανομένην εἰς δισημίτον ὠγιερίτον βιναρίτζον καὶ βάμμα

9. Νὰ νέμεται ταῖς ἀλχηαῖς ἢ γουν ταῖς ὄκναις.

Δισημίτον λέγεται ἢ εἰς τόσην τιμὴν ἀσπρῶν ἀποδεκάτωσις τῶν μοχθηρῶν καὶ μελισσῶν.

Ὀγιερίτον λέγεται ἢ εἰς τόσην τιμὴν ἀσπρῶν ἀποδεκάτωσις τῶν προβάτων.

Βιναρίτζον λέγεται ἢ εἰς τόσην τιμὴν ἀσπρῶν ἀποδεκάτωσις τῶν γρασιῶν.

Βάμμα λέγεται τὸ τελώνειον ἢ γουν εἰς τόσην τιμὴν ἀσπρῶν ἀποδεκάτωσις τῶν πουλουμένων πραγμάτων.

celea pe care legile le prevăd, după cum trebuința va cere sau să dea amnistie celor vinovați.

4. Să aibă singur dreptul de surghiun și ocnă, adică numai cu hotărîrea lui să se surghiunească cei vinovați sau să se trimeată la ocnă.

5. Să aibă singur dreptul de moarte, adică cu hotărîrea lui să se omoare.

6. Să aleagă și să confirme pe Mitropolit, pe Episcopi și pe egumenii tuturor mănăstirilor din Țara-Românească, să facă boieri, să numească judecători la toate tribunalele.

7. Să acorde privilegiile, adică boierii, scutiri, mile, scutelnici, țigani și celelalte.

8. Să puie impozite și să ia dijme, adică să ia impozitul numit dajdie și dijma cuprinsă în dijmărit¹, oierit², vinărici³ și vama⁴.

9. Să exploateze salinele, adică ocnele.

¹ Dajmărit se numește dijma, prețuită în bani, din porci și albine.

² Oierit se numește dijma, prețuită în bani, din oi.

³ Vinărici se numește dijma, prețuită în bani, din vin.

⁴ Vama se numește dijma, prețuită în bani, din mărfurile vândute.

10. Νὰ οἰκειοποιῆται ὄλου-
τοὺς θῆσαυροὺς, ὅσοι εἰς τὴν
Βλαγίαν εὐρεθοῦν.

11. Νὰ ἦναι κύριος ἀπόλυ-
τος τῶν σκλάβων τῶν λεγομέ-
νων αὐθεντικῶν κατζίβελων.

12. Νὰ διορίζη πανηγύρια ¹
ἢ ν' ἀναιρῆ καθὼς καὶ ὅπου καὶ
ὅταν τὸ κάλεσ' ἢ χρειά.

13. Νὰ ἦναι κύριος τῶν πο-
στῶν.

14. Νὰ δέχεται τοὺς μετί-
νους ἤγουν τοὺς Ξένους. ὅσοι
ἔρχονται εἰς Βλαγίαν νὰ κατοι-
κήσουν.

10. Să-și însușească comorile
care se descoperă în Țara-Ro-
mânească.

11. Să fie stăpân absolut al
robilor ziși și țigani domnești.

12. Să facă târguri ¹ sau să
le suprimă, cum și unde și când
nevoia o cere.

13. Să fie stăpân al poștelor.

14. Să primească pe ruptași
adică pe străinii cari vin să se
așeze în Țara-Românească.

2.

Capitolul 8 (f. 9—11).

Περὶ ἐλευθέρων.

4. Διαιροῦνται οἱ ἐλεύθεροι
εἰς ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς.

5. Διαιροῦνται οἱ ἐλεύθεροι
λαϊκοὶ εἰς μογιέρους, μο-
γιαρνασίδες, νιαμούρους, μα-
ζιλίδες, ρουπτάσίδες καὶ μπιρ-
νίκους.

6. Μογιέροι εἶναι ὅσοι μὲ
αὐθεντικὸν καθβάδι εἰς ἀξίαν
χειροτονοῦνται.

Ὅσοι ἀπὸ Μπάνον ἕως
Κλούτζαρη τῆς ἄριας μογιέ-
ροι δὲν πληρώνουν δόσιμον,
δὲν πληρώνουν ὠγιαρίτο, δις-
μαρίτο καὶ βιναρίτζο.

Ὅσοι ἀπὸ Κλούτζαρη τῆς
ἄριας καὶ κάτω μογιέροι δὲν
πληρώνουν δόσιμον, δὲν πλη-
ρώνουν δισμαρίτο καὶ βιναρί-
τζο· πληρώνουν ὠγιαρίτο.

Ἡ ἀπὸ Μπανέσσαν ἕως

Despre liberi.

4. Se împart cei liberi în cle-
rici și laici.

5. Se împart liberii laici în
boieri, boiernași, neamuri, ma-
zili, ruptași și birnici.

6. Boieri sunt toți cei nu-
miți cu caftan domnesc într'o
funcție.

Toți boierii de la Ban până
la Clucerul de arie nu plătesc
dare, nici oierit, dijmărit și vi-
nărici.

Toți boierii de la Clucerul de
arie în jos nu plătesc dare, nici
dijmărit și vinărici, plătesc oierit.

Văduvele, de la Băneasă până

¹ Παζάρια.

¹ Bălciuri.

Κλουτζαρέσσαν τῆς ἄριαις χήραις ἔχουν τὰ αὐτὰ τῶν ἀνδρῶν τους προνόμια.

Ὅσοιμπογιέροι ἀξιωθοῦν ἀπὸ τὴν αὐθεντείαν νὰ ἔγουν σκουτελνίκους τούτων ἢ χήραις τοὺς μισοὺς ἔχουν.

Ἡ ἀπὸ Κλουτζαρέσσαν τῆς ἄριαις καὶ κάτω χήραις τῶν καθβαδοφορεμένων μπογιέρων ἔχουν τὰ αὐτὰ τῶν ἀνδρῶν προνόμια.

7. Μπογιαρνάσιδες εἶναι ὅσοι με αὐθεντικὸν γράμμα εἰς ἀξίαν χειροτονοῦναι.

Οἱμπογιαρνάσιδες δὲν πληρώνουν δόσιμον, δὲν πληρώνουν δισμαρίτον καὶ βιναρίτζον, πληρώνουν ὠγιαρίτον.

Ἡ χήραις τῶν μπογιαρνάσιδων ἔχουν τὰ αὐτὰ τῶν ἀνδρῶν τους προνόμια.

8. Νιάμουροι εἶναι οἱ τῶν καθβαδοφορεμένων ἀκαθβαδοφόροτοι υἱοὶ καὶ ἀπόγονοι καὶ εἶτι ὅσοι με αὐθεντικὸν γράμμα εἰς τὴν τάξιν τούτων ἀνάγονται.

Οἱ νιάμουροι δὲν πληρώνουν δόσιμον, δὲν πληρώνουν δισμαρίτον καὶ βιναρίτζον, πληρώνουν ὠγιαρίτον.

Ἡ χήραις γυναῖκες τῶν νιάμουρων ἔχουν τὰ αὐτὰ τῶν ἀνδρῶν των προνόμια.

9. Μαζίλιδες εἶναι ὅσοι πληρώνουν δόσιμον κατὰ κρούτζια διωρισμένον με αὐθεντικὸν γράμμα.

Οἱ μαζίλιδες δὲν πληρώνουν δισμαρίτον καὶ βιναρίτζον, πληρώνουν ὠγιαρίτον.

Ἡ χήραις γυναῖκες των ἀκολουθοῦν τῶν ἀνδρῶν τους τὸν τύπον.

10. Οἱ ρουπτάσιδες εἶναι ὅ-

la Clucereasa de arie, au aceleași privilegii ca și soții lor.

Dacă un boier capătă de la Domnie dreptul de a avea scutelnici, văduva lui va avea jumătate din numărul lor.

Văduvele boierilor căftăniți, de la Clucereasa de arie în jos, au aceleași privilegii, ca și soții lor.

7. Boiernași sunt toți cei numiți cu carte domnească într' o funcție.

Boiernașii nu plătesc dare, nici dijmărit și vinărici; plătesc oierit.

Văduvele boiernașilor au aceleași privilegii ca și soții lor.

8. Neamuri sunt fiii și descendenții fără caftane ai celor căftăniți și încă cei numiți cu carte domnească în categoria aceasta.

Neamurile nu plătesc dare, nici dijmărit și vinărici, plătesc oierit.

Văduvele neamurilor au aceleași privilegii ca și soții lor.

9. Mazili sunt toți cei cari plătesc darea în cruce, hotărâtă prin carte domnească.

Mazilii nu plătesc dijmărit și vinărici, plătesc oierit.

Văduvele urmează la fel cu soții lor.

10. Ruptași sunt toți străinii

σοι ξένοι εἰς τὴν Βλαχίαν μέ-
τοικοι πληρώνουν δόσιμον ἀ-
ποκομιένον κατὰ πρόσωπον.

Οἱ ρουπτάσιδες πληρώνουν
δισμαρίτο, βιναρίτζο καὶ ὄγια
ρίτο.

11 Μπίρονικοι εἶναι ὅσοι
πληρώνουν δόσιμον κατὰ λουῖδι.

Οἱ μπίρονικοι πληρώνουν
δισμαρίτο, βιναρίτζο καὶ ὄγια-
αρίτο.

locuitori în Țara-Românească
care plătesc darea potrivit per-
soanei.

Ruptașii plătesc dijmărit, vi-
nărici și oierit.

11. Birnici sunt toți acei cari
plătesc darea după lude.

Birnicii plătesc dijmărit, vină-
rici și oierit.

3.

Capitolul 9 (f. 11 v—12).

Περὶ σκλάβων.

Despre robi.

3. Ὁ μὲν ἀυθέντης εἶναι κύ-
ριος ἀπόλυτος καὶ τῆς ζωῆς
τῶν κατζίβέλων καὶ τῶν προ-
σώπων τους καὶ τῶν πραγμά-
των τους, οἱ δὲ ἄρχοντες καὶ τὰ
μοναστήρια μόνον τῶν προσώ-
πων καὶ τῶν πραγμάτων τους.

3. Domnul este stăpân absolut
și pe viața și pe persoana și
pe avutul țiganilor. Boierii și
mănăstirile numai pe persoana
și avutul lor.

4.

Partea III, Capitolul 3 (f. 47).

Περὶ ὑπερθεματισμοῦ.

Despre mezat.

8. Ὁ πούλητής μὲ τὸν στά-
ρωστα τὴν τελευταίαν τιμὴν
τοῦ ὑπερθεματισμοῦ νὰ τὴν εἰ-
δοποιῇ τοὺς προτιμουμένους
εἰς διάστημα τριάντα ἡμερῶν
καὶ νὰ τοὺς διάξῃ ἢ ν' ἀγορά-
ζουν μ' αὐτὴν τὴν τιμὴν, ἂν
θέλουν τὸ πρῶγμα, ἢ νὰ παραι-
τῶνται ἐγγράφως.

8. Vânzătorul împreună cu
starostele va face cunoscut celor
cu drept de protimisis, în termen
de treizeci de zile, prețul ultim
obținut prin mezat și-i va sili
sau să cumpere, dacă vor, cu
acel preț, sau să renunțe în-
scris.

5.

Capitolul 5 (f. 49 v).

Περὶ μισθώσεως καὶ μισθοτεύσεως.

Despre darea și luarea în arendă.

4. Ὄταν μουσίαις μισθώ-
νονται, προτιμοῦνται οἱ κάτοι-

4. Când se arendează moșii, se
protimisesc locuitorii lor înain-

κοι των ἀπὸ κάθε ἄλλον ἂν θέ-
λοντας νὰ ταῖς μισθοτεύσουν
προβάλουν ἀπὸ Μάρτιον ἕως
τέλος Ἀπριλλίου.

tea oricărui altuia dacă, vrând
să le ia în arendă, se prezintă
din Martie până la sfârșitul lui
Aprilie.

6.

Capitolul 6 (f. 57 v—59).

Περὶ πανδοχῆς.

Despre găzduirea în hanuri.

1. Πανδογὴν λένομεν τῶν
πανδοχέων ¹ τὸ ἔργον καὶ εἶ-
ναι εἶδος μισθώσεως. Ὅθεν

2. Οἱ πανδοχεῖς καὶ οἱ ξένοι
τὰ αὐτὰ χρέη ἔχουν μεταξύ
τους, ὅσα οἱ μισθωταὶ καὶ οἱ
μισθοτευταὶ συναλλάξως καὶ
ὅσα δι' ἐκείνους ἐνομοθετήσα-
μεν καὶ προσαρμόζονται εἰς
τούτους, τὰ νομοθετοῦμεν καὶ
διὰ τούτους καὶ ἔτι.

3. Οἱ πανδοχεῖς δεχόμενοι
τούς ξένους εἰς τὸ πανδοχεῖον
τους, χρεωστοῦν ν' ἀναπαύουν
καὶ νὰ φυλάττουν αὐτούς καὶ
τὸ πρᾶγμα τους, ὅσον δύναν-
ται, ὅτι τὸ ἐπάγγελμά τους σι-
ωπιλῶς αὐτὸ τοῦτο ὑπόσχεται
καὶ οἱ ξένοι δι' αὐτὸ τοῦτο πη-
γαίνουν εἰς τὰ πανδοχεῖα τους.

4. Εἴτε τὸν πανδοχέα, εἴτε
τὴν γυναῖκα του εἴτε τὸν δου-
λον του δώση, ἢ δεῖξη ὁ ξένος
τὸ πανδοχεῖον τὸ πρόνοια-
τά του, ὅ,τι πάθουν, ὁ πανδο-
γεὺς ἀποκρίνεται ἐκτὸς μόνον
ἂν ἀποδείξη, πῶς ἦν ἀπὸ ἀμέ-
λειάν του καὶ ἀπροσεξίαν ἐ-
βλάβηθησαν, ἀλλ' ἀπὸ τυχηρῶν
περίστασιν τέτοιαν, τὴν ὁποί-
αν αὐτὸς μὲ ὅλην τὴν ἀνουπνί-
αν καὶ προσεχὴν του δὲν ἤμ-
ποροῦσε, οὔτε νὰ τὴν προῖδῃ,
οὔτε νὰ τὴν ἀποφύγῃ.

1. Găzduire în hanuri numim
meseria hangiiilor și este un fel
de închiriere; prin urmare:

2. Hangiții și străinii au ace-
leași datorii între ei, ca și cei
ce închiriază și iau cu chirie,
unii față de ceilalți și toate câte
le-am legiuit pentru aceia și se
potrivesc acestora, le legiuim
și pentru aceștia; și încă:

3. Hangiții primind pe straini
în hanurile lor sunt datori să-i
îngrijească și să-i păzească, pe
ei și lucrurile lor, cât le stă în
putință, fiindcă meseria lor im-
plică tacit aceasta și străinii de
aceia se duc în hanurile lor.

4. Străinul dând sau arătând
lucrurile sale fie hangiuului, fie
soției lui, fie slugii lui, orice
ar suferi ele, răspunde hangiuul,
afară numai dacă dovedește că
paguba nu se datorește neba-
gării de seamă sau neîngrijirii
lui, ci unei astfel de întâmplări,
încât el, cu toată paza și îngri-
jirea, nu a putut nici s'o pre-
vadă, nici s'o evite.

¹ Χαντζίδων.

Hangii.

5. Εἴτε ἰδῆ, εἴτε δὲν ἰδῆ ὁ πανδοχεὺς τὸ πρᾶγμα τοῦ ξένου εἰς τὸ πανδοχεῖον του, ἂν ἀποδειχθῆ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτον τῆ ἀληθεία εἰς τὸ πανδοχεῖον του καὶ πῶς ἐκεῖ τῆ ἀληθεία καὶ ἔπαθεν, ὁ πανδοχεὺς ἀποκρίνεται, ἐκτὸς μόνον ἂν ἀποδείξῃ καθὼς ἐκεῖ (4).

6. Ὅ,τι ζημίαν ἄμεσον ὁ πανδοχεὺς, ἢ ἡ γυναῖκα του, ἢ τὸ παιδί του, ἢ ὁ δοῦλος του, ἢ τὸ ζῶον του προξενήσων τὸν ξένον εἰς τὸ πανδοχεῖον ὁ πανδοχεὺς ἀποκρίνεται.

7. Δὲν ἠμποροῦν οἱ πανδοχεῖς νὰ προφασίζωνται πρὸς τοὺς ξένους πῶς ἐπειδὴ δὲν τοὺς πληρώνουν χωριστὰ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν πραγμάτων τους, δὲν χρεωστοῦν τὴν ζημίαν τοὺς ν' ἀποκρίνωνται, ὅτι πληρώνοντάς τους διὰ τὸ κατὰ-λύμμά τους οἱ ξένοι, ἐννοεῖται πῶς καὶ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν πραγμάτων τους τοὺς πληρώνουν, καὶ ὅταν δὲν θέλουν νὰ φυλάττουν, ἐλεύθεροι εἶναι νὰ μὴ τοὺς δέγωνται, ἐπειδὴ ὁμοῦς μὲ αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα ζοῦν χρεωστοῦν εἰς τὸ ἐπάγγελμα τους νὰ εἶναι πιστότατοι καὶ τιμιώτατοι πρὸς ἰδιὸν τους καὶ κοινὸν τῆ πολιτικῆς συμφέρον.

5. Fie că a văzut, fie că n'a văzut hangiul lucrul străinului în hanul lui, dacă se dovedește că lucrul era într'adevăr în han și că acolo într'adevăr a suferit o pagubă, răspunde hangiul, afară numai dacă dovedește ca mai sus (art. 4).

6. Orice pagubă directă ar pricinui hangiul sau soția lui sau copilul lui sau sluga lui sau vita lui străinului în han, răspunde hangiul.

7. Nu pot hangiii să invoace față de străini că de oarece nu le-au plătit deosebit pentru paza lucrurilor lor, nu sunt dator să răspundă de paguba lor, fiindcă străinii, plătindu-le pentru găzduire, se subînțelege că le-au plătit și pentru paza lucrurilor lor, și când nu vor să le păzească, liberi sunt să nu-i primească. De oarece trăesc din această meserie, se cuvine să fie foarte credincioși și cinstiți în exercitarea ei, spre folosul atât al lor propriu cât și al societății.

7.

Capitolul 8 (f. 61—64).

Περὶ κλάκκας.

2. Ὁ νοικοκύρης χρεωστῆ νὰ δίδῃ τὸν κλακάσσην πρῶτον τόπον διὰ σπῆτι, δεύτερον κοπὴν ξύλων διὰ φωτιά, τρίτον

Despre clacă.

2. Proprietarul e dator sa dea clăcașului, întâi, loc pentru casă; al doilea, lemne de foc; al treilea, loc de arătură în mă-

τόπον δι' ὄργωμα ἡμερῶν δύο¹ καὶ τέταρτον, τόσον ἄλλον τόσον διὰ κόσισμα χορταρίου.

6. "Ἄν ὁ νοικοκύρης δὲν ἔχη νὰ δώση τόπον διὰ κόσισμα τὸν κλακκάσην, νὰ ξεπεύτωνται τρεῖς ἡμέραις τῆς δουλειᾶς του.

7. Ὁ κλακκάσης νὰ βόσκη τὰ ζῶα του εἰς τὸν διορισμένον τόπον ἀπὸ τὸν νοικοκύρην· εἰδὲ μὴ, ἐνέχεται εἰς ταῖς ζημίαις.

8. "Ἄν ὁ νοικοκύρης δὲν ἔχει νὰ δώση κοπήν ξύλων διὰ φωτιὰν τὸν κλακκάσην, νὰ ξεπεύτωνται τρεῖς ἡμέραις τῆς δουλειᾶς του.

14. Ὁ κλακκάσης νὰ μὴ πληρώνη δίσμα διὰ τὸ ποιμέτο του².

17. "Ὅταν ὁ νοικοκύρης δὲν πουλῆ κρασί εἰς τὸ ὑποστατικόν του, ἐλεύθερος εἶν' ὁ κλακκάσης νὰ πουλῆ δι' ἀδείας του, δίδοντάς τον εἰς τὸ βουτζί ἕνα γρόσι καὶ ἕνα μέτρον κρασί.

rime de două zile¹ și al patrulea un alt loc tot așa de întins pentru cositul fânului.

6. Dacă proprietarul nu are să-i dea clăcașului pământ pentru coasă, să se scadă trei zile din munca lui.

7. Clăcașul să-și pască vitele pe locul hotărît de proprietar; dacă nu, e răspunzător de pagubă.

8. Dacă proprietarul nu are de unde să-i dea să taie lemne pentru foc, să se scadă trei zile din munca clăcașului.

14. Clăcașul să nu dea dijmă pentru pometul lui².

17. Când proprietarul nu vinde vin pe moșia sa, liber e clăcașul să vândă, cu învoirea proprietarului, dându-i de bute câte un groș și o măsură de vin.

8.

Partea V, Capitolul 1 (f. 167-167 v).

Κατὰ ἀνταρσίαις.

1. Ἀνταρσίαν λέγομεν τὸ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ αὐθέντου ἔγκλημα, ἢ τὸ κατὰ τοῦ πολιτεύματος τῆς αὐθεντείας.

¹ Ο τόπος τοῦ ὄργωματος τῆς μιᾶς ἡμέρας περιλαμβάνει μέγεθος δεκαεὶς πραζίνων τετραγωνικῶν καὶ ἢ πραζίνα ἀπὸ δεκαοκτῶ πιθαμαῖς αὐθεντικαῖς.

² Ποιμέτο λέγεται ὁ κῆπος τῶν πορικῶν καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν ὅπου ἔχει τριγύρω εἰς τὸ σπήτι του.

Despre răsvrătire.

1. Numim răsvrătire delictul împotriva feții domnești sau împotriva regimului.

¹ Locul de arătură de o zi are o mărime de 16 prăjini pătrate și prajina e de 18 palme domnești.

² Pomel se numește grădina de poame și alte fructe pe care o are împrejurul casei lui.

2. Ὅποιος πράξει ἐπιβουλὴν ἢ συνομοσίαν κατὰ αὐθέντου, ἢ αὐθεντείας, ὅποιος ἀποστατήση ἢ κινήση ἀποστασίαν, ὅποιος ἀγρόφως ἢ ἐγγραφῶς ὑβρίση ὄρθρᾶ ἢ πλάγια τὸν αὐθέντην, ἢ τὴν αὐθεντείαν, ὅποιος καταπατήση τὴν αὐθεντικὴν προσταγὴν, ὅποιος οἱ κειοποιηθῆ αὐθεντικὸν δίκαιον, καὶ ἐξῆς, ὅλοι αὐτοὶ ἀντάρται εἶναι, καὶ νὰ παιδεύωνται παιδείαν, ὅποιαν ὁ αὐθέντης θελήσῃ.

3. Ὅποιος συμπράξῃ εἰς ἀνταρσίαν νὰ παιδεύηται κυθῶς ὁ πράκτης.

2. Cine face un atentat sau o conjurație împotriva Domnului sau regimului, cine se revoltă sau provoacă o revoltă, cine insultă, oral sau înscris, direct sau indirect, pe Domn sau regimul, cine calcă porunca domnească, cine-și însușește un drept domnesc și așa mai departe, toți aceștia sunt răsvătiți și să se pedepsească cu pedeapsa pe care o va voi Domnul.

3. Cine dă ajutor răsvătirii, să se pedepsească ca și răsvătitul.

9.

Capitolul 4 (f. 171 v).

Περὶ κλεπτῶν.

7. Ὁ κλέπτης τῶν αὐθεντικῶν καὶ κοινῶν καὶ ὅσοι συμπράκτορες νὰ καταδικάζωνται καθὼς οἱ ἱερόσυλοι ἢ καθὼς θελήσῃ ὁ αὐθέντης.

Despre hoți.

7. Hoțul de lucruri domnești și publice și toți părtașii lui să se condamne ca și hoții de lucruri sfinte sau cum va vrea Domnul.

10.

Capitolul 9 (f. 175 v).

Ἐκτὸ δολομετρῶν.

1. Δολομέτρους λέγομεν ἐκεῖνους ὅσοι πουλοῦν με ψεύτικα μέτρα, ζύγια δηλαδὴ δράμα, ὀκάδες, μπάνιτζες, πήχαις καὶ τ. λ.

2. Ὅσοι δολομέτραι φωροδοῦν νὰ παιδεύωνται σωματικῶς, καὶ νὰ καταδικάζωνται εἰς χρηματικὴν ποινὴν, ἀνάλογον με τὸ μέγεθος τῆς βλάβης,

Despre cei ce măsoară strâmb.

1. Zicem că măsoara strâmb toți acei cari vând cu măsurii sau greutăți — dramuri, ocale, baniți, coturi — false.

2. Toți cei cari se află că măsoară strâmb să se pedepsească cu pedepse corporale și să se condamne la amendă în bani, potrivit mării pagubii.

11.

Partea VI, Capitolul 5 (f. 197).

Περὶ ὄρκου.**Despre jurământ.**

10. Ἡ τελετὴ τοῦ ὄρκου νὰ γίνηται μὲ πιττάκι τοῦ κριτηρίου εἰς τὸν ναὸν ἢ τῆς Μητροπόλεως ἂν ἦναι τὸ κριτήριον εἰς Βουκουρέστι, ἢ τῶν ἐπισκοπῶν, ἂν ἦναι εἰς Κραγιώβαν, Πουζαῖον καὶ Ἄρτζεσι, ἢ εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς καθέδρας τῶν λοιπῶν ζουδέτζων.

10. Prestarea jurământului să se facă cu pitac dela judecător, în naosul Mitropoliei, dacă este judecata la București sau al Episcopiiilor, dacă este la Craiova, Buzău și Argeș sau în bisericile de rezidență ale celorlalte județe.

12.

Capitolul 6 (f. 198).

Περὶ ἀφορισμοῦ.**Despre (cartea de) afurisanie.**

Ὁ ἀφορισμὸς νὰ διορίζηται μὲ πιττάκι τῆς κρίσεως πρὸς τὸν μητροπολίτην, ἂν τὸ κριτήριο ἦναι εἰς τὴν ἐπαρτίαν του, ἢ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, ἂν ἦναι εἰς ταῖς ἐπισκοπαιῖς τους. Καὶ ὁ μητροπολίτης καὶ οἱ ἐπίσκοποι, ἐγγράφως νὰ ἐκδίδουν ἀφοριστικὰ γράμματα εἰς τὴν πρότασιν.

3. Afurisania să se ceară cu pitacul judecății către Mitropolit, dacă judecătoria e în eparhia lui sau către episcopi, dacă e în episcopiile lor. Și Mitropolitul și episcopii să dea cărți de afurisanie în scris, la cerere.

13.

Capitolul 7 (f. 198 v).

Περὶ κριτῶν, κρίσεως, ἀποφάσεως καὶ ἐκκλήτων.**Despre judecători, judecată, hotărîre și apeluri.**

2. Κριτὴς δῶρα ἐκτὸς ὀλίγων φαγωσίμων ἢ ποτῶν ἀπὸ τὸν κρινόμενον νὰ μὴ δέχεται. Ὅποιος δὲ πλέον τούτων δωροδοκιῇ, καὶ ἐλεγχθῇ, νὰ ἐξώνηται καὶ νὰ ἀτιμάζηται ἀπὸ τὴν αὐθεντεῖαν.

2. Judecătorul să nu primească daruri, afară de puțină mâncare și băutură, dela cel ce se judecă. Cine va fi corupt prin daruri și se va descoperi, să fie destituit și să se dezonozeze de către domnie.

DOCUMENTE MAI ALES ARGEȘENE

ALE

EFORIEI SPITALELOR CIVILE

.....

PARTEA I

.....

PARTEA I-a

1.

Cu mila lui Dumnezeu Io Basarabă Voevodă și Domnu a toată Țara-Românească, feçorulă marelui Basaraba Voevodă, dat-amă Domniia Mea aciastă poruncă a Domnii Mele boerului Domnii Mele jupană Șarbu și cu feciorii lui căți Dumnezeu îi va dăru pentru ca să-i fie lui moșie la Stoenești și la Dângești și la Berislăvești, partea Neacșii toată și partea Sorii toată, pentru că aș venit Neacșa și Sora înaintea Domnii Mele și aș dată și aș înfrățit pe vărul lor ce s'aș scris mai susă, anume Șarbu, peste moșia lor ce s'aș zis mai susă, preste jumătate, iară ceialtă jumătate ele o aș vândut lui Șarbu dreptă 202 oi mari și dreptă ună cală bună, prețul lui 400 de aspri, și dreptă trei vaci cu lapte. Pentru că aș dată și aș vândut Neacșa și Sora de a loră bună voe, dreptă aceia amă dată și Domniia Mea lui Șarbu ca să-i fie lui mai susă zisele moșii ohabnice, lui și feciorilor lui și nepoților și strănepoților lui și de către nimeni să nu să clătească după zisa Domnii Mele. Iată și mărturii amă pusă Domniia Mea jupană Barbulă Banu i jupănă Marcu (?) Velu Dvornjcu i Bălană Velu Log. i Harvată Velu Vist. i Radu Spatară i Dragomiră Pah. i Hamză Stolc. și Brătiană Comisă i Stroe i Vladislavă Postelnică. S'au scrisă la Curtea-de-Argeș, în luna lui Iunie 9 zile, vâlt. 7025. (Pecetea gospod.)

Acestă izvodă s'au tălmăcită în limba rumânească întocmai după hrisov[ulă] celă slovenescă la Școala Domnească otă Sfântulă Gheorghie Vechiă, de mine celă mai josă iscălită.

1825, Septv. 18.

Ază Chiriță dasc. slov. izpisahă.

2.

18 Maiu 7047. Radul-Vodă, fiul «marelui și prea-bunului Radulū Voevod», lui Oprea, Neagoe, Pătru, Neagulū și Mihăilă, «cu cetașii lorū», lui Vlad, Lal, Voico, Drăgoiu, Voiculeț și Șarbu, «cu cetașii lor și cu feçorii lorū», pentru Bunești. Se hotărește partea fiecăruia. «Și iarū să mai fie moșie Oancii și lui Decei și Ţilei partea lui Șarbanū toată, pentru că o au datū și o a închinatū de a lui bună voe, și dinū partea lui Neagoe o țarină, pentru că o aū cumpăratū dreptū 70 de aspri... Și iarū să mai aibă Dragomirū moșie înū Mușcelū o țarină, pentru că o aū cumpăratū Dragomirū de la Tudoranū Argeșanulū dreptū 150 de aspri, și dinū partea Mihnei o țarină... Și iarū să fie lui Lalū moșie în Bunești dinū partea lui Voico o țarină, pentru că o aū cumpărat-o dreptū 50 de aspri și unū calū aū datū răposatului Radului Voevodū. «Marturi: Șerban Vel Ban, Vintilă biv Vel Vornic, Staico Vel Vornic, Vlaicū Vel Log., Udriște Vist., Dragul Stolnic, Stroe Spatar, Stroe Păharnic, Barbul Comis, Badea Izvoranul Vel Post.

Tradus «pe rumânie după hrisovulū cel adevăratū» de «Mușatū logft. otū Sfânta Mitropolie».

În originalul pe pergament, cu pecete pe hârtie: Oprei, Voicoleț, Drăgoi, Tudoranū Arșișanu.

3.

22 Iunie 7052. Radul Voevod, fiul lui Radul, pentru Oprea Dvornicul, cu privire la ocina lui din Clocotici, dată boierului *Oprei Dvornicu* (în românește «Oprei», mai departe, slavon: «Ōprev») și fratelui, Dragomir Portarul, și Oanei. E partea «fiilor Iugăi» («Iughev»).

Prețul e de 1.775 de aspri. *Hotarul* «să se știe»: *obrășia*. Citat și «puta Sasulov». Marturi: Stănilă biv Vel Vor., Coada Vel Vor., Tatul Vel Log., Udriște Vistier, Dragomir Spătar, Radu Păharnic, Albul Stolnic, Badea Comis, Stanciul V. Post. Scrie Stan grămătic la Târgoviște.

Pecete peste hârtie monogram — Hârtie.

4.

Gherghița, 1-iu Novembre 7064. Petrașco-Vodă, fiul lui Radul, pentru Dumitru Postelnic, dându-i Albeștii partea «Voichinească», cumpărată de bunic («preded») de la Dan Durdac Vornic pentru 800 de aspri, de la Burdești. Acum proces cu Tudor Logofăt, și supt «Mîrcea Voevod, cu 12 boieri». Cumpărarea se făcuse de șaptezeci de ani. Se dă lui Dumitru după lege (*zacon*). Marturi:

Socol Vel Vor., Theodor Vel Log., Dragomir Vistier, Stanciul Spăt., Radul Păh., Radu Comis, Radul Stolnic, Iane Vel Post.

Scrie Bratulă din Negești.

Pecete pe hârtie, cusută cu mătasă albastră. Monogramă cu chinovar. Slavon.

5.

11 Iulie 7061. Mircea-Vodă, fiul lui Radul, către Stancu Vel Vătah și frații Stan și Dragomir, și ei «veliți vatași», pentru Voinești, Ueștii pe Argeș, foaste ale lui Stan pârçalabul, «pentru că Stană a fugit de ș'aŭ pierdută acestă sată dină viclesugurile de către Domniia Mea», pe când cei cu dania au fost credincioși. Boșeri: Stan Vel Ban, Bulco Vel Vor., Dragulă Vel Log., Udrea Spăt., Aldea Vist., Sănislav Comis, Milco Păh., Nedelea Stol., . . c Postelnic. Stan Vel Log. Scrie Oprea Log.

Tradus de «popa Radu prof. otă Răm[nic]».

Hârtie cu pecete peste hârtie, ruptă.

6.

Târgoviște, 14 Ianuar 7113. Radul-Vodă dă mănăstirii «ce să zice Strămbulă, unde să cinsteaște și să prăznuiaște hramulă sfântului ierarhu Nicolae făcătorulă de minuni de la Mira Lichieș» Urluștii și Buneștii, cu rumâni. «Pentru că aceste mai susu zisi sate fost-au de baștină ale jupăneasii Stancăi, jupăneasa lui Drăghică Dvorneculă otă Florești, fata lui Stroe Boghiană, însă aŭ fostă date ei de zeastre de la părinții ei»: le dase mănăstirii la moarte, «și s'aŭ îngropatū la sfânta mănăstire». «Însă aŭ fostă datū și le-aŭ închinatū jupăneasa Stanca aceste mai susu zise sate încă dănū zilele răposatulu[i] Basarabă Vvd., moșulă Domnii Meale.» Acum proces cu Fiera Logofăt și soția Stana, cu fiii ei: Tudor, Dragomir, «feçorii lui Lăudatū logft. dină Vlădeani». «Iarū după aceia aŭ venitū călugări bătrâni cu barbele albe înaintea Domnii Meale, care aŭ știutū de atunci dăntru acia vreme». Pârășii nu cred și ieau din Divan șase boieri, «ca să ia seama, însă denū boiarii cei mari; jupană Nica Vel Vist., jupană Bărcană Stolnică, jupană Vintilă Clucă, jupană Lupulă Velū Vist., jupană Stançulă Velū Sluğ., Zahariia Dvornecă, însă ca să-i așaze pre dășii cu sufletele lorū cumū s'arū cădea și arū adăvăra». Se pronunță pentru mănăstire. «Și aŭ rămasū acești boiari ce s'aŭ zisū mai susū de așăzământū și de judecata acestorū 6 boiari ce sântū mai susū scriși.»

Fiera și ai lui «nici așa n'aŭ vrutū să să lase, ce aŭ luatū lege 12 boiari dennaintea Domnii Meale ca să jure, iarū după aceia aŭ adusū pe acei 12 boiari la zi și la sorocū ca să jure înaintea Domnii Meale la marele Divanulă Domnii Meale. Întru

acea Domniia Mea i-amă întreată pre dânșii cumă au știută eî și cumă voră să jure. Iară eî n'au vrută să jure nică dă cumă. Ci aă rămasă de lege dennaintea Domnii Meale. Și iară după aceaia acești mai susă ziși boiară eî s'au mărturisită dennaintea părintelăi Mitropolită chiră Luca și dennaintea amăndurora episcopiloră care dănt'rănșii va vrea să mai rădice pără de acumă înnaintea, aă denă feçori, aă denă nepoți, saă dănu strănepoțiiloră loră, acela să fie blestemătu și anathema de 318 părinți de la Nicheia» (urmează blăstămul). Marturi: Radul Cluč., Preda V. Ban, Cernica Vornic, Stoica Vel Log., Nica Vel Vist., Mărzea Spăt., Bărcan Stol., Gligore Comis, Stanciul Păh., Leca Vel Post. Scrie Stan logofăt.

«Acest izvodă fiindă tâlmăcită de mai dinnainte vreamă de alți de pe hrisovulă celă slavonescă pe limba rumănească, l-amă procetită și pe unde s'au găsită câte o greșală, amă îndreptată; 1787 (? , cu cifre), ază Luppă dasc. slov. amă procetită».

Pe altă copie: «Acestă izvodă s'au talmăcită după hrisovă sărbescă de Costandină dasc. slov., la școala slov., la Stăii Gheorghie celă Vechiă den București, ază Costandină dascalu slov. îspisahă, 1781».

Și originalul slavon pe pergament.

7.

C. 1610. † Adecă eă Onofrie călugărulă, care m'amă chemată Oprea Tearciă di în Pruiani, scris-amă la fărșenia mia, cândă merșu în sta mănastire în Cornetă, văzându că voiă să moriă, eă mi dediu partia mia de moșie stei mănăstiri Cor[ne]țului, însă partia mea de moșie jumătate, însă locure... de păstă totă hotarulă, diîn câmpu, diîn pădure și di[în] seliște, diîn pometă pe jumătate și diîn apă și diîn munte, să să înparță cu fiiă-meă Dumitru, în doa, de păstă totă hotarulă, și amă dată stei mănăstiri Cornetul[ul]i, să mă pomenească aicia unde-mă zacu osele, și mărturie călugărașii toți și megiașii toți. O cărstă miasto (*sic*).

Eă popa Ionă. Eă Ivașco vătahă, Eă Neagoe. Eă Pătru Pruiană.

8.

† Să să știe cumă amă vândută eă Preda Sulgearulă cumănată-mi Mariiă și nepotu-meă Predeă partea denă Albești totă și denă Dobrești iară totă și dină Domnești iară totă și denă Bănești iară totă, de a mea bună voe, fără de nică silă, însă dreptă 45 de mie, și mărturie încă amă pusă jupănulă Ianache Banulă, i Ivașco Vorniculă, i Stoica Logofătulă de Farcașă, și Radulă Logofătulă nepotulă Papei Logofătulă i Ilie de Cornești i Nanciulă Vorniculă de Mănești i Radulă Postecalniculă de Fie-

rești. Și amă scrisă eă Șerbană căp. Și blăstămă încă amă pusă pre urma mea, care să va rădica, ori din fămeia ¹ mea ori denă rudenie mea ori dentr'altă neamă, să vrea să leapede baniă îndărătă cumnață-mea Mariicăi saă nepotu-mieă Predeă, acelă omă să fie blăstămată și afurisită de 318 oteți ce săntă întră vă Nechei, pentru că eă nu le-amă vândută de nice o nevoe. Pisă msă Sep. 27 din vt. 7129. (Pecete octogonală cu doi lei și o stea, cu tuș negru.)

9.

† Adecă eă, jupănulă Preda ce-amă fostă Sulgeară Mare, scris-amă acesta ală mieă zapisă la mână jupăneasei Mariei și fiu-său Predeă cumă să se știe că i-amă vândută toată partea mea de în sată de în Albești, însă de în jumătate de sată a treia parte, de în câmpu, de în pădure, de în apă și de în uscată și de în moară a treia parte, și cu rumăni, anume Bade Bustesculă și Țigală și Stană Minciună i Biba i Badea Chivărariulă. Și iară să fie jupăneasei Mariei și fiu-său Predeă ocnă în Dobreți partea mea toată, însă de în jumătate de sată a treia parte, de în câmpă, de în pădure, de în apă și de în uscată și de prespre totă hotarulă, și cu rumăni anume Radulă i Necula, fečorii Brazului, și Zrănă celă bătrân cu nepotu-său Badea. Și iară să fie jupăneasei Mariei și fiu-său Predeă ocnă în Domnești partea mea toată, însă de prespre totă satulă a treia parte, de în câmpu, de în pădure, de în apă și de preste totă hotarulă, și cu rumăni anume Vladulă Cenușe și Opriiană, fečorulă lui Baico, și Traico celă bătrână, și le-am dată și nepotu-său — (*sic*) și Mușată. Și iară să fie jupăneasei Mariei și fiu-său Predeă în Bănești 1 rumănă anume Dobrotă, fratele Ratei, cu dealnița lui. Pentru că aceaste părți de sate ce-să mai susă scrise fost-aă alea meale de moșie, iară, cândă aă fostă anume în zilele Domnu nostru Radului-Vodă, fečorulă Mihnei-Vodă, într'ală doile rândă de Domnie, eă amă vândută aceaste părți de sate ale meale jupăneasei Mariei și fiu-său Predeă dereptă 45.000 tal. got[ovi], și le-amă vândută de a mea bună voe și cu știrea tuturoă fraților miei și de în Divanulă Domnu nostru, să-i fie ei moșie și fiu-său. Înșă să se știe că acești bani ce mi-aă dată jupăneasa Maria pre aceaste moșii vândutu-ș'aă o parte a ei de în Sărata, ce-aă fostă cumpărată pre bani ei de zeastre. Și încă aă vândută și alte scule și ferecături ale ei, de-aă umplută acești bani ce-să mai susă scriși. Și mi-aă dată toți bani deplină în mână mea, și blăstemă încă amă pusă cumă cine va sparge acastă tocmeală ce-amă făcută, oricine de în frații și de în rudele meale, acela să fie proclăt de 318 oteți ije vă Nichei. Și mărturie încă

¹ Familia.

amă pusă, anume jupănă Ivașco bivă Velū Dvor., i Radulū Log., vnuc Papei Log., i Stoica log. otū Farcașū, i Radulū Post. otū Hierăști, i Ilie otū Cernești, i Neanciulū Vornicū otū Mănești. Az Șerban log. Pis u Tră[go]vișt[e], Noem. 19, lt. 7219.

(Pecete mică octogonală cu doi lei încadrați.)

10.

11 Mart 7174. «Adecă eū, robulū lūi Dumnezeū dintre creștini Mareș Băjesculū Velū Dvornicū», pentru «Cornetulū den Loviște», cu hramul Sf. Ioan Botezătoriu. «După ce amū ziditū aciastă sfântă casa dumnezeiască, cumū ce'ū tribuitū, ceale den lăuntru ale sfintii besereci, așa și ceale den afară care tribuescu spre ajutoriulū și spre hrana lăcuiitorilorū călugări», i-a dat «ocina satulū Copăceanii denū Loviște», părțile lui Ivașco și fratele Albu și Dragomir și Ivașco fiul Radului Păh., «feciorii lūi Datcu Păh.», cu doi munți, Șasa și Corneșul, luate cu 24.000 aspri gata. Și o altă moșie de la Atanasie Pah., fiul Neculii Log. din Crănicești, ęu 100.000 de aspri.

«Azū Mareșū Velū Dvor. cu buna voia mia amū datū cumū scrie mai susū și amū iscălitū cu mâna mia» (pecete neagră octogonală, nedeslușită, fără litere). Azū Radulū Velū Logf. Crețulesculū, Gheorghie Băleanulū Velū Banū mărturie. Azū Fierea să Mareșū Velū Dvornic am iscălitū cu mâna mea ca să aibū a păzi aceastea ce scriū mai susū după învățatura părintelūi mieū. Drăghici Velū Spat Cantacuzino (iscălitura lui Drăghici e foarte înflorită, ca și a lui Radu și Mareș). Șerban Vel Post. Cantacuzino.

Badea Velū Sluğ. Băleanulū. Dumitrașco Vel Stolnicū Lae... (*sic*), Mateiū Vel Vornicū (?) Rudeanulū, Curuia Medl., Stoica Agla] mărturie.

11.

București, 15 Mart 7174. Radu-Vodă fiul lui Leon-Vodă, «sfintii și dumnezeestii mănăstiri ce să chiamă Cornetulū de în Loviște, ce se prăznuiaște sfântulū hramū cinstitei tăeri a sfântulū și marelū prorocū Sfântulū Ioanū Botezătoriu..., carea mănăstire se'ū ziditū și se'ū înnălțatū den temeliiā eī de

cinstitulă și credinciosulă deregătoriulă Domnii Meale Mareșu Velu Dvornicu», pentru Copăcenii din Loviște, ai lui Ivașco Log. și fratele Albu Poste nicul și Dragomir Păharnicul, cu munții Șasa și Corneșul. S'a luat cu 24.000 de aspri. Și altă moșie. Boierii: Gheorghe Băleanulă Vel Ban, Stroe biv Vel Vor., Radulă Crețulesculă V. Log., Ianachi V. Vist., Drăghici V. Spăt., Neagoe V. Cluč., Ivan V. Post., Dumitrașco V. Post., Gheorghe V. Com., Necula V. Păh., Badea V. Sluğ., Stoian V. Pit., Radulă Năsturelă tvt. Log. Scrie Dumitrașco Log.

Pergament cu monogramă. Pecete peste hârtie.

12.

20 Novembre 7175. «Adecă eă jupăneasa Nastea, jupăneasa Lecăi Căpitanulă, împreună cu fie-mea Stanca dă Cornetului o vie «din dealulă Rădăcineștiloră, dină susulă casei, care vie a fostă cumpărată de la feciori lu Gleabeșu, de la Stančulă și de la Badea și de la Lionte, și aciașă vie să fie sfintiei mănăstiri moșie stătătoare înă veaci... Și, cându amă închinată aciașă vie Cornelulă, întâmplată-se-aă de a fostă egumenă părintele popa Vasilie.»

13.

31 August 7175. «Noi, acești oamenii carii amă avută locure și livezi înă Ostrovă, împreunate cu ale mănăstirii Cornetului, anume eă, Stană Gujlea otă Copăcenă i Paraschiva otă Cărcinești i Cornea otă Raco...i Radulă diiaconulă otă Sărăcinești i Neagu otă Sărăcinești i Neagoe ală Căndeă otă taamă i Toma Podariului otă Copăceanii, împreună și cu frații noștri», vând părțile loră, «acestă ostrovă fiindă ală mănăstirii mai totă». «Dumneală mi i a dată locuri pentru locuri.» Și un loc «denă susă de răstoacă». «În valea Băjanulă, unde zicu la Brebină și cu ună locșoră cu nucă.»

14.

12 Ianuar 7178. Antonie Voevod către Cornetulă «denă Loviște otă Judă Argeș», pentru întărirea unei danii. «Însă în câmpulă Rudeaniloră.» «Locure în câmpă răzorită», «4 locuri arătură de 6 zile». «Mareșu V. Ban, Radulă Popesculă V. Vor., Radulă Crețulesculă —, — V. Vist., Gheorghe Ghețea (?) V. Cluč., Mihăi Catacozină V. Post., Gherghe V. Peh., Pana V. Stol., [Curulă Vel Pit., Radulă Năsturelă vtori [ogofăt].» Mușat log. scrie.

«Az Radulă Vlu Logi'. Crețulesculă.»

Monogramă. Pecete peste hârtie.

15.

12 Iunie 7185. «Ivană Dolofană cu frate-mieă Dragomiră, denpreună cu nepoții noștri, anume Mihalcia i Mihăi», dă zapis

lui Varlaam Mitropolitul pentru vânzarea Stoineștilor, «denū vaea stupinii până în hotarulū Cozii și până în hotarulū Dăngeștilorū și de unde aū vândutū fratele nostru Preda înū susū, vericătū să va aleage partea noastră». «Dentru acești bani ne-aū datū Sfinția Luī tl. 15, iarū ceialalți bani să aibă a mi-i da Sfinția Sa cāndu va veni acolo să vază moșia și, pre ce sea-arū socoti că avemu moșie, să ne dea banii atunce, ce arū mai face... Dereptu aceia amū datū zapisulū nostru.» Iscălește și Iscrulū diiaconū.

16.

7187. «Șarbanū, împreună cu fāmeia mea Elina și cu fiu-mieū Stanū», dā zapis «pārintelū Zāhariei și la alalți pārinți carei sātū în svta mănāstire, la toți», cā a dat moșia lui pentru a fi pomenit. Boierii își pun «escāleturele».

17.

22 Maiū 7187. «Preda otū Dāngești sinū Opricanū iuz[bașa], denpreună cu fāmeia mea anume Preda», dā zapis «dumnealū Eftenie căpt. otū [t]amū», pentru cā i-a vāndut «o dealniță de moșie otū Dāngești» pe 60 de ughi, «afară dentr'o dealniță care iaste pe dīnaintea cas[i]», «cu știrea tuturorū oamenilorū și a megii-șilorū noștri denū prejurulū locului».

«Azū Ghiorghie Glogoneanu pisū, martori.»

[V^o.] Iarū pentru unū zapisū de aciastā moșie, cāndū s'aū fostū pusū zālogū, să aibū eū a-lū darea Eftenie căpt.»

18.

C. 1680. † Adecā eū Dragomir scris-amū zapisulū mieū ca să fie de mare credință la māna moșului Orestū clisiarū otū Cornetū cumū să să știe c'aū muritū unchiu-mieū Pātru necumenecatū și neslujitū. Decī ne-amū tocmitū de i-aū făcut sāracu de cumenecaturā și l-aū slujitū. Decī ne-amū tocmitū de i-amū datū denū partea unchiū-meū, pentru loculū dentre pārao, partea luī. Și eū, Oprea, și cu soția mea Neața, încă i-amū datū partea noastră iarū acolo, totā cātā să va afla, pentru cā ne-aū pomenitū pentru păcatele noastre la sārindarū. Decī l-amū datū să-i fii luī și feciorilorū luī ohabnicā și stātātoare până înū veaci. Marturii încă aū fostū popa Dragomirū, Radulū Tānsoiulū. Și, pentru credință, pusu-ne-amū și degete și iscălitura mai josū ca să să crează.

Pisū mța Mai 8 dni, leatū 7190.

Facū bani lei 4.

19.

24 Novembre 7194. «Dragomirū Dolofanū dinū Stoenestī cu cumnată-mea Mariia și cu nepoții mei Grigorie» (*sic*) dau zapis lui Varlaam «ce aū fostū Mitropolitū». Vânzare la București, «fiindū într'aceaiașū vreamē Mitropolitū». «Despe Saca hotarulū Coziei». «Așzare temeinică» pentru mai târziu. Se ieau banii, ughi, «iară moșia încă n'aū fostū apucată să să așeze mai multū, pentru întâmplarea scoaterei dinū Vlădicie, și aū trecutū vreamē cătăva, iarū, cândū aū fostū acumū, în zilele Marii Sale lui Șarban-Vodă, cătândū Svinția Sa de moșie, ne-aū făcutū în știre de ne-amū strănsū și și cu alții dinpreună, fiindū și nepotu-mieū Stan-culū, și de iznoavă anū îmblatū și amū călcatū preste toată moșia și oarecumū nu ne-amū pututū îngădui. Decī Svinția Sa aū ăsatū să-ī dămū banii toți deplinū și ne-aū pusū și zi de acumū până la Crăciunū, aū să-ī dămū banii toți deplinū partea noastră, ug. 14, aū, de nu ī vomū da la zi, să nu mai fie nicīo gălciavă între noi, ci să fie schitulū de după Turnū moșia partea noastră de preste totū cu bună pace, pre unde o amū călcatū împreună cu Svinția Sa.» Pomenite: «Valea Săcii», «răulū Dăngeștilorū.» «Afară dinū ce aū cumpăratū popa Dionisie schitulū din Păușa.»

20.

5 Februar 7197. «Eū Oprea i Stanū i Anca, care amū fostū nepoți călugărulū Rafailū dascalulū otū Copăceani», pentru Cornet, unde a murit Rafail, ca și nepotul popa Daniil. Nu lasă mănăstirea «fără di moșie». O dau «moșie chilinită deosebī pe nume, ca pentru să nu fie alte gălcevi în urma unchiū-mieū celui ce s'aū răposatū». «1 loc năsipulū celū mare, arătură de 2 zile..., 1 locū suptū obriașia bisericī..., 1 locū lângă șura mănăstirii, arătură 3 zile..., moșie oabnică, stătătore, de pomeană..., 6 luoturī de samă a popei Daniilū.» «Iarū cine s'arū ispiti a 'ntorce, acela să n'aibă unde a mearge sufletulū lui, și să fie suptu mare blestem, ca să fie anathema și afurisitū de 318 o[te]țū ije vā Nechieia.»

«Macarie er., proeg. otū Cornelū (*sic*), Coziianulū. Ermonahū Iorestū clisiarū.»

21.

Data ruptă. — Costandin Basarab întărește privilegiul mănăstirii «Fedeleşcorī», dându-i și «vinăričul de la totū omulū cine arū avea vii acol[o] într'acelū delū, denū zeace veadre una, și poclonulū și părpărulū după obiceaiū», «și de la toți slujitorīi

și maziliți, vericarii ară fi carii au cumpărat vii cu vinărič într'acestă deală sau alții carii ară cumpăra și de acumă înnaintea vii cu vinărič. Pentru că Domniia Mea, înțelegându că unii de sărăcie, alții de datorie și de alte nevoi ș'au vândut viile și le-au cumpărat unii și alții denă slujitori», etc. Boieri: Vintilă Mare Ban de Craiova, Ghinea Rustea..., [Cioro]gărleannlă Vel Vist.

22.

15 Februar 7202. Stan și fratele vând egumenului de la Cornet un «rozor» de vie. «Până vomă merge la sată ca să facemă zapisulă înnaintea satului.»

23.

5 Maiu 7202. Costandin-Vodă către «6 boiari carii sănteț luați adevărațori pe răvașele Domnii Meale de părinții călugăr de la sfânta mănăstire Fedeleșcorii ca să-și alegeți moșiile»: la Stoi-nești (Argeș), «de către muntele Cozii». «Să o alegeți precumă scriu răvașele Domnii Meale și precumă veți afla ca ale voastre suflete și pre dereptă, și să o dați de o parte, denă josă, de cătră hotarulă Secii, ce iaste moșie de a Cozii, și să-și puneți seamne ca să să știe. Așjidere să aveți a căutarea și pentru nește locuri denă hotarulă Olteaniloră ce săntă de cumpărătoare și de închinăciune de la Tanasie Diianulă denă Bujoreană și de la Sima feciorulă lui Voico Post., și la Rămnică loculă besearicii Rudănești, cătă va ținea înprejură, să-lă aliageți și să-lă semnați, înpreună și vadulă de moară, duple cumă veți afla denă scrisorile boieriloră Ruđeani, ce au făcută de închinăciune. Și loculă ce iaste iară de la boiarii Ruđeani, de închinăciune, denă susulă morii de hărtie, să-lă căutați cătă va ținea în lungu și în lată să-lă semnați, să să știe. Și iară să aveți a merge să căutați și pentru un locă de livade înfundată ce-lă ținu Șuicoii, Preda și frații lui, în hotarulă Znamenei, ce-î zicu Priporulă, să adeveriți cu megiiși bună denă prejură, carii voră ști cătă va ținea acelu locă, și să-lă semnați.»

Monogramă, pecete cu chinovar.

(V^o.) «Carte domnească de hotărătulă moșia de la Dolofană și de alte locuri și de livadea denă susulă morii de hărtie și de besearică.»

24.

Mlstiū bojiū Io Costandină Voevodă i gospodară zemli vlahisocă pisah gospodstvami ție, Predo Uescule. Cătră acasta-ți

facu Domnia Mea înu ştire că aiç la Domnia Mea spuse Sfinţia Sa părintele Vladica Varlamu cum că, cumpărându tu neşte vii în dealulu Goleştilorū otū sudū Argeşu pre moşia mănăstirii Fedeleşcorii şi fiindū aceale vii dajnice, tu nu vei să-ţi dai vinăriciulū la mănăstire după obiceiă, ci stai împotrivă şi-lū opreşti şi, luându-ţi călugării de la mănăstire vinū veadre 30 pentru vinăriciū, iarū tu apoi te-ai sculatū preste poruncă şi ai mersu la o pimniţă a Sfinţii Sale părintelui Varlamu, de ai luatū denū vinulū Sfinţii Sale vinū veadre 40. Aşa Domnia Mea, de vream ce aceale vii aū fostū dajnice de pre moşia mănăstirii şi le-ai cumpăratū tu, volnică iaste mănăstirea să-şi ia vinăriciulū, de la cine le va ţinea. Decī să cauţi vinulū ce ai luatū de la Sfinţia Sa părintele Varlamu, de pre cumū să vinde vinulū, şi vinăriciulū câtū aū rămasū nedatū să-lū dai după obiceiū la sfânta mănăstire, şi de acumū înainte, de ţi-i voia să ţii vii acolo pre moşia mănăstirii, totū să-ţi dai vinăriciulū ce iaste adetulū mănăstirii. Iarū, nevrându să-ţi dai vinăriciulū, iată că amū datū Domnia Mea voe călugărilorū să-ţi dea banii ce ai datū pre aceale vii şi să lipseşti de acolo, că venitulū ce iaste după moşia mănăstirii nu iaste să lipsească. Decī care-ţi va plăcea: aū să ţii vile şi să-ţi dai vinăriciulū, aū să-ţi ia banii şi să lipseşti denū aceale vii. Într'altū chipū să nu faci, că apoi vei petrece ruşine şi certare de cătră Domnia Mea. Că aşa iaste porunca Domnii Meale. I saam reč gsvdmi. Pisū Mai 7 dni, vlt. 7202.

Monogramă, peçete octogonală cu chinovar.

V⁰: Samū gospodarū vealelū. Is. vt. log. Mihaī Pă. (*sic*). Proçt. vt. logf.

25.

4 Iunie 7206. Noī, 6 boiarī, cariī amū fostū luaţi denū porunca Mării Sale Domnu nostru Io Costandinū Voevodū, de Sfinţia Sa părintele Varlaamū c-aū fostū Mitropolitū, ca să căutămū şi să aleagemū nişte moşie de cumpărătoare denū satū denū Stoenestī de pe Coisca otū sudū Argeşū. ., decī, văzându porunca Mării Sale, eū, sluga Mării Sale, Dumitraşco vt. Port., cândū aū fostū la zi şi la sorocū, ne-amū strānsū toţi înū satū înū Stoenestī, fiindū şi moşteanii cariī aū vāndutū de faţă, scos-aū Sfinţia Sa părintele Vlādica Varlaamū zapesile şi s'aū aflatū banī daţi pre moşie tl. 44, cari nicī moşteanii nu tǎgăduiră de aceşti banī. Deaci noī, într'altū chipū neavā idū cumū face, amū socotitū şi amū tocmitū, fiindū moşia proastă şi scurtă, ca să ia stānjānulū pe banī 25, care facū pre aceşti banī ce scriū mai susū stānj. 232, să i să aleagă de o parte. După aceia amū începutū a trage denū josū de spre hotarulū Coziei, însă, lāsāndū unū codru de locū îngustū, după cumū vine hotarulū Coziei, ce să cheamă

Seaca, fiindu pricină cu mănăstire Coziia, noi l-amu lăsatu. Și am căutatū cumū vine Gura Văii hotarului Săcii dreptū la apa Coiscăi, amū începutū a trage, și amū pusū stălpī, și aū mersu pre Coisca înū susū până la pisculū..., până unde s'aū plinitū acești stănj. ce scrie maī susū, și s'aū semnatū lângă apa Coiscăi într'unū aninū, și denū aninū la dealū pe piscu într'unū jugastru, și mearge pe dealulū feații; și altă trăsură amū trasū, iarū denū Seaca, de la stupină, și aū mersu dreptū preste dealū, și aū trecutū muchea feții până într'unū sorbu care s'aū semnatū, și în susū până unde mearge hotarulū Stoeneștilorū de să hotărește cu Dăngeștii.» «Așa amū alesū și amū aflatū cu dereptate.»

Iscălesc: «Hriza Murgesculū, Costandinū Boj[oreanu], Dumenică log. otū Pitești, Stoianū otū Arșișū.»

26.

† Milostiiū bojiu Io Costandinū Voevodū i gsdinū davatū gsdvami siiu povealeniū gsdvami luī Neagoe snă Scărlatū județulū otū Cămpulū Lungu și luī Tănasia snă Eftemie căpt. otū Dăngești, ca să fie volnici cu aciastă carte a Domnii Meale ca să-și strângă dajdia după moșia lorū de acolo denū Dăngești, să ia de la toți, și de la Preda căpt. Uesculū, care aū aratū acolo pe moșia, care aū scosū de la dănsulū cu banii încă de anū, și la alții, denū ce s'arū afla pe moșie; grău, orzū, mei, aū verice s'arū găsi, de la toți să ia, și denū toate după obicei, denū 10 clăi una, și într'altū chipū să nu fie, că așa iaste porunca Domnii Meale. I i saam rece gsdvmi. Av. 25 dni 7209.

(Monogramă, pecete cu chinovar.)

27

† Milostiiū bojiū Io Costandinū Voevodū i gsdinū zemle vlahiscoe pisahū gsdvmi ție, Rafaile egumene de la mănăstire de la Arhanghielū. Cătră acăsta-ți daū Domnia M[ea] înū știre pentru că aicea înaintea Domnii Meale la Divanū jălui Iorga fuștașulū cu frate-săū Stanciulū, zicându cumū că aū dăruitū o vie și cu livade înprejurulū viei înū Priba, înū hotarulū mănăstirii, și până aū fostū șăzutū ei acolo ș'aū fostū stăpănitū și via și pometulū și livezi dinū prejurū, totū, cu bună pace, de cătră alți egumeni, numai ce ș'aū fostū dăndū vinăriciulū la mănăstire. Iarū, deaca li s'aū întâmplatū lorū de aū fostū fugitū de nevoie de acolo, via li s'aū părăsitū, iarū livezile și pomiū aū fostū pe seaama unorū rudenii ale lorū, și aceia iarū le-aū ținutū și le-aū cositū cu pace depre alți egumeni. Iarū, cândū iaste acumū, tu te-ai pusū de 'suprești pe oamen[i] luī den pomī și dinū livadie, zicându tu că sântū ale mănăstirii. Pentru care lucru iată că-ți poruncescū Domnia Mea să cauți, deaca veī vedea acăstă

carte a Domnii Meale, și deaca va fi așa cumă jălui ei, iară tu să te ferești de acea moșie a loră, nici pomii să-î culegi, nici livezile să i le mai cosăști de acumă înainte. Iară, deaca veî fi avândă niscari scrisori cumă că săntă ale mănăstirii, tu să cauți să le iaî și să vii cu ei de față. Că, nedându-î pace ca să-și poată stăpăni moșia și nevindă de față, și iară să va mai jălui la Domnia Mea a doo aară (*sic*), voi trimeate Domnia Mea de te voră aduce fără de voia ta. Tolico pisahă gvdmi. Ghen. 12 dni, 7210.

Proct. vt. logf.

(Monogramă, pecete mare rotundă cu chinovar.)

28.

Milostiiu bojieiu Io Costandină Voevodă i gospodin zemle vlahiscoe pisahă gsvdmî voao 4 boieri, anume Stančulă Vernesculă i Dragomiră căpt. i Ștefulă pāh. i Mihai log. Cărlomănesculă. Cătră ačasta vă facă Domnia Mea înă știre că aici la Domnia Mea să jălui Dima și cu Radu sutași de la orașă, zicândă că, avândă ei niște vii aici înă dealulă —, și avândă și Gheorghie ginerile Radului iuz[baș] 3 pogoane de vie pentre viile loră, numă viile singure fără de locă de casă și fără de drumă, și elă s'au sculată acumă de aă făcută casă și drumă acolo între viile loră, de întră cu carulă și cu vita acolă, și le face multă pagubă, de care lucru, fiindă aici aproape, iață că v'amă dată Domnia Mea pre voi la mijlocu ũ loră să căutați, înă vreme ce veți vedea cartea Domnii Meale și cu sluga Domnii Meale, — vt. port., iară voi să vă străngeți cu toții acolă, și să fie și ei toți de față, să le luați seaama, să vedeți: iaste locă de casă acolă unde s'au pusă Gheorghie casa aă n'au fostă. Și, de veți adevăra că nu iaste locă de casă acolă și face pagubă viiloră, după judecata voastră să-și mute casa de acolă unde va fi locă de casă. Înă precumă veți adevăra cu dreptulă să-î așazați, să nu mai fie gălčavă înă dănșii. Așjderea să luați seaama Radului sutașulă cu popa Lupulă ună pogonă de vie dină dealulă Moci înă josă (?), care zice Radu că l-au cumpărată țealină cu păduri și l-au curățită și au pusă vie de atăta vreme, și, cândă iaste acumă, să scoală popa Lupulă de-lă scoate dină vie și-î face multă gălčavă fără de nică judecată. Ca să le faceți judecată acolă, și, de nu va fi avândă popa Lupulă nică treabă acolă, să lipsească; și să faceți scrisoarea voastră la mână Radului să și ție vie cu pace. De toate precumă veți adevăra cu dreptulă să-î așazați, să nu mai fie gălčavă între dănșii. Saamă reč gsdvm.

Proct. vt. logft.

(Monogramă, pecete rotundă mare cu chinovar.)

29.

Ocolnica hotarului satului Copăcianilor [imitație de scrioare veche, poate ardeleană]: capul hotarului din baltă Scării în sus până în Cornul Cetății și din Cornu Cetății în sus până în fătana Fertunului, și din fătana Fertunului în fătana la-culii Țiganului, merge în fătana lui Slavă, din fătana lui Slavă în fătana în gruiu Cînelui, denă gruiu Cînelui apucă muchia Cordoi, muchia Cordoi, fătana Căpriorului, din fătana Căpriorului golu Cireșului, din golu Cireșului la fătana Stogului, unde se împreună patru hotară, și deci până în măgura Blișilor, pă[n]ă cununa Fagilor, până în piatra Oi, din piatra Oi apucă valea Slani în jos și trece rău Băiașilor și apucă Turburosa în sus și merge până în fagu Cozi, din fagu Cozi în muntele Omului, din muntele Omului apucă muchia Lotrișorului până în Vatra Ra, din Vatra până în Oltu la piatra Dobriși. Și aciastă copie amă scos-o de pe ocolnica cea veche sloveniască: fiindcă s'au făcut o pricină de ucidere și mare nevoie: amă scos-o rumânaște ca se se înțelege. Și amă scrisă eu popa Mihailu egumenă otu Cornetă, fiind și Rafailu monahă împreună, și Radu Bărsan i Bă-rătoiu din Cănean i Pătru Cojană otu Băiași, fiind și dumnealui vatafu Ionu Cojană i dumnealui Ionițe ce au [fo]st vataf. La aciastă treabă amă fostă și eu popa Todosie din Titești și cu totu plaiu; 7110, mesița Avgu: 29.

30.

† Milostiū bojiū Io Costandinu Voevodă i gsdnă pisahă gsdvmi ție, Tudosie Olănescule. Către aciasta-ți faci Domnia Mea în știre pentru că aici, înainte Domnii Meale la Divană, au jăluită Tănasi de la Dăngești, zicând că, dându-ți tu lui niște bani de i-au lepădatu Uescului pe o moșie Șoicoi, ca să fiți frățește pă dănsa, și după cumă v'au fostă tocmeala tu nu vei să te ții, ci te ținză mai multă de-ți mănăncă și ce-ți iaste parte lui în silă, și i-ai fostă mănăcată astă iarnă 3 clăi de fână și dijma după moșie. De care lucru iată că-ți poruncesc Domnia Mea să cauți să-ți plătești fânulă după cumă să va fi vândută clăile de fână pe acolo astă iarnă, și altă supărare să nu-ți mai faci, ci să te ții de tocmeala ce v'ai tocmită, că, de nu-ți vei plăti fânulă, nici te vei ținea de tocmeala ce ai avută și va mai veni la Domnia Mea cu jalbă, bine să știi că voi trimite Domnia Mea omă domnescu de vei da totu fără de voia ta. Și vei da și treapădă. Tolico pisahă gsdvmi. Dară, fiindu poveste într'altu chipă, să vi că față. Mai 12 dni, lt. 7214.

Proč. vt. Logft.

(Monogramă, pecete octogonală mică.)

31.

10 Ianuar 7216. Costandin Băsărab-Vodă către mănăstirea Fedeleșciorii pentru moșii de la Vergo Clucerul, cumpărate «de la Radulū Cliuč. și de la Ghiorghită Post., feçorii Hrizei Vist.». Sculi Păh. e nepotul Vergului. Și pentru Clăbucetul, muntele ce a fost al «Predii Șuičanulū», luat de la «boiarii denū Cărstinești». «Pre plaiū înū susū până înū spinarea Porcului și pre plaiū înū josū până în ștubea... bătrână, și spānzurā până înū apa Topologului, și de spre apa Argeșului până înū fântāna Borului».

«Proçt. vt. logft.»

Monogramă, pecete mică octogonală, foarte frumoasă; semnătură.

32.

18 April 7216. Oprea din Copăceani vinde Cornetului «3 locure, 2 sup coasta lui moșū și altulū de la vale și dinū josū de drumū și altū de la nāsipū, unde să chiamă pre slenū și șivița denū Cărligatele și unū locū de la unchi-mie dascālulū Radu Alecsă, unde să chemā suptu pădure de la grease și săliște și pāraole». Pentru «2 lei și 3 ort și o vacă cu lapte pe moșie».

Iscălesc: «Oprea din Copăceani ginere lui Stanū Guglia. Eū popa Ilie dinū Veștemū. Eū Radu Bārsanū de la mănăstire. Eū Stanū Guglia dinū Copăceani».

33.

5 Novembre 7220. «Noi 6 boiari carii săntemū luați de Postealniculū Costandinū pentru moșia Albului otū Rădăcinești. Deci noi, umblāndū preste totū hotarulū dinpreună cu mulți megiiāși și săteani, tănplatu-s'au și popa Ivașco dinū Nucșoară și ciaușulū Mihulū dinū Harișū cu cărți bătrāne și cu hrisoave de moșie, fiindū și moșii lorū moșteani dinū Rădăcinești. Deci, fiindū noi cu poruncă domnească ca să căutāmū și să adevărāmū moșiile pre cărți și pre hrisoave, le-amū cetitū cărțile și amū aflatū cumū că au și ei moșie într'acelū hotarū... S'au găsitū și moșia de față și locurile anume: unū locū la Zăcături pe vālceale, unū locū în Făgețelū, unū locū în Buciumei..., doao locuri la Poiană, la Măgură, unū locū mare în Buciumei și în lungu și în curmezisū unū locū la pomī..., doao dealnițe cu pomī în satū, unū locū în hotarulū Pereanilorū, dinū cale, doao locuri mari la copaci., unū locū în capulū Scurticațilorū și viezuinile, unū locu dinū Ogorani, care au fostū cu bisearica, și în Buciumei dinū săliște în susū, și locurile și seamnele pre valea Mușcelului, prenū piatra Popei, pre drumulū celū mare și pre colniculū vârtoapelorū.»

Iscălesc: «Prāvulū Șucianu, lanculū cāpt. za Loviște..., popa Andrei otū Jiblea, Zahariia Portarulū, popa Oprea otū Sălātrucū».

34.

14 Novembre 7220. Aceiași (plus «Mihulă Ciaușă, popa Ivașcu otă Nucșoră») pentru același scop, «ca să căutăm și să adevărăm partea Albului părcălabă de moșie din Rădăcinești otă sudă Arghișă, și de moștenire, și de cumpărătoare, să o aleagem de cătră alți megiași și de cătră frații lui... Cândă au fostă la zi și la sorocă, strănsu-ne-amă toți deplină la această moșie și le-amă cetită tuturoră toate scrisorile și cărțile ce au avută de moștenire și de cumpărătoare. Și, făcându fune de stănjini 15, umblat-amă pre la toate pământurile și dealnițele după cumă i-au scrisă zapisele lui și, trăgându-le cu funea și în lungu și în lată, le-amă însemnată toate, totă anume carea în ce locă iaste și de căți stănjiniă au eșită, precumă arată în josă anume. Loculă dină Mălușelă, dină marginea apei Coiscăi în susă..., loculă cu părulă în luncă..., loculă de după crânguri..., loculă de la orziște..., loculă în câmpulă de josă, dină josă de gruiulă Bălei, lângă pâlămită (*sic*)..., loculă la Flămăndulă până în vie..., loculă de la Vâlceale..., loculă iară la Vâlceale de la Manole..., loculă peste Vâlceale..., loculă la capulă Făgețelului..., loculă lazulă dină poiană... în săliștea în Rădăcinești o dealniță..., o dealniță în săliștea Mușceleanilor..., o dealniță de la popa Isacă și de la popa Șerbană în săliștea Mușceleanilor..., loculă de la Șerbană lângă gruiulă Bălei în Mușceleană la crânguri în câmpulă de josă..., loculă de la Șerbană la Negrile... loculă iară de la Șerbană la Negrile..., o dealniță iară de la Șerbană, carea au fostă de la tată-său Udrea Beacheșă, dintre măguri, pe lângă dealnița lui Avraamă cea boerească..., loculă denă topile...». Adaus: «iarășă de la Șerbană ună ocă în luncă, dă cu capulă la tină.»

35.

30 Mart 7223. Oprea și soția urată ce a vândut tatăl său Cornetului. Și el a vândut, la nevoie, fiind orb, «locuri pietoare..., suptă opresie», «ună locă înă luncă, care să chemă încornurate pe lângă ală mănăstirii.»

36.

Dichm., 4 d., lf. 7226.

Părintele egumenulă Găiseană chiră Daniilă ceare de la 30 liude ce săntă șezătoriă pă moșiile mănăstirii Urlueștii i Buneștii sudă — grău chile 60 i porumbu chile 5 i tl. 30 polă, 20 după 180 clăi de fănă, dijma după aceste doao moși ce n'au dat-o înă 6 ană, i tl. 12 pl. după claca ce au rămasă de estimpu dină zloți 30, i suhatulă munților.

Dragomiră, i Ionă și dispre partea celoralaltă sătenă răspundu că ei dijma n'au dată de cândă s'au pomenit pă aceale

moșii, fără de cătū aū avutū așăzământū de a da într'unū anū la mănăstire de nume câte bani 300, după cumū și estimpu aū datū dintr'ânșii și vorū da și ceilalți.

Egumenulū arată unū hrisovulū alū Radului-Vodă otū leatū 7113. Scrie să stăpânească sfânta mănăstire aceste 2 sate Urlueștii i Buneștii și cu toți rumăni, măcarū că egumenulū mai ceare de rumăni, ci numai dijma și claca să ș'o dea după obiceiū. Mai susū numiții oameni, văzândū hrisovulū mănăstirii, aū zisū că adevăratū moșiile sântū ale mănăstirii, darū, cătū pentru dijma de 6 ani, n'aū de unde o da ei acumū, că aū trebuitū egumenulū să ș'o fi căutatū, că ei nu s'aū pusū înū pricină a nu o da, darū pentru dijma de estimpu și bani ce aū mai rămasū pentru clacă, să meargă să-i ia. Iarū suhatulū să și-lū ia de la cei ce vorū fi avutū oi pe munți.

Hotărāmū ca părintele egumenū să meargă să-și ia dijma de estimpu de la oricine ce arū dovedi că aū avutū bucate arate pe moșii, și banii de claca de estimpu ce aū mai rămasū neluați. Așijderea și de estimpu înaintea înū toți anii să aibă a-și lua dijma moșiiilor de la oricine, orice bucate arū avea arate pe moșii. Și suhatulū munților de la cei ce va dovedi că ș'aū păscutū oile estimpu să și-lū ia după obiceiū. Ačasta scriemū.

(Trei iscălituri.)

«De Costandinū Mălăescu logt. și trecutū la condică.»

37.

C. 7227. Milostiiū bojiū Io Ioanū Voevodū i gsdnū pisahū gsvdmi dimitale, jupăneasă Catrino ce-ai fostū a boierului dom. Grigorie Tigveanulū. Cătră ačasta-ți facū Domniea Mea știrea pentru că aici la Divanulū Domnii Meale veni de să jălui Tănasie de la Dăngești zicândū cumū că, avândū elū o moșioară acolo în Dăngești alătura cu moșia ta, hotărî[tă] deosebī și înpietrită, și o aū stăpănitū de atunci până acumū cu pace, iarū acumū tu te-ai sculatu de l-ai luatū părțile lui de moșie și ai pusū omenii de l-ai căznitu și l a[ī] scosū dinū moșie fără judecată și pă acea moșăe aū fostū făcutū niște omeni dinū Țara Ungurească fănu și, ... ai pusū de l-ai luatū și Ungureanii acei care aū făcutū fānulū apucă iarū pă Tănasie să l[e] pl[ă]tească fā[nulū]. De care lucru iată că-ți poruncescu Domniea Mea să cauți, de vreme ce [iaste par]tea lui Tănasie de moșie, să-i dai cărțile ce i-ai luatū și f[ă] aș[ă] ca să nu mai v[ie] cu jalbă la Domniea Mea. Iarū, de va fi lucrulū înu'altū felū, să vii aici la ... nulū, viindū de față, pă urmă să știi că-ți voi tri[mite]... iaste porunca Dom. . Tolico pisahū gsvdmi Ghen.

Monogramă pecete.

Proct. Vel Logft.

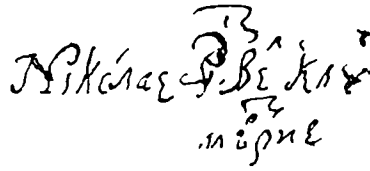
38.

31 Septembrie 7227. Ioan-Vodă «lui Tănasiel Steli, 'împreună cu veriilor lui, anume Ionu i Dumitru» «pentru partea din Dăngești (Argeș), aleasă de Șarban biv Vel Clucer și ceilalți, cari au hotărnicit de către «jupâneasa Catrina a lui Gligore Post. Vlădescul și de către Olănești și de către alți părtași ai lor». Se hotărnicise, cu doisprezece boieri, supt Brâncoveanu. Se plângeau că «le-au împresurat părțile lor de moșie și le-au dat în parte Olă[nescului]... Decă răposatul Ștefan-Vodă dănu Divanul le-au dat pă boiarul Domnii Sale Șarban Vlădescul biv Velu Cluc. și cu alți 6 boieri, împreună cu sluga Domniilor Mele Ionu vt. Port., ca să meargă să-i mai hotărască și a doara». Se trage din nou cu semne și pietre. Acum Catrina face proces pentru stăpânirea «unilor livezi de moșie». Nouă cercetare de Portar. Se află că hotărârile anterioare «n-au fost bune, ci-au fost reale și..., ci-am pus Domnia Mea de s'au spart în Divanul». (Iscălitură, monogramă, pecete mică.)

39.

26 August 7231. «Adecă eu Clementu ieromonahul, fecorul Nicăi biv Velu Slugearu Grădișteanul, dat-am acestu al meu adevărat zapisu la cinstita mâna preasfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei chiru Daniil și sfinței și dumnezeieștii mănăstiri Aninoasei otu sudu Muș. și egumenului Hrisanthu și totu săborul sfinței mănăstiri, unde să cinstește și să prăznuiască hramul sântului marelui arhieru Nicolae de la Mira Lichei făcătorul de minuni, care mănăstire iaste denu temelie zidită de răposatul Theodosie monahul, care s'au chemat pre nume mirenescu Tudoranu biv Velu Cluc., precum să știe că, avându eu niște moșă de cumpărătoare în județul Argeșului, ce să chiamă Rădăcineștii și Săcuianii și Dăngești, le vinde mănăstirii. Le are: Rădăcineștii «de la Albulu parcălabu, fecorul Vladulu și de la fecorii lui...», de peste totu hotariulu», «și ograda cu pomii de la Șarbanu Beacheșu, care iaste răzorită și înpietrită în mijlocul acestor moșă», «denu josu de Coziani, care iaste capul la cale, altul la părau și altul iar la Negriile...», care de cu capul înu ...idrii, și cu altu capu la părau, și altu locu d'asupra mălușalulu... Au vandut-o săteanii pentru birul lui... locu alu popii Oprea Făgetel. ...Cumpărătoare de la Agripina călugărița pre care au ținut-o ...denu ... De la Tănasiel martologul, feciorul lui Voico de acolo, și de la vărul său Gheorghie, feciorul lui Matei, nepoți Chiucăi Dolojanu... De la vărul său Năstasie.» Pomenit ca donatar: «Calotă Logt. Bălăneanul, fratele răposat..., cumnatu-mieu Grigorie Vistearul Tigveanul, iarășu de neamul nostru.»

Iscălesc: «Manolache VI Pah. mărturie, Matei Velu Logft. mărturie, Δημήτριος ὁ Βελ Σπάτ. Ράρτυς, Doni Damianu Vel Vist. mărturie, Nicolae Roset Velu Cluĉ. mărturie.»

40.

19 Februar 7235. Hotărnicie din ordinul ispravnicului Radul Căp. Olănescul. Citați: «Tudorū ginerile lui Tănasiē Steliī», «ginerele lui Stanū Căprioară». «Să meargemū să-ī îndireptămū.» Măsură o vie cu «— pași», «pași de pământū». «Amū pusū seamne și amū făcutū mejdină». «Pentru colnicū s'au descoperitū și s'au destupatū.» Și, «Savulū otū Velū Ocnă», «Slavulū dinū Vlădești».

41.

† Adecă eū Sima log. Olănesculū dat-amū zăpisulū mieū ca să fiie de bună credință la mână lui Tănasiē snă căpitanului Iftemie dinū Dăngești cum să să știe că, lundū eū Tănasiē banī cu județulū Neagoe și cu Gligorie și amū pusū totū hotarulū nostru dinū Dăngești zălogū la dumnealū dreptū tal. 124, iarū, cāndū ao fostū pe urmă 'amū adusū eū Tănasiē toți ban[i]i deplinū la dumnealū, tal. 123, și zăpisulū cesta să-ī fii de samă, și mărturie cine va iscāli mai josū. Și pentru credință amū iscālitū cu mână mea mai josū, ca să crează.

Apr. 20, 7235.

Sima log. Olănescu.

42.

29 Octombree 7249. «Varlaamū ieromonahū, egumenulū sfin-tei și dumnezeestiī mănăstiri Aninoasa, denpreună cu toți părinții mănăstiriī», dă zăpis «dumnealū Căpitanū Dragomirū și dumisale Post. Sandulū, fratele dum. Căpitanū Dragomirū, Bucșăneștiī», pen-tru moșia ce a fost «avāndu mănăstirea la Rădăcinești inū sud. Argeșū i Groșiu i la Peraanī i la Dăngești i la Scăuanī», care «sāntu și sfințiī mănăstiri de la clitori (sic)». Sunt departe pentru mănăstire, aproape pentru el, «de să alătă» (adaus mai apoi un r) cu moșia Berislăveștiī, a lui Sandu, pe bani și 300 de stupi, «mătcī». Cumpără egumenul «Mărzăneștiī-de-susū de la dumnealū dohtorū Dimitrie Notarā». «Care moșie cāndū amū

cumpărat-o, amă întreată și pă dumnealorū ctitorii, dum. Velū Pitarū Costandinū Strămbianu și dumnealū ni-aū datū voe să vindemū; denū care moșii vedemū că nu aducū sporū saū agoneală mănăstirii și săntū pe departe, și să luămū moșii unde mai are sfânta mănăstire și mai cu venitū».

Mai multă iscălituri de călugări cărturari.

43.

Dichm., 4 dni. 7256.

Părintele egumenulū găiseanū chirū Daniilū ceare de la 30 liude ce săntū șazători pă moșiile mănăstirii Urlueștii i Buneștii sud. —, grăū chile 6 i porumbu chile 5 i tl. 36 pl., 20, după 180 clăi de fănū, dijma după aceaste doao moșii, ce n'aū dat-o în bani i tl. 12 pl. după claca ce aū rămasū de estimpu dinū zloți 30, i suhatulū munțilorū.

Dragomirū i Ionū și dispre partea celorlalți sătenī răspundu că ei dijma n'aū datū de cândū s'aū pomenitū pă aceale moșii, făr' de câtū aū avutū așăzământū de da într'unū anū la mănăstire de nume câte bani 300, după cumū și estimpu aū datū dintr'ânșii și vor da și ceilalți.

Egm. arată unū hrisovū alū Radului-Vodă..., măcarū că egm. nu-i ceare de rumăni, ce numai dijma și claca, să-și o dea după obiceiū.

Mai susū numiții oameni, văzândū hrisovulū mănăstirii aū zisū că adevăratū moșiile săntū ale mănăst., darū, câtū pentru dijma de 6 ani, n'aū de unde o da ei acumū, că aū trebuitū egm. să ș'o fi căutatū, că ei nu s'aū pusū înū pricină a nu-i da, darū pentru dijma de estimpu și bani ce aū mai rămasū pentru clacă să meaargă să-i ia, iarū suhatulū să și-lū ia de la cei ce vorū fi avutū oi pe munți.

Hotărîmū ca părintele egm. să meaargă să-și ia dijma de estimpu de la oricine ce arū dovedi că aū avutū bucate arate pă moșii și banii de claca de estimpu ce aū mai rămasū neluați. Așijderea și de estimpu înainte înū toți anii să aibă a-și lua dijma moșiiilor de la oricine orice bucate arū avea arate pe moșii, și suhatulū munțilorū de la cei ce va dovedi că ș'aū păscutū oile estimpu să și-lū ia, după obiceiū. Ačasta scriemū.

Trei semnături.

(Jos:) De Costandinū Mălăesculū Logt. și trecutū la condică.

44.

13 Maiū 1754. Costandin Mihail Cehan Racovița, despre procesul lui «Ionū și Radū de la Spinū sudū Arșișū» cu egumenul de la «Fedeleșoiulū» și cu Milco Logofețelul pentru zălo-

girea Dengeștilor. «Nechiverniseala» unui egumen adusesse pagube. Judecată «înnainte is: de județu». «Dreptu aceia volnicimū pe sluga Domniei Meale Pantazi Aprodū să meargă în sudū Argișū și după hotărârea veliților boiari să apuce pe epitropulū mănăstirii Fedeleșoiulū să împlinească toți bani căți scrie mai susū, tl. 136, și să-î dea Radului și lui Ionū; că așa iaste porunca Domniei Meale.»

(Monogramă, pecete octogonală, apoi:) treapădū judc.

45.

13 Septembrie 1754. Judecată la «B. Velū Vornicū» a lui Sandul Bucșănescul biv Vel Sărdar cu Mihail egumenul de Aninoasa. E vorba de o moșie cumpărată de Bucșănescu de la egumenul Varlaam «înū tl. trei sute și 40 mătci de stupi», «și cu acei bani aū cumpăratū mănăstirii alte moșii mai îndemănă, darū stupii nu i-arū ti datū Sărdariu și-î caută acumū». Constantin-Vodă Mavrocordat stricase «schimburile», supt egumenul Climent. «Fiindū Climentū igumenulū datoriū lui Martinū Buligăi cupețulū dinū Pitești ca să-î întoarcă cheltuiala dupe unū zăgasū (*sic*) ce-lū făcuse dinpreună și cu igumenulū Cămpulungului». «Mergându copilū dinū casă asupra igumenului ca să-î împlinească», «arū fi spusū igumenulū Sărdarului că pentru acei stupi să-lū plătească cu tl. 40 la Martinū.» «Aū priimitū dreptū unū stupū tl. 1.» «Pentru stupi igumenulū Aninoșanulū să să înfățișeze cu Climentū proigm., fiindu-că trăește.» «Toți stupii să-î dea mănăstirii Climentū cu prăsila lorū, câtă să va socoti până acumū.»

46.

25 Maiu 1759. Scarlat Grigorie Ghica-Vodă pentru mănăstirea «Fedeleșoi», «care sfântă mănăstire iaste zidită dinū temeliia ei de răpoosatulū întru fericire strămoșulū Domniei Meale Grigorie-Vodă celū întâi cu acestū nume», dar, supt Ioanichie economul, «dinū necuvioase umbletele lui, s'aū fostū răpusū măi toate odoarāle sfintei mănăstirii, iarū scrisorile toate; de care neavându cu ce să caute cuprinsurile moșii lorū cei ce aū iconomisitū în urmă, s'aū fostū tinsu vecinii înprejuranii de aū fostū cuprinsū cine ce aū vrutū», la Voinigești, Sâmbotin, Golești. Bucșănescu capătă carte de blăstām. Martur și un Stan județul. Hotare: «de spre Goianū, pe izvorulū ce iaste la stupina Pieptii, de la stupinā pe drumū până în Ațagū la vii, de acolò pe măgurā, apoi dā la Scoruşū, deacii apucā muchia penū Negulā, apoi tulaște la Perișorū în Popești și pogoară în Fântăneaoa Reace, apoi în Gura Priseacii, în fagulū lui Bolovanulū. Deacii apucā priseaca în susū până în lăcșoru, apoi tulaște în gura

Văii Babei, apoi apucă pe râu în sus până la crucea Vlădicăi Varlaam, apoi apucă până în Păcala, de aici tullește până în Gura Bogdăii, de aici cuprinde Znamăna și iase în Gruiful Cailor (sic), apoi pã Prantova la vale până în Bozuș, apoi iase în capul Stupineanilor și din Stupinean în măgură, apoi drept în Bolovanu pe lângă Sămbotin, apoi cade în Oltu». Plus «un codru de locu», «de spre Goianu la plute până în Oltu... și suptu obrăjie iar în latu să alătură de spre Goianu pe marginea Oltului în sus cu moșia Sfintei Episcopii (și Episcopii de suptu obrăjie în sus de-asupra Treaptului în capul Voinigeștilor), și așa Voinigeștii au rămasu rätund în poale până în muchia obrăjiei» (carte de la episcopul Ștefan de Râmnic, 7183). «Izbrănimu și hotărăm.» Marturi, fiii: Alexandru, Mihai, Nicolae, Gheorghie, Costandin Dudescul V. Vor., Costandin Crețulescul V. Ban, Costandin Brâncoveanu V. Log., Ștefan Văcărescul V. Spătar, Mihai Cantacozin V. Vist., Manolachie V. Post., Nicolae Dudescul V. Cliuc., Nicolachi V. Pah., Sandulu Bucșănesculu V. Stolnec, Nicolae Brancoveanulu (sic) V. Comis, Ianachie V. Slugeariu, Ioniță Gulian V. Pit. București, 7267, 25 Maiu. «De popa Floru, dascalulu slovenescu de la Școala Domniei Meale cea slovenească otu Stăii Gheorghie celu Vechiu»; «Costd. Brâncoveanulu Velu Logt. prociotohu.» Splendidă podoabă și iscălitura Domnului supt monogramă: «Ionu Scarlatu Ghica Voevod».

47.

7 Februar 1765. «Baba Ioana», văduvă, dinu Titești, mutată la Olteni (Vâlcea), arată că i-a venit fiul «la crama părintelui popa Gheorghie, să-i ajute să facă rachiu ca să-și câștige ceva». Moare acolo: pentru pomană dă moșia ei.

48.

25 Iulie 1766. Scarlat Grigorie Ghica-Vodă pentru viile pãrșite de la Fedeleșoiu, din care «curge pagubă și Cărnării gspdu pentru vinăriciu».

Monogramă. Frumoasă pecete octogonală cu stema ambelor țeri supt coroaă și: Io Sc. Gc. Vv. 1765.

49.

3 Maiu 1765 (și arabe). «Ghennadie arhm. proin. igm. Cozianu»: pentru o vie «de la Ionu Mormonea judeculu». Alta «de la Monahulu Iosefu». «Cu sfatul obștii și adunării sfintei mănăstiri» (Fedeleșoiu).

50.

25 Maiu 1772. «De la departamentul judecăți, anaforă către Divanul». Judecata egumenului de Găiseni cu sătenii de Bunești și Urluești, cari nu dau dijmă și clacă. Sătenii arată actul lui Radu fiul lui Radu. «Care iaste numai cu pecetea țării, iară nici de Domnu iscălit, nici de Velu Logt. nu iaste protocalit, înă care să vede că megiașii acei vremi, între dânșii având pricină de moșie, prină judecată li s'au alesu părțile.» Pe când actul de la Radu Șerban al mănăstirii e iscălit de Domn! Se dă dreptate mănăstirii, cu toate neajunsurile «dină prostimea și schimbările egumenilor».

51.

20 Mart 1773. Învoială cu egumenul Găiseanu. «Iarū pentru siliștea veche i prunii ai Buneștilorū să nu aveți amestecū, să fie suptū stăpănirea sfinteī mănăstiri, să-lū scuture, așăjderea și pentru morile ce vorū fii pă această moșie la apa Vedislava, să aibă a da de noū pe anu câte tl. patru.»

52.

1-iu Maiu 1775. «Adeverința noastră care mai josū ne vomū iscăli: viindū părintele egumenū de la mănăstire, aū cercetatū hotarāle înpreună cu moșteni i cu preoți, noi, megiași bătrāni cari amū știutū hotarāle, și cu frica lui Dumnezeū amū arātatū semnele, de la rota frāntă până la cātini, de la cātini pe piscu la dealū până înă multe la fagū este hotarū bunū fără de nice o pricină, iarū denū fagū înă susū până înă curmătură pe muche, unde să înpreună cu hotar[ulū] curpenișului, apoi iarū pe muche până la plută, de la plută iarū muchea până unde aū fostū fag[ulū] celū mare, iarū de la fagū cuborā la vale până în capulū piscului ai Mlăpilorū (*sic*), care să hotărăște cu moșiia dumnealorū Bucșănescu.» «Noi, lăcuitoari cari ne aflămū la Urluești, noi amū scuturatū și pometele și amū cosātū și livezile, dāndū și obiçnuită dijma mănăstiri, iarū acumū de cātāva vreme nu ne-aū îngādruitū dumnealorū, zicāndū că moșiia este a noastră, darū cercetāndū părintele pe noi, omeni bătrāni, amū grāitū direptū, căci căce până acumū, cândū egumen[ulū] aū

venitū, până acumū nu ziča ca să arătămū hotarulū. Acumū amū arătatū pe unde aū fostū iarășū precumū arată hristovele sfintei mănăstiri.»

Iscălesc preoții Sima, Vâlcu, diaconul Vasile, «uncheașu Mărinū», puind degetul.

53.

Petiția lui Climent, iconom de Fedeleşoiu.

«Cărți saū alte sineturi nu avemū, că toate scrisorile aceștii sfintii case s'au răpusū dinū cancelariia răp. Costandinū-Vodă Mavrocordatū, la anii 1749, precumū este știutū și de arhieru locului și de alți boieri.» Cozia și Cotmeana-i persecută, fără a presinta însă acte «ca să să poată îndrepta și moșioara aceștii mănăstiri, și așa rămâne a să dăscoperi adevărulū prinū oameni bătrâni cu știință dinū lăcuiitori părții locului». Cere cercetare locală.

La 12 Ianuar 1779 ordinul domnesc.

Carte de blăstăm de la Mitropolitul Grigorie pentru «bătrânii înprejurenii și alții cari vorū fi știindū stăpânirea acei moșii» (1779, 21 Ianuar).

54.

18 Mart 1781. Sătenii din Bunești și Urluești se judecă cu mănăstirea Găiseni. La 1772 aveau actele «la Țara Ungurească», pe care și le aduc azi. Se vede iertarea din 7052 a rumânilor jupănesei Stanca în schimb pentru aspri la mănăstire, «pentru tămăia». «Zicândū țaranii că să tragu dinū neamulū acelorū rumâni ertați». În cărțile lor e vorba însă numai de «petece de moșie». «Pentru nestatornicie lucrurilor lumii nu putemū zice cumū sântū ei și dinū rumâni și dinū boeri, fiindcă poate unii dinū ei să fie așa și alții amentrele.» Li se dă numai Valea Babei. E vorba și de «muntele Vamășoae».

55.

7 Decembre 1781. Hotarnică la Valea Babii (Argeș). Locuri: «crucea Vlădicăi, gura păraului plopilorū, păraulū porcului, poteca prisecii, gura potecii, Bordeile Țiganilorū, gura Horștului, ariia Burchiului, șirulū de fagi, măgura hoșilorū, dealulū pietrii, drumulū celū mare, Cucea cu comoara, piatra învăluită, Vărfulū roșilorū.»

56.

15 Decembre 1781. Hotărnicie la Urluești și Bunești (Argeș). Se întreabă «oameni bătrâni și cu alți oameni înprejurenii». «Pă-

rău brebeniloră, roata frântă, hotarulă cepariloră, lacu cu cătina, fagulă celă mare, vărfu moșului, pluta cea mare, nuculă dină drumă, gorunulă, aniniă ceă mară, părăulă Cărstini, apa Vădislăvi, gura părăului secă, capulă malului, muchiia Părliti, fântăna cu arini, hotarulă popii lui Epure, gruiulă lupului, alătorea cu tă-răța, vărfulă celă naltă, vărfulă gudului, scursura părăului secă».

57.

Molitfeloră Voastre, preoți i diiaconă și vooă, săteniloră ce sănteți șazătoră pe moșiia Valea Babei, fiindcă unii denă voi, după mărturisanii și adeverița ce aă dată cumă că moșiia Valea Babei iaste a sfinteă mănăstiriă Găisenii, Sfințiia Sa părintele egumenă aă dat jalbă la Măriia Sa Vodă, și iată că vine acolea. Ce, de știți că moșiia Valea Babei iaste a mănăstirii, iară nu a voastră, nu măi umblați trepădându-vă și cheltuindu-vă, ci vă trageți înă susă și lăsați pe Sfințiia Sa ca să pue isprăvnicelă spre a căuta venitulă moșii. Iară, de nu lăsați moșiia și ziceți că iaste a voastră și aveți a răspunde, vă sculați cu toții de veniți aici, aducându-vă scrisorile și marturii ce veți avea. Aăasta. 1783, Fev. 28.

(Iscălitură.)

58.

1-iu Decembre 1783. Mihail Costandin Suțu, pentru moșiia «Valea Babei lângă moșiia mănăstirii [Găiseni] ce să numește Urluești i Bunești». În «răzmerița» ard actele. Diaconul Dumitrașco cere semnele moșiei. «Și, arătându-i-le, elă s'aă pusă de aă făcută o carte vicleană, numindu-o că este dină cărțile cele răpuse, și ei, fiindă proșți, necunoscându că iaste vicleană și priimindu-o, s'aă pornită a cere cu dănsa judecată, să stăpănească moșiia». Egumenul spune că astfel «aă înșălată și Divanulă domnescă înă vremea Domnii Sale fratelui Alecsandru Ipsilantă Vvd.». Pomenit și «Domniia Sa fratele Nicolae Caragea Vvd.» «Cartea vicleană» era «pe numele Domnii Sale Ducăi-Vodă». Pentru a se vedea «de aă fostu adevărată saă minci-noasă» se orânduiește blăstăm. Se face cercetare de ispravnic «cu egumenulă argeșană i cu egumen[ulă] fedeleșoianu și cu judecătorulă județului». Se adună, la 1783, «lăcuiorii înprejurași acestoră hotare». Se declară de vinovați «că ună Dumitrașco diiaconă de la Bărești, sudă Oltă, aă zisă că știe pre ună popa Mirea zugravă de la satulă Făgețielu, sudă Oltă, dă le va face carte domnească veche, de voră lua moșiia: numai semnele moșii și numele să-i dea înscrisă și tl. 15 plată, și le va aduce cartea făcută. Și așa aă auzită preoții i lăcuiorii numitulă sată, cu toții i-aă făcută rugăcune și i-aă dată semnele moșii și nu-

mele înscrisu i plata, și le-au adusă cartea făcută; și așa s'au apucatū de judecată și li s'au datū moșiia suptū stăpânirea lorū, deosebindu-se cu hotarnici.» Recunoaște și Dumitrașco. Mitropolitul arată «cumū că, față fiind Sfinția Sa părintele Sidisū i Sfinția Sa părintele Zihnonū și totū clirosulū Sfinței Mitropolii, aū adusū pe numitu popa Mirea înaintea Preasfinții Sale și, întrebându-lū, nu ș'au tăgăduitū fapta, ci singurū aū mărturisitū că cu mână luī aū scrisū această carte mincinoasă ce s'au numitū a Ducăi-Vodă de săntū patru ani... Cu care ačasta rămăindū numitulū popă cu totulū suptū vină, după porunca pravilii l-au catherisitū, luându-ī darulū preoțai.» Cei doi clerici dau cheltuiala de 300 taleri a procesului, urmând a li se vinde chiar averea.

59.

1-iu Februar 1785. Egumenul de la Fedeleșoiu trimete «Găiseanului» un diacon pentru cercetarea pricinii cu Valea Babei. «Acumū oamenilorū acestora l'e frică de cheltuiala ce aū făcutū fratele Necodimū în anulū trecutū, că ei s'arū pune josū.»

60.

1802. «Igumenulū mănăstirii Găisenii dinū sudū Dâmb.» către Domn. Se plânge de «dumnei cocoana llinca Herățoia dinū sudū Dâmb.», pentru că «sfânta mănăstire Găiseni are doi munți în sudū Argeșū, ce să numescū Galbena și Vămășoia, pe cari cândū îi vându la păstorī, îi dau pe amândoi... Numita cocoană nu îi lasă să-și pască oile pe muntele Galbena cu cuvântū că nu este muntele mănăstirii, ci alū dumnei.» Ea pretinde că e Boia, munte al ei. De ce n'a pretins altfel mănăstirea? El arată Domnului că din schimbarea egumenului. De aici «ačastă întindere a pârâtei asupra muntelui mănăstirii ce-lū face că este alū ei.» Cere cercetare.

61.

1-iu Maiū 1802. Raport al lūi Costandin proin vătaf Robescu în chestia popei Ioan.

«Zisă și aciasta părintele igumen că răposatulū Ananiia ce aū fostū igumenū după Iordache Cacipū, aū avutū slugă pe popa Ioanū, pă carele l-au căsătoritū, făcându-lū și preotū la schitū, și, cu răzmirița trecută a Nemților, fugândū Ananiia înū Ţara Ungurească, lăsândū pă popa Ioanū la schitū, i-aū fostū datū și candelile de argintū suptū păstrarea sa, și, după ce aū venitū Ananiia, aū găsitū și vitele schitului vândute de popa Ioanū și candelile răpuse, și l-au apucatū Ananiia înaintea Preasfinții părintelui Mitropolitu răpt. Cozma, de aū plătitū vitele și pentru candile i-aū datū blagoslovenie. Și, trei ani trecândū, aū datū trei candile și bănuială are că va fi luatū și scrisorile schi-

tului, avându-și cugetu precum umblă a și-lă săvârși». «Hârtoage» după spusa lui, depuse, sunt, se zice, la mătușa lui, călugăriță. «Nu i-au spus că au bătut pe unu Ionu isprăvnicelu, rumpându-și coada calului..., au mai bătut de moarte pă unu Alecxu isprăvnicelū, fiindu-și și cumnatū numitului preotū, și au mersū astă toamnă și la schitū cu toporulū, de au datū în poarta schitului, care să vădū și tăeturile, să spargă poarta, să ia dijmă de la unū omū alū schitului carele avusese porumbū pă moșia Cornetu, iarū nu înū Copăcenī. E : urīt de locuitori, scoși din «locuri»: spun că va avea mărturii câte zile de arătură sunt pe moșie. «Aciă călugăriță, fiindū la schitū, de făcea prescuri, i-arū fi datū igumenulū o zi de arătură a să hrăni feciorii ei, fiindū-că ia era moșteană dinū Clocoteni și nu avea locuri în destulū a să hrăni acolo și după moartea feciorilorū săi s'au stăpănit de schitū până acumū». Popa refusă a se supune altuia decât lui Vodă. — În 1804 popa aduce ca marturi «oamenī lăturași», și din Pitești. Păharnicului C. Brăiloiu îi răspunde «cu mare obrăznicie că va să scoată schitū și din moșia Cornetu, de va trăi». — Venise la București, la Departamentul de opt, și căpătase nouă cercetare, dovedindu-se că și el a «clăcuit la schit». Epitropul Pantelimonului spune «că s'au stinsū schitū cu cheltuiala în patru rânduri cu patru tacăme de cercetători». — La 24 Maiu Vodă dă schitului moșia. Se pomenește și o mătușă a preotului, care, cărciumăreasă a schitului, vindea vinul și rachiul lui.

62.

1803. «Ștefanū egm. Găiseanulū» către Domn, pentru «o moșioară ce să numește Urluești i Bunești i Valea Babei înū sudū Argeșū, și, fiindū depărtată de mănăstire, s'au găsitū negușitori ca să o dau înū harendă și, făcândū simfonie cu negușitori pe anī trei», «unī dinū clăcași» nu dau dijmă și clacă. «Milostive Doamne, văzū că acei lăcuiitori clăcași, nici la zapisulū lorū nu să uită, nici dijma dinū sămănături și dinū fânețe ori dinū rachiū nu facū supunere de a-și da dreptulū lorū la numițai negușitori arendași, ce să arată ca nește zurbagii, și așa negușitorii au venitū și-și cere banii la mine înapoi, zicândū că n'au cumpăratū gălceavă.» «Făcându-să acestū ponosu moșii mănăstirii, arătându-să de zurbagii, întâi că toți negușitorii să vorū trage de a nu o mai lua înū harendă, alū doilea poate cu zurbalăculū lorū să să facă că săntū moșteni și iaste moșia lorū iarū nu a mănăstirii.»

63.

Arătū eū cu frica lui Dumnezeū ce ne-au zisū popa Ioniță otū Copăcenī. Me-au zisū: Costandine, tu ești copilu nostru, să nu arăți locurile noastre, că eū îi voi da ie doo loț,

curi stătute cu zapisu și te voi erta de clacă, numai ca să zică că ești moșu bunu alu nostru, că voi să facu pe Radu olaru moșu și să facu și pă Nicolae alt moșu, și oi să facu pă Șarbanu iară moșu și cu ai noștri trii, cari să facu șapte moși, și, ca să prinză moșiia mănăstirii mai totă și puținică rămăne la mănăstire. Așa au zisu popa Ioniță cu gura lui. Acei oameni ce zice popa să-i facă moși sântu totu, omeni streini adunați aci în Copăceni și facu clacă: cu aselū de meșteșugu umblă să ia moșiia sfinti mănăstirii. Iar noi, cei mai susu numiți, adăvărămū cu sufletele noastre că este moșiia sfinteī mănăstirii.

Viindu Costandinū otū Copăceni dinpreună cu Alecsie isprăvnicelu alū siinteī mănăstirii Cornetu cu această adeverință și, cercetându-se și de mine, față fiindū, nu tăgăduiră; și pentru încredințare amū iscalitū.

805, Mai 12.

64.

În frica lui Dumnezeu arătămū noi cu suflete nevătămate peântu munții sfinteī mănăstirii Găiseni ce-i zică Galbena și Vameșoia, amândoi totū unū hotarū, iară acești munți mai nainte au fostu suptū stăpănire părinților noștri și le vindea iarba pe toate anu (*sic*) la Mocani, cumū și noi în urma părânților noștri până înaintea răzmeretū Muscalilorū, care atuânca amū fostu veându[ti] iarba acestorū muânți unuia Staânčulu Leca, și, rămândădu (*sic*) pă aceia bunătate a sfiante mănăstirii, dupe cumū mai susu arătămū, iară pă alți stăpăni nu știmū ată[ti] noi câtū și în zilele părinților noștri, nici amū văându tu cui va noi, pământu, ci numai iarba. Iarū, de va fi vre unū zapisū cu vecleșugu, noi nu știmū, ci-i știmū bunī ai sfinteī mănăstirii. De aceasta mărturisimū și vomū răspunde ori la cine va întreba și ne va chiea, purtându-ne de (?) chieltuiala.

1806, Iul. 12.

Moșu erei Vasile dohv. otū Urluești adeverezu.

Uncheașu Sima sinū Tănasia adeverezu.

Moșu Ionū bratū ego adeverezu.

Deaconū Apostu adeverezū.

Moșu popa. . . otū Urluești adeverezu.

Unchiașu Dumitru Buda otū tamū adeverezū.

Eū Radu unchiiașu Cărste otū tamū adeverezū.

65.

30 Decembre 1811. Epistatul Cornetului se plânge Mitropolitului contra popei Ioan. Popa fusese «isprăvnicelū» pă numita moșie. Carele de atuncī au începutū a să numi pă sineși moșneanū și a să face în silnicie și stăpănu desăvârșitū, întâi cerându câtevașu locuri înfundate în moșiia Copăceniī, apoi cerându jumătate moșiia și mai în urmă cerându mai multū de jumătate.» Condamnat, se impune «cu ciomagul». Acum popa, «avându elū unū

fecioru i doi gineri și unu frate, să facu toți împreună steagă de cincî ciomage, și, gonindă pe călugărași ce-i rânduște asupra străngeri venitului, cu puterea ciomagului stăpânesu înă silă, necinstindă și suduindă pe săracii călugărași cu nesuferite înjurături și ocări. Încă arată că, avândă puțințele oi ale schitului la pășune pe acea moșie, aū mersu feciorulū numitului preotū cu ciomagulū ca să izgonească pe ciobanulū schitului cu oile după moșie și, văzândă pe ciobanū că să apără și nu să poate doborî cu ciomagulū, aū slobozitu pușca într'însulū, care, de nu s'arū fi sfiitū ciobanu, negreșitū îlū lovea tocmai prenū capū, darū, sfiindu-să, nu l-aū nemeritū glonțulū, ce numai i-aū pârlițū părulū capului.» Cer să fie adus, cu fiul, prin «slujitorī vrednici», pentru judecată. «Pe numiții zorbagii cu dreaptă judecată să să facă zaptū a să dăsnărăvi de ciomag și de pușcă, căci, de nu să vorū pedepsi strașnicū, poate să să întâmple primejdie de moarte la vre unulū dinū oamenii schitului.»

66.

C. 25 Ianuar 1812.

«Cu lacrămi de focū jeluimū dumneavoastră, cinstiți ispravnicī, ca se avemū dreptate.

Pentru popa Ioniță și fiu lui i ginerlle i frate-săū, că, viindū la dumlui Șetrarū Ene Brătianu, l-amū găsitū bolnavū și n'aū pututū să meargă cu protopom (*sic*) în fața locului, ci prinū scrisoare s'aū îndatoratū ca să fie și în locu lui și cumū va găsi cu dreptate, să înștiințeze la dumnealorū boerii ispravnicī. Și aū priimitū Sf. Sa, și, viindū la Căneanī, ne-aū datū vătafulū doi plăiași. Și plecândū de acold, amū ajunsu la popa Ioniță sara, si aū strigatū părintele protopopulū: Acasă ești, frate? Bucurosū ești de oaspeți? — Bucurosū, aū răspuns popa Ioniță. Și amū intrat în casă cu toți. Și aū aprinsū lumânare și ne-aū întreatū: pentru ce ați venitū? Și aū răspunsū protopopu: Amū venitū cu porunca Divanului și a părintelui episcopulū și cu a dumnealorū boerilorū ispravnicī și cu omū de la slăvitulū Divanū. Și aū înjurat porunca slăvitulū Divanū, zicândū că nu va să știe de porunca slăvitulū Divanū, că trăiaște episcopulū și Medelniceariu Ioniță. Și, sărindū, m'aū apucatū de grumazi și m'aū sugrumatū cu șalulū, câtū nu puteamū să răsufli. Și me-aū luatū pistolu de brăū și l-aū trântitū de pământ, de s'aū sfărămat, și aū strigat cătră zurbagii lui: Incuiați ușa, să-i omorimū pe toți. Și, lăsându-mă pe mine, aū apucatū de părū pe părintele Theodosie, vichilulū părintelui starițū, și, trântindu-lū de pământū, aū strigatū către zurbagii lui: Puneți mâinele pe dânsulū ca se-lū omorimū de totū. Și l-aū sugrumatū și pă el de gât, și de-abia l-aū scos protopopu din mâinile lor. Și, întrândū unū slujitorū în casă, aū scăpatū

din mân[a] lor și aŭ fugit la mănăstire, câtă era se se îneace în Oltă, auzindă pe feciorul popi strigândă ca să-î aducă pușca să-lă înpuste. Și, întrândă ună plăiașă în casă, l-aŭ lovită popa cu ciomagu în capă, de i-aŭ ruptă cornu capului, de l-aŭ umplută de sânge, de nu mai vedea cu ochi, și pe altă plăiașu l-aŭ chemată popa pe nume și l-aŭ înjurată de cruce, și, luându-lă popa de pără, l-aŭ trântită de pământă, și, tăbărindă toți zurbagii lui cu ciomagele pă dânsul, l-au bătut cu inul (*sic*) în cincî rânduri, fărămându-î și o mână, zicândă: Ce ați venită la casa mea ca să ne legați? Neavândă noi nici măcară o pedecă ca se îpedecămă caii, nici fune sau feară. Măcară că era poruncă, dară noi voiamă cu binișoră ca să le vorbimă. Iară eî nu ne-aŭ mai dată vrăame ca să vorbimă. După ce ne-aŭ căznită de moarte, tocma atuncea ne-aŭ întreată de pricină, măcară că elă văzuse porunca dumneavoastră. Și, dimineața, făcândă părintele protopopu puțină întrebare, și n'aŭ tăgăduită feciorulă popi pentru pușcă și ciomagă. Viindă și ciobani față, s'aŭ dovedită prină carte de blestemă că aŭ slobozită pușca într'însulă. Și pentru dijmă aŭ spusă că aŭ luată. Și, văzindă protopopu atăta zurbalăcă, n'aŭ mai intrată mai multă în cercetare, fiindă-că aŭ scosă popa ună pistolă și l-aŭ arătată la toți căți aŭ fostă înă case, zicândă: Cumă va întra popa Theodosie în case, pe dată îl înpuşcu. Și aŭ trimisă după dânsulă în doao rânduri, și n'aŭ vrută să vie, înștiințându-lă noi. Și așa aŭ scăpată, că negreșită l-ară fi înpuşcată. Și s'aŭ jurată înnaintea tuturoră cu blestemă că pe părintele starițulă nu-lă lase în viață, zicândă că are ună fecioră și doi gineri și ună frate ca niște lei și nu va scăpa dină mâinile loră și oriunde-l va întâlni să-lă omoare. Și, așa fiindă, zurbagii aŭ rămasă înă chefulă loră, nesupuindu-se porunci slăvitulă Divană, și așa nu i-am putută supune ca să-î aducemă la cinstitulă isprăvnicată, lăudându-se asupra noastră ca se ne omoare, precumă s'aŭ și văzută. Și dum. vâtafă n'aŭ făcută după poruncă, ca se ne dea oameni vrednici ca se-î putemă supune, și l-amă înștiințată prină scrisoare, și ne-aŭ venită răspunsu că elă nu are nicio putere.

Și aceste sîntă toate adevărate, fiindă-că aŭ fostă și carte de blestemă la mijlocă. Și pentru încredințare ne-amă iscălită.

Eă Stegară Petre de păhărnice m'am iscălită și ne-amă pusă și degetele. Eă Simonă plăiașu adevereză, fiindă ucisă. Eă Șărbănescu plăiașu adevereză, fiindă cu capul spart. Eă Ionă slujitoriu de la scaunulă isprăv.: adevereză. Theodosie iermonahă m'am iscălită, fiindă și părintele protopopulă de față la toate aceastea.» E în legătură cu cercetarea din 1800 contra popei Ioan fost protopop. Preotul mai bătuse pe niște cercetători (și un Bidica of Copăceni; se vorbește și de «suhat»). Procesul ține și în 1801: popa «a luat mălaiul de la moară», bate pe un isprăvnicel plecat pentru dijma de rachiu, sparge pivnița, iea «zăloage»,

silind pe cel atacat afugi în «Țara Nemțească». «Ună calū căruia i-aū frântū coada și la urmă i l-aū datū cu coada frântă și alte multe zoruri aū făcutū, lăsându și schitu fără arături». Episcopul poruncește «să-și tragă mâna, să dea îndărătū și mălaiu ce aū luatū».

Martur și un «igumenașū». Un lordachi Cacip ținuse schitul în «embatic».

67.

25 Ianuar 1812. Protopopul Petru de Argeș povestește aceeaș scenă. A mers singur, refusând «dumnealui Șătr. Ene Brătianu». «Și eū, mergându întâi în casă cu dumnealui popa Toma otū Racoviță și găsindū pe popa Ioniță la cină, amū șazutū și eū cu dânsulū și, arătându-i denū gură cumū este porunca, aū zisū că, de este cercetarea și pânū carte de blestemū, să mulțumește. Și, șazăndū noi de vorbă, aū intratū părintele Theodosie cu bumbașărū și cu doī plăiași, și de odată, puindū mâinile pe fecioru popi i pe gineri[le] lui i pe frate-săū să-i prinză, iarū popa Ioniță, văzindū așa, s'aū sculatū de lângă mine și aū luatū unū bastonu dinū mâna lui Theodosie și întâi aū lovitū unū plăiașu înū capū, apoi aū luatū pe părintele Theodosie de părū și abea l-amū scosū eū și l-amū scăpatu afară, apoi aū luatū unū pistolū de la brău bumbașărului și l-aū datū înū pământū, și, înțâmplându-să așa, nicio cercetare nu s'aū făcutu. Eū pe urmă totu amū făcutū o fărămă de întrebare feciorului popi: aū datu cu pușca înū ciobanu părinților aū nu, și n'aū tăgăduitu fecioru popi că n'aū avutū pușcă, mergându la vânătoare, numai aū zisū ciobanului să-și ferească oile dinū umbletu vitelorū, și pușca aū slobozit-o înū vântū, zicându că, de arū fi fostū un lucru ca acela, lângă elū aū fostu. Amū căutatū pe ciobanū și nicio zdreală pe trupu n'amū văzutu.»

68.

1-iu Februar 1812. Epitropii de la Pantelimon către «slăvitulū comitetū», pentru «zurbalăcurile» popei Ioan. Era ordin «să-i, pue în mână și să-i aibă în pază, fiindū știuți de oameni răi, silnici, zorbăgii, ciomăgași și ficleni, ca să nu scape și să fugă și apoi să între înū cercetare... Popa Ioniță cu ai săi i-aū răzbitū înū bătăi și înū cazne... Pă Theodosie l-aū luoatū de părū, i-aū zmulsū barba și, sugrumându-lū cu șalulū său de gâtū, l-aū trântitū josū pă pământū, pă slujitorū l-aū lovitū cu ciomagu înū capū, i-aū spartū capulū, umplându-lū de sânge, pă plăiașū l-aū înjuratū de cruce, l-aū luoatū de părū, l-aū trântitū josū, aū tă-

băritu cu ciomagile pă dânsulū, l-aū bătutū înū cinci rânduri, zdrobindu-i și o mână. Toate acestea s'aū urmatū și s'aū făcutū înū fața protopopului... Dinū alăturata înștiințare a ispravnicului Mavrodoglu poate cunoaște fieșcine diafendefsiři ce umblă să facă ucigașilorū, zicândū că s'aū camū bătutū de-a valma, iarū spargerea capului slujitorului său și bătaia i zdrobirea mînii plăiașului le face de totū, vinuește pă Theodosie i pe păhârnicelū și pă cei trimeși de însuș că aū mersū noaptea înū casa popii, darū n'aū mersu tâlhărește de capulū lorū, ci aū mersu împreună cu protopopulū și cu poruncă înscrisū de la Mitropolitu, de la episcopulū, de la Divanū și de la ispravnicī, avândū a sa volnicie înscrisū ca să-i pue înū mână și să-i aibă înū pază, care volnicie, măcarū că Mavrodoglu înū urmă aū luat-o de la ei și aū poprit-o, darū prinū jurământū, atâtū a celorū bătuți, câtū și a altora ce aū văzut-o și aū citit-o să poate dovedī, cu toate că, și chearū de n'arū fi fostū așa volnicie, iarăși nu era vre unū păcatū sau vre-o urmare rea a mumbașirului ca să-i pue în mână și înū pază pă niște zurbagii ca aceștiea, alū căroro ciomag este arătatū prinū atâtea cercetări ce s'aū făcutū pe la fața locului și pe la ispravnicī. S'a făcut deci «bună și curată dovadă» de cele petrecute. «Aciastă vinovăție a lorū să atârână de pravilile anarhii». Se roagă Divanul, «între ale căruia membruri ești și Preasfinția Ta, părinte Mitropolit», a se lua cu «mubașiretū ostășescū Cazaci trimeși într'adinsu către ispravnicī» să-i aducă, «Cazacii cu slujitorii isprăvnicești». Generalul vice-president dă Cazaci (24 Februar).

69.

10 April 1812. Anaforaua Divanului. Popa Ioan cu fiul Andrei și ginerii Barbu și Ioan primesc cercetarea, dar nu cu trimes scump de aiurea, ci cu localnic. Zapciul, vătaf de Păharnici, îi aduce la Divan. Cer mărturia lui Mavrodoglu și cercetare locală cu carte de blăstăm, cum s'a decis la 1804. Dar ispravnicul n'a fost de față, iar protopopul da. Sunt «căzuți în vina anarhii». Popa să fie dus la Mitropolie, cei trei primesc «câte dooă sute toege înū falangă la scara Divanului, ca să fie pildă și altora asemenea lorū». Zapisul din 1775 al Stanei Gușleasca e «plastòs» Deci moșia e a schitului. «Acestu felū dă stăpânire fără sinetū și cu ciomagu după pravilă și după dreptate este rea și nu are nicicunū temeiū».

Se «sparge» zapisul în Divan; și cheltuieli de judecată.

La 16 April se arată că schitul, cerând 1.110 taleri, «cu mijlocu învoitū i-amū împăcatū pă tl. 600» ce-i va plăti popa și «părtașii lui». Mitropolitul ordonă «să se mute la locū depărtatū». Popa cere să poată vinde «casa și alte nameștii și pometurī ce nu să potū muta».

70.

16 April 1812. Mitropolitul, semnând grecește, pentru popa Ioan, care «denū începutu s'au arătatū ca unū apostotatisū». Face «marī pagube și zulumurī.» Se orânduēște surgunlăcu (?) dă șa-e luni la mănăstirea Znagovului, ca să șază acolo spre pocăință» și să se mute cu «familia lui».

71.

10 Iunie 1812. «Popa Ioanū otū Copăceanī, popa Tudorū Călăreșu martoru.» Recunoaște că a finut moșia «înū silnicie și cu pieptulū». A fost «trimesū surghiunū la mănăstirea Znagovului pentru nesupunerea cu care ne-amū arătatū la porunca slăvitului Divanū și pentru bătaia ce amū datū omului Divanului i călugărașilorū schitului». Epitropii au cerut de «m'au ertatū de la închisoarea surgunlăcului». Promite că nu mai face «zurbalăcuri, silnicii cu ciomag, gălcevuri, înjurături și bătăi». Numai de nu se va stâmpăra, «să fiū izgonitū cu totū de acolo din lăcuința părții locului, împreună cu feciori i ginerii mei și namesțiile noastre să rămăe pā seama schitului, fără a ne da vre unū banū pentru ele».

72.

10 Iunie 1813. Ioan Gheorghiu Caragea-Vodă. «Costandinū vânătorulū i Alexe i Dumitru pārcălabii și Gheorghe, vechili și altor lăcuitori dinū trei sate, Copăcenī i Călineștii și Brădenī, sudū Argeșū», sunt chemați la judecată cu egumenul Sava de la Cornet. «Zicândū lăcuitori prin apelația lor ca să nu fie îndatoriți a clăcui câte 12 zile pā anū, ci numai câte șasă zile, precumū să urmează și la alte moșii duprinū prejurū... Așijderea și pentru porumbū, să nu fie siliți a da de pogonū câte optū baniți, ci dinū ceia ce va face să dea zeciuială. Pentru care s'au întreatū lăcuitori de aū ei vre un așăzământū înscrisū, orī de la epitropia mănăstirii Sfântului Pantelimonū, unde este închinatū metohū acestū schitū, saū de la cei dă mai nainte igumenași ai schitului orī de la celū dă acumū, pentru ca să facă mai puține zile, și răspunseră că înscrisū așăzământū nu aū, darū din vechime ziseră că așa aū urmatū dă aū clăcuitū numai câte șase zile pā anū și n'au fostū siliți de către cei de nai nainte stăpănitori ai schitului a clăcui mai multe zile. Cărorā li s'au zisū că, dă vreme ce așăzământū înū scrisū de la stăpāni moșii nu aū, după pravilniceasca condică care să urmează și să păzește aici într'această țară fără de osebire la toți lăcuitori sântū datori toți a clăcui stăpānului moșii doăsprezece zile pā anū și ei, cumū înū condica Divanului sântū orânduite, și asemenea aū și ei

să urmeze. Și cu pricină căci cei dă mai nainte stăpâni ai schitului s'au lăsat pe mai puține zile, aceasta rămâne la voia și priimirea stăpânului și pot și ei acum să se roage ca, de vor putea, și să înduplece pă episcopul și pă starețu să-i lase pă mai puține zile, însă cu voința, iară silă nu li să poate face. Cum și pentru porumb, iarăși, după pravilniceasca condică, sântu dator a da dă unū pogonū grăunțe ocă optzeci și opt și nu pot a să înpotrivi la aceasta cu pricinuirea ce zică că uniori nu facū porumb mai mult de cătū opt baniți, care îl dă și pe acela, pentru căci, precum și când face porumbul mai mult, stăpănu moșii nu-i poate sili a le lua mai multă dijmă decătū opt baniți, așa și când să face mai puțin, sântu dator a răspunde totū optū banițe. Și într'această chipū hotărāmū să urmeze darea dijmii porumbului. Pentru livezile ce vorū fi curățite de dănșii, nu poate schitu a le lua de la dănși și a le da altora, precum nici pă seama schitului a le ținea, ci livezile ce vorū fi cu adevăratū curățite de dănșii are a și le ținea și a le stăpăni ei, plătindū la mănăstire zeciuală dănū zece una; precum și locurile dă arături asemenea are a să urma. Iară pentru fănū [ce] vorū voi ca să cosească în livezile schitului, cândū schitu nu va avea trebuință a cosi fānu dānū livezile sale pă seama sa, atunci pentru fānu dinū acestū felū dā livezi aū să să ajungā cu schitu precumu să vorū putea învoi, și așa să între cu coasa în livezile schitului, iarū fără învoială nu sântu slobozi a cosi... Și pentru, cele ce să jăluescū lăcuitori că călugării și oameni schitului le facū multe supărări, omorāndu-le dobitoace, luāndu-le pāsări și globindu-i, niște livezi dā fānū curățite dā ei luāndu-le pe seama schitului, precum și igumenulū înpotrivā să jālue, pentru ei că facū stricăcunī la moșie și la pădurea schitului», — cercetare.

73.

17 Iulie 1813. Ioan Gheorghiu Caragea, pentru procesul pornit de popa Ioan și cetașii contra Cornetului. Procesul, după usurpările epistatului Preda, începe supt Constantin Ipsilanti. Presintă actele moșnenilor Gușlești. Spune că pe unii din moșnenii cu actele i-au robitū Nemții, «a căruia arătare să dovedī mincinoasă după pliroforiia ce ne-au datū înū Divanū dumnealorū veliții boari (*sic*) că atunci nici robie nu s'au făcutu de către Nemți înū țară». Se arată «că acestū preotū încă dinū zilele Nemților, cândū arsesse acestū schitū, aflāndu-să isprāvnicelū la acea moșăie și înū urmă poprindu-se și fiindū preotū totū la acea biserică, aū avutū întâiū șapte pogoane dā loc dinū moșia schitului, pentru care, ca unū preotū ce să afla alū bisarecii, i să făcea musaadē de nu da nici dijmă, nici claca, iarū înū

urmă, după arderea schitului, găsindū vreme cu părleju, s'au în-
tinsū încetū încetū și au zaptū a treia parte dinū moșăe». «Judecata la 1804, execuție «în zilele Rușilor». Se constată «ci-
sologhiia»: el pretinde «că ar fi avutū unū hrisovū sârbescū carele
i s'arū fi luatū de Cazacii care l-au jăfuitū înū vremea trecutii
armii rosești». Ce aduce acum e «ca o hârtie albă». Dator a
plăti pentru judecată și moșie 1.216 taleri, din cari 616 venitul;
după prețuirea *namestiilor și bucatelor* se află valoarea lor 1.413
taleri: epitropia Pantelimonului va acoperi diferența. Ce i-au luat
Cazacii e din vina lui. Să plece Ioan de pe moșie.

1817. «Nicolae Trăsnea, Sardarū, epitropu spitalului Sfântu-
lului Pandeliimonu», arată către Domn că la «munții Galbenu și
Vămășoia și la moșie au catandisit arenda... la nește moșneni
de acolo». *Ocolnița* era la «unū Dumitru Ţonea și Mihailă Ţonea
otū sătulū Băeșoia dinū plaiu Loviștii, zicându-le ca să o
scoată după sârbie pă românie». Se oferă 50 de taleri pentru ea.
Să o capete pe cale oficială.

22 Iulie 1823. «De la Hătmănie.» Hotărîre în procesul lui
Nicolae Trăsnea, epitrop al Sf. Pantelimon, cu Gheorghie Buc-
șănescu pentru muntele Galbenu. «Aprodu hătmănescu» să meargă
la Vâlcea să ia pe Bucșănescu și cu actele să-l ducă la «sudū
Argeșū» pentru ca «să se puie înū lucrare luminata poruncă cu
urmare întocmai precumū într'ansa să coprinde».

Pecete cu negru: vulturul cu crucea; în jur: «Dimitrie Ralet
VI. Hatman, 1822».

P. P. PANAITESCU

Un manuscript al „Efimeridelor“ lui Constantin Caragea Banul

UN MANUSCRIS NECUNOSCUȚ

AL «EFIMERIDELOR» LUI CONSTANTIN CARAGEA BANUL

Între scrierile neo-grecești privitoare la istoria Românilor din a doua jumătate a veacului XVIII și începutul veacului XIX figurează și «Efimeridele» lui Constantin Caragea Banul, o scriere întinsă, cu o mare bogăție de amănunte asupra evenimentelor istorice cu cari autorul a venit în contact.

Importanța ei stă mai ales în aceea că tratează o epocă pentru care nu mai avem cronici indigene.

Din nefericire, din această scriere s'au păstrat numai fragmente.

Fragmentele cunoscute până acum au fost publicate în Hurmuzaki, *Documente*, XII, I de către Papadopol Kerameus.

D-l Constantin Karadja, consul, mi-a pus la îndemână un manuscris provenit dela strămoșii d-sale, care conține o parte necunoscută a acestor «Efimeride», și anume din anii 1775—1808, cu multe lacune, adesea de mai mulți ani.

Voiu arăta mai la vale importanța lui și știrile noi ce le aduce acest manuscris.

I.

Papadopol Kerameus, vorbind de «Efimeridele» lui Caragea a încercat în introducerea la Hurmuzaki, XIII, o biografie a autorului, necunoscând însă izvoarele românești.

Atât grație știrilor aflate în manuscrisul nostru, cât și celor adunate din alte izvoare, se pot lărgi mult aceste cunoștințe despre autorul «Efimeridelor».

Constantin Caragea era fiul lui Nicolae Caragea, Mare-Comis, care a trăit în Constantinopol până la 23 Octombrie 1787, data morții lui¹.

Nicolae Caragea era un om învățat: știm că el comanda prin fiul său cărți la Viena² și că în biblioteca lui se afla între altele «un vestit manuscris» asupra vieții monahale, după care cerea copie cunoscutul egumen reformator dela Neamț, Paisie Veli-

Biografia
autorului

¹ Fol. 8.

² Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 94.

cicovschi¹. Mama cronicarului era Casandra Vlasti, moartă pe când fiul ei era încă nevrâstnic².

Toți membrii familiei Caragea, cari au jucat roluri politice în Țările române, Turcia și Grecia, sunt urmașii lui Constantin Caragea, Mare Postelnic în Moldova și Țara Românească, la mijlocul veacului XVII. Din fiul său mai mare, Gheorghe postelnicul, se trag Scarlat Caragea, mare dragoman și Domn nominal al Țării Românești, fiul său Gheorghe, mare dragoman, și fiul acestuia, Ioan-Vodă Caragea (1812—1818).

Din fiul mijlociu, Dimitrie Postelnicul, se trage Nicolae-Vodă Caragea (1782—1783) și fiul său Ioan, mare dragoman.

Iar din fiul cel mai mic, Scarlat, se trage cronicarul Constantin Caragea³. Genealogia stabilită de Rangabé după izvoare necitate, urmată cu mici modificări de Filitti, se poate controla în parte cu știrile din «Efimeride», unde Constantin Caragea numește pe Gheorghe dragomanul «vărul meu»⁴; pe Nicolae Vodă «fiul unchiului meu»⁵.

Constantin Caragea era născut la Constantinopol⁶. Prima știre ce o cunosc despre viața sa publică este o mențiune în «Efimeride», în care spune că slujise lui Grigore Ghica-Vodă cinci ani ca mare grămătic și fusese prins împreună cu dânsul la București în 1769⁷, deci păstrează această slujbă particulară la Petrograd până la 1774, când Ghica se duce în Moldova ca Domn.

Războiul ruso-turc îl aflase pe Caragea în slujba de mare grămătic⁸.

Bucureștii, rău apărați de Turci, cari lăsau orașul în plata Domnului⁹, mai ales după înfrângerea și prinderea lui Constantin Mavrocordat la Galați¹⁰, căzură în mâinile Rușilor.

Aceștia trimiseră împotriva lui cete de Cazaci și de voluntari români sub Ilie Lăpușneanu, arhimandritul dela Argeș, și alții¹¹. Grigore Ghica-Vodă, care după unele izvoare «au voit să

¹ *Ibid.*, p. 109.

² *Ibid.*, p. 91.

³ E. Rizo Rangabé, *Livre d'or de la noblesse phanariote*, ed. II, p. 75 și I. C. Filitti, *Arhiva G. Cantacuzino*. Anexe: Genealogia Caragea. Cf și Stamatiadis, Βιογραφίαι τῶν Ἑλλήνων Μεγάλων Διεργηθένων, p. 131 și urm.

⁴ Hurmuzaki, *o. c.*, XIII, p. 104.

⁵ *Ibid.*, p. 83.

⁶ Ms. 1 v°.

⁷ *Ibid.*, fol. 2.

⁸ V. A. Urechîă, *Istoria Românilor*, I, p. 196, (nu citează izvorul).

⁹ Hurmuzaki, *o. c.*, IX², pp. 73 și 74.

¹⁰ *Ibid.* și Ion Canta, în Kogălniceanu, *Cronici*, ed. II, v. II, p. 193.

¹¹ Dionisie Eclisiarhul, în Papiu-Ilarian, *Tesaur de Monumente Istorice*, II, p. 164; Comnen-Ipsilanti, Τὰ μετὰ τὴν ἄλλοισιν, p. 452.

Cf. Stolnicul Dumitrachi, în *Analele Academiei Române*, ser. II, t. X, p. 371; Manolachi Drăghici, *Istoria Moldovei*, II, p. 36; Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 23 Naum Râmnicăneanu, la Erbiceanu, *Cronicarii Greci*, p. 259.

scape de Turci la Muscali¹, alcătuește totuși pentru apărare o oaste de Arnăuți sub conducerea Spătarului său, Pârvu Măgureanu, dar, probabil neîncrezându-se în el, îi dă un coleg, pe Constantin Caragea, grămăticul său și cronicarul nostru.

Acest control îl supără pe Spătar, care era înțeles cu Rușii, astfel încât nu le opune nicio împotrivire și orașul e luat². La hanul lui Șerban-Vodă e prins Grigore Ghica la 5 Novembre 1769³. Împreună cu toți boierii lui greci și cu rudele lui⁴, e trimis la Iași și de acolo la Petrograd, la curtea Ecaterinei II⁵, care-l trată foarte bine și-i dăte un palat de locuință⁶.

Printre boierii greci duși la Petrograd era și Constantin Caragea, care se plânge că s'a întors de acolo «aproape gol și plin de datorii»⁷.

După patru ani de exil, încheindu-se pacea dela Chiuciuc-Cainargi (1774), el părăsește Petrogradul și vine la Constantinopol în Februar 1775, împreună cu prietenul său, Marele Cupar Costachi Ghica, în casa căruia stă acolo câteva luni⁸. Dar în Iunie se întoarce la Iași să între din nou în slujba lui Grigore Ghica-Vodă⁹, care acum căpătase Domnia Moldovei și în adevăr i se dă slujba Agiei¹⁰. Agia era legată de multe griji și Constantin Caragea era mereu bolnav, deși se îngrija cu medici din Viena¹¹. De aceia în toamna lui 1777 e făcut Mare Comis, slujbă mai mult onorifică și pleacă pentru sănătate la munte în județul Neamț¹². Pe când petrecea acolo cu vânători și plimbări¹³, la Iași se întâmplă tragicaucidere a lui Grigore Ghica, despre care cronicarul nostru a lăsat o relație amănunțită¹⁴. Aflând această veste, Constantin Caragea se întoarce la Iași¹⁵. Noul Domn, fostul mare dragoman Constantin Moruzi, avea multă simpatie pentru dânsul, căci încă din Constantinopol îl însărcinase să rămâie în slujbă

¹ Dionisie Eclisiarhul, *I. c.*; Comnen Ipsilanti, *o. c.*, p. 450.

² Comnen Ipsilanti, *I. c.* Cf. Hurmuzaki, *Documente*, IX², p. 745 și Tunusli, *Istoria Țării Românești* (trad. Sion), p. 165.

³ Comnen Ipsilanti, *o. c.*, p. 451.

⁴ Cf nota 1 dela p. precedentă și Pseudo-Ienachi Kogălniceanu, în Kogălniceanu, *Cronici*, ed. II, vol. III, p. 264; Hurmuzaki, *Documente*, IX³, p. 74—5 și *Supliment*, I¹, p. 798; Tunusli, *o. c.*, p. 165; D. Fotino, *Istoria Daciei* (trad. Sion), II, p. 164.

⁵ M. Drăghici, *o. c.*, II, p. 36; Comnen Ipsilanti, *I. c.*: Pseudo-I. Kogălniceanu, *I. c.*

⁶ Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 25-6; Hurmuzaki, *Documente*, XVI, p. 477.

⁷ Ms. fol. 1 v°. Cf. și fol. 1.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*, fol. 2.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 90

¹² *Ibid.*, p. 79 și Ms. fol. 2 v°.

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Hurmuzaki, *o. c.*, p. 80 și urm.

¹⁵ *Ibid.*, p. 89.

și se scuza că nu i-a scris o scrisoare personală.¹ Din această clipă Constantin Caragea rămâne până la sfârșitul vieții lui legat de familia Moruzi, iar «Efimeridele» sale iau un aspect de cronică a acestei familii.

Abia sosit în Moldova², Domnul îl trimite într-o misiune de încredere la Soroca, unde spionează mișcările oștilor rusești la granița Moldovei cu ajutorul multor agenți, în special Evrei, pe cari-i trimetea în târgurile de peste hotar³. El însuși se duce la Mohilău în Polonia să fie mai aproape de Ruși⁴. Abia în Maiu 1778 se întoarce la Iași, unde e numit Mare Spătar și e însărcinat cu traducerea gazetelor franceze pentru demnitarii otomani⁵. În timpul acesta se întâmplă judecarea și executarea boierilor haini Manolachi Bogdan și Ioan Cuza, pe care el o povestește, ferindu-se să pomenească de rolul său⁶, dar «Stihurile» asupra acestui eveniment publicate de Kogălniceanu⁷ sunt mai precise. Cuza, fiind închis,

«Cuprins de grijă mare,
«Așteptând din ceas în ceas
«Sfârșitul cel cu necaz,
«Căci spătarul Caragea
«Ades la dânsul mergea,
«Însă cu zisa cea domnească,
«Ca el să mărturisească
«De acele pârături
«Cu a lui amestecături,
«Ingrozindu-l tot cu moarte,
«Ca să le arate toate.

Curând însă o boală grea îi stânjenește activitatea publică. Operat de medici vestiți, între cari și Festa, medicul Marelui Vizir⁸, scapă⁹. Deplin restabilit după un an, se însoară cu Ralița Ghica, cununat fiind de însuși Domnul¹⁰. După o călătorie de nuntă în munții Moldovei¹¹, e numit în Septembrie 1780 Mare Hatman și capuchehaie la Constantinopol¹², dar nu rămâne prea mult timp în această slujbă, căci un an și jumătate după aceia Constantin Moruzi e mazilit (27 Maiu 1782).

Zile grele îl ajung pe Constantin Caragea: soția îi murise,

¹ *Ibid.*, p. 90.

² *Ibid.*, p. 97. Ms., fol. 2 v°.

³ *Ibid.*, p. 99 și urm. și Ms. fol. 2 v° și 3.

⁴ *Ibid.*, p. 100.

⁵ *Ibid.*, p. 103 și Ms., l. c. Hrisov din 1778 semnat de C. Caragea, Mare Spătar, la V. A. Urechă, *Istoria Românilor*, II, pp. 300–301.

⁶ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, pp. 104–5.

⁷ Kogălniceanu, *Cronici*, ed. II, III, pp. 287–8.

⁸ Cf. Comnen Ipsilanti, *Τὰ μετὰ τὴν ἄλλοσιν* p. 405 și 654.

⁹ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, pp. 105–6 și Ms. fol. 3 și 3v^o.

¹⁰ *Ibid.*, p. 107 și Ms., fol. 3 v°.

¹¹ *Ibid.*, p. 107. și urm.

¹² *Ibid.*, pp. 110–111 și Ms., fol. 4.

precum și tatăl său,¹ protectorii lui, Moruzeștii, sunt exilați la Tenedos², iar Constantin Moruzi moare la 1 Maiu 1788, abia întors de acolo³.

După câțiva ani de disgrație Moruzeștii se ridică din nou și de pe urma lor și cronicarul nostru, Alexandru Moruzi, fiul lui Constantin, e numit la 1790 mare dragoman al Porții și delegat ca interpret la conferința de pace din Siștov⁴. Imediat după aceea Constantin Caragea e numit și el interpret pe lângă misiunea lui Asmi Ahmed Cretanul, trimisă de Sultan la Berlin⁵. Frederic-Wilhelm II, regele Prusiei, pentru a micșora influența alianței anti-turce a Austriei cu Rusia, care se puteau întoarce împotriva lui, încheiase o alianță cu Sultanul (Ianuarie 1790)⁶. Austria se grăbise să se împace cu Turcia și încheia pacea de la Siștov, dar Rușii urmează războiul, așa că Sultanul trimite o misiune la Berlin, cerând ajutor armat. Asmi Ahmed sosește acolo cu suita lui, în care era și Constantin Caragea, în Februar 1791⁷. Misiunea dădu greș cu totul, Prusia nedorind un războiu cu Rusia⁸. După ce misiunea stătuse șapte luni în Berlin, regele Prusiei se văzu silit să-i taie tainul, ca s'o vază odată plecată⁹. E interesant că Frederic-Wilhelm II scrie în Ianuar 1792 solului său la Constantinopol să arate Porții mulțumirea lui față de serviciile aduse de talmaciul Caragea la Berlin¹⁰. La 19 Mart acesta era întors în Constantinopol.¹¹ Protectorul său, Alexandru Moruzi, tocmai fusese numit Domn al Țării-Românești și Constantin Caragea îl însoțește acolo. Păstrându-și titlul de Hatman, la 30 Mart apare în documente cu slujba de Caimacam al Craiovei¹². În această slujbă rămâne până în Mart 1794¹³. La 16 Mart era Caimacam Nicolae Hangerli¹⁴.

În «Efiri eridele» sale Constantin Caragea, ori de câte ori

¹ Ms., fol. 9 și 8.

² Comnen Ipsilanti, *o. c.*, p. 653 și Ms., fol. 6.

³ Ms., fol. 10.

⁴ Ms., fol. 11.

⁵ Ms., fol. 12 și 12 v°.

⁶ Zinkeisen, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, VI, p. 750.

⁷ *Ibid.*, VI, p. 811.

⁸ *Ibid.*, pp. 811—12.

⁹ *Ibid.*, p. 833.

¹⁰ Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 336. (Știrea e greșit interpretată ca privind pe Ioan Caragea).

¹¹ Ms., fol. 14.

¹² V. A. Urechiiă, *Istoria Românilor*, V, p. 114. La 17 Mart era încă în slujba aceasta Constantin Suțu (Iorga, *Studii și Documente*, VI, p. 504).

¹³ Documente date de el în această calitate: 2 Iunie, 1793 (Iorga, *Studii și Documente*, VIII, p. 28), 26 August 1793 (V. A. Urechiiă, *o. c.*, V, p. 107), 9 Octombrie 1793 (Iorga, *Studii și Documente*, VII, p. 505). La 16 Februar 1794 era tot la Craiova, căci nu apare încă între boierii divanului din București (document din această dată la V. A. Urechiiă, *o. c.*, V, p. 32).

¹⁴ *Ibid.*, p. 88.

vorbește de sine își dă titlul de Ban, deși n'a fost niciodată așa ceva. Probabil că acest titlu și-l atribuia pentru faptul că fusese Caimacam al Craiovei. Caimacamul înlocuise dela 1761 pe Ban în aproape toate atribuțiile sale, iar Banul rămăsese un boier cu titlu și fără slujbă¹.

Întors dela Craiova, Constantin Caragea rămâne în divanul lui Alexandru Moruzi ca Mare Hatman * până la mazitarea acestuia, la 29 August 1796², și tot cu acest titlu apare în a doua Domnie munteană a protectorului său dela 1799 la 1801³. Când în Octombrie 1802 Al. Moruzi capătă Domnia Moldovei, Constantin Caragea e mândru să asiste imediat în urma lui, el, «vechiul lui roș»⁴, la ceremonia îmbrăcării cu cuca⁵ și-l urmează în Moldova, unde e numit ispravnic de Galați⁷. La 1805 însă se retrage la Constantinopol⁸.

În anul următor se desfășoară acolo marea luptă de intrigi între Moruzești, susținătorii politicii rusești, și Suțulești, susținătorii politicii franceze. Alexandru Moruzi ia pe Constantin Caragea cu dânsul la demnitarii turci, pe cari-i roagă în favoarea lui⁹, și tot cronicarul nostru este acel ce ține socotelile¹⁰.

După ce asistă la atacul Constantinopolului de către flota engleză (Februar 1807)¹¹, a cărei neizbândă înseamnă stabilirea definitivă a influenței lui Napoleon în Turcia, vede înfrângerea Moruzeștilor de către partida franceză. După arestarea și surghiunuirea tuturor bărbaților din această familie, el este acela care

¹ D. Fotino, *o. c.*, III, p. 266. D. Filitti, în scrierea sa, *Arhiva G. Cantacuzino*, crede că acest Constantin Caragea, care e Caimacam al Craiovei la 1793—4, nu este autorul *Efimeridelor*, ci omonimul său, Constantin Caragea fratele viitorului Domn Ioan Caragea (I. C. Filitti, *o. c.*, anexe, *Genealogia Caragea*). Se întemeiază probabil pe faptul că la 1802—3 acest Constantin Caragea este în adevăr Caimacam al Craiovei sub Constantin Ipsilanti (D. Fotino *o. c.*, II, p. 213; N. Iorga, *Studii și Documente*, V, p. 332 și VI, p. 509) și că prin urmare și-ar fi reluat slujba pe care o mai avuse. De fapt, C. Caragea Hatmanul, Caimacam la 1793, nu e același cu C. Caragea Postelnicul, Caimacam la 1803. Primul e protejatul familiei Moruzi, celalt, care fusese la 1786 Spătar în Moldova (Melhisedec, *Cronica Romanului*, pp. 126—7, 131—2 și 133—4), Mare Postelnic al lui Constantin Ipsilanti tot în Moldova la 1800 (Iorga, *Studii și Documente*, VI, p. 7), era protejatul familiei Ipsilanti ca și fratele său Ioan, după mărturia agenților francezi din Constantinopol (Hurmuzaki, *Documente, Supliment 1^a*, pp. 310—1. Cf. și pp. 242 și 248), și natural că este caimacamul lui Ipsilanti.

² Acte din această vreme în care C. Caragea apare ca Mare Hatman începând cu 19 Martie 1794 și sfârșind cu Iunie 1796, V. A. Urechia, *Istoria Românilor*, V, pp. 339, 273, 233, 249, 284, 263, 269, și VI, pp. 705, 709, 725; Filitti, *o. c.*, p. 191; Șt. Greceanu, *Genealogii Documentate*, I, p. 330.

³ V. A. Urechia, *o. c.*, V, p. 512.

⁴ *Ibid.*, VIII, p. 13.

⁵ Ms., fol. 16.

⁶ *Ibid.*, fol. 15.

⁷ *Ibid.*, fol. 15 v°.

⁸ *Ibid.*, fol. 17.

⁹ *Ibid.*, fol. 21.

¹⁰ *Ibid.*, fol. 22.

¹¹ *Ibid.*, fol. 28 și urm.

găzduiește în casa lui dela Curù-Ceșmè pe Bosfor toate femeile gonite din casa părintească¹, și el însuși e amenințat de dușmanii Moruzeștilor². Pe toate căile caută să câștige pe demnitarii turci pentru protectorii lui³ și în cele din urmă cu mulți bani se ajunge la o reabilitare parțială⁴. Cele trei revoluții de la Constantinopol din 1807 și 1808⁵ schimbă oamenii dela cârmă și «trădarea» lui Napoleon, care se împacă la Tilsit cu Rusia, permit Moruzeștilor să se ridice din nou. Dimitrie Moruzi, acoperit de laude de Constantin Caragea⁶, se face mare dragoman al Porții (1809)⁷. Cronicarul nostru era acum bătrân și nu putea urma pe «beizadea Dumitrașcu» la oaste. El se mulțumește să înregistreze textual în «Efimeridele» sale știrile trimise de acesta de pe câmpul de luptă ruso-turc⁸. În Iunie 1810 mai face parte dintr'un comitet la Constantinopol, pentru strângerea banilor necesari susținerii războiului cu Rusia⁹. Ultima știre din «Efimeride» este din 6 Septembrie 1811¹⁰, deși caietul unde e trecută poartă mențiunea «1808—1812»¹¹. De aici înainte Constantin Caragea dispăre, după ce fusese în diferite slujbe publice și însemnase evenimentele văzute timp de patruzeci și doi de ani. Nu putem ști dacă va fi trăit să vadă la 1812 definitivă ruină a familiei Moruzi, prin decapitarea fraților Dimitrie și Panait și prin trimiterea la galere a fostului Domn Alexandru-Vodă.

II.

Constantin Caragea era un om de oarecare cultură, mai ales occidentală. Aceasta ar explica și mânuirea neîndemănatecă a limbii grecești, semnalată de Papadopol Kerameus¹² și mai multe franțuzisme în limba sa, ca *μονοισιού, μηνήστρος, ουνιφόρμιο, παρτιζάνοι, κογκρέσσος, ἀρμιστίτζιο*, etc.

Constantin
Caragea ca
scriitor.
Cultura lui.

Cunoștea Apusul ca unul ce fusese la curtea din Berlin și la acea din Petersburgul Ecaterinei II, care amândouă erau după moda franceză; avea relații cu Viena, de unde am văzut că aducea cărți. E caracteristic faptul că dintre toți boierii el este acela care e însărcinat cu traducerea gazetelor franceze de către Constantin Moruzi, iar la Berlin este trimis în calitate de tâlmaciu.

¹ *Ibid.*, fol. 31 și urm.

² *Ibid.*, fol. 33.

³ *Ibid.*, fol. 35 și urm.

⁴ *Ibid.*, fol. 36.

⁵ *Ibid.*, fol. 37 și urm.

⁶ *Ibid.*, fol. 16, de pildă.

⁷ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 119.

⁸ *Ibid.*, p. 128 și urm.

⁹ *Ibid.*, p. 126.

¹⁰ *Ibid.*, p. 155.

¹¹ *Ibid.*, p. 119.

¹² Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 5 (introducere).

Știa probabil și nemțește, de oare ce îl vedem că citează în «Efimeridele» sale «Gazeta de Mannheim»¹.

De altfel și familia Caragea în genere cultiva cultura apuseană. Nicolae-Vodă Caragea tradusese în grecește din Voltaire², iar Ioan Vodă Caragea din Montesquieu³.

În afară de aceasta e sigur că limba turcească și cea românească nu erau necunoscute cronicarului. Despre prima mărturisesc numeroasele turcisme din opera sa, despre a doua spune el însuși că o vorbia⁴.

Cultura însă evident și-o trăgea din cunoașterea limbii franceze. Probabil cărți franceze erau acelea cu care petrecea citind în timpul odihnei lui în munții Moldovei⁵.

Cultura franceză a vremii e caracterizată prin idilica și pasionată iubire a naturii. E interesant să regăsim aceiași lature la Constantin Caragea.

De pildă se duse la Pașcani la moșia lui Iordachi Balș, „unde are casă de piatră minunată și locul este foarte frumos, „pentru că locuința se află sus pe un deal mic, care este încunjurat de un șes și un câmp minunat, cu totul verde de iarba „întâii primăveri, împetriștat cu multe feluri de flori ce au diferite „colori . . . și în față încep a se ridica muncelile împodobite cu „fel de fel de copaci mari și deși și păduri cu felurite flori . . . „Deci am petrecut o viață de minune cu Ralița mea . . . Aceasta „a fost partea cea mai fericită a vieții mele . . . Ne sculam de dimineată, ne luam cafeaua sub trandafirii grădinii sau în vre-o altă „parte, unde nu se sătura privirea noastră de frumusețile firii. „Apoi ieșiam la plimbare pe câmpie . . . , rătăciam culegând flori“⁶. Și aiurea povestește o petrecere la țară, unde sta culegând trandafiri⁷, și trebuie de asemenea semnalată interesanta descriere a mănăstirii Neamțului sub vestitul stareț Paisie Velicicovschi⁸.

Această iubire a naturii apare și mai pronunțată în generația următoarea a boierilor greci la Nicolae Suțu, care de altfel își scrie Memoriile sale de-a dreptul în franțuzește⁹.

Autorul nostru e un om care lasă să găcim, precum vedem în pasagiul citat mai sus, un suflet sensibil, cam dulceag. Casa lui este întotdeauna τὸ προχηρόν μου, căsuța mea, la care întotdeauna se întoarce cu bucurie¹⁰.

¹ *Ibid.*, p. 132. Această gazetă ar putea fi însă scrisă franțuzește.

² Sathas, *Νεοελληνική Φιλολογία*, pp. 558—9.

³ *Ibid.*, p. 559.

⁴ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 92.

⁵ *Ibid.*, p. 108.

⁶ Traducerea Murnu, în „*Documente grecești traduse*“, p. 93.

⁷ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 19.

⁸ *Ibid.*, pp. 109—110.

⁹ N. Suțu, *Mémoires publiés par I. Rizo*, Viena 1899.

¹⁰ De pildă, Ms. fol. 17 v°.

Uneori este cam melancolic și vorbește de „bunurile acestei țări deșarte”¹, în orice caz păstra întreagă influența religiei, și invoacă pe Dumnezeu și ajutorul lui la fiecare pas.

De altfel mai are ceva din naivitatea proaspătă a omului ajuns prea răpede la cultură. Cu multă candoare crede că poate pune alături de evenimentele politice ale vremii și căsătoria slugilor lui, Constantin și Măriuța Ieșeanca, și pe care o înzestrase, „de și în vremea aceia aveam multe datorii”²; aiurea nu se miră că un ministru turc se bizuie pe un talisman pentru a scăpa de dușmanii lui³.

El totuși era un om al mediului în care trăia, mediul intrigilor încurcate, adesea tragice, ale unor ariviști vicleni și cu inteligență subtilă.

Și el se complăce a descrie pe larg, cu caracterizări sufletești ale personajilor, cu amănunte și dialoguri, toate intrigile cele mai încurcate, în care adesea a fost el însuși amestecat și care-i ascuțeau puterea de pătrundere.

Căci Caragea era un om de partid. Totuși fapte povestite de dânsul în genere sunt exacte și foarte bogate grație situațiilor ocupate de dânsul. C. Caragea
ca istoric

El fusese secretar domnesc întocmai ca și Daponte⁴: avea în mâni deci corespondența domnească. După uciderea lui Grigore Ghica, el a fost însărcinat să scrie întâmplările și împrejurările acestei crime, pentru noul Domn Constantin Moruzi⁵. Capucheaie la Constantinopol, apoi interpret la Berlin, avea iar toate actele diplomatice în mână. În aceste condițiuni informația lui este întotdeauna bogată și nouă și „Efimeridele” lui alcătuiesc un izvor principal al istoriei politice a vremii sale.

Faptul că el a fost amestecat personal în toate evenimentele povestite face ca „Efimeridele” sale să ia aspectul de memorii, mai ales că adaugă o mulțime de amănunte intime.

Însă faptele povestite, oricât de bogate și precise, au această nuanță de partid, de subiectivitate. Ca om legat de facțiunea Moruzeștilor, e adesea pătimaș. Chiar acolo unde la prima vedere s’ar părea că vorbește pentru interesul istoric al faptului, lucrul trebuie pus în legătură cu interesul cauzei pe care o apără. Dacă laudă și descrie pe larg reformele Marelui-Vizir Mustafa Bairactarul, cauza este că acesta era prieten cu Moruzeștii. Chiar când amintește pacea dela Tilsit, probabil o face ca să însemne sfârșitul mult așteptat al influenței franceze la Constantinopol.

Atacuri vehemente nu lipsesc împotriva dușmanilor Moruzeștilor, în special împotriva generalului francez Sébastiani,

¹ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, pp. 109–10.

² Ms., fol. 9.

³ *Ibid.*, fol. 38.

⁴ Cf. Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 4. (Introducere).

⁵ *Ibid.*, p. 90.

ambasadorul lui Napoleon I. Musa Paşa, Caimacamul, adversar a familiei Moruzi, e numit „prea-ticălosul și răutăciosul“¹.

Cu toată această culoare de partid, valoarea de informație a operei lui Caragea rămâne aproape întregă și numai în privința interpretării acelei informații de către autor putem fi mai rezervați.

III.

Manuscrisul «Efimeridelor» lui Caragea, aflător în posesia d-lui consul C. Karadja, prezintă mai multe probleme, mai ales prin faptul că partea care tratează o epocă tratată și în fragmentele din «Efimeride», cunoscute dinainte, prezintă o redacție deosebită de a acestora.

Fragmen-
tele din
„Efimeride“
cunoscute
până acum.

În volumul XIII al Documentelor Hurmuzaki, care conține textele grecești editate de Papadopol Kerameus, se află reproduse trei caiete din opera lui Constantin Caragea².

Și anume primul după un manuscris din Biblioteca Imperială din Petrograd cu titlul «1777, Σεπτεμβρίου α μέχρι τέλους 1780ου έτους. Έφημερίδες ιδιόχειραι Κωνσταντίνου Καρατζά του Μπάνου»³ (1777, Septembre 1 până la sfârșitul anului 1780 .Efimeridele autografe ale lui Constantin Caragea Banul).

Al doilea caiet, aflător în biblioteca Metohului Sf. Mormânt din Constantinopol, este intitulat: 'Ακολουθία έφημερίδων του 1778ου και του 1790ου έτους :αυρά Κωνσταντίνου Καρατζά του μπάνου („Urmarea efimeridelor dela 1788 până la anul 1790 de Constantin Caragea Banul“⁴) Al treilea caiet iarăși din Biblioteca imperială din Petrograd, are următorul titlu: «Έφημερίδες του 1808ου μέχρι του 1812ου παρά Κωνσταντίνου Καρατζά του Μπάνου συλλεχθεισαι» („Efimeride dela 1808 până la 1812 adunate de Constantin Caragea Banul“⁵). Editorul socotește că toate trei manuscrisele sunt scrise de mâna autorului.

Fragmentele acestea ale «Efimeridelor» au fost traduse de G. Murnu în volumul intitulat «Scrieri și Documente grecești privitoare la istoria Românilor...», culese și publicate în tomul XIII din Documentele Hurmuzaki de Papadopol Kerameus, traduse de G. Murnu și C. Litzica», București 1914⁶.

Manuscrisul pe care mi-l-a pus la îndemână d. C. Karadja provine, mi se spune, din biblioteca strămoșilor d-sale, căci este scoborâtor direct din Ioan Vodă-Caragea.

Este un caiet legat, conținând 50 de file, dintre care câteva

¹ Ms., fol. 41 și 43 v°

² Hurmuzaki, *Documente*, XIII, pp. 77—158 și 537—551.

³ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, pp. 77—158 și 537—551.

⁴ *Ibid.*, p. 4 (introducere).

⁵ *Ibid.*

⁶ Traducerea „Efimeridelor“ lui Caragea se află la pp. 69—142 și 483—493.

Descrierea
și originea
manuscrisu-
lui editat.

albe. Mai multe foi au fost smulse, dar din resturile de pe cotor se pare că niciuna din ele nu era scrisă.

Titlul manuscrisului este următorul: «Ἐφημερίδες τοῦ 1775ου μέχρι τοῦ 1808ου συλλεχθεῖσαι σποράδην παρὰ Κωνσταντίνου Καραϊζᾶ τοῦ μπάκου» („Efimeride“ dela 1775 până la 1808, spicuite de Constantin Caragea Banul).

Pe aceeași pagină unde se află titlul este o însemnare făcută de altă mână decât cea care a scris manuscrisul: «Ἐκ τῶν τοῦ Χατζῆ-Νικολάου καὶ τόδε» („Și acestea din ale lui Hagi-Nikolaos“).

E probabil că acest Hagi Nikolaos, fiind proprietarul manuscrisului, l-a vândut mai târziu familiei lui Ioan-Vodă Caragea, care se interesa de sigur de opera unui membru al unei alte ramuri a neamului.

Textul manuscrisului e în întregime scris de aceeași mână, și are numeroase ștersături și îndreptări. Prescurtări și greutăți paleografice sunt puține. Se vede însă că nu e o redacție definitivă, căci pe alocurea pentru unele nume proprii și pentru câteva date sunt lăsate locuri albe.

În câteva locuri, ca la fol. 10 și la 12, unele pasagii sunt dislocate și așezate între alte știri anterioare cronologic. Cauza este probabil aceea că, după ce a scris acele pasagii, autorul a revenit asupra știrilor anterioare cu alte amănunte și, neîncăpându-i locul, a trecut cu textul lor și dincolo de pasagiile în chestiune, care au rămas astfel izolate între știri anterioare lor.

Manuscrisul ce-l studiem conține efimeridele anilor 1775, 1778—1780, 1782, 1787—8, 1790, 1792, 1802, 1805—1808, prezentând deci numeroase lacune.

Toate manuscrisele cunoscute din opera lui Caragea, inclusiv cel de față, sunt părți ale unei serii de „Efimeride“ ce merg cel puțin între anii 1775—1812.

Partea dela 1775 la 1777, anii 1782 și 1787, precum și toate „efimeridele“ anilor dintre 1790 și 1808, aflătoare în manuscrisul nostru și care alcătuiesc cea mai mare parte a lui, nu se regăsesc în niciunul din caietele publicate de Papadopol-Kerameus. „Efimeridele“ anilor 1777—1780 și ale anilor 1783 și 1790, care se regăsesc în caietele I și II ale acestuia, prezintă în manuscrisul nostru foarte mari deosebiri față de redacția din Hurmuzaki. Pricina este că manuscrisul nostru este un rezumat al scrierii celei mari a lui C. Caragea.

În adevăr am văzut că în titlul lui este indicația că sunt «συλλεχθεῖσαι σποράδην», deci spicuite dintr'o lucrare mai mare. Niciunul din cele trei manuscrise publicate de Papadopol-Kerameus nu are această mențiune. În adevăr se vede din cuprinsul manuscrisului nostru că lipsesc „efimeridele“ mai multor ani și că, de pildă, între 1792 și 1802 este o lacună de nouă ani. Dar nu este

Manuscrisul este un rezumat al scrierii lui C. Caragea

vorba numai de o alegere de pasagii dintr'o operă mai mare, ci și de o prelucrare și mai ales o rezumare, ceiace se vede ușor din alăturarea textelor «Efimeridelor» anilor dela 1777 la 1780 inclusiv și 1788, 1790, ce se află, atât în manuscrisul nostru¹, cât și în cel tipărit de Papadopol-Kerameus².

Toată drama uciderii lui Grigore Ghica până la urcarea în scaun a lui C. Moruzi, care e povestită în textul lui Papadopol-Kerameus cu un mare lux de amănunte, cuprinzând 18 pagini mari scrise cu literă mică în colecția Hurmuzaki, are în manuscrisul nostru abia o pagină de caiet. Moartea lui Grigore Ghica e rezumată într'o singură frază: «Pe neașteptate aflarăm «blestemata întâmplare, uciderea slăvitului meu Domn, Grigore «Ghica Voevod, de către Carahisari Ahmed-beiu, capugibașă, care, «fără să aibă o poruncă scrisă, o făcuse din vechea lui ură personală asupra răposatului»³.

Misiunea autorului la Soroca e pomenită în manuscrisul nostru numai pentru datele plecării și întoarcerii, pe când în textul din Hurmuzaki este un jurnal zilnic al trimeterii spionilor și al rolului său. Ceva mai pe larg e descrisă în manuscris operația lui dela 1778, totuși mai multe amănunte sunt lăuate la o parte.

Toată afacerea judecării boierilor Bogdan și Cuza este însă suprimată din textul manuscrisului, în care după știrile despre această urmează imediat, de asemenea prescurtat: căsătoria autorului și trimiterea lui ca reprezentant al Domnului la Constantinopol. Sunt suprimate: povestirea călătoriei la Pașcani și lista popasurilor din drumul spre Constantinopol.

Pentru partea următoare, unde nu mai avem posibilitatea să comparăm, știrile sunt redată de asemenea foarte pe scurt, așa că e evident că forma rezumată urmează. Astfel „efimeridele“ anului 1782 se mărginesc la șase rânduri.

Dar „efimeridele“ din urmă ale anilor 1806, 1807 și 1808 sunt în manuscrisul nostru disproportionat de lungi față de spațiul acordat celorlalți ani. Astfel povestirea evenimentelor dela 1775 până la 1805 inclusiv cuprinde numai 25 de pagini, pe când aceia a celor trei ani următori cuprinde singură 61 de pagini. Avem a face prin urmare pentru acești ani cu textul «in extenso» sau cel puțin cu o rezumare mult mai puțin succintă.

Sunt mai multe motive care mă fac să cred că rezumatul «Efimeridelor» aflat în manuscrisul ce-l studiem este datorit tot lui Constantin Caragea, care și-a scurtat el însuși opera.

Mai întâiu și în rezumat se păstrează în cele mai multe locuri întrebuințarea persoanei I-a, când se vorbește de autor.

¹ Ms., fol. 2 v° și urm.

² Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 79 și urm.

³ Ms., fol. 2 v°.

Apoi rezumarea nu e servilă, ci se introduc știri noi, cari nu se regăsesc în textul cel întins și cari nu pot proveni decât dela Constantin Caragea.

Așa Carahisarî capugibașul a ucis pe Grigore Ghica din pricina unei vechi uri personale¹, ceia ce în textul din Hurmuzaki lipsește.

Știrea provine evident dela Caragea, care a fost amestecat în această întâmplare și o cunoștea bine.

Apoi la descrierea căsătoriei lui², în afară de adausul că Procopie al Cesareii, ce-i cununase, s'a făcut mai târziu Patriarh de Ierusalim, avem și mențiunea că reprezentanții Domnului la nuntă, Ioan Cantacuzino și Zoe Ghica, sunt, unul «cumnatul meu», cealaltă «cumnata mea», amănunte care nu se regăsesc în textul din Hurmuzaki și care, fiind de ordin familiar, cu greu se pot atribui altuia decât autorului.

În sfârșit, la o serie de fapte din textul în extenso nu se dă ziua săptămânii, pe când în manuscris ea se află: de pildă la data plecării lui la Constantinopol în 1780³, la data înaintării lui ca Hatman⁴, la data căsătoriei lui⁵.

E drept că ziua săptămânii se putea calcula după dată, dar lucrul e greu de crezut din partea unui rezumator ce tăia tot ce nu-l interesa. Constantin Caragea, care singur putea să aibă în față textul „Efimeridelor“ scris de el zi cu zi (bogăția faptelor și datelor nu îngăduie ipoteza unei redactări din memorie), a făcut de sigur rezumatul după *acest brulion*, în care se găsiu și zilele săptămânii la datele menționate.

Textul ce-l cunoaștem în Documentele Hurmuzaki este datorit unor copii pe curat ale notelor zilnice, din care a lăsat la o parte acele date de zile.

Dovadă că textul publicat în Documentele Hurmuzaki este o copie a unui manuscris scris zi cu zi, și nu însuși acest manuscris, este că găsim în textul publicat unele trimiteri la evenimente posteroare

Elemente de
datare

Ni se spune, de pildă, în „efimeridele“ anului 1780, Novembre, vorbind de un Omer-efendi, că a jucat un rol la mazilirea lui Constantin Moruzi în 1782⁶. Aiurea aflăm că în Novembre 1778 Constantin Moruzi a hotărât ca Marele-Agă să poarte ca semn al slujbei sale un toiag de argint „Aceasta“, zice Caragea, „se păzește până astăzi“⁷. Aceste adausuri au fost de sigur făcute cu ocazia copierii pe curat a textului „Efimeridelor“ și sunt pentru

¹ Ms., fol. 2 v°.

² Ms., fol. 3 v°.

³ Ms., fol. 4.

⁴ *Ibid.*

⁵ Ms., fol. 3 v°.

⁶ Hurmuzaki, *Documente*, XIII, p. 115.

⁷ *Ibid.*, p. 98.

noi elemente de datare, arătându-ne că acele copii s'au făcut de autor destul de târziu după evenimentele povestite.

Cu privire la data când a scris manuscrisul nostru, nu avem indicii precise. El nu a fost scris în niciun caz treptat cu textul întins, căci avem și aici trimiteri la evenimente posteroare¹:

La anul 1779, vorbind de Procopie al Cezareii, se spune, cum am văzut, că mai târziu s'a făcut Patriarh de Ierusalim, iar aceasta se întâmplă tocmai în Novembre 1787².

La anul 1806, Novembre, pomenind de Mustafa Bairactarul, comandantul Rusciucului, spune că acesta în urma unei răscoale s'a făcut Mare Vizir și apoi a murit de moarte rea³. Răscoala pomenită are loc în Iulie 1808, iar moartea Marelui Vizir în Novembre același an⁴.

În sfârșit despre Hagi Mustafă chehaia se spune sub data 1807 că mai târziu a fost Caimacam⁵, dar n'a mai putut găsi data acestei numiri.

Prin urmare e mai probabil că rezumatul și textul întreg al manuscrisului nostru a fost scris odată, la sfârșitul anului 1808, când se termină povestirea dintr'însul.

Mai am de observat că textul acesta a fost scris în grabă și conține mai multe scăpări din vedere: sub data 1787⁶ se dau evenimente întâmplare în realitate anul următor, iar despre Mustafă Bairactarul se spune că s'a răsculat împotriva Sultanului Selim⁷, pe când în realitate e vorba de Sultanul Mustafă, cum spune însuși Caragea cu câteva pagini mai înainte⁸.

Constantin Caragea făcuse probabil această variantă, rezumată la început, pentru vre-un prieten al său, poate acel Hagl Nikolaos, pomenit în nota de pe pagina primă a manuscrisului.

IV.

Valoarea
istorică a
manuscrisului
nostru.

Manuscrisul nostru aduce unele știri noi pentru istoria vremii, care sunt destul de interesante.

Dela început avem oarecari precizări asupra boierilor munteni prinși la București în 1769 și ținuți prizonieri în Rusia, ca Marele Cupar C. Ghica, ce se află în mizerie la Petrograd și fra-

¹ Despre o copiere pe curat a rezumatului nu poate fi vorba: înfățișarea ms-ului e aceea a unui brulion.

² Comnen Ipsilanti, *Τὰ μετὰ τὴν ἄλλοισιν*, p. 679.

³ Ms., fol. 24.

⁴ Cf. Ms., fol. 45 și urm. și 49.

⁵ *Ibid.*, fol. 41 v°.

⁶ *Ibid.*, fol. 6.

⁷ *Ibid.*, fol. 24.

⁸ *Ibid.*, fol. 45.

tele său Alexandru, care se îmbolnăvise la București și moare în Rusia¹.

Partea care se ocupă cu Domniile moldovene ale lui Grigore Ghica și Constantin Moruzi e mai pe larg tratată în textul publicat în Documentele Hurmuzaki, așa că nu se aduce mai nimic nou. Totuși avem știrea în plus, de o deosebită însemnătate, că uciderea lui Grigore Ghica s'ar datori urii personale a capugiului însărcinat cu mazierea². Niciunul din numeroasele izvoare ale chestiunii nu amintește acest lucru³.

Ceva mai bogate sunt știrile privitoare la surghiunul lui Constantin Moruzi la Tenedos în 1788. Fostul Domn poruncise fiilor săi să nu se înjosească să ceară iertare, de oare ce pedeapsa se datora intrigilor lui Nicolae Mavrogheni. Ei totuși intervin în mod particular, și ni se descrie ședința divanului în formă de dialoguri⁴.

Alexandru-Vodă Mavrocordat, Delî-beiu, care dorea scaunul Țării-Românești, ocupate însă de Austriaci, înainte de a pleca la oastea turcească, e găzduit în casa autorului nostru⁵. Se știe că, de și numit la un moment dat, scaunul se dădu apoi lui Mihai Suțu⁶. Constantin Caragea, care-i împrumutase bani lui Mavrocordat după sfatul beizadelor Moruzi, se vede încurcat din această pricină, ne mai primind banii înapoi⁷.

După știrea aducerii capului lui Mavrogheni la Constanti-nopol și a aruncării lui în mare⁸, urmează misiunea cronicarului la Berlin, cu descrierea darurilor trimise de Sultan regelui Prusiei, Frederic Wilhelm II, pe care-l știe că e „nepotul marelui Frederic“⁹. După o lacună de nouă ani, între 1792—1802 avem înfățișarea evenimentelor din acest din urmă an, când încetează domnia în ambele principate a lui Alexandru Suțu (după fuga la Brașov a lui Mihai Suțu)¹⁰. Se dau amănunte interesante privitoare

¹ Ms., fol. 1 v°.

² *Ibid.*, fol. 2 v°.

³ Comnen Ipsilanti, *o. c.*, p. 565; M. Drăghici, *Istoria Moldovei*, II, pp. 42—44; Hurmuzaki, *Documente*, VII, pp. 302—3, 307; IX², pp. 109—111 și *Supliment I*, pp. 961—3; Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 140; Daponte, în Erbiceanu, *Cronicarii Greci*, p. 189; *Stihuri*, în Kogălniceanu, *Cronici*, ed. 2, III, p. 275 și urm. De asemenea știri interesante asupra uciderii lui Grigore Ghica și asupra domniei lui în „*Gazette de Leyde*“ pe 1777, Nr. 92, din 18 Novembre, și No. 93, 21 Novembre, despre care voiu vorbi cu altă ocazie.

⁴ Ms., fol. 9 și urm.

⁵ *Ibid.*, fol. 10 v°.

⁶ Hurmuzaki, *Documente*, IX², p. 201; Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 305 (e vorba de Delî-beiu, nu de Firaris), și p. 321.

⁷ Ms., *l. c.*

⁸ *Ibid.*, fol. 11 v°.

⁹ *Ibid.*, fol. 12 și urm.

¹⁰ *Ibid.*, fol. 15. Cf. Iorga, *Acte și Fragmente*, II pp. 371—3; Hurmuzaki, *Documente, Suplimentul I*², p. 242; Erbiceanu, *Cronicarii Greci*, p. 265.

la ceremoniile investirii lui Alexandru Moruzi ca Domn al Moldovei, la care Constantin Caragea a fost martor ocular.

E caracteristic amănuntul că blănile de samur dăruite Domnului de Marele-Vizir trebuiesc apoi plătite de capuchehaiele. Autorul nostru fusese însărcinat a încheia socotelile Cămării cu negustorii și cu breslele.

Era necunoscută întâlnirea lui Alexandru Moruzi în trecerea prin Țara-Românească cu Domnul ei, Constantin Ipsilanti, care trimisese pe Marele Logofăt Isac Ralet să-l cheme dela Călărași la Afumați, unde cei doi Domni cu Doamnele lor petrec două zile și două nopți¹. Cu știrea morții Doamnei Smaragda Moruzi², văduva lui Constantin-Vodă, se termină amănuntele, de un caracter mai mult disparat, ale acestei prime părți a „Efimeridelor“.

Partea următoare, care cuprinde efimeridele anilor 1806—1808 inclusiv, tratată mai pe larg, cum am spus, prezintă știri noi de un interes deosebit. La 1806 se deschide la Constantinopol marea luptă diplomatică între Napoleon I și Rusia, descrisă în cunoscuta scriere a istoricului francez, Éd. Driault, «La politique orientale de Napoléon I»³.

Lupta începe prin trimiterea unui ambasador special al lui Napoleon la Constantinopol: generalul Sébastiani⁴. Primul țel al acestei misiuni era așezarea în Principate a unor Domni favorabili politicii franceze, lucru pe care-l cere însuși Împăratul francez în scrisoarea sa către Sultan⁵. În adevăr Constantin Ipsilanti, Domnul Țării-Românești, și Alexandru Moruzi, al Moldovei, precum și fratele său Dimitrie, rămas la Constantinopol, erau u-neltele politicei rusești, deși își ascundeau activitatea în acest sens.⁶

După o scurtă vreme Sébastiani obține mazilirea celor doi Domni și înlocuirea lor cu Scarlat Calimah și Alexandru Suțu⁷, căruia Napoleon îi scrie chiar o scrisoare de încurajare, din Berlin⁸.

Constantin Caragea prezintă pe patronul său, Alexandru Moruzi, ca pe un credincios al Porții fără să fie amestecat în vre-o facțiune. El este victima invidiei Suțeștilor, pentru meritele și vaza familiei sale, și principalul dușman este Sébastiani, «mânat de ticăloase

¹ Ms., fol. 15 v°.

² *Ibid.*, fol. 16.

³ Éd. Driault, *La politique orientale de Napoléon I. Sébastiani et Gardane, 1806—1808*, Paris 1904.

⁴ Mai fusese într'o misiune în Turcia la 1801; Driault, *o. c.*, pp. 24—5.

⁵ D. A. Sturza, *Acte și Documente relative la istoria renașterii române*, I, p. 525. Cf. și Driault, *o. c.*, p. 60 (Instrucțiunile lui Sébastiani).

⁶ Hurmuzaki, *Documente*, XVI, p. 717 și *Supliment I*², pp. 288, 298, 303, 334—335 și I², pp. 47—8, 55—6.

⁷ Ms., fol. 19; Driault, *o. c.*, p. 63; Mme Reinhard, *Lettres publiées par M-me de Wimpfen*, pp. 215—6; Hurmuzaki, *Documente, Supliment I*², p. 348; Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 409; Dionisie Eclesiarhul, la Papiu, *Tezaur*, II, p. 204—5.

⁸ Hurmuzaki, *Documen* XVI, p. 783.

înterese bănești». Sébastiani e arătat cu mirare ca un om care are «mare trecere și se bucură de o ne mai auzită încredere pe lângă Sultan», un diplomat care răstoarnă planurile adversarilor săi, exagerând și amenințând» la demnitarii otomani, dar și pentru că se purta întotdeauna energic. El este pentru Caragea numai un «așa zis prieten al Împărăției turcești». Se vede deci bine care e atitudinea cronicii față de această luptă.

«Efimeridele» povestesc apoi cunoscutele intervenții diplomatice ale Rușilor și Englezilor, care avură ca rezultat întoarcerea în scaun a celor doi Domni mazili¹.

Alexandru Moruzi refuză să se întoarcă în Moldova și se ascunde împreună cu frații lui, ceea ce putea să însemne dorința de a contribui la izbucnirea războiului ruso-turc. Peste două zile el vine în casa autorului, unde scrie o jalbă către Sultan, cerând să-l considere abdicat, și pune pe un negustor influent să stăruie pentru el. Între timp autorul cu patronul său se duc la demnitarii turci pentru a cere «cu lacrimi în ochi» cruțarea de Domnie! Cum era de așteptat, Poarta face cunoscut că refuzul Domniei înseamnă războiul declarat din partea Rusiei și Moruzi se supune².

Mai vinovată față de Turci fusese atitudinea lui Constantin Ipsilanti, care fuge în Rusia³, și aflăm că luase cu sine pe boierii greci și 300 de străjeri croați.

Tatăl său e arestat la Constantinopol și chinuit pentru a-și da averea, ce se afla însă în banca din Viena, apoi decapitat⁴.

Întrarea Rușilor în Moldova face pe Moruzi să-și piardă situația⁵. Caragea subliniază că și în această ocazie a rămas credincios Turcilor, nedând ascultare Rușilor, cari-l chemau să domnească la Iași. El dimpotrivă stă la Dunăre și dă sfaturi comandanților turci din Brăila și Rusciuc⁶, căci «amenințările» lui Sébastiani făcuseră pe Turci să declare războiul. După Caragea, solul englez, sir Arbuthnot, eșuând cu încercările de împăciuire⁷, obține ca Italinschi, solul rus, să poată pleca liber⁸, iar rolul de

¹ Éd. Driault, *o. c.*, p. 63; M-me de Reinhard, *o. c.*, p. 225; Hurmuzaki, *Documente, Supliment I*², pp. 350, 352, 354; Iorga, *Acte și Fragmente*, II, pp. 410—411.

² Ms. fol. 20, 31 și urm. Cf. Hurmuzaki, *Documente*, XVI, p. 839, 31 și urm. și 777; M-me de Reinhardt, *o. c.*, p. 225.

³ Hurmuzaki, *Documente*, XVI, p. 749; R. Rosetti, *Arhiva Senatorilor din Chișinău*, în *Analele Academiei Române*, XXXI, p. 424 și urm. Într'un memoriu către prințul A. Czartoryski favoritul Țarului, Constantin Ipsilanti arată că a fugit din București la îndemnul sus numitului prinț, care-i trimisese salv-conducte pentru dânsul și pentru toți cei ce l-ar urma (inedit în Ms. 5449 din Muzeul Czartoryski, Cracovia).

⁴ Ms., fol. 27. Cf. Iorga, *Acte și Fragmente*, II, p. 414 și urm.

⁵ Iorga, *o. c.*, II, pp. 418—421; Éd. Driault, *o. c.*, p. 69—70; M-me Reinhardt, *o. c.*, pp. 230—233.

⁶ Ms., fol. 24

⁷ Cf. Éd. Driault, *o. c.*, pp. 72, 75 și 85.

⁸ Ms., l. c.

om civilizată al lui Sébastiani, care intervenise pentru tratarea legală a adversarului său, nu e recunoscut ¹.

Pentru a da o lovitură influenței Franciei în Turcia, avu loc, în Februar 1807, atacul Constantinopolului de către flota engleză ². Autorul nostru, martor ocular al acestui eveniment, îl descrie cu o amănunțime pe care n'o are niciunul din izvoarele întrebuițate de Éd. Driault ³. El cunoaște numărul și numele vaselor flotei engleze, numărul tunurilor fiecăruia și numele comandanților. Dar mai interesantă este descrierea impresiei produse în oraș: panica, apoi alergarea tuturor la întărituri, munca lucrătorilor greci la îndemnul Patriarhului, etc.

Rolul lui Sébastiani, care a fost sufletul apărării ⁴, după cum mărturisesc înșiși Englezii ⁵, e ignorat, evident dinadins. Sébastiani, spune Caragea cu despreț, a găsit prilejul potrivit să se «vâre» în toate acestea, pentru a ațâța pe Turci împotriva Englezilor ⁶.

După întoarcerea cu neizbândă a flotei engleze se pomenesc mijloacele cu care Alexandru Hangerli capătă Domnia Moldovei ⁷, și apoi imediat vine drama de intrigă a pedepsirii Moruzeștilor, acuzați de rusofilism de partidul francez ⁸. Se știe că Alexandru și Dimitrie Moruzi fură surghiuniți la Angora și Cesarea ⁹. Împrejurările exilului, căutarea banilor, trimiterea femeilor să locuiască în casa autorului nostru, persecutarea partizanilor sunt descrise pe larg, precum și intervențiile pentru iertare.

Caragea vorbește de durerea generală a Grecilor, Evreilor și Armenilor și blastămă pe Sébastiani și Suțești. Sunt interesante întrevederile autorului cu demnitarii turci, cu cari trată prețul cerut Moruzeștilor pentru a se răscumpăra. Într'un rând a stat ascuns într'o prăvălie pentru a spiona pe Sébastiani și pe Alecu Suțu dragomanul, cum vin să ațâțe pe un demnitar turc împotriva Moruzeștilor.

Încă înainte de a se fi îndeplinit deplina reabilitare a acestora, încep marile răscoale din Constantinopol (1807—1808), provocate de ieniceri și de adversarul lor, Mustafă Bairactarul.

Éd. Driault și Zinkeisen, cari au descris mai pe larg aceste răscoale, au avut, în afară de rapoartele diplomatice, ca izvor principal

¹ Éd. Driault, *o. c.*, pp. 74 și 76; Juchereau de St.-Denis, *Revolutions de Constantinople*, II, pp. 48—49.

² Éd. Driault, *o. c.*, p. 93 și urm.; Hurmuzaki, *Documente, Supliment I*², p. 387, Juchereau de St.-Denis, *o. c.*, II, p. 61 și urm.

³ Ms., fol. 28 și urm.

⁴ Éd. Driault, *o. c.*, pp. 99—101.

⁵ *Ibid.*, p. 101.

⁶ Ms., fol. 29.

⁷ *Ibid.*, fol. 30.

⁸ *Ibid.*, fol. 31 și urm.

⁹ Hurmuzaki, *Documente, Supliment I*, p. 418.

memoriile lui Juchereau de St. Denis¹, martor ocular. O descriere amănunțită dă și Dionisie Fotino². Totuși în «Efimeridele» lui Caragea sunt încă multe împrejurări necunoscute, pe care le putuse afla, ca unul ce cunoștea multe din tainele vieții politice turcești³. Multă simpatie arată el pentru Mustafă Bairactarul, prieten al Moruzeștilor⁴, despre dedesupturile cărmuirii căruia e bine informat⁵, mai ales în ce privește rolul, tot mai important în acea vreme, al bancherilor și zarafilor. Era rău cunoscut până acum rolul în aceste mișcări al bancherului armean din Rusciuc Manuc⁶, care era, de altfel, mare proprietar în Țara-Românească⁷, unde clădise la București «hanul lui Manuc»⁸.

Manuscrisul se termină cu câteva amănunte asupra uciderii marelui dragoman Al. Suțu și înlocuirii lui cu cei doi Ioan Caragea⁹, a căror scurtă cărmuire trebuia să fie curând înlăturată pentru a face loc lui Dimitrie Moruzi.

Acestea sunt știrile istorice ce stabilesc valoarea destul de însemnată a manuscrisului «Efimeridelor» lui Constantin Caragea, editat mai înainte.

V

Textul ce urmează este reproducerea fidelă a manuscrisului: nu am îndreptat greșelile ortografice și de gramatică nici acolo unde sunt evidente.

Ediția de față.

Am crezut totuși potrivit pentru a ușura citirea să introduc o punctuație corectă și să corectez de asemenea și întrebuițarea majusculilor.

Nu am putut reproduce unele particularități ortografice ale autorului, care înseamnă întotdeauna sunetul b cu π cu punct de-asupra și în cele mai multe cazuri sunetele ș, d, ț, prin σ, δ și ζ cu unul sau mai multe puncte de-asupra. Din motive de tehnică tipografică am transformat aceste semne în text, primul cu μπ și celelalte cu σ, δ, ζ fără puncte, cum de altfel le scrie din când în când și autorul manuscrisului.

¹ Éd. Driault, *o. c.*, p. 191 și urm.; Zinkeisen, *o. c.*, VII, p. 459 și urm.; Juchereau de St.-Denis, *o. c.*, II, p. 113 și urm.

² D. Fotino (trad. Sion), *Istoria Daciei*, III, p. 236 și urm.

³ Ms., fol. 37 și urm.

⁴ Hurmuzaki, *Documente*, XVI, pp. 799—800 și *Supliment*, I², pp. 419 și 519.

⁵ Ms., fol. 47.

⁶ *Ibid.*, fol. 46 v° și urm.

⁷ Șt. Greceanu, *Genealogii Documentate*, II, p. 250.

⁸ Cf. pentru Manuc, Iorga, *Studii și Documente*, VIII, pp. 123, 126, 127 și 128 și Lagarde, *Journal of a nobleman*, Londra 1831, Cf. C. Karadja, *Călătoria lui Lagarde*, în *Revista Istorică*, IX, an. 1923 p. 6 și urm.

⁹ Ms., fol. 43, 48 și 50.

In câteva din locurile unde pentru anume nume proprii era lăsat loc alb în text, am adăugat unde am putut aceste nume între semnele < >.

In ceiace privește traducerea trebuie să mulțumesc d-lui G. Iogu dela Ministeriul de Externe, care mi-a lămurit sensul mai multor cuvinte și expresii turcești din textul grecesc.

EFIMERIDE SPICUITE

Dela 1775 până la 1808 de Constantin
Caragea Banul

T R A D U C E R E A

EFIMERIDE SPICUITE

Dela 1775 până la 1808 de Constantin
Caragea Banul

1775.

Către mijlocul lunii Februar ne-am înapoiat sănătoși cu ^{1 r.} ajutorul lui Dumnezeu la Constantinopole din robia de patru ani petrecută la Petropolis sub Ecaterina a II-a.

Eram împreună cu prietenul meu credincios și tovarășul meu de robie, Marele Cupar Costache Ghica (al cărui frate mai mare, Cămărașul Alexandru, își dăduse obștescul sfârșit la Petropolis, îmbolnăvindu-se chiar în ziua când ne robiseră volintirii în București). Amândoi eram vârați în datorii și aproape goi. Evghenia Sa s'a așezat în casa lui părintească, unde locuia cel mai mare dintre frați, Cămărașul Gheorghe Ghica, cu soția și copiii lui și cu soacra lui, domnița Ruxandra Racoviță. Eu însă, neavând unde să-mi odihnesc capul, m'au primit prietenește în aceeași casă, unde am și locuit aproape trei luni, așezându-mi în ordine treburile și datoriile mele și petrecând împreună cu prietenii, rudele și cu cei de un neam cu mine, bucurându-mă în țara iubită, pe care o părăsisem de ani de zile, în care timp am îndurat mari nenorociri, întristări și primejdii ale vieții.

Iar Miercuri, 6 Maiu ale aceluiași an 1775, către ceasurile 6 din zi ¹, am plecat toți trei, adecă cei doi frați și cu mine, dela amintita casă boierească și ne-au însoțit și alți prieteni de ne-am dus de-a dreptul să ne închinăm Preasfintei Născătoare de ^{2 r.} Dumnezeu la Baluclî. Acolo ne-a întâmpinat preasfințitul Meletie al Brusei, care ne pregătise într'o bostănărie un minunat ospăț. Și după ce am petrecut îndestul, luându-ne rămas bun, plecarăm cu Dumnezeu către Iași și ajunserăm către seară la

¹ Oara e socotită după ceasul vechiu, începând dela 6 a. m. (N. Ed.).

Micul Cецmegè, șapte ceasuri departe de Baluclì. În această călătorie ne-a însoțit și prea-strălucita Doamnă Ecaterina a răposatului Domn Constantin-Vodă Mavrocordat împreună cu fiica ei orfană, cocoana < Smaragda >

Și astfel, urmându-ne drumul, am sosit cu toții împreună, sănătoși, la Iași, la 2 Iunie, și ne-am închinat prea-înălțatului și prea milostivului meu Domn Grigore Ghica Voevod.

Luni, 29 Iunie, ale aceluiași an, Măria Sa a cinstit pe amintitul său nepot, Iordachi Ghica, cu slujba Hătmăniei.

La 14 Octombrie ale aceluiași an Măria Sa de Dumnezeu păzit, m'a cinstit și pe mine cu slujba Agiei, după ce-î slujisem cinci ani ca Mare Grămătic și după ce, despoiat de toate, fusesem robit împreună cu Măria Sa la București în 1769.

1777.

2 r. La 15 August Măria Sa m'a cinstit cu slujba Marii Comisii, sau, mai bine zis, m'a slobozit de grijile Agiei ca să mă pot îngriji de sănătate.

La 18 Septembrie am plecat din Iași ca să schimb aierul și să-mi urmez cura și m'am dus la Roman și de acolo la Neamț, unde era ispravnic fostul Agă Lascarachi Roset, ginerele lui Lucachi Ianculeu prin fiica sa, Catinca.

Acolo, după trecere de câteva zile, de odată aflarăm și blestemata întâmplare, asasinarea slăvitului meu Domn Grigore Ghica Voevod de către Cara - Hisarlî - zadè - Ahmed - beg capugi-bașa¹, care, fără vre-o poruncă scrisă, o făcuse din vechea lui ură personală asupra răposatului. Mai aflarăm că se făcuse Domn Marele Dragoman Constantin Moruzi, care și scrisese caimacamilor săi din Iași să mă țină aici și să nu mă lase să mă duc la Constantinopol.

Iar Mare Dragoman s'a făcut Postelnicul Nicolachi Caragea cu sprijinul Domnului, Constantin-Vodă, și prin stăruințele lui neobosite.

La 24 Noembrie ale aceluiași an 1777, prea-înălțatul Domn Constantin-Vodă Moruzi a intrat în Iași cu bine, fără bagaj, lăsându-și haremul² în urmă. A doua zi m'am închinat și eu Măriei Sale și m'a primit cu milostivire, iar după puține zile m'a rânduit ispravnic la Soroca pentru treburile ce erau de nevoie, cu mari făgăduieli de chiverniseală.

1778.

3 r. Marți, 15 Maiu, anul 1778, m'am întors de la Mohilău în Iași, îndeplinindu-mi însărcinările mele din Soroca, după dorința

¹ Marele șambelan, capul ușierilor (N. Ed.).

² Femeile (N. Ed.).

și porunca prea-milostivului meu Domn, Constantin Moruzi Voevod. Într'acolo mă trimisese de Dumnezeu păzitul Măria Sa, cu făgăduieli foarte mari, îndată după ce sosise cu bine de la Constantinopol în Iași, la 25 Novembre ale anului trecut, 1777.

La 16 Iunie ale aceluiași an, 1778, mi s'a dat de către Măria Sa Spătăria și supravegherea tălmăcirii gazetelor, precum și luarea rapoartelor de la cei ce erau trimiși în deosebite locuri pentru cercetare¹.

La 28 ale aceleiași luni mi-am lăsat barba din porunca Măriei Sale.

Miercuri, 14 Novembre ale aceluiași an, s'a îndeplinit tăierea în întregime a sânelui meu drept și scoaterea cancerului² care se afla acolo, de către chirurgul signor Rossi Florentinul, supraveghind prea-înălțatul arhimedic, signor Nicolae Festa, și alți³ v. medici și chirurși, apoi mulți dintre prieteni și boieri. Și astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, am scăpat de o primejdie vădită.

1779.

Joi, 23 Octombrie ale aceluși an 1779, s'a celebrat căsătoria mea cu iubita mea Ralița Ghica, binecuvântându-ne prea-sfințitul chir Procopie al Cesareii lui Filip (care după aceasta s'a făcut și Patriarh al Ierusalimului). Și ne-a cununat prea-milostivul meu Domn, Constantin-Vodă Moruzi, rânduiind din partea lui pe cumnatul meu, Marele Logofăt Ioan Cantacuzino (zis și Deleanul), împreună cu cumnata mea, cocoana Zoița Ghica, soția lui, fiind de față și celelalte rude și prieteni.

1780.

Miercuri, 30 Septembrie, m'a înălțat prea-măritul și prea-milostivul meu Domn, Constantin Moruzi Voevod, din slujba Marii Spătării la aceia a Hătmăniei și, îmbrăcându-mă cu o blană de samur, curând m'a rânduit și capuchehaiă la Constantinopol în chip efectiv, și nu numai cu numele, de și eram novice. M'a învățat însă, povățuindu-mă în deosebi câteva luni mai înainte, sfătuindu-mă în ce fel să mă port în treburile domnești și locale, cruțându-mi înainte de toate «leanul»³ Bogdaniei, și în cele de obște ale neamurilor, ca să slăvesc pe Dumnezeu, pe oameni și pe cărmuitorii Împărăției. Apoi m'a sfătuit cu stăruință să nu mă amestec întru nimic în treburile călugărești și mai cu samă în acelea ale eparhiilor, adăugând că și Măria Sa, odată, pe când

¹ Adecă pentru spionaj (N. Ed.).

² O boală primejdioasă și mortală, când e lăsată să crească (nota autorului).

³ Cuvânt probabil turcesc. Sensul său îmi este obscur. E poate «lahn pahassy» un bir ce-l plăteau Domnii Moldovei pentru bucătăria Vizirului; Șăineanu, *Influența orientală* II² p. 154 (N. Ed.).

era Mare Dragoman, se încurcase ajutând pe un oarecare prieten al său și de nenumerate ori s'a căit că-l ajutase.

^{4 v.} După ce mi-am făcut toate pregătirile ¹, Duminecă, 11 Octombrie, am sărutat prea-strălucitele mâni ale Măriei sale de Dumnezeu păzit și ale prea strălucitei mele stăpâne, Doamna Smaragda, și am plecat cu bine din Iași împreună cu iubita mea soție Ralița Ghica. Ne-am oprit mai întâiu la Hlincea, în chioșcul pe care-l clădise Măria Sa, la un ceas depărtare de Iași.

Aici veniră toți boierii și boieroacele și ceilalți prieteni și rude și ne urară drum bun. Și a doua zi am urmat călătoria noastră. Iar la 22 ale acelei luni am trecut Dunărea de la Lichi-rești în Vlahia la Silistra și la 6 Novembre, Vineri, am intrat în Constantinopol, venind dela Filchioprusu (podul elefantului) de-a dreptul la Curu-Ceșmê, în casa de Dumnezeu păzitului Măriei Sale, unde ne rânduise să locuim.

^{5 r.} Și aici ne-au întâmpinat prietenii, capughiodașii ² și rudele.

1782.

Vineri, 27 Maiu, a fost mazilit din Bogdania prea-înălțatul și prea-milostivul meu Domn, Constantin Moruzi. Și mă aflam în datorii de 6.493 lei, neavând niciun ban venit. Iar domnia a ^{6 r.} dobândit-o Alexandru-Vodă Mavrocordat, fost beizadea magdur ³.

1787.

La 26 Ianuar 1787 ⁴ a plecat dela Iași către Viena în așa-zisă robie Domnul Ipsilanti ⁵.

Iar la 2 Februar a venit la Constantinopol vestea plecării lui, și întristarea ce a pricinuit această veste slăvitului meu Domn, Constantin Vodă Moruzi, a grăbit și sfârșitul lui; care a urmat cu moarte năprasnică a apoplexieii la 1 Maiu 1788, patruzeci de zile după ce se întorsese în locuința lui din surghiunul dela Tenedos.

Vineri, 11 Iunie, a 7 a Ramazanului aceluși an, către ceasurile 10 din zi, a venit Mehemet-Aga, ceașlar-mehteri ⁶, cu poruncă împărătească, surghiunind pe prea-milostivul meu Domn, Constantin-Vodă Moruzi, la Tenedos. Porunca nu cuprindea altceva decât obligația acestui lucru. Iar adevărata pricină a fost că a cerut-o stăruitor Domnul Nicolae-Vodă Mavrogheni.

Deci, chiar în acel ceas Măria Sa a intrat în caic împreună

¹ Pentru că nu aveam locuință la Constantinopol, m'a rânduit să locuiesc în casa sa părintească la Curu-Ceșmê (N. Autorului).

² Colegi de funcție (N. Ed.).

³ Deposedat de drepturile sale (N. Ed.).

⁴ În realitate acest eveniment s'a întâmplat în anul 1788 (N. Ed.).

⁵ Alexandru (N. Ed.).

⁶ Șeful muzicii ceașlarilor (N. Ed.).

cu numitul mumbașir¹ și s'au dus la Cadichioiu. Iubitul lui fiu, beizadea lordachi și trei robi îl însoțiau. Iar a doua zi de dimineață au pornit de acolo cu vântul către Mitilene spre Tenedos. Iar la 16 ale aceleiași a plecat și Cămărașul Toma² ca să însoțească pe Măria Sa. Și după aceasta și chiar Atanasie al Libiei. 7 r.

Joi, 5 August 1787, au închis pe solul Rusiei, signor Bulgacov, pe secretarul său Iacovilevitzin și pe al doilea dragoman al său, Nicolae Pisani (zis și Saripizani) la Șapte Turnuri, pentru că se declarase războiu Rusiei. 8 r.

Octombre.

Luni, 11 Octombre, m'am mutat cu ajutorul lui Dumnezeu din locuința Hatmanului Costachi Bibica³ în casa mea nou clădită la Curù-Ceșmè. Iar Sâmbătă, 23 ale aceleiași, către ceasurile 9 din zi, și-a dat obștescul sfârșit mult iubitul meu tată, Nicolae Caragea Mare Comis, fiind în pat de mai bine de douăzeci de luni de pe urma paralisiei; pe care Domnul să-l așeze în corturile celor drepți, după cum nădăjduiesc, în dumnezeiasca lui milă. L-am îngropat a doua zi în biserica Sf. Foca la Ortachioiu, unde sunt îngropați și străbunii noștri. 9 r.

1788.

Joi, 5 Februar, am cununat pe Constantin, vechea mea slugă moldoveană, cu Măriuța Ieșeanca, pe care o adusese aici cu ea răposata mea soție Ralița. Și am înzestrat-o, de și mă aflam vârat în datorii și în mare lipsă, din pricina împrejurărilor deosebite din vremea acelei cununii. 9 v.

Joi, 22 Mart, prea-milostivul meu Domn, Constantin Moruzi Voevod, s'a întors cu bine împreună cu fiul său lordachi beizadea și cu Marele Cămăraș Toma Rodios din surghiunul dela Tenedos.

Iar porunca de iertare s'a făcut precum însemn mai jos:

Plecând de aici, a rugat stăruitor pe stăpâna mea, Doamna Smaragda, și pe iubitele beizadele, fiii lui, Alexandru și Dimitrașcu, să nu cumva să dea vre-un fel de argihal⁴ și să nu ceară întoarcerea lui. Și aceasta a făcut-o pentru că era bărbat înțelept și nu se cobora să ceară iertare, de vreme ce, neavând nici cea mai mică vină, îl surghiuniseră pe nedrept, ca să facă plăcere Domnului Vlahiei, Nicolae-Vodă Mavrogheni.

Intre acestea Luminățiile Lor s'au dus la cârmuitorii Impărăției și au arătat situația lor și nedreptatea ce se face Domnului,

¹ Îndeplinitor al ordinelor polițienești (N. Ed.).

² Rodios (N. Ed.).

³ Rosetti (N. Ed.).

⁴ Jalbă pentru iertare (N. Ed.)

tatălui lor, și aflară ascultare; pe lângă mulți cari i-au mângâiat, mai ales slăvitul Reșid-efendi, care fusese numit rechiap-reisi¹.

Intre acestea a venit vremea plecării la războiu a Marelui Vizir Iusuf-Pașa și a oștii împărătești; s'au așezat tunurile la Pașa-Capugi², după obicei. Sfătuindu-se cărmuitorii ce milostivire să facă celor închiși și în alte locuri pentru ca prea bunul Dumnezeu să îndrepte mersul lor, slăvitul Rasim-efendi, bărbat înțelept și drept, a spus cărmuitorilor că mai întâiu trebuie să ne căim de păcatele și greșelile pe care le-am făcut și apoi să fim miluiți cu iertare. L-au întrebat atunci unii din cei ce erau în adunare: «Care sunt acele greșeli?», cerând să le arate.

10 r. — «Și poate fi o greșală mai mare decât ca nevinovații și mai ales cei credincioși, și cari slujiau cu râvnă, să fie pedepsiți pe nedrept?»

— Și cine sunt aceștia?, l-au întrebat din nou.

— Mai întâiu este Constantin-Vodă Moruzi, care atâția ani a slujit cu atâta râvnă și acum se chinuște în surghiun.»

«Aceasta, așa este», au răspuns câțiva și mai ales slăvitul Reșid-efendi, și, ducându-se sus, au arătat lucrurile Marelui Vizir, și pe dată a făcut firmanul iertării lui. Pe acesta l-a trimis Înălțimea Sa, după ce pornise dela Daud-Pașa, cu un icioglan³ al lui casnic, fără știrea nimănui (nici chiar beizadelele nu au aflat ca să scrie printr'însul), poruncindu-i să spuie din viu graiu Măriei Sale că, acum întorcându-se din Tenedos la Constantinopol, să treacă negreșit pe uscat ca să se întâlnească pe drum cu Înălțimea Sa.

Măria Sa de Dumnezeu păzit a fugit însă de această întâlnire din multă prudență, prefăcându-se că e bolnav. Și a așteptat acolo până ce a aflat că oastea împărătească trecuse dela țarm și înaintase înăuntru. Și după aceea a intrat într'un caic din

10 v. insule și a venit la locuința lui de-a dreptul. Iar prea-luminatele beizadele au oferit slăvitului Reșid-efendi o mie de florini gin-girlii⁴ și greu l-au convins să-i primească.

10 r. Luni, 1 Maiu, și-a dat obștescul sfârșit prea-milostivul meu Domn de Dumnezeu păzit, Constantin Moruzi Voevod, de moarte năprasnică, din pricina adâncii întristări care i se pricinuiseră, aflând plecarea din Iași în așa-zisă prinsoare la Austriaci a prea-înălțatului Domn Alexandru-Vodă Ipsilanti, care era cumnatul său după sora Doamnei Ecaterina, ce petrecea aici în Constantinopol împreună cu fiul ei, Constantin Ipsilanti și cu cumnatul ei, Marele Logofăt Alexandru Manu, pe cari după trecere de câteva zile i-au închis la Cuptor⁵, pecetluind și casele celui prins.

¹ Demnitar al scării, de pe lângă Sultan (N. Ed.).

² Reședința marelui vizir (N. Ed.).

³ Ofițer din interiorul palatului (N. Ed.).

⁴ Monetă de aur (2 plăști și 30 parale) (N. Ed.).

⁵ Inchisoarea lui Bostangî-bașa, unde era celebrul cuptor (N. Ed.).

1790.

10 v.

La, . . . ¹, Iunie, . . . ², a fost rânduit ca oaspete al meu prea-măritul Domn Alexandru-Vodă Mavrocordat ³, ca să meargă la oastea împărătească, și era aproape numit Domn al Ungro-Vlahiei după încheierea păcii, ceia ce s'a împlinit nu după multă vreme.

I-am făcut și eu un împrumut Măriei Sale după îndemnul prea-strălucitelor beizadele Moruzi și am intrat în datorii de 150 de pungi luate cu camătă, așa încât, așteptând opt ani întregi, n'am primit din nicio parte încă un ban.

La 17 Iulie Măria Sa a plecat cu bine, călare, dela locuința mea către oastea împărătească.

Sâmbătă, 14 Septembrie, a venit un Tătar aducând actul ^{11 r.} armistițiului iscălit din partea amândurora, prin care s'a hotărât încetarea războiului între Devlet și Germani ⁴ timp de nouă luni. Locul congresului însă nu era încă hotărât. Intre acestea au fost numiți dela oștire ca plenipotențiar slăvitul Abdulah-efendi, halearei ⁵, și slăvitul Duri-efendi, halea-mehtupgiu ⁶ și ca locțiitor de secretar. Iar de la Constantinopol a fost numit slăvitul Menchemolasi Ismet-beg-efendi, fiul vestitului Raif-Ismail-Pașa.

Iar din partea Germanilor a fost numit baronul Thugut, care se afla în București, și din partea regelui Prusiei marchisul Lucchesini, care era sol în Lehia.

Duminecă, 22 Septembrie, a venit Mustafă-efendi, hoga ^{11 v.} slăvitului Reșit-reis efendi ⁷, a luat pe prea-luminatul beizadea Alecu Moruzi din casa lui părintească și s'a dus la Poartă, de la îmbrăcat cu caftan ca Mare Dragoman al puternicii Împărății precum și ca terziman ⁸ la conferință.

Luni, 23 Septembrie, au venit doi Tătari dela oaste, aducând capul lui Mavrogheni, pe care nu l-au învrednicit cărmuitorii nici măcar să-l așeze la Babi-Humaium ⁹, ci după poruncă l-au aruncat în mare, precum fusese și trupul său aruncat în Dunăre, la satul Belena, lângă Nicopole, unde i se și tăiase capul. Au pecetluit și casele lui.

Marți, 1 Octombrie, a fost numit de aici vechil la oaste al ^{12 r.} Marelui Dragoman, al treilea frate al lui, beizadea Gheorghe Moruzi.

Vineri, 18 Octombrie, au plecat dela Curù-Ceșmè prealuminatele beizadele, amândoi frații, către oastea împărătească.

Luni, 21 Octombrie, sub Sultanul Selim al III-lea, am fost

¹ și ² locuri albe în text (N. Ed.)

³ Deli-Beiu (N. Ed.).

⁴ Adecă între Guvernul otoman și Imperiu (N. Ed.).

⁵ Demnitar militar în activitate (N. Ed.).

⁶ Secretarul divanului (N. Ed.).

⁷ Ministru de Externe (N. Ed.).

⁸ Tâlmăciu (N. Ed.).

⁹ Sublima Poartă, unde se expuneau condamnații (N. Ed.).

îmbrăcat cu hilat¹ împărătesc de către prea-măritul caimacam² Damad³-Perişan-Mustafa-Paşa şi-am fost numit tîlmaciu de preaputernica Împărăţie pentru a însoţi pe slăvitul rechiab-mehtupgiu⁴ Asmi-Ahmed-efendi Cretanul, numit sol pe lângă serenisimul rege al Prusiei, Frederic Wilhelm, nepotul marelui Frederic.

Acest sol a luat cu sine şi daruri din partea Sultanului, anume un surguciu⁵ cu 530 de briliante minunate şi un inel cu un briliant de 17 carate de prima apă.

12 v. Asmi-Seghit-Ahmed-efendi a fost îmbrăcat cu hilat ca namereşiu, adecă emisar la craiul Prusiei, iar Elmas Paşa-zadè⁶ Mustafa-efendi, baş-calfa⁷ lui mehtupgi-calemi⁸, a rămas vechilul său în rechiab-mectubgilâc până se va întoarce, iară Ibrahim-⁹efendi, dintre chiatibi¹⁰, a rămas vechilul lui baş-calfa, fiind sprijinit de Asmi-efendi pentru însuşirile sale. Şi, după ce au îmbrăcat caftanele, rămânând în picioare Caimacam-Paşa, i-a făcut semn Teşri Fagi-efendi şi s'a aşezat, după aceia a citit însemnarea pe care o ţinea în mână, cum că e trimis cu titlul de terziman Hatmanul Constantin Caragea, şi astfel am fost îmbrăcat şi eu cu hilatul împărătesc. Şi, urmând pe cei de mai sus, am venit în odăile de jos, unde mi-a spus câte ceva Reşid-efendi, adăugând şi aceasta: «Camaraş Hangerie, ne eadar minet sata bilirsan sat»¹¹.

Pe lângă surguciuul mai sus amintit cu aripi de pană a păsării paradisului cu 530 de briliante minunate şi inelul cu briliantul de 17 carate mai erau şi îndrăşaim indiene¹² ale haznalii şi 12 r. nenumărate tensuhii¹³ şi balsam de Meca, toate foarte bune.

Joi, 31 Octombrie, către ceasurile 9 din zi, am plecat cu bine 14 r. către Berlin cu cei doi robi ai miei dela conacul amintitului efendî.

1792.

Vineri, 19 Mart, către răsăritul soarelui, m'am întors cu ajutorul lui Dumnezeu cu bine dela Berlin în căsuţa mea şi am găsit din mila lui Dumnezeu sănătoşi pe iubita mea Zoiţa şi pe

¹ Caftan (N. Ed.).

² Locşiiitorul Marelui Vizir (N. Ed.).

³ Titlu purtat de cei ce ţineau în căsătorie o princesă din Casa imperială (N. Ed.).

⁴ Şeful scriitorilor imperiali (N. Ed.).

⁵ Egretă. Înainte era scris şi apoi şters «tschelenc», egretă specială pentru războiu (N. Ed.).

⁶ Fiu de paşa (N. Ed.).

⁷ Prim adiutant (N. Ed.).

⁸ Şeful scriitorilor (N. Ed.).

⁹ Loc alb în text (N. Ed.).

¹⁰ Scriitori (N. Ed.).

¹¹ Sensul acestei fraze turceşti pare a fi: «Câtă recunoştinţă poţi avea dă-o Cămăraşului Hangeri» (N. Ed.).

¹² Plante indiene (N. Ed.).

¹³ Mirodenii orientale (N. Ed.).

ceilalți, adecă pe mult iubitul meu socru Ioan Aga ¹ și pe prea-iubiții miei cumnați, pentru că locuiau toți împreună în căsuța mea.

Până la Calicratia, sat care se află în fața Marelui-Cecmegè, am mers împreună cu efendiul, Joi, 18 Marte. Iar efendiul a rămas acolo să meargă a doua zi călare la conacul său dela Sultan-Mehmed. Eu însă către seară am intrat într'un caic cu trei părechi de lopeți dela Cecmegè, ca acelea din insule, și am sosit la Curù-Ceșmè de-a dreptul, la casa mea, la ceasurile 9 din noapte.

1802.

Marți, 19 August, prea-înălțatul Domn Constantin - Vodă ^{15 r.} Ipsilanti a îmbrăcat caftan pentru Vlahia.

Sâmbătă, 20 Septembrie, prea-înălțatul meu Domn Alexandru-Vodă Moruzi a îmbrăcat cu bine caftanul ca Domn al Moldovei.

Și a fost mazilit Alecu-Vodă Suțu, fiul lui Nicolachi Suțu dragomanul; Alecu Suțu domnise și în Vlahia după fuga în Brașov a unchiului său, Mihai-Vodă Suțu.

Marți, 7 Octombrie, prea-înălțatul meu Domn a îmbrăcat cu bine cuca și a ținut o lungă cuvântare de mulțumire pentru puternicul Sultan, iar Înălțimea Sa i-a tăiat de două ori vorbirea adresându-se prea-marelui Vizir Chior-Iusuf-pașa, laudând pe Măria Sa și familia lui pentru vechea și sincera lor credință față de puternica Împărăție.

Nouă însă, autorului, Banul Constantin Caragea, ce am văzut și am auzit totul, ne-a fost dat să stăm îndată în urma Măriei Sale de Dumnezeu păzit.

Sâmbătă, 11 Octombrie, și-a luat «el Veda» ², adecă rămas bun, dela Marele-Vizir și l-a îmbrăcat pe Măria Sa cu o blană de samur de mare demnitar de cinci mii de pungi, Miile de pungi le-au împlinit însă boierii capuchehaiele.

Sâmbătă, 18 Octombrie, s'au dat tuiurile.

Sâmbătă, 25 Octombrie, s'a făcut și alaiul plecării cu bine, foarte măreț, însoțind până la Ortachioiu ienicerii înarmați și împodobiiți, pedestri, și vre-o cincizeci de cumbaragii ³; spahii împodobiiți de- asemenea au însoțit până la Avaschioiu. ^{15 v.}

Eu însă către seară m'am întors dela Balata la «curte», adecă în casa Doamnei Tarsia ⁴, ca să încheiu socotelile Cămării cu negustorii și cu toate esnafurile ⁵, pentru că fusesem orânduit la cârmuirea Cămării.

Miercuri, 29 Octombrie, s'a ridicat Măria Sa dela Avaschioiu

¹ Ghica (N. Ed.).

² Cu Dumnezeu (N. E.).

³ Bombardieri (N. E.).

⁴ Caragea, a lui Nicolae-Vodă (N. E.).

⁵ Breslele (N. E.).

către Mare'e Cecmegè, cel dintâiu conac, iar eu în aceeași zi de la Balata, din casa Doamnei Tarsia, de-a dreptul tot într'acolo.

Luni, 24 Novembre, am sosit cu bine la Focșani în Moldova, trecând dela Siliștra la Călărași, în Vlahia, unde ne-a întâmpinat mehmendarul¹ Domnului Vlahiei, Marele Logofăt Isac Ralet, poftind pe Măria Sa să meargă fără bagaje, cu haremul și cu boierii lui, la București. Și astfel a doua zi bagajul a pornit către Moldova, iar noi am plecat dela² și am ajuns fără bagaj la Afumați, moșia Domnului Ipsilanti, patru ceasuri departe de București. Acolo s'au întâlnit Domnii și Doamnele, și am petrecut două zile și două nopți, și după aceea am plecat către Focșani.

Luni, 1 Decembre, am sosit cu ajutorul lui Dumnezeu în Galata la Iași și am poposit în mareașă casă a Domnului Ipsilanti, pe care o clădise aici în timpul Domniei lui. A doua zi m'a îmbrăcat Măria Sa cu blană de samur pentru îndeplinirea slujbei mele la cărmuirea Cămării și a făcut Mare Cămăraș pe ginerele său Alexandru Mavrocordat iar pe mine m'a orânduit în fruntea pârcălăbiei la Galați.

Miercuri, 3 Decembre, am intrat în Iași, fără alaiu.

Joi, 18 Decembre și 6 a Ramazanului, am plecat către Galați.

16 r.

Luni, 22 Decembre, am sosit cu bine la Galați.

1805.

Iunie.

Sâmbătă, 2 Iunie, și-a dat obștescul sfârșit prea-strălucita și prea-cuvioasa mea stăpână, Doamna Smaranda Moruzi, după ce căzuse la pat de câteva luni din pricina cancerului.

Aceasta a pricinuit întristare aproape tuturor, din cauza însușirilor ei înăscute și a celor dobândite în cursul vieții și mai ales pentru iubirea de oameni și deosebitul îndemn de a milui pe cei lipsiți. Această veste nefastă a venit în Iași cu un călăraș trimis dinadins de prea-strălucitul și prea-vestitul, iubitul ei fiu, beizadea chir Dimitrie Moruzi, către fratele său, prea-milos-tivul meu Domn Alexandru Moruzi, care domnia atunci în Moldova. Acesta a căzut într'o adâncă mâhnire din pricina despărțirii, dragostei de fiu și din pricina deosebitei evlavii ce o avea față de răposata. Multă vreme pierderea ei i-a mâhnit și pe acei cari au avut cinstea s'o cunoască în timpul vieții, între

17 r.

cari sunt și eu unul, autorul, vechiul ei rob, Constantin Caragea Banul.

¹ Boier ce purta grija călătoriei Domnilor sau solilor (N. E.).

² Loc alb în text (N. E.).

Iulie.

Joi, 13 Iulie, anul 1805, către ceasul unu din zi, am plecat cu bine din Galați, întorcându-mă în patria mea cu caicul cu cinci părechi de lopeți al turnagiului¹ și serdarului Galaților, Topuguț Mehmet-Aga, supranumit și Chitapsizi², din cauza ne mai auzitei lui asprimi față de Turcii răufăcători.

Iar corăbierul se numia Velios dela Chile³, și era și cel mai priceput în meșteșugul său.

După trei zile, adevă Duminecă seara, am ajuns la gura Dunării care se numește Sune-Bogasi, poposind în fiecare seară pe malul cel mai potrivit al râului și marinarii păzind peste noapte din pricină că se întâmplă să fie călcate corăbiile de hoți de pe uscat și din luntri, când nu le păzesc marinarii.

A doua zi, Luni, 17 ale aceleiași, am rămas întreaga zi și noapte acolo din pricină că bătea foarte puternic vântul dela apus și era o furtună care nu se poate scrie, și malurile Mării Negre păreau că sunt munți foarte înalți. Iar în ziua următoare, la 18 de dimineață, a încetat furtuna și s'a întors vântul către Miazănoapte.

Deci, întinzând opt pânze, am plecat de acolo, plătind o^{17 v.} sută de lei paznicului gurii râului, care vine însuși cu feluca și merge înaintea fiecărei corăbii, arătând fiecăruia ieșirea sigură, ca să nu se împotmolească undeva din pricina necunoașterii locurilor.

Și, astfel călătorind cu vânt bun și potrivit timp de trei zile și două nopți, în mijlocul Mării, fără să se vadă de nicăiri țărnul, am sosit din mila lui Dumnezeu, Joi, 20 Iulie, către ceasul unu al nopții la Terapia și am întâlnit pe prea-strălucitul beizadea Dimitrașcu și toată strălucita familie bine, sănătoși.

Și, oprindu-mă în de ajuns, am venit către miezul nopții la căsuța mea și am găsit pe iubita mea Zoița bine sănătoasă din 19 r. mila lui Dumnezeu.

1806.

Sâmbătă, 11 August 1806, către seară, Alecu-Vodă Suțu a îmbrăcat caftan pentru Vlahia, mazălindu-se Constantin-Vodă Ipsilanti, iar Scarlat Callimah beizadea, Marele Dragoman al puternicii Împărății, pentru Moldova, mazălindu-se prea-înălțatul meu Domn, Alexandru-Vodă Moruzi. Iar Mare Dragoman s'a făcut Alecu Banul Hangeri.

Cu aceste neașteptate schimbări de Domnie (care se făcuseră după instigația Francesilor și a solului lor, Sébastiani, care avea mare trecere și se bucura de o încredere ne mai auzită a Sultanului

¹ Ofițer de Ieniceri (N. Ed).

² Fără lege (N. E.).

³ Localitate lângă Constantinopol (N. E.).

19 v. și a frunțașilor partizani ai Francezilor), cârmuitorii Impărăției au rupt înțelegerile din urmă și tratatele pe care le încheiaseră cu Rușii și care prevedeau aproape în toate articolele privitoare la Vlaho-Bogdania că puternica Impărăție nu poate schimba pe niciunul dintre Domni înainte de cei șapte ani, afară numai dacă sunt unele pricini din acelea care să lovească în tratatele de pace; și, chiar atunci, să se dea de știre solului Rusiei care se află la Constantinopol, și numai după cercetări amănunțite din partea amândurora Impărățiilor să se schimbe prin comună înțelegere acela dintre Domni care ar fi fost dovedit vinovat. Și urmașul lui să se aleagă iarăși prin comună înțelegere și cu știrea tuturor.

Joi, 27 Septembrie, s'a întors cu bine Măria Sa de Dumnezeu păzit, cu toată casa de la Iași, pe Mare din Varna la Terapia. Pe drum nu i s'a întâmplat să întâlnească pe niciunul dintre cei doi Domni, cari porniseră amândoi de câteva zile către stăpânirile lor.

20 r. Intre acestea signor Italinski, solul Rusiei, se gătia să plece și în cele din urmă a cerut o audiență și a spus cârmuitorilor Impărăției că are poruncă dela Curtea lui să ceară întoarcerea imediată și fără zăbavă în scaun a celor doi Domni, pe cari îi mazăliseră fără motiv, orânduindu-se alții, fără să se dea de știre Curții lui, după cum cereau ultimele înțelegeri dintre dânsii, care deci fuseseră călcate. Sau își dreg greșeala fără întârziere, sau el pleacă îndată. Același lucru l-a făcut cunoscut cu energie și solul Angliei, «monsieu» Arbutnot.

Deci cârmuitorii au fost siliți să cedeze ca să nu se facă războiu. Și astfel Miercuri, 3 Octombrie, Postelnicul <Ioan> Negri, ginerele Marelui Logofăt Alexandru Manu, a îmbrăcat la Poartă ca baș capu-chehaie al Vlahiei, caftanul pentru înnoirea Domniei Domnului Constantin-Vodă Ipsilanti. Și, de și au vrut să silească pe numitul Mare Logofăt să îmbrace el zisul caftan, pentru că

20 v. Evghenia Sa fusese mai înainte baș-capu-chehaie, n'a primit însă cu niciun preț, spunând că primește bucuos orice pedeapsă, dar nu se supune la această poruncă. Iar a doua zi au trimis un davagiu ¹, pe silihdar-agà al Marelui Vizir ², la prea-milostivul meu Domn, Alexandru Moruzi, ca să-l cheme să vie să îmbrace caftanul lui de înnoire a Domniei, de vreme ce se află în persoană la Constantinopol.

Iar Măria Sa, aflând până în seară cele petrecute, prevăzând urmările unor astfel de pricini, s'a gândit să se ascundă, socotind că prin aceasta va scăpa de aceste împrejurări. Și astfel către seară a plecat împreună cu Hatmanul Dimitrie Schina și cu un rob și s'au adăpostit într'o casă sărăcăcioasă și străină la Ortachioiu.

Același lucru l-a făcut și prea-strălucitul beizadea Dimitrachi.

¹ Sol care pofteste pe cineva în numele Sultanului (N. Ed.).

² Mareșalul curții Marelui Vizir (N. E.).

Iar în dimineața zilei de 5 Octombrie Măria Sa a venit în căsuța mea, unde a adus și pe cele două strălucite beizadele, pe Panaio-tachi, fratele său, și pe fiul său, Costachi, și pe Lucachi Arghiro-pulo, cumnatul său prin sora sa, domnița Anastasica. Și a scris două jalbe, una către puternicul Sultan, cealaltă către prea-marele Vizir, în care a arătat, plângându-se, starea slăbiciunii și neputinței lui trupești și i-a rugat foarte călduros să-l miluiască și, chiar dacă s'ar întrista pentru aceasta copiii lui, să nu-l silească a primi această însărcinare, din care el însuși se retrage din pricina sănătății sale. În aceeași noapte a adus dela Arnăut-chioiu pe marele negustor al oștilor Hogeza Geleboni, care-i era vechiu prieten și i-a arătat împrejurările plângând și jăluindu-se, rugându-l stăruitor și făgăduindu-i daruri mari ca să hotărască pe Vizirul Hafiz-Ibrahim-Pașa¹ să-l slobozească din această situație, de oare ce prea-cinstitul era bun prieten și oaspete al lui.

Iar jălbile luându-le beizadea Costachi, s'a dus la Poartă și le-a dat, rugându-se cu stăruință ca să se dea ascultare rugă-^{21 r.} ciunii tatălui său.

A venit și marele negustor al oștilor, făgăduind că va face ce va putea ca să convingă pe Vizir.

Iar Măria Sa de Dumnezeu păzit s'a imbarcat într'un caic împreună cu robul său Constantin Caragea Banul și cu tutungi-bașa al său . . .²

Trecurăm în față la Cuzgungiuc, la casa de vară a slăvitului Ismet-beg-efendi, fostul cadilischer³ al Rumeliei, fiul lui Ismail-Pașa-zadea, ca să-l roage în persoană, ca pe un vechiu domn al său, care avea mare trecere, poate l-ar convinge să mijlocească pentru ca să-l scape din această grea împrejurare. Se întâmplase însă că el se mutase în casa lui dela Constantinopol și aflarăm numai pe fiul său, căruia Măria Sa jăluindu-se, i-a spus toate și, mișcându-l, i s'a făcut milă și a făgăduit că va vorbi cu stăruință și va izbuti să-l facă pe tatăl său să ajute pe Măria Sa. După aceea ne-am dus într'altă odaie și am așteptat răspuns dela beizadea Costachi, ca să aflăm ce a izbutit și care erau roadele jălbilor trimise. Către chindie s'a ivit Serdarul Stavri, aducând o scrisoare dela Prea-Strălucirea Sa în care scria Măriei Sale că este cu neputință să se schimbe hotărârea puternicului Sultan și a cărmui-torilor Impărăției, căci, dacă Măria Sa stăruiește nesupunându-se, Rusia fără îndoială va declara războiul și atunci să socoată ce urmări ar avea o astfel de împotrivire.

Deci și Măria Sa a spus: «Fie numele Domnului binecu-vântat, facă-se voia lui».

Și, astfel, întrând în caic, ne-am întors iarăși la căsuța mea

¹ Mai întâiu era scris «Celebi-Mustafa», apoi șters (N. Ed.).

² Loc alb în text (N. Ed.).

³ Judecător militar (N. Ed.).

și, trimițând în casă, a adus un cal și s'a dus călare la locuința lui. Întâlnind pe davagiu, care-l aștepta de o zi întregă, au intrat în caice și s'au dus de-a dreptul la Bagcè-Capusi¹ și de aici la Poartă, către ceasurile 11 seara.

Și astfel Vineri, 5 Octombree, 4 ale lunii Fencari a anului turcesc 1221, Măria Sa în persoană, și nu vre-un locțiitor, a îmbrăcat cu bine caftanul pentru înnoirea Domniei. Apoi s'a întors prin aceeași șchelă, a intrat în caicul său și a venit la casa lui fără altă ceremonie.

Iar prea-strălucitul beizadea Dumitrașcu a trecut într'altă casă cu totul necunoscută de toți, și numai beizadea Panaiotachi l-a găsit.

Acesta mergea câte odată să-l vază, când era nevoie să fie întrebat din partea Măriei Sale pentru unele treburi. Iar Măria Sa de Dumnezeu păzit a început îndată să meargă singur, câte odată cu fiul său Costachi, încărcăți cu bani, și să împartă daruri bogate fiecăruia dintre cârmuitori, rugându-se și jăluindu-se ca să-l apere în primejdia în care căzuse fără voie.

Au început să se facă și pregătirile plecării lui și, de și mai lipsiau oarecare reparații, totuși erau aproape gata pentru călătorie, de oare ce trecuseră puține zile dela întoarcerea lui din Bogdania.

Iar darurile bogate pe care le dăduse cârmuitorilor halea², precum și celor mazili și compatrioților greci mari și mici și la deosebite comunități sărace, se ridicau la mai bine de 1.500 de 22 r. pungi până la sfârșitul acestei tragedii.

De oare ce eu, autorul, am fost numit sandug emini³ de către Măria Sa (mai bine n'aș mai fi fost!), am aflat cât s'a dat fiecăruia, după cum se vede însemnat în socotelile date mai târziu Măriei Sale.

La 6 Octombree a plecat Postelnicul Vasilachi al lui Derchenas pe mare din Varna către Iași cu scrisorile care vestiau înnoirea Domniei.

Măria Sa a numit capuchehaiele pe Hatmanul Dimitrie Schina și pe postelnicul Iacovachi Arghiropulo, cumnatul Domnului Mihai-Vodă Suțu, după sora lui, domnița Mărioara. El fusese atunci atașat pe lângă Măria Sa prin mijlocirea prietenilor. Nu numai că nu i-a slujit întru nimic Măriei Sale, dar poate i-a și făcut rău, după cum s'a dovedit în chip vădit mai târziu.

Între acestea s'au gătit toate pentru plecare, și Luni, 22 Octombree, Măria Sa de Dumnezeu păzit a plecat cu bine de dimineață dela Curù-Ceșmè călare până la Avaschioiu, luând cu sine

¹ Poartă la malul mării aproape de Seraiu (N. Ed.)

² În activitate, spre deosebire de mazili cari-și pierduseră slujbele (N. Ed.).

³ Însărcinat cu ținerea socotelilor (N. Ed.).

în primul rând pe fiul său, beizadea Costachi, pe Marele Postelnic Dimitrie Manu și pe Hatmanul Alexandru Mavrocordat, ginerele său prin fiica sa, domnița Smaragda, iar în al doilea rând ^{22 v.} aproape toți.

Doamna Zoe, însă, cu ceilalți copii ai ei, adecă beizadea Dimitrachi, beizadea Nicolachi, domnița Smărăgdița cu cei doi copii ai ei, domnița Eufrosina și domnița Ruxandra, apoi domnița Ralù Mavrocordat, sora ei, cu cei doi copii ai ei, cocoana Zoița și Celebî Alecu, și cu mulți dintre boierinașii de cari aveau nevoie, au rămas aci.

Logofătul Ștefanachi Mavrogheni nu a vrut să ia capuchehialăcul, socotind, se vede, că viitorul este nesigur.

Joi, 25 Octombree, a plecat Măria Sa cu bine dela Avaschioiu către Iași.

La 8 Novembre, a venit Mahmut Tatarul cu o scrisoare de la Măria Sa, care pornia dela Dobrali.

La 12 ale aceleiași a venit vâtaful călărașilor cu o scrisoare dela Măria Sa din satul Turlac. De aici Măria Sa a plecat cu ginerele său Alexandru Mavrocordat de-a dreptul către Iași, îmbrăcând pe acesta cu caftan de Postelnicie.

Între acestea a venit știre că Vodă Constantin Ipsilanti, luându-și familia lui, pe cei din jurul lui și pe unii dintre boierii greci, cu vre-o trei sute de străjeri croați, a plecat în Rusia din București, lăsându-și acolo caimacamii lui. Iar Grecii cari l-au însoțit erau Postelnicul său, Grigore Calliarhi, socrul său, Hatmanul Antonie...¹, cu familia lui, și ginerele său, [Alexandru]Negri. ^{23 v.}

La 19 Novembre a venit Halil Tatarul cu o scrisoare a Măriei Sale dela Buzichioiu și cu știrea la Poartă că generalul principe Prozorovski și generalul Miloradovici, cu o parte a oștilor ce se aflau de câțeva vreme în Lehia și în împrejurimile Cameniței, au trecut râul Nistru și au cucerit fără luptă cetatea Hotinului, spunând muhafizului² și celorlalți că vor stăpâni cetatea cu știrea puternicii Împărății³ și ca prieteni, iar locuitorilor le-au spus că acei dintre Otomani cari vreau să rămâie, pot s'o facă și de asemenea acei dintre dânșii cari vor să plece, au voie să se ducă.

Iar Poarta a întrebat pe solul Rusiei, signor Italinschi, ce înseamnă aceste mișcări ale Curții lui. El a răspuns că nu are nici-o știre despre aceasta și că va scrie îndată ca să afle dela Curtea lui care este scopul acestor mișcări. ^{24 r.}

Cârmuitorii au dat de veste și Măriei Sale ca să înainteze, ferindu-se însă să nu cadă prins. S'a dus deci până la Focșani și a stat câteva zile până ce a aflat că oștile au înaintat până

¹ Loc alb în text (N. Ed.).

² Comandantul (N. Ed.).

³ Imperiul otoman (N. Ed.).

la Iași. Și, de și au trimis veste către Măria Sa, să vie la Iași să domnească, făcându-i și alte nenumărate făgăduieli, Măria Sa de Dumnezeu păzit a făcut prea bine și s'a întors și, trecând prin Vlahia, s'a oprit la Rusciuc. Șezând acolo, a făcut slujbe nenumărate puternicii Împărății cu sfaturile lui înțelepte date slăvitului nazir al Brăilei, vechiul său prieten, precum și slăvitului Mustafâ Bairactarul, cel vestit, care era atunci cârmuitor al Giurgiului și Rusciucului și seraschier¹ al Dunării.

Acesta mai târziu a crescut în așa chip în mărire, încât a venit la Adrianopol și, unindu-se cu Vizirul Celebî-Mustafâ-Pașa și cu ceilalți, a intrat ca stăpân în Constantinopol și a făcut a doua răscoală împotriva Sultanului Selim² și a tagmei ienicerilor, de și el însuși era ienicer. Și, făcându-se Mare-Vizir, s'a purtat foarte energic, dar în cele din urmă, după scurtă trecere de vreme, și-a isprăvit viața cu moarte rea.

Puternica Împărăție a început și ea să se gătească de războiu împotriva Rusiei. Iar «monsieu» Arbuthnot, solul Englezilor, se silia să convingă pe cârmuitori să nu declare războiu Rușilor, ci mai bine Curtea lui să mijlocească între dânsii și să-i împace. Dar n'a fost ascultat, pentru că signor Sébastiani le-a răsturnat
24 v. pe toate, de oarece avea multă vază în spiritul puternicului Sultan și pe lângă ceilalți cârmuitori, ca un așa-zis prieten credincios și doritor de bine al Împărăției, apoi pentru că amenințând și exagerând se purta întotdeauna cu energie. După începerea războiului abia a izbutit signor Arbuthnot să facă să nu fie închis la «Șapte turnuri» signor Italinschi, solul Rusiei, ci să i se dea voie să plece cu toți ai lui, cum a și făcut, imbarcându-se pe o fregată englezească ce se află aci.

Luni, 10 Decembre, de dimineață, Bostangi-bași³ a încunjurat casa bătrânului Alexandru-Vodă Ipsilanti și pe dânsul l-au închis în Cuptor⁴, iar casa au pecetluit-o; și a doua zi a venit tefterdar - efendi⁵, Morali-Osman-efendi, și, scriind lucrurile, a început să le ridice, ca fiind confiscate. Iar pe Ipsilanti au început să-l cerceteze ca să afle bogățiile lui. Și, pentru că nu avea mai mult de 200 de pungi în banca din Viena, iar dușmanii lui spuneau că are nenumărate, i-au făcut nenorocitului cele mai grozave și crude chinuri, cu toată bătrâneța lui, deși ceiace
25 v. mărturisise dela început la aceia a rămas până la sfârșit.

La 12 Decembre Sârbii au cucerit cetatea Belgradului și au trecut prin spadă pe toți Otomanii câți se aflau acolo.

La 16 Decembre Alecu-Vodă Suțu a îmbrăcat caftan a doua oară, chipurile ca înoirea Domniei, căci se întorsese la

¹ Comandant suprem (N. Ed.).

² În realitate împotriva Sultanului Mustafâ. Vezi mai jos (N. Ed.).

³ Șeful gărzii imperiale (N. Ed.).

⁴ Închisoarea lui Bostangi-bașa, unde se afla celebrul Cuptor (N. Ed.).

⁵ Controlorul Tesaurului (N. Ed.).

Constantinopol, când pentru puțină vreme fusese numit Domn Constantin-Vodă Ipsilanti și, de oare ce acesta fugise în Rusia, a fost numit iarăși acela. 25 v.

La 21 Decembre s'a trimis poruncă prin Halil Tatarul ca să se întoarcă Măria Sa Domnul Alexandru Moruzi Voevod de la Rusciuc la Constantinopol și i se scrisese ca pentru un beg-halea¹ al Bogdaniei. 27 r.

1807.

Pe nenorocitul Alexandru-Vodă Ipsilanti, după ce l-au chinuit fără milă în Cuptorul lui Bostangî-başa, l-au trecut în cea mai nenorocită stare în închisoarea Zintani și la 13 Ianuarie i-au tăiat capul. Iar după aceasta călăii au dus trupul lui la Cură-Ceşmê ca să-l vândă vre uneia dintre rudele sale, și nu s'a găsit nimeni.

Apoi unul doi dintre locuitori au arătat lucrul prea-sfințitului bătrânului chir Atanasie al Nicomediei, care, mișcat, din iubire de oameni, le-a dat acelora 150 lei și l-a cumpărat dela călăi, îngropându-l pe ascuns afară lângă biserica Sfântului Dimitrie. 27 v.

Duminecă, 3 Februar, Măria Sa de Dumnezeu păzit s'a întors cu bine dela Rusciuc.

Miercuri, 6 Februar, către prânz, în timp ce toți Turcii se închinau adunați în geamiile Dardanelor pentru Curban-Bairamul² lor, amiralul Englezilor, Duckworth, care se învărtia de mult în jurul Tenedosului, a pornit cu «ugeamparliul»³ numit «Royal George» cu 110 tunuri, în care comanda el însuși, cu «Windsor Castle», de asemenea cu 110 tunuri, «Canopus» cu 84 de tunuri, în care comanda contra-amiralul Lewis, «Pompée» cu 84 de tunuri, în care comanda contra-amiralul Sidney Smith, «Active» cu 74 de tunuri și «Standard» cu 74 de tunuri, «Repulse» cu 74 de tunuri și «Endymion» cu 50 de tunuri, având și trei fregate și multe bruloturi și bombarde.

(Amiralul avea cu sine și pe signor Arbuthnot, solul Angliei, care plecase cu câteva zile înainte din Constantinopol pe neașteptate și pe ascuns cu un «cutter»⁴ pe care-l avea aici oriunde. Luase cu sine și pe toți din jurul lui, chiar și pe negustorii cari se aflau în Constantinopol de ani de zile). A trecut prin Dardanele cu un vânt puternic dela Miază-zi, fără ca să întâmpine aproape nici o piedică, deși Turcii prinseseră de veste și au tras în destul cu tunurile din cele mai mari întărituri de

¹ Domn în activitate (N. Ed.)

² Serbătoare mahometană : Bairamul sacrificiului (N. Ed.).

³ Cuvânt turcesc : corabie de tonaj mare (N. Ed.).

⁴ Un fel de yacht (N. Ed.).

amândouă părțile cetăților. Iar restul flotei lui a lăsat-o mai sus de Tenedos.

28 v. Intre acestea o parte a cetăților și tabiile lor au fost dărâmate de Englezi și chiar a fost arsă flotila turcească ce păzea între cetăți și care era alcătuită dintr'o corabie de linie¹ șase fregate și multe «cutter»-e. Și astfel flota engleză și-a urmat mersul către Constantinopol.

Vineri 8 Februar către chindie. tocmai pe când sosise un tătar dela muhafizul cetăților < Feyzi-efendi > cu vestea celor însemnate mai sus, locuitorii Constantinopolului văzură de odată gorăbiile ivindu-se și aruncând ancorele lor la gura strâmtorii dintre Scutari și Șapte Turnuri în fața lui Sarai Burnu².

29 r. Nu se poate descrie ce groază și ce panică a pricinuit această neașteptată și ne mai auzită întâmplare tuturor locuitorilor Constantinopolului mari și mici. Deși toți au început să se grăbească și să se pregătească a se împotrivi și a-și vărsa sângele pentru apărarea familiilor lor, totuși ceiace îi turbura și îi înfricoșa era ca nu cumva să fie arse casele lor de departe cu bombele, fără ca ei de pe uscat să poată să se răzbune. Indată ce s'au ivit corăbiile puternicului împărat a poruncit ca toți demnitarii fruntași să meargă fiecare în câte o parte a zidurilor cetății și să cârmuiască fără zăbavă lucrările de întărire. În acelaș timp s'a adunat și oastea și o mulțime nenumărată de lucrători greci ca să muncească zi și noapte la ridicarea întăriturilor. A doua zi a venit însuși prea sfințitul patriarh ecumenic, chir Grigorie, ca să-i îndemne și deci au muncit toți împreună cu multă râvnă și aflând aceasta puternicul Sultan a lăudat raialele sale, deosemena și toți demnitarii. Înălțimea sa a poruncit să li-se dea lucrătorilor de mâncare și pentrucă auzise că posteau, fiind postul Paștilor, -a poruncit de li-s'a dat pilaf de orez cu unt-delelmn de măslina și pâine. După ce isprăviră întăriturile pe Prea Sfinția Sa l'a îmbrăcat prea marele vizir cu o blană de samur ca semn de recunoștință pentru râvna lui. Au întărit cu tunuri întreg Sarai-Burnu dela Psomatia la Bagce-Kapusi și de aci și Tophané și Scutari și alte locuri unde era nevoie.

Intre acestea signor Sebastiani, solul Franței, a găsit prilejul potrivit să se vâre în toate acestea, spunând: «iată cât sunt de vicleni Englezii, fără să aibă vre o pricină vădită pentru a o rupe cu Devletul, tocmai ei, cari erau până acum prieteni și aliați și spuneau că au rupt-o cu Rușii, de o dată, fără să dea de știre mai dinainte, atacă și asediază Constantinopolul».

Intre timp solii se duceau și se întorceau din amândouă părțile pentru ca să afle cârmuitorii care este scopul acestei neașteptate năvăliri a Englezilor, cari răspunseră prin signor

¹ Vas de război cu mai multe punți (N. Ed.).

² Capul Seraiului (N. Ed.).

Arbuthnot că au poruncă de la Curtea lor să ceară Devletului ca în 24 de ceasuri să predea pe solul Franței, signor Sebastiani, să declare îndată război Franței și altele tot așa de grele, și dacă nu se supun, să ardă Constantinopolul.

Otomanii au încercat să facă ceva cu șalupele lor, dar Englezii le arseră.

Între acestea cererile lor au fost respinse ca fiind prea exagerate și astfel stând zece zile și văzând că nu izbutesc să dobândească ceva prin amenințările lor, ci dimpotrivă îmbărbătează pe locuitori să se împotrivescă, au hotărât să plece ^{29 v.} și la 17 Februar au plecat fără să se fi întâmplat nici cea mai mică nenorocire, afară de groaza pe care o pricinuiseră cu drept cuvânt ivirea lor neașteptată.

Sâmbătă 9 Mart Alecu Hangeri a îmbrăcat caftan ca Bogdan-beg, iar mare dragoman s'a făcut Alecu beizade Șuțu a lui Mihai-Vodă, ^{30 r.}

Această domnie o dobândise prin Ibrahim Chehaia ¹, care era cel mai mare sprijinitor al lui, și se spune că nu plătise nimic, ci din potrivă i s'a dat dela visterie pentru cheltuelile lui 400 de pungi de sechini, pe cari le-a schimbat la Greci, cari pierdură apoi 20 la sută ca să le vândă.

Hangeri spunea multora dintre prietenii lui că în scurta vreme a dragomaniei lui câștigase de pe urma treburilor călugărești și altora vre-o șapte sute de pungi. Gătindu-se în puține zile, fără să ia obișnuitele insigne ale domniei, a plecat către Rusciuc cu foarte puțini oameni ai lui, având și un singur boer, pe vărul său primar, Constantin Șuțu.

La 13 ale aceleiași luni Musa-pașa a îmbrăcat blană și a fost numit caimacam.

La 16 Mart regimentul ienicerilor a venit în sahranul ² dela ^{30 v.} Daut-Pașa.

Luni 18 Mart Marele Vizir Hafiz Ibrahim Pașa a plecat către Daut-Pașa cu obișnuita pompă a plecării la război.

Martți 23 April de dimineată a venit Bostangibași-Aga Sachir- ^{31 r.} Beg și a înconjurat de pe uscat și pe apă casele prea milostivului meu Domn Alexandru Moruzi Voevod și fratelui său beizade Dumitrașcu, pe cari i-a găsit încă dormind în paturile lor. Le-a arătat porunca scrisă și astfel luându-i i-a înlănțuit pe fiecare deosebit în caice și așezând cu ei câte un haseki ³ ca paznic, i-a trimis de a dreptul la Kadichioi. Acolo era trimis un alt «haseki», care a spus că are poruncă să ia dela dâșii ce au pe ei ca bani și giuvaergicale.

Deci îndată i-au despuiat în fața lui și căutând în buz-

¹ Intendentul vizirului (N. Ed.).

² Tabăra (N. Ed.).

³ Soldat din garda seraiului (N. Ed.).

31 v. narele lor au luat ce aveau ca bani până la un obol. Lui beizade Dumitrașcu i-se întâmplase să poarte două inele cu diamante pe cari le-a dat îndată și pe acelea. I s'a cerut acestuia să dea o socoteală a întregii lui averi și Strălucirea sa a răspuns în scris și pe scurt adevărul curat că toată socoteala averii lui mișcătoare și nemișcătoare o ține de ani de zile căminarul Grigore Pallade, dela care să o ceară și le-o va da.

În același timp au fost numiți pentru fiecare teli-ceauși¹, cu porunci împărătești să-i ducă în surghiun, pe Măria Sa la Angora, pe beizade la Cezarea și astfel a doua zi au pornit într'acolo pe uscat.

Iar pe beizade Panaiotachi fratele lor și pe beizade Costachi, fiul mai mare al Măriei sale, i-au coborât jos și i-au închis în cuptorul lui Bostangi-Bași, începând să-i cerceteze pentru averea Măriei sale.

În aceeași zi au închis și pe ceilalți doi beizade, Dimitrachi și Nicolachi, în aceeași închisoare, deși erau nevrâstnici și nu știau nimic. I-a urmat dela sine la cuptor și amintitul căminar Grigorie, care a început îndată să dea o socoteală amănunțită în scris și pe larg a averii veniturilor și datoriiilor lui beizade Dumitrașcu, chiar și a zestrei soției sale, Domnița Eufrosina, fiica Domnului Mihai Vodă Suțu, și toate aceste pe de rost, fără să aibă cu dânsul nici catastif, nici condică, nici cea mai mică însemnare și toate după aceea s'au aflat întocmai după catastifele scrise, pe cari le avea beizade în scrinul său. Aceiași soartă nenorocoasă a făcut să se dea lui beizade Alecu, dragoman al Porții să tâlmăcească și toate celelalte hârtii ce se găsiseră la cei doi surghiuniți.

32 r. În aceeași zi a venit îndată și rechiap teftedarul², Sadulah Efendi cu baș bakiculu-aga³ și cu alți kiatipi⁴ și au început să deschidă toate scrinurile unul câte unul, scriind toate lucrurile ce cuprindeau și apoi le sigilau. Au început chiar să caute în buzunare și în sân pe fiecare, dacă nu cumva a ascuns vre unul dintr'înșii ceva, făcând aceeași cercetare amănunțită și tututurilor femeilor mari și mici, pe cari avea poruncă să le trimită îndată la Patriarhie, ca să stea acolo sub pază. Auzind aceasta, Logofătul Stefanachi Mavrogheni (care rămăsese cu voia lui Dumnezeu aci până seara și fusese martor al acestei tragedii) a arătat că nu este cuviincios să se trimită o familie așa de strălucită la Patriarhie, unde nu locuește nici un bărbat însurat și că este ne mai auzit să se facă aceasta în asemenea împrejurări, căci va pricinui mare defăimare și nume rău cărmutorilor împă-

¹ Ofițeri de poliție (N. Ed.)

² Locuitorul ministrului de finanțe (N. Ed.)

³ Primul funcționar al tesaurului (N. Ed.)

⁴ Funcționari-scriitori (N. Ed.)

răției la toate curțile străine. Și prin urmare slăvitul bostangi-bași-aga, care se întâmplase să fie și dânsul milostiv și bun la suflet, convingându-se de cele spuse de arhon logofătul, a trimis la Poartă și a luat poruncă să le mute pe toate împreună în casa vre unui proprietar cinstit. Și cercetând dacă locuința mea e potrivită pentru toate, mi-a dat deci de veste prin sarap-einini că gândește să facă în acest fel.

Și eu am răspuns în chip favorabil la cererea prea cinsti- 32 v. tului ¹ și îndată a început să le trimeată numai cu hainele ce le purtau sau câte una fără să aibă alt ceva dintre cele necesare cu ea: anume pe prea strălucita mea stăpână, doamna Zoe cu iubita sa noră, domnița Ralu Mavrocordat (care urma să nască peste două zile) și cu copiii ei, cu domnița Smărăgdița (al cărei boer aflându-se în Iași, caimacam al Măriei Sale fusese oprit acolo de Ruși) și cu copiii ei, apoi cele două domnițe mai mici Eufrosina și Ruxandra și cu toți însoțitorii lor, apoi domnița Eufrosina a lui beizade Dumitrașcu cu copiii ei, dintre cari unul era greu bolnav de tusă convulsivă, domnița Rală, sora Măriei Sale, care locuia cu beizade Dumitrașcu, domnița Anastasia, sora Măriei Sale, cu boerul ei, spătarul Lucachi, căci se întâmplase să vie în vizită și rămăseseră acolo, și toți însoțitorii celor de mai sus.

Văzându-i deci în așa stare și nenorocire, las oricui are suflet frumos și își iubește cu adevărat prietenii să cugete ce jale și groază mi-au pricinuit în suflet.

Intre acestea dușmanii cei invidioși persecutau pe toate 33 r. căile această strălucită familie diu pricina însușirilor ei înăscute și dobândite și nu încetau mișcând toate ca să-i stârpească de tot, chiar și pe prunci. Cei dintâi dintre dușmani erau toți Suțuleștii, cu ai lor, având drept conducător pe signor Sebastiani, solul Franței, care cerea cârmuitorilor pe față și stăruitor să stârpească pe Moruzești și mai ales pe beizade Dimitrachi. Și despre Măria Sa spuneau că este foarte bogat și pentru că stătuse 12 ani domn, trebuie fără îndoială să aibă 12 mii de pungi și pentru ca să iasă acestea la iveală trebuie chinuită doamna lui și nu încetau să zică și altele asemănătoare pentru ca să-i ațâțe și să-i aprindă pe cârmuitori. Au dat chiar și însemnări cu numele a vre o sută cincizeci de boeri slujitori ai «et-beiului» ² și boernași ca să li-se ceară o anume sumă de bani, și dacă nu o dau, să-i închidă în cuptor sau să-i surghiunească. Intre aceștia unul eram și eu.

Joi 25 April au slobozit din cuptor pe cei doi beizade 33 v. mai mici, Dimitrachi și Nicolachi.

Sosirea lor bruscă și vestirea pe neașteptate a slobozirii

¹ Adică bostangi-bașa. (N. E.)

² Suita (N. Ed.)

lor a pricinuit mari istericale doamnei, mamei lor. Îi sloboziseră însă pentru că eram nevrâstnici și nu erau amestecați cu nimic în aceste lucruri și neștiind nimic nu se putea afla ceva însemnat de la dânșii.

După aceia tefterdar efendiul scrise pe larg toată averea Moruzeștilor (s'au găsit 140 de pungi de bani în scrinul Măriei Sale) în giuvaergicale, case și altă avere casnică până la un fir de păr, haine, șaluri și rufe, chiar și obligații pontificale, căci s'a dat poruncă patriarhului prin «buiurutli»¹ să dea o socoteală și o însemnare amănunțită, cea ce s'a și făcut. În ele se cuprindeau toate acestea și averea copiilor lor și a celor majori și a celor nevrâstnici, cari toate adunate nu se ridicau la o mie de pungi. Iar datoriile celor doi frați treceau de o mie cinci

34 r. sute de pungi, pe cari le a scris și pe acelea pentru ca acei cari aveau de luat să facă jâlbi, dar și ca să se vadă că scopul cârmuitorilor este să jefuiască pe supușii lor.

Cârmuitorii au început să cugete că Moruzeștii sunt persecutați pe nedrept și că dușmanii lor i-au înșelat făgăduind că vor găsi o mulțime uriașă de bani, mai ales după ce au aflat din condicile ce le găsiseră toate socotelile dela începutul primei domnii a Măriei Sale până la sfârșit, în cari se aflau toate câștigurile, cât adunase pe an din toate veniturile Vlaho-Bogdaniei și cât se cheltuia. Erau scrise ca de obicei de boerii pământeni, cari cercetaseră acele cheltueli, și pecetluite cu pecetia domnească.

Deci s'au căit că dăduseră ascultare celor spuse de dușmani și pedepsiseră oameni nevinovați și mai ales unii cari de atâția ani nu încetaseră să slujească puternicei împărății cu credință, râvnă și înțelepciune. Prin urmare unii dintre fruntași se gândeau în ce fel să dreagă această greșală care se făcuse. Se pare că au fost ascultate și rugăciunile multor oameni, cărora în deosebite chipuri li se făcuse bine de către Moruzești în toată vremea când aceștia fuseseră fericiți, unora cu bani, pe alții cari se găseau în împrejurări grele îi ajutaseră. Aceștia se rugau lui Dumnezeu cu lacrimi calde să-i slobozească și era o întristare și o durere aproape obștească nu numai în neamul Grecilor dar și la popoare, la Turci, Evrei și Armeni.

34 v. Auzind acestea amintiții lor dușmani (cari erau, precum am spus, numai Suțuleștii și cei din jurul lor mânați de invidie și signor Sebastiani, solul Franței, mânat de interese politice și de interese bănești necinstite, nesățioase și ticăloase) și mai ales văzând că s'au dat pe față cu minciunile lor despre bogăția Moruzeștilor, cu atât mai mult se sileau fără încetare în deosebite chipuri ca să convingă pe cârmuitori să nu se mulțumească cu cercetările pe cari le făcuseră, ci negreșit să închidă pe

1) Decret (N. Ed.).

doamnă cu fiicele ei și să le chinuiască, să trimită apoi și «hasechii»¹ cu aspre porunci la cei surghiuniți să-i chinuiască acolo unde se găsesc, ca să mărturisească comorile lor ascunse.

Cârmuitorii le făgăduiseră chiar aceste lucruri, însă îi înșelau și se gândeau să dreagă greșeala ce o făcuseră ascultând bârfelile lor. Deci au hotărât să trateze pentru răscumpărare și Luni 6 Mai cei doi beizade, Panaiotachi și Costachi, au fost sloboziți din cuptorul lui bostangi-bași și au fost rânduți să locuiască la conacul lui bașbakikulu-aga, unde au venit prietenii lor și îi vizitau, felicitându-i.

După aceasta prea strălucita mea Doamnă a primit știre printr'un prieten creștin din partea unuia din cei mai de frunte și mai cu vază dintre cârmuitori, deși dintre cei retrași, să trimeată pe cineva credincios din casa ei ca să vorbească cu dânsul și să reguleze treaba. Deci a socotit potrivit să trimeată pe robul ei, pentru că de ani de zile eram cunoscut și bine văzut de Luminăția sa, care aflând aceasta a făcut cunoscut că îi convine această alegere. 35 r.

Deci m'am dus a doua zi de dimineață și eșind din haremul său m'a chemat și m'a luat cu dânsul și am șezut lângă el și începând să vorbim a spus că Moruzeștii sunt persecutați pe nedrept, că beizade Dimitrachi este un briliant, că are nădejde în Dumnezeu că se va răsbuna cu vremea asupra acelora (adică a dușmanilor) și în cele din urmă că lucrul s'a făcut și că altă eșire nu este decât să se dea bani la visterie.

Și pentru că cei cari sunt în capul treburilor sunt josnici și lacomi (înțelegând pe Musa Pașa caimacamul și pe tefferdarul...², socotesc de mare preț cele confiscate ca niște speriați ce sunt și cer deci trei mii de pungi ca să le înapoieze și să slobozească beizadelele din paza lui Mugtur-aga. Cu toate acestea Dumnezeu va fi în ajutor. Și mi-a dictat cu ce cuprins să fac o jalbă din partea Doamnei mele și să merg să întâlnesc pe slăvitul Reis-efendi la conacul său și să i-o dau. Și Luminăția sa va vorbi cu dânsul și eu să mă silesc cât pot să curm lucrul cât se poate mai ieftin înainte să se sfârșească.

Am răspuns și eu ce m'a învățat Dumnezeu și am plecat, în timpul însă când ne ridicam m'a însărcinat să mângâi pe domnița Frusina, căreia să-i spui că rău a făcut că a scris și zestrea pe care o luase dela tatăl ei, Mihai Vodă.³ Am răspuns la aceasta că este o dovadă mai mult că ce aveau și ca avere proprie și din moștenire și dela soții lor, pe toate le au dat la iveală până la un fir de păr.

¹ Vezi mai sus (N. Ed.).

² Loc alb în text (N. Ed.).

³ Suțu (N. Ed.)

35 v. Eșind însă afară dela poarta lui, am găsit pe spătarul Costachi Suțu, care venise și aștepta afară pe sofa.

De acolo m'am dus la beizadele și le-am povestit toată convorbirea, arătând și ciorna pe care mi-o dictase, după care beizade Costachi a scris jalba și luându-o m'am dus către seară la conacul slăvitului Safi efendi, unde am aflat și pe pomenitul prieten grec așteptând și după puțină vreme a venit și efendiul dela Poartă și luându-mă împreună cu numitul în odaia lui, i-am dat jalba. El ne a luat și ne a așezat și în sfârșit după îndestulă vorbire, după ce a fost mișcat de milă, a făgăduit că abea cu două mii de pungi se va curma lucrui. Și răspunzând eu cu lacrimi că este cu neputință a le plăti, a mai stat ca la un ceas, făcând o revedere a celor vorbite și a celor ce le spun potrivnicii și la urmă ne a spus să ne întoarcem a doua zi și va vedea și dânsul ce poate să izbutească și atunci ne va da răspunsul și astfel am plecat.

Iar a doua zi, întorcându-ne către chindie, am așteptat ascunși într'o prăvălie din apropiere, pentru că signor Sebastiani avea întâlnire cu Luminăția sa și după plecarea lui a rămas marele dragoman Alecu beizade Suțu, care iarăși a început să vorbească de Moruzești, zicând că trebuesc neapărat trimiși hasekii cu poruncile de a chinui pe cei surghiuniți pentru a-i face să mărturisească averile lor. Iar efendiul i-a răspuns că poruncile sunt gata și că mâine îi vor porni. Acestea ni-le-a spus însuși Safi efendi după ce ne-a primit către ceasurile 12, adăugând că abea cu multe sforțări izbutise ca prin plata a o mie de pungi să fie înapoiate toate lucrurile confiscate, să fie sloboziți și cei doi beizade din conacul lui Mugtur aga, dând ei o obligație scrisă către visterie că vor plăti suma în timp de patru luni. Ne-a spus și că mâine va face telhisi¹, adică o anafora în scris către puternicul Sultan, având nădejde că va fi ascultată.

M'am întors cu această știre îmbucurătoare în căsuța mea către ceasurile unu din noapte și am bucurat pe pe prea strălucita mea doamnă și pe cei din jurul ei. Am dat de veste despre aceasta și prea strălucitelor beizadele dându-le de veste prin viu graiu prin Panaioti, capu oglani², ca să bucur și pe luminățiile lor.

Duminecă 12 Mai spre prânz a eșit și răspunsul telhișiuului și îndată slăvitul Safi efendi, rechiap reisi³, i-a adus pe beizadele la Poartă și după ce i-a luat și i-a așezat, i-a felicitat pentru liberarea lor. După aceia i-a luat de au scris obligația pentru visterie și le-a dat voie să se ducă la casele lor. Și astfel au

¹ Raport (N. Ed.).

² Comisionar al ambasadorilor streini (N. Ed.).

³ Vechil a lui reis efendi (N. Ed.).

venit cu bine în căsuța mea și au întâlnit rudele și pe cei din casa lor, felicitându-i și bucurându-se toți împreună.

Iar Suțulești cu ai lor se adunaseră în aceeași zi în casa lui beizade Alecu dragomanul ca să se bucure împreună pentru 36 v. trimiterea hasechiilor la cei surghiuniți. Intre dâșii se afla și moraitul Dimitrache Paparigopulos, cel mai mare dintre dușmani, care striga că nu se mulțumește cu atâta, ci vrea să vadă curgând sânge. În timpul acestei veselii a lor li s'a dat de veste că beizadelele au fost slobozite și las pe fiecare să judece ce turburare a pricinuit această veste.

A doua zi prea strălucita mea doamnă și cu toți ceilalți au plecat din căsuța mea, sănătoși cu mila lui Dumnezeu, și s'au dus de-a dreptul la biserica Sf. Dimitrie să mulțumească prea bunului Dumnezeu și după aceia s'au întors cu bine în casele lor.

Tot în zilele acestea fostul reis-efendi Mahmut efendi și 37 r. Inge beg fuseseră însărcinați din partea lui capudan-pașa¹ să convingă pe ienicerii ce păzeau în «Cetățile de Sus»² să îmbrace haina «Nizam Djeditiului»³, adică uniforma. Aceia însă, nu numai că nu s'au convins, ci chiar răscolându-se de tot, s'au ridicat asupra numiților. Mahmut efendi a fugit și a intrat în caicul său, ei însă l-au urmărit cu alte caice și l-au făcut bucăți. Iar Inge-beg a fugit pe uscat călare și a scăpat.

Poarta aflând cele întâmplare a încercat să îndrepte lucrurile trimițând frunțași de la tabăra ienicerilor ca să-i îndemne și 37 v. să-i liniștească. Dar cei trimiși nu s'au întors să aducă răspuns, ci au rămas și ei acolo.

Și astfel Miercuri 15 Mai aflarăm de o dată că numiții s'au răscolat și se coboară pe uscat înarmați ca să vie în oraș să se adune împreună aci. Și după puțină vreme îi văzurăm trecând pe drum, având conducător pe un serden-ghetzi-agasi⁴ Kapotlu și fiind sub un steag obișnuit galben și alb. Ceilalți urmau trei câte trei, în tot o mie două sute, cei mai mulți dintre dâșii Lazi, albanezi și alții. Treceau într'o liniște și o tăcere adâncă, ne privind nici la ferestre, aveau cu dâșii și un ceauș. care dădea de veste ori unde erau prăvălii ca să nu se teamă nimeni și să nu închidă prăvăliile lor pentru că nimeni nu va suferi ceva, de oarece ei se luptă pentru raiale și pentru legalitate.

În acest chip deci au ajuns către seară la Top-Hané, unde înțelegându-se cu topgii⁵, fiind și aceștia înțeleși, au trecut înainte și au ajuns la At-Maidan, unde a început să se adune o mulțime nenumărată, fiindcă era o conjurație generală organi-

¹ Comandantul flotei (N. Ed.).

² Cetățile Bosforului (N. Ed.).

³ Armata nouă înființată de Sultanul Selim (N. Ed.).

⁴ Comandant al serdenghetziilor, un corp voluntar (N. Ed.).

⁵ Artileriștii (N. Ed.).

zată dinainte de către ulemale și regiali¹, fiind cuprinși în ea șeic-ul-islam halea² și caimacamul Musa pașa și alții.

38 r. A doua zi au chemat pe șeic-ul-islam efendi și pe seimen pașa³ într'una din căzarmile ienicerilor, unde veniseră și unii dintre fruntașii răsculaților, cari au început să întrebe dacă domnește după legi și după Coran Sultanul Selim, care a făcut atâtea înnoiri la biruri și în oștire și care a stricat toată stăpânirea lui fără nici un folos pentru împărăție. Mai ales din pricina nedreptăților lui nesuferite toți cărmuitorii provinciilor s'au răsculat și nici unul nu mai ascultă de poruncile lui, care a stricat moneda peste măsură, care nu face copii și care nu se știe cine l-a făcut și este condus de niște ticăloși, adăugind și altele asemănătoare. Șeic-ul-islam a răspuns că toate acestea sunt desigur potrivnice Coranului.

Și astfel i-s'a dat de veste să abdice, acela însă nu s'a supus și cugeta să se împotrivescă, s'a văzut însă că nu găsește mulți cari să-l ajute nici tagma paznicilor lui, cari sunt bostangii, pentru că și dintre dâșii erau mulți înțeleși cu răsculații.

Intre acestea au cerut pe foștii miniștri și găsindu-i i-au făcut bucăți, întâi pe Ibrahim efendi Hotinlăul, pe Hagi Ibrahim efendi, pe care l-au găsit ascuns într'un bazin de apă, pe Ahmet efendi șir-Kiatipi⁴, care bizuindu-se pe o «nusha»⁵, pe care o cumpărase dinnainte, nădăjduind că-l va ajuta în această împrejurare, a încercat să sară de pe acoperișul casei lui și căzând pe drum l-au făcut bucăți, pe Chior-Ahmet beg mabeingi⁶ și pe alții. N'au luat însă nici un obol nici altceva din câte au găsit asupra lor, ci legându-le într'o năframă, le trimiseră la Poartă. Și în afară de acești miniștri nimeni n'a mai fost neliniștit nicăeri.

Când vre unul avea nevoie de mâncare sau de alt lucru îl plăteau cinstit și numai astfel și-l procurau.

38 v. Am cerut și pe nenorocitul bostangi bași, cel prea cinstit și prea credincios puternicului Sultan, căruia i-a tăiat capul cu cruzime, trimitându-l acestora, zicând chipurile că vrea să-i împace.

Au cerut și pe reis efendi, nu însă și prea dreptul și prea bunul Safi efendi.

Caimacamul însă, având de multă vreme ură asupra lui, i-a tăiat capul și l-a trimis aceloră, cari au răspuns că degeaba au ucis un om drept. Aceștia au mai cerut pe . . .⁷.

¹ Demnitari religioși și civili (N, Ed.).

² Șeful cultului (N. Ed.).

³ Comandantul oastei seimenilor (N. Ed.).

⁴ Șeful scriitorilor (N. Ed.).

⁵ Talisman, amulet (N. Ed.).

⁶ Postelnicul Sultanului (N. Ed.).

⁷ loc alb în text (N. Ed.).

A doua zi Vineri 17 Mai de dimineață cu toții împreună s'au dus la Babi Humaiun, cerând să se deschidă poarta, pentru că era închisă și a intrat numai șeic-ul-islamul ținând Coranul în mână cu vre-o zece ostași bătrâni, cari întâmpinând pe Sultanul Selim, i-au spus că oastea nu-l vrea pentru că nu domnește după legi și că trebuie să abdice. Văzându-se astfel la strâmtoare, se spune că s'a dus el însuși la Sultanul Mustafa IV, vărul său primar, fiul mai mare al Sultanului Abdul Hamid și i-a spus că a venit vremea să domnească și l-a felicitat. După aceasta l-a chemat și chitular-aga și venind s'a așezat pe tahti, adică pe tron, unde i-s'au închinat toți după obicei. Și venind cei de afară și cerându-l pe dânsul, au eșit după aceia bucuroși și au dat de veste celorlalți că s'a făcut împărat Sultanul Mustafa, slobozind și tunurile obișnuite.

Puțin după aceia a eșit și el călare și cu alaiul obișnuit și s'a dus la geamia Sfintei Sofii să se închine, pentru că se întâmplase să fie Vineri.

A doua zi s'au împărțit și obișnuitele daruri ienicerilor, adică 105 groși fiecăruia când se face împărat nou. Aceștia porunciseră cu asprime să nu rămâie nimeni înarmaț, nici în oraș, nici la Scutari, nici în „Cetățile de Sus“, sub pedeapsă.

Iar cârmuitor la „Cetățile de Sus“ a fost orânduît un oarecare numit Kabacgi, laz, care mai înainte fusese numai nefer, dar 39 r. în această răscoală fusese cel dintâi și cel mai energetic.

Luându-și toți însoțitorii lui s'a întors la cetăți.

Și până în această clipă a acestei răscoale neașteptate din mila lui Dumnezeu s'au purtat cu deplină liniște și înțelepciune, fără să se întâmple cea mai mică neorânduială sau nedreptate sau să se fi furat cel mai mic lucru și fără să se verse sânge de loc, afară de acel al amintiților miniștri ai fostului regim.

Iar după trecere de câteva zile Kabacgi a început să se amestece în lucruri în mod abuziv.

A numit dela început oameni de ai lui ca ghiasekii¹ în toate satele de sus² dela Buiuc Dere până la Ortakioi, deși aceștia întotdeauna fuseseră numiți dela ogeacul ienicerilor, oameni cunoscuți și pricepuți, nu ca aceia. A început să ia zeciuială dela locuitorii satelor și să jefuiască sub deosebite pretexte, atât dânsul cât și oamenii lui. A ajuns să spânzure pe nedrept și fără cuvânt pe doi locuitori din Bagcekioi. Intre acestea venea la Poartă cu mulți însoțitori înarmați ca și dânsul și expunea probleme grele și treburi exagerate. In cele din urmă cârmuitorii au fost siliți să-i spuie că pe viitor nu are voie să vie de a dreptul la Poartă, ci dacă are oarecari treburi cari privesc cârmuirea lui să le ducă la ogeacul ienicerilor și va lua răspuns de acolo.

¹ Comandanți militari ai satelor (N. Ed.).

² Satele de pe Bosfor (N. Ed.).

Iar bostangi-bași-aga nu a venit în sus nici cu hanțabașiul său, nici chiar travestit dincolo de Bebek, neputând să-și îndeplinească cârmuirea lui, deși, fiind cârmuitor a mării și strâmtorilor, puterea lui se întindea până la «Cetățile de Sus».

40 r.

Iunie.

Luni 10 Iunie s'a iscălit în satul Tilsit armistițiul, adică încetarea războiului între Francezi și Ruși. Din partea lui Napoleon a fost numit împuternicit principele Neufchatel, Alexandru Vertières, iar din partea împăratului Alexandru principele Lavanof de Rostow. Aceasta a fost ratificat de Alexandru în satul Tortzan.

41 r.

Iulie.

Miercuri 24 Iulie Scarlat vodă Callimah a îmbrăcat a doua oară caftan ca Domn al Bogdaniei. Iar la 28. a aceleiași lăncu Bibica¹ spătarul, caimacanul său, a plecat la oaste. Aceasta se afla la Silistra, iar numitul a plecat pe mare la Varna.

Domnul Hangeri cu suita lui a stat câteva zile la Rusciuc., după aceia s'a coborât la Anhialos și a stat câțeva vreme, întârziind să se întoarcă la Constantinopol.

41 v.

Intre acestea a început să fie orânduită și chestia întoarcerii prea milostivului meu Domn și a prea strălucitului beizade și cei împuterniciți pentru aceasta erau slăvitul reis efendi, Halletis, (care deși era supărat pe beizade Dumitrachi, s'a silit din tot sufletul pentru întoarcerea lui, pentru ca să-și arate superioritatea și să se vadă cât de folositor e sprijinul lui), și prea slăvitul Hagi Mustafa efendi, chehaia bei², care după aceasta a fost și caimacam și care era prieten de câțiva ani cu familia Moruzi.

Iar prea răutăciosul și ticălosul caimacam Musa Pașa a. consimțit și l'au împins la aceasta fără voia lui, dar cu greu.

Și prin urmare, cu ajutorul lui Dumnezeu, Sâmbătă 3 August a fost terminat decretul de iertare a amândurora și a fost trimis prin mecter bași³ a lui chehaia bei, sosind la Angora la 14 a aceleiași.

42 r.

Luni 12 August Domnul Scarlat vodă a pornit pe uscat către oaste.

¹ Rosetti (N. Ed.).

² Loefiitorul vizirului pentru treburile interne (N, Ed.).

³ Șeful muzicii (N. Ed.).

Septembre.

42 v.

Luni 2 Septembrie de dimineață au sosit amândoi cu bine în casele lor și beizade era foarte prăpădit și slab, iar Măria Sa nu atâta.

Miercuri 11 Septembrie către prânz la Babi Humaiun i-s'a ^{43 r.} tăiat capul marelui dragoman, beizade Alecu Șuțu, din pricini ascunse, se spune însă că era din pricină că dezvăluisse tainele împărăției solului Franței, signor Sebastiani.

Sâmbătă 14 Septembrie a îmbrăcat caftan ca mare dragoman arhon postelnicul Iancu Caragea, fiul răposatului Gheorgachi Caragea și a răposatei domnițe Sultana Mavrocordat a Domnului Ion vodă și nepot răposatului dragoman Scarlat Caragea, care a fost și Domn paia ¹, stând și odihnindu-se în casa lui.

Joi 19 Septembrie li-s'a poruncit ² să plece cu toții dela ^{43 v.} Constantinopol și să se așeze în insule, Măria Sa la Chalki în mănăstirea Panaghiei, beizade Dimitrachi la Prinkipo la mănăstirea lui Hristos și beizade Panaiotachi în metohul de peste mare al acelei mănăstiri. Pentru aceștia am fost orânduși eu, hatmanul Dimitrie Shina și căminarul Grigore ³, să vindem toate averile lor ca să plătim datoria de o mie de pungă către visterie, pe care o cereau fără cea mai mică pierdere de vreme, mai ales că se orânduiseră jumătate din bani pentru repararea căzărnilor și cealaltă jumătate pentru întărirea Cetăților de Sus, și dacă nu le plăteau îndată, datornicii vor pătimi multe. Acestea au venit dela răutatea și ticăloșia sufletului lui Musa Pașa caimacamul și dela Celebi efendi, ațâțat de dușmanii Moruzeștilor, cari nu încetau spunând că au galbeni nenumărați și-i ascund.

1808.

Februarie.

44 r.

Joi 13 Februarie, prea strălucita mea stăpână a venit din insulă cu domnițele cele mici ca să se așeze din nou în căsuța lor.

Iar Duminecă 16 Februarie către seară a venit și Măria Sa, de Dumnezeu păzitul cu toți ceilalți.

Iar beizade Dumitrașcu și beizade Panaiotachi au rămas în insule, Dumitrașcu în casa de peste mare a cumnatului său, chir Nichita, iar Panaiotachi acolo unde locuise dela început, adică la metohul lui Hristos.

¹ Numai nominal, nu efectiv (N. Ed.).

² i. e. Moruzeștilor (N. Ed.).

³ Palladi (N. Ed.).

44 v. Intre acestea s'a răspândit vestea la Constantinopol că prea Marele Vizir Celebi Mustafa paşa, care se afla la Adrianopol cu oastea împărătească a chemat dela Rusciuc pe Mustafa Paşa Bairactarul, care era şi seraskier al Dunării¹, ca să se sfătuiască asupra celor ce au de făcut şi că a venit şi acela la Adrianopol.

După puţină trecere de vreme aflarăm că a trimis dela Adrianopol pe <Hagi Ali>, buluc başă² la Cetăţile de Sus şi că acesta a ucis pe vestitul Kabacgi, venind de dimineaţă de a dreptul la conacul lui şi găsindu-l în harem.

Celor din jurul lui Kabacgi şi celorlalţi neferi le-a spus că l-a ucis după porunca împărătească, dar ne-având poruncă să o arate, au mers şi au întrebat la Poartă dacă se dăduse o astfel de poruncă şi li-s'a răspuns că nu au nici o ştire. Atunci înfierbântându-se au început să se lupte cu cel trimis, care a izbutit să fugă în turnul dela Fanaraki şi să se împotrivescă câteva zile închis acolo. Au adus şi tunuri dela cetate şi au dărâmat turnul, însă n'au izbutit nimic, pentru că numitul cu cei din jurul lui s'a luptat bărbăteşte şi în cele din urmă a plecat de acolo şi s'a întors la Adrianopol în linişte şi nezerit.

Iulie.

După puţine zile aflarăm că prea Marele Vizir cu Bairactarul Mustafa au pornit dela Adrianopol fără voia puternicului Sultan şi vin la Constantinopol, chipurile pentru ca să se sfătuiască pentru cele ce au de făcut. Şi după foarte puţine zile au sosit cu ai lor la Daut-Paşa. Vizirul s'a dus de-a dreptul la Paşa-Kapugi şi s'a întâlnit cu puternicul Sultan iar Bairactarul Mustafa Paşa a rămas afară în corturi cu ceilalţi.

Suirea pe tron a Sultanului Mahmut II şi moartea silnică a Sultanului Selim

Duminică 19 Iulie de dimineaţă Bairactarul Mustafa Paşa a intrat în oraş şi s'a dus de-a dreptul la Paşa-Kapugi şi întâmpinând pe vizir a început să-i vorbească foarte aspru şi cu dojană, întrebând dacă așa a fost vorba între dânşii? Sau şi-a schimbat hotărârea asupra celor ce se învoiseră şi acum trădându-l gândeşte să facă altfel? Şi în sfârşit a spus că dacă şi-a schimbat gândul ca un molău şi un nevrednic, el va merge şi va îndeplini acelea ce se hotărâseră de comun acord afară. S'a ridicat îndată de acolo şi luând cu sine pe însoţitorii lui s'a dus de-a dreptul la Babi Humaiun, chemând şi unele ulemale înţeleşi cu dansul, să vie acolo.

¹ Generalisim al oştilor dela Dunăre: Bairactar, purtător de steag (N. Ed.).

² Comandant de buluc (unitate de trupă) (N. Ed.).

Au găsit însă poarta închisă și neputând să convingă pe ^{45 v.} paznicii dinăuntru s'o deschidă, a poruncit lui chiose-chehaia ¹ al lui să intre cu ai lui cu forța aruncând scări pe ziduri, ceea ce a și început să se facă. Iar cei din casa Sultanului Mustafa din seraiul împărătesc, mama lui, Sultana-Valide, au hotărât să omoare pe Sultanul Selim ca să potolească lucrurile. Intre acestea paznicii Babi-Humaiunului, văzând că cei din afară încep să sară peste zid și să intre înăuntru, au deschis poarta și cei ai lui Mustafa Bairactarul au dat năvală, fiind în frunte el însuși. Și ducându-se la însăși poarta seraiului împărătesc au găsit-o și pe aceasta închisă și au hotărât s'o dărâme, deci cei dinăuntru înfricoșându-se au deschis-o. Și intrând au găsit pe Sultanul Selim mort, pe care după ce l-a plâns întristat Bairactarul Mustafa-Pașa, a cerut îndată pe Sultanul Mahmut, fratele mai mic al Sultanului Mustafa și ultimul șah-zade ², pe care l-au găsit cu greu, fiind ascuns ca să nu pățească și el ceiace pățise Sultanul Selim. Și pe dată l-au încoronat împărat, iar pe Sultanul Mustafa l-au închis în cafaz ³ după obicei. Iar Mustafa-Pașa a spus înălțimei sale că trebuie să facă și un vizir, pentru că cel de acum nu este vrednic, iar înălțimea sa i-a răspuns că nu găsește unul mai bun ca vizir decât pe dânsul și i-a dat îndată sigiliul și s'a făcut Mare-Vizir din seraiul împărătesc.

Îndată au tras și tunurile pentru a da de veste și un crainic a fost trimis în tot orașul și pe Bosfor să dea de veste după obicei că s'a încoronat împărat Sultanul Mahmut.

A doua zi au ucis pe cizlar-aga ⁴, pe musahipul ⁵ arab, complicele lui și pe marele imbrohor ⁶, sprijinitori al Sultanului Mustafa. Despre cel din urmă se spune că a fost cel dintâi care a ridicat mâna asupra Sultanului Selim și că fiind întrebat mărturisise aceasta. Au ucis și pe alții înțeleși cu dânsii, afară de cari au trimis și vre-o o sută cincizeci de fete în aceeași noapte cu călăi în insulele din apropiere și ucizându-le le-au aruncat în mare, ^{46 r.} pentru că se amestecaseră și ele în tragedia Sultanului Selim, îndemnate și silite de către sultana-valide. Iar trupul Sultanului Selim l-au îngropat cu mare pompă în turbé-ul ⁷ mamei sale.

După ce a luat frânele cărmuirii Mustafa-Pașa s'a purtat aspru și drept și a dat prin urmare multă vază stăpânirii, încât au început toți cei din interior ca și toți aianii provinciilor să reintre în ascultare, văzând că cărmuește un stăpân, un om hotărât în slujba binelui și ridicării împărăției.

¹ Ofițer al comandantului (N. Ed.).

² Principe imperial (N. Ed.).

³ Gardă, închisoare (N. Ed.).

⁴ Mare eunuc ai haremului (N. Ed.).

⁵ Curtezan al Sultanului (N. Ed.).

⁶ Comisul împărătesc (N. Ed.).

⁷ Mormânt (N. Ed.).

Iar partea lui slabă (care era însemnată) era că el cârmuia prin chiose chehaia, Ahmet efendi și se întemeia aproape numai pe dânsul. Acesta era însă un țidac¹ foarte ticălos, foarte sgârcit și foarte disprețuitor față de toți.

Măria Sa a greșit și în alt chip, dând voie țidachilor și dagliilor² să maltrateze tagma ienicerilor pe față și într'un chip de nesuferit și mult mai rău decât dacă ar fi fost robi sau prinși, fiindcă pentru cea mai mică pricină îi băteau pe drumuri.

Aceasta era foarte neobișnuit și ciudat pentru un orășean să vadă Constantinopolul plin de deosebite cete de daglii ce loveau și maltratau pe ieniceri, cari erau îmbrăcați cu dolmanul lor, adică uniforma tagmei lor, mai proastă de cât a celei mai de jos raiele.

- 46 v. Chiose-chehaia a ajuns la o așa îndrăzneală și trufie față de toți, încât mergea îmbrăcat ca țidac și stetea numai lângă vizir și-i propunea toate treburile, la cari nu întâmpina nici odată vre-o împotrivire.

În timp ce stetea la Hasne-Odasi³ dela Pașa-Kapugi și juca table cu Manuc beg, veneau cârmuitorii Porții și alții: chehaia beg, reis efendi, tefterdar-efendi, tersana-emini⁴ și ceilalți ca să-i comunice treburile, pentru că nu puteau să isprăvească nici una dacă nu i-o înfățișau întâi lui. Iar acela nu numai că nu li se închina, dar nici lui Manuc beg nu-i dedia voie să li-se închine și astfel se așezau și așteptau să isprăvească jocul și apoi intrau în vorbă.

- Iar Manuc-beg era un Armean din Rusciuc, negustor bogat și vechi zaraf al agalelor din Rusciuc și deci și al Bairactarului Mustafa Pașa, după ce acesta luase cârmuirea acolo. Era însă un bărbat înțelept și măsurat în toate și deacea sfaturile lui erau ascultate, avea și moșii peste tot. Deci după ce a început Mustafa Pașa Bairactarul să aibă vază și propunerile lui să fie ascultate de cârmuitori, din pricina serviciilor aduse de dânsul în acea parte, (pentru că el era cel mai bun căpitan al Otomanilor, iar ai lui erau toți aleși și pricepuți în ale războiului), a scris atunci și pentru numitul Manuc să i-se dea un berat⁵, întocmai ca acel al Marelui Dragoman al împărăției și să cuprindă
- 47 r. întocmai toate privilegiile și a fost ascultat și i-s'a trimis de atunci beratul. După ce numitul a luat sigiliul cum am spus, a venit și Manuc-beg la Constantinopol. Acesta cu toată vaza de care se bucura pe lângă vizir, nu s'a apucat deloc de necuviințe, ci dimpotrivă l-a împiedecat dela multe lucruri necugetate, la cari

¹ Tagmă din oastea otomană (N. Ed.).

² Deasemenea o tagmă a oastei (N. Ed.).

³ Camera tezaurului din palatul marelui vizir (N. Ed.).

⁴ Inspectorul arsenalului (N. Ed.).

⁵ Decret de privilegii (N. Ed.).

îl îndemna chiose-chehaia. În cele din urmă Marele-Vizir i-a poruncit să se întoarcă la Rusciuc, luând cu sine și zece mii de ostași din ai lui.

Mustafa Pașa a dat multă vază cârmuirii împărăției și a ucis fără milă pe cei necrețincioși și turburători. Poruncile pe cari le scria în toată împărăția, erau ascultate și li se supuneau îndată toți vestiții aiani și dere-bey ai Anatoliei și Rumeliei, pe când mai înainte nici cel mai mic nu se supunea celor mai aspre porunci împărătești. A scris deci tuturor aianilor să se adune cu oaste la Constantinopol pentru ca să se sfătuiască pentru cele ce au de făcut, cele ce privesc cârmuirea să fie așezate cu rânduală și de acum înainte să înceteze nemișcarea și anarhia sau mai bine zis poliaria. Și au venit astfel din Anatolia Kara Osman Oglu și Geapan Oglu¹, iar din Rumelia Ismail-beg din Serres și alții mai mici foarte mulți, încât câmpia dela Daut-Pașa și împrejurimile s'a umplut cu oaste nenumărată.

Și adunându-se mai multe ori au hotărât ca fiecare dintre aiani să aibă o parte din teritoriul împărăției și să-o cârmuiască, plătind în fiecare an darea către visteria împărătească și fiind fiecare dator să pornească îndată și negreșit, când îi va porunci împărăția să meargă undeva cu un anume număr de oaste. Iar ienicerii să fie înscrși în provincii câți sunt pentru război și să primească leafă potrivită, iar cei cari sunt trântori și nevrednici de război să nu primească leafă. Toate acestea le-au primit toți în deplină înțelegere.

După aceia cei doi aiani. Kara Osman Oglu și Ismail-beg au fost îmbrăcați cu blăni în fața puternicului Sultan și au început să se întoarcă. Pe ceilalți i-a îmbrăcat Marele-Vizir afară la Daut Pașa cu hilat și s'au dus și dâșii în locurile unde fuseseră orânduși.

Toate proviziile pentru război și celelalte necesare pentru viață au început să fie cumpărate cu cinstea cuvenită și într'un cuvânt locuitorii au început să vadă un fruntaș al războiului și un căpitan vigilent, cum nu mai văzuseră unul de mulți ani.

Sâmbătă 5 Septembrie beizade Iancu Caragea, fiul răposatului Domn Nicolae voevod Caragea, s'a făcut Mare Dragoman cu ajutorul lui Behti Emin efendi, nizam-gedit tefterdar². Iar înaintașul său Iancu Caragea, care murise în marea dragomănie, s'a retras în casa lui.

Sâmbătă 12 Septembrie, chir Kallinicos, care mai fusese patriarh, s'a urcat în chip hoțesc pe scaunul patriarhiei Constantinopolului cu ajutorul zarafilor Marelui-Vizir. În afară de o sută cincizeci de pungi, pe cari le plătise pentru patriarhia lui, a mai

¹ Loc alb în text (N. Ed.).

² Controlor de finanțe al armatei noi (N. Ed.).

dat numițiilor și o obligație de 200 de pungi, pentru a i se da voie să schimbe vre-o doi-trei arhieriei și înaintea tuturor pe chir¹ al Nikeii.

Iar chir Grigorie a scăpat cu greu de o disgrație adâncă, cu voia lui Dumnezeu, și i s'a poruncit să se așeze în insula Prinkipo, la mânăstirea lui Hristos.

Iar Manuc-beg venind după aceasta dela Rusciuc, a certat pe zarafi că se amestecă în această numire de patriarh și a spus multe și lui chiose-chehaia, care se amestecase în această neleguire, făcând rău și dând nume rău și vizirului.

49 r. Marți 3 Noembre și 25 a Ramazanului către ceasurile 8 din noapte ienicerii, cari de câteva zile făcuseră o conjurație împotriva vizirului, au dat foc Pașa-Kapugiului. Vizirul, care se afla în haremul său, a hotărât să se împotrivescă împreună cu cei din jurul lui și s'a apărât închis într'un gherghir², în care avea butoae cu praf de pușcă. Avea și o hrubă subpământeană întărită mai dinainte, unde l-a înconjurat o mare mulțime de ieniceri. Aceștia au închis și porțile cetății ca să nu-i vie ajutor dela Daut-Pașa sau dela galiongii³, topgii sau alții.

49 v. Iar Rami Pașa, om însemnat în specialitatea lui, care era și capudan pașa și unul dintre sprijinitorii cârmuirii vizirului, a venit dela Tersana⁴ la golful Keration, adică la Bagce-Kapusi pentru a da ajutor vizirului și găsind porțile cetății închise a scos o fregată și a dat cu tunul în cetate, dar n'a izbutit să facă ceva.

Așa încât în cele din urmă vizirul, după ce s'a luptat îngrozitor a dat foc hrubei și au fost omorâți o mulțime de ieniceri și a fost omorât și dânsul. Luând trupul lui l-au așezat la At-Meidan și astfel ajutorii și luptătorii lui și-au pierdut nădejdea și unii dintre dâșii au fugit, alții au fost uciși de către ieniceri, pentru că numărul lor se mărise foarte mult, unindu se cu dâșii a doua zi și topgii, galiongii și celelalte ogeacuri. Iar Rami pașa și alții au fugit. Chehaia-beg⁵ și tefterdar efendiul⁶ au fost uciși în coșacul tefterdar-efendiului, pentru că încercaseră să se împotrivescă ienicerilor cu cei din jurul lor.

În fiecare mahala mergea câte o strajă de ieniceri împreună cu mahalagii. La poarta fiecărei case ardea o candelă și câte unul păzea fiecare casă până la Burnu, pentru ca ticăloșii fugari să nu găsească prilej să dea foc și să pricinuiască panică.

Deci locuitorii din mila lui Dumnezeu au scăpat și dela

¹ Loc alb în text (N. Ed.).

² Cameră boltită cu porți de fier (N. Ed.).

³ Marinarii (N. Ed.).

⁴ Arsenalul (N. Ed.).

⁵ și ⁶ Locuri albe în text (N. Ed.).

această împrejurare. Și apoi Joi 5 Noembre un crainic a strigat în toate părțile ca să nu se teamă locuitorii cinștiți ai orașului și să fie liniștiți.

Joi 5 Noembre, către ceasurile 8 din noapte, nenorocitul ^{50 r.} beizade Iancu Caragea, marele dragoman, greu bolnav de-o lună și-a dat obștescul sfârșit.

Vineri 6 Noembre a fost găsit mort fostul împărat, Sultanul Mustafa, fratele mai mare al împăratului de acum, Sultanul Mahmut II, și deși era bănuiala că fusese asasinat, totuși mulți demni de crezare asigură că a murit din pricina fricii ce i-o pricinuiseră întâmplările ce veneau una după alta, pentru că era fricos din fire.

La 17 Noembre din mila lui Dumnezeu au încetat turbu- ^{50 v.} rările și teama unei năvale din afară a partizanilor vizirului, pentru că toți au fugit la Rusciuc.

NOTA

Din cauze tehnice — tipografia unde se imprimă Buletinul neavînd suficientă literă grecească „de mîină“, — din articolul d-lui P. P. Panaitescu apare numai studiul și traducerea „Efimeridelor“ lui Constantin Caragea Banul, textul original grecesc rămînînd să se dea în extrasul dorit de autor și supt îngrijirea sa.

Tabla numelor și materiilor se va face pentru mai multe volume împreună